FERİDEDDİN-İ ATTAR

İ L Â H İ N A M E

الهی نامه

Çeviren:
Abdülbaki GÖLPINARLI

DÜNYA EDEBİYATINDAN TERCÜMELER

ŞARK - İSLÂM KLÂSİKLERİ: 16

İ L Â H İ N A M E

الهی نامه

Eski Yunanlılardan beri milletlerin sanat ve fikir hayatında meydana getirdikleri şaheserleri dilimize çevirmek, Türk milletinin kültüründe yer tutmak ve hizmet etmek istiyenlere en kıymetli vasıtayı hazırlamaktır. Edebiyatımızda, sanatlarımızda ve fikirlerimizde istediğimiz yüksekliği ve genişliği bol yardımcı vasıtalar içinde yetişmiş olanlardan beklemek, tabiî yoldur. Bu sebeple tercüme külliyatının kültürümüze büyük hizmetler yapacağına inanıyoruz.

1-8-1941

İSMET İNÖNÜ

FERİDEDDİN-İ ATTAR

İ L Â H İ N A M E

الهی نامه

Bu eseri İstanbul Edebiyat Fakültesi Doçentlerinden Abdülbaki GÖLPINARLI dilimize çevirmiştir.

İSTANBUL 1947 — MİLLÎ EĞİTİM BASIMEVİ

ÖNSÖZ

Hicretin altıncı yüzyılının (XII) son yarısiyle yedinci yüzyılının (XIII) ilk yarısında yaşıyan Mehmet Ferideddin Attar, tasavvuf tarih ve edebiyatında başlı başına bir âlemdir. Eserlerinin çokluğu ve tasavvufta âdeta ayrı bir mezhebi temsil edişi, kendisine haklı bir şöhret kazandırmıştır. Tasavvufu klâsik şiirde eşsiz bir varlık olan ve kendisinden sonra yazılan bütün tasavvuf kitaplarında Kuran ve hadisten sonra «Mesnevi» sinden beyitler alınarak, lüzumuna göre hikâyeleri nakledilerek istişhadlarda bulunulan Mevlâna bile Attar hakkında:

> Attar, aşkın yedi şehrini de gezdi de
> Biz henüz bir sokağının dönemecindeyiz

diyecek kadar büyük bir saygı göstermiştir. Gülşen-i Râz sahibi Şebüsterli Mahmut da kitabında:

> Yüzlerce yıl geçer de yine Attar gibi bir
> şair gelmez

diyerek onu öğer.

Attar, vahdet-i vücudun (varlık birliği) en ileri taraftarlarından olduğu, eserlerinde sık sık her şeyi Tanrıdan bilmek ve Tanrıya teslim olmak lüzumundan bahsettiği halde «Mantık al-tayr» da eczacı olup kendi sanatiyle geçindiğini (Millî Eğitim Bakanlığı, Şark Klâsikleri, B. 4786), büyüklerle padişahlara hiç ehemmiyet vermediğini, saraya mensubolmadığı gibi saygıya lâyık olmıyanlara bağlı bulunmadığını, kafa-

sında padişah lokmasının havası esmediğini, bu yüzden kapıcının sillesinden de emin bulunduğunu, aşağılık kişilere efendi adını takmadığını, hiçbir zalimin ekmeğini yemediğini, hattâ divan kâtiplerine ait bir mahlası bile kullanmadığını öğünerek söyler (B. 4794 - 4797). İlâhinamenin sonlarında da kanaatini ve istiğnasını, kimseye boyun eğmediğini bildirir. Bizce, vahdet-i vücut inanışiyle hiçbir yönden bağdaştırılmasına imkân bulunmıyan bu infial ve bundan doğan geniş istiğna, padiaşha, hattâ en küçüğüne varıncaya kadar bütün divan kâtiplerine, tek sözle devlet mekanizmasına dahil olan herkese karşı beslediği derin nefret, doğrudan doğruya devrinin kritik bir ifadesidir. Zaten şunu da söylemek zorundayız ki o devirde tasavvufun yayılmasındaki âmillerin başında eski iltizamcılığa rahmet okutacak derecede halkı canından bezdiren ve en küçük ve önemsiz vesilelerle canından eden büyük Moğul istilâsının meydana getirdiği hudutsuz iktisadi buhran, bu nun meydana getirdiği içtimai düzensizlik ve halkın müzminleşmiş ıstırabıdır. Attar, bunu zaman zaman gördüğü içindir ki vahdet-i vücut inanışına cadan bağlı olduğu halde tezatlara düşmededir. Ancak şunu da söyliyelim ki bu tezat, onun inanışında da vardır ve ömrünce sürüp gitmiştir. İlk eserlerinde, Ali'ye ve Ehl-i beyt İmamlarına karşı daha içten bir saygı göstermekle beraber ilk üç halifeyi de öğer, hattâ «Pendname» sinde dört sünni müçtehitten de bahsederken «Üştürname» de Muhammed'le Ali hakkındaki kanaatini, büyük bir coşkunlukla açıklar, «Mazharül-acayip» de Ali'yi ve On iki İmamı tam bir Şii, hattâ Gaali bir Şii gibi öğer, On ikinci İmamı Mehdi olup zuhur edeceğini uzun uzun anlatır. Son eseri olan «Lisanülgayb» daysa:

Oğul, Attar, tertemiz bir Şiidir.
Sen bu Şia taifesini canlar ver de al.

Biz, sizin Faruk'unuzdan vazgeçtik,
Zinnur'unuzun izinden ayrıldık.
Bırak Ebu-Hanife'yi elinden, vazgeç ondan
da
Kerrar'ın izini izle, onun yolundan yürü

der. Ancak gerek inanışında, gerek görüşünde beliren ve şiirlerine de akseden bu tezatlara rağmen Attar, vahdet-i vücut inanışından ayrılmak, yahut o felsefenin herhangi bir telâkkisine dayanmak suretiyle ve hiç olmazsa kendisine uyanlar arasında nisbî bir nizam yaratacak teşkilâtçılık kudretinden mahrumdur. Aksiyon adamı değildir o. İlâhiname'nin sonlarında dünyadakilerden vefa görmediğini, ihvan-ı safadan eser kalmadığını söyleyip ölümden başka bir isteği bulunmadığını anlatır ve Tanrıdan rahmet dilerken ruhi temayülünü pek güzel anlatmaktadır. Onca hakiki huzur, önce isteklerden, sonra da varlıktan geçmektedir. Fakat bu "Ölmeden önce ölüş,, de tam ve hakiki varlığa erişmeyi sağlamaz. Çünkü beden, büyük bir hicaptır. Onun da ortadan kalkması lâzımdır. Yemeden, içmeden kesilmek, uykuya veda etmek, Tanrı derdiyle dertlenmek ve nihayet bütün isteklerden ve varlıktan geçip hakikaten ölmek gerektir. Hattâ bazı hikyelerinde intiharı bile hoş gördüğünü hayretle görmekteyiz. İşte Attar'ın tasavvufu, bu esas üzerine kurulmuştur. Bu bakımdan ondan, Mevlâna'nın hakiki varlığa bürünmüş ihatalı ve coşkun nazarlarını duymak imkânsızdır. Zaten hicrî altıncı asırda Senai ve Ferididdin Attar'la başlıyan tasavvufi İslâm edebiyatı, Mevlâna'da en yüksek mevkiini bulmuş, ondan sonraki sofi şairler, ancak Mevlâna'nın izinden yürümüşler, bu edebiyata ne bir coşkunluk, ne bir hususiyet, ne de yeni bir telâkki getirememişlerdir. Meselâ Câmi'nin silik tasavvufu, Mevlâna'nın yalnız ölmez şiiriyle değil, geçmişi ve zamanını tamamiyle kavrayıp sunan ve geleceğe de

hâkim olan pasajları ve sözleriyle mukayese edilemiyecek kadar sönüktür.

Attar'ın hususiyetlerinden biri hikâyecilik, öbürü de dildir. Velîlere ait bin kadar kitap okuduğunu, birçok yerler gezip yıllarca sofi hikâyeleri topladığını söyliyen Attar, anlatacağı fikri, bir hikâyeyle belirtir, sonra ondan hükümler ve neticeler çıkarır. Bu hikâyelerin bir kısmı, eski sofilere aittir. Bir kısmı da doğrudan doğruya halk hikâyeleridir. Bunların içinde hâlâ söylenen Bektaşi hikâyelerini, sarhoş fıkralarını, hattâ Nasreddin Hocaya izafe edilen lâtifeleri bulmaktayız. Aynı zamanda eski bir sofiye isnadedilen bir hikâyenin, bir kerametin çok yeni, hattâ zamanımızda denebilecek kadar yeni sofilere isnadedildiğini de görüyoruz. Bu suretle halk hikâyelerinin nasıl zaman zaman muhitine uyarak, şahsiyetlerini değiştirerek, hattâ esprilerini muhite ve zamana uydurarak yenilendiğini, aynı zamanda evliya kerametlerinde aynı motiflerin nasıl devir devir sürüp gittiğini anlamaktayız. Bu bakımdan Attar'ın bütün eserleri, folklor itiabriyle de çok, pek çok zengin ve henüz tam bilinmiyen bir kaynaktır. Onun yalnız tasavvuf tarihi ve klâsik tasavvuf edebiyatı bakımından değil, bu bakımdan da incelenmesi için bütün eserlerinin, hem de kısa bir zaman içinde Türkçeye nakli gerektir. Çünkü açıkça söyliyelim, esprisi ister İrandan gelsin, ister başka yerden, kuvvetli bir halk adaptasyoniyle tamamiyle bizim olan ve meclislerimizde söylenegelen o güzelim hikâyelerimizi bilenler, birer birer hayat sahnesinden çekilmededir. Bunlar çekildikten sonra ne Attar'ın bir hikâyesinin, Bektaşi veya sarhoş fıkrası olarak söylendiğini bilen kalacak, ne filân veliye isnadedilen kerametin bundan seksen doksan yıl önce ölen filân şeyhe de is-

nadedildiğini duyan bulunacak. Bu yüzden Millî Eğitim Bakanlığının, bilhassa şark klâsiklerinin, fakat tam olarak Türkçemize nakli işine önem ve hattâ hız vermesi gerektir bizce.

Attar'ın diline gelince: Onun dili, hiçbir vakit Unsuri, Ferruhi, Ascedî ve Firdevsî'nin, yahut Enverî, Sadi ve Cami'nin dilleri gibi edebî ve bedi, beyan ve meani kaide ve hususiyetleriyle yüklü bir dil değildir. Hikâyelerini halktan toplıyan, bilgisini halka duyurmıya, inanışını halka yaymıya çalışan Attar, kendisine has bir üslûba sahibolmakla beraber halk diliyle ve halkla konuşmuştur. Nitekim Mevlâna'nın «Mesnevi» deki dili de böyledir. Attar ve Mevlâna'nın dilleri, tam bir halk farsçasıdır. Zamanlarındaki dil hususiyetlerinden başka onlarda, yersiz kelime ve eklerle vezin doldurmak, yahut halkın kullandığı bir sözü, gelişigüzel kullanıvermek gibi hususiyetler de vardır. Attar, halk dilinden, yalnız herhangi bir güzeli vasfederken ayrılır. Artık orada sevgilinin kaşı, gözü, ağzı, yüzü, saçı, boyu, cilvesi, edası, tam klâsik edebiyatın kalıplaşmış mecazlarına göre öğülür. Bu öğüşlerden başka yerlerde dil, tekrar edelim ki tam bir halk dilidir ve Attar, âdeta yazmaz, konuşur.

İlâhiname, yirmi iki makaleden meydana gelmiştir. Tanrıyı, Peygamberi, miracını, ilk dört halifeyi öğüşten sonra bir başlangıç gelir ve asıl kitap, bu kısımdan sonra başlar. Kitabın mevzuu şudur: Bir halifenin altı oğlu var. Herbiri, zamanlarındaki bilgilerde eşsiz. Halife bir gün bunları yanına çağırıp denemek üzere istediklerini sorar. Birinci oğlu peri padişahının kızını ister. Babası, şehvetin mânasızlığını, aşkın doğruluğunu anlatır. İlk dört makale bu suretle biter. İkinci oğlu büyücülüğe merak sarmış-

tır. Beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci makaleler, babasının oğluna büyücülüğün abes bir şey olduğunu anlatmasiyle tamamlanır. Üçüncü oğlu, Cem'in kadehini elde etmek niyetindedir. Dokuz, on, on bir ve on ikinci makaleler de bu çocuğa verilen öğütlerden meydana gelmiştir. Dördüncü oğlu, âb-ı hayatı elde etmek hevesindedir. On üç ve on dördüncü makaleler, bu husustaki fikirlerle doludur. Beşinci oğlu, Süleyman Peygamberin yüzüğüne kapılmıştır. On beş, on altı, on yedi ve on sekizinci makaleler de bu bahse aittir. Nihayet altıncı oğlu, kimya öğrenmek emelindedir. On dokuzuncu makaleden son makale olan yirmi ikinci makalenin sonuna kadar da kitap, bu esas üzerinde yürür. En sonda bir bitim bölümü vardır, onunla biter.

Attar, her makalede, o makaledeki fikirleri çeşitli hikâyelerle belirtir ve her hikâyeden sonra yukarıda işaret ettiğimiz gibi kendi fikirlerini yürütür.

Mantıkal-tayr gibi İlâhiname de Mevlâna'nın «Mesnevi»sini besleyen kaynaklardandır. 1772 inci beyitten sonraki hikâyeyle 1995 inci beyitten sonraki hikâye ve on dokuzuncu makalede Helû' adlı doymaz öküzün hikâyesi, Mevlâna tarafından cüzi tasarruflarla ve tabii kendi fikir sistemine ve anlatış tarzına uygun olarak alınmıştır ki bunları, kitaba eklediğimiz açılamada anlattık. Ayrıca 1797 ve 2797 inci beyitlerle başlıyan hikâyeler, Nasreddin Hoca fıkraları arasında söylenegelmiştir. Bunları da açılamada belirttik.

Tercümemize esas olan nüsha Prof. Hellmut Ritter tarafından 1940 ta Maarif Matbaasında bastırılan metindir. Prof., bu metni, İstanbul Fatih kitapsarayında bulunan ve bir kısmı 4 cumades sâni

729 da (1329) yazılmış olan nüsha ile aynı kütüphanede bulunan ve 863 de (1458 - 1459) istinsah edilen nüshayı ve Ayasofya kitapsarayının 816 (1413-1414) tarihli nüshasiyle Londrada İndia Office ve Britis Museum'daki 807 (1404-1405) ve 813 (1410-1411) tarihli nüshaları karşılaştırarak hazırlamıştır. Kitaba yazdığı Farsça ve Almanca önsözde bu nüshaları tavsif eder. Metinde nüsha farkları da gösterilmiştir. Tercümemizde bazan bu nüsha farklarından istifade ettik ve 394 üncü beyti, mâna onunla tamamlandığı için bu notlardan aldık. Böyle mükemmel bir metin hazırlıyan sayın Profesöre teşekkür etmeyi bir borç biliriz.

Tercümemizin tamamiyle hatasız olduğunu iddia etmiyoruz. Hatadan kurtulmak, insanlıktan çıkmaktır. Yalnız metne tamamiyle sadık kalıp siygaların zamanlarını ve lisan hususiyetlerini bile değiştirmiyecek kadar Türkçenin istiklâlini inkâr eden medrese mütercimlerine yaranamıyacağımızı burada söylemeden geçemiyeceğiz. Bizce tercüme, mânanın, inceliklerini kaybetmeden başka bir dille ve o dilin bütün incelik ve hususiyetleriyle söylenişidir. Son söz olarak:

Ve ʿayn-al rižā ʿan kulli ʿaybin kelīletün
Ve lākinne ʿayn-al suḫṭi tubdil mesāviyā

beytini okumakla iktifa edeceğiz.

İstanbul Üniversitesi, İslâm-Türk
Tasavvuf Tarih ve Edebiyatı
Doçenti
Abdülbâki GÖLPINARLI

Acıyan ve yarlığayan Tanrı adiyle

Yedi göğü yaratan ve insanı bir avuç topraktan meydana getiren Tanrı adiyle.

Bir Tanrıdır, zatına zeval yok. Akıl, onu öğmede sağırdır, dilsizdir.

Yer, gök, ondan meydana gelmiştir. Cisim ve can, ondan vücut bulmuş, lûtfiyle var olmuştur.

Ay, güneş, varlığının nurudur. Gök, hükmiyle yücedir, yer, keremiyle aşağı.

Canlar onu öğmede hayrete düşmüşlerdir; akıl, parmağını dişleyip kalakalmıştır.

Zevalsiz sıfatlarını kimsecikler bilmedi gitti. Ne çeşit öğersen öğ; o, o öğüşten de ileri.

İki âlem de onun neliksiz, niteliksiz kudretidir. Canlarda ona ait bahisler vardır.

Zatının kereminden kimsenin haberi yoktur. Onun hakikatinden başka hiçbir şey mevcut değildir.

Hakikatte her şey, onu aramadadır. Her şey, onun gizliliğinden meydana çıkmıştır.

10. Âlem, zatının nuriyle bezenmiştir. Sıfatlar, zatiyle aydınlanmada, görünmededir.

Bütün bunları, bir avuç topraktan meydana getiren odur. Dumandan pergele benziyen gökleri yaratıp bezeyen odur.

Sanatiyle Âdem, topraktan yüz göstermiş, her an ondan yüzlerce sözler duymuş, cevaplar işitmiştir.

O makamda ilmiyle sırlara sahibolmuş, Tanrı da kendisini Âdem'in gözüyle görmüş, Âdemde bulmuştur.

Ne kimse ondan doğmuştur, ne o kimseden. İki âlemde de bir zat var, işte o kadar.

15. Birliğiyle hakikaten neliksizdir, niteliksiz. Hakikatte iç âlemi, görünmiyen âlemi kaplıyan da odur, görünen dış âlemi kaplıyan da o.

Hakikatte külli bilgi, ancak ona aittir. Sevgili, dilediğine tevfikini ihsan eder.

Gizlilikler âleminde bir karıncanın bile ihtiyacını bilir, hacetini derhal reva eder, dileğini verir.

Ateş, celâlini dilemiş, anbean vuslatiyle mahvolagelmiş;

Yel, hükmiyle başı dönmüş bir halde her yere esip tozmuştur. Gâh aşağılarda eser, gâh Süreyya yıldızına dek çıkar.

20. Su, lûtfiyle her yere akar, ihsaniyle cana ve ruha kuvvet verir.

Toprak, ululuğunu görünce pek zavallı düşmüş, bu yüzden de yüceliğe ve temkine ulaşmıştır.

İştiyakiyle dağ, ayağı balçıkta, yürümeye kalkışmış, hayran bir halde kalakalmıştır.

Deniz, zevkiyle coşup köpürmüş, feryada başlamıştır. Bu yüzden de daima inciler saçar durur.

Sanatını bir parçacık toprakta göstermiştir. O bir parçacık toprağın içinde arş da vardır, ferş de, yedi kat gök de.

25. O bir avuç toprağın içine mâna hazinesini koymuş, onu zat âlemine kılavuz yapmıştır.

Bütün peygamberleri ondan meydana getirmiş, bilgisini, bütün bilip anlıyanlara göstermiş, bildirmiştir.

Çünkü Âdem, kudretinin kemaliydi; âlemde Tanrının yüceliğini o bulmuştu.

Tanrı iki âlemi de ondan izhar etmiş, bu kavgalı, gürültülü coşkunluğu, onun yüzünden meydana getirmiştir.

Hey yüce Tanrı hey! Ne eşsiz, örneksiz tek varlık. Bütün ulular, sana ulu demede, senin kudretini tasdik etmededir.

30. Kutlu Tanrı! Evvel de sensin, âhır da sen. Bâtın da sensin, zâhir de sen!

Binlerce yüzyıl ihtiyar ve tecrübeli akıl, koştu durdu da bu yolda kemalinden bir zerre bile tanımadı, anlamadı.

Seni çok aradı, istedi ama göremedi; sana dair dedikoduların peşine takılı.

Sen bütün yaratılış âleminde öyle bir nursun ki görüş gözü, seninle görüşe sahibolmuştur.

Öyle şaşılacak şey ki apaşikârsın da gizlenmişsin; can içindesin de candan münezzehsin.

35. Sevgili! Bütün canlar senden meydana gelmiştir. Hakikatte öz yalnız sensin, her şey kabuktan ibaret.

Sen, her şeyin, herkesin canının içindesin. O yüzden apaçık meydandasın da her şeyden ve herkesten gizlisin.

Daima içte olduğun için içsin. O makamda sıfatlarınla yol göstermedesin.

Burada seni kimsecikler apaçık görmedi. Onun için burada evvel de sensin, âhır da sen.

Âlem, adınla dolu da senden bir nişane yok. Akıl, seninle görüş sahibidir ama sen ortada değilsin.

40. Akıldan gizlisin, varlık âleminde aşikâr. Zatının nurundan bir akistir gösterdin işte.

Suret, senin görüşünden bir nişane bulmuştur. Fakat o kalmaz, sen ebedî olarak kalırsın.

Öyle bir zatsın ki cismin yok. Bütün canlar senden ibaret, fakat sen candan münezzehsin.

İkiliğin sana yaklaşmasına yol yok. Hakikaten pak zatın «Söyle, o Tanrı, tektir» âyetiyle bildirilmiştir.

Mekânı ve varlığı bir kıla bile tartmazsın, sence onların bir kıl kadar bile değeri yoktur. Bütün âlem tılsımdır, defineyse sensin.

45. Canda ve gönülde bir gizli hazinesin sen. "Ben bir gizli hazineydim,, diyen de sensin, bu sözü anlıyan da sen.

İki âlem senden meydana gelmiştir, sen can içinde gizlisin. Her an gizli sırlar söyler durursun.

Akıl, hakikaten seni bir hayli öğdü ama dertlerle dolu bir canla sonunda âciz kaldı.

Nun ve Kâf'tan ne de yüz göstermiştir ya. Nuru, yedi kat göğe aksetmiştir.

Dilim, dudağım, seninle ne sözler söylemede. Aşikâr varlığım da sensin benim, gizlim de sen.

50. Gözlerin nuru, seninle nelerde neler görmede. Seni perde ardında görüp durmada.

Hey gidi hey! Âlem senin nurunla aydınlanmış. Âdem, zatının aksiyle tasvir edilmiştir.

Hey gidi hey! Canda, gönülde ne de yüzünü göstermiştir ya. Sonra da tutmuş, kendi cemalini kendisi dilemiş, aramıştır.

Sen varlık âleminin de nurusun, mekân âleminin de. Sen bir cevhersin ama bilmem hangi madenin cevherisin?

Sen bir zatsın ki sıfatlarda görünmedesin. Bütün canlar, sana bakmada, seni görmededir.

55. Nikabını at, yüzünü göster. Cüz'e de bir görünüver, küll'e de.

Âşıkların gönlü, senin yüzünden kanlarla doludur. Bundan dolayı da senin yüzünden perde dışına çıkmışlardır.

Herkes seni aramada, sen de seni aramadasın. Herkesin içinde aşkla söyleyip durmadasın.

Güzelliğin, âleme bir ışıktır saldı. Âdemin gönlüne bir coşkunluktur verdi.

Âdem, önce seni burada aradı, istedi. Çünkü o, senin yüzünden dertlere düşmüştü.

60. Âdem'e cemalini gösterince her an ona sırrını söyledin durdun.

Aşinalıkla ona keremler ettin, o da senin nurunla bu âlemde nurlandı.

Sırrını kim bilir? Onu bilen ancak sensin. Gâh aşikâr olursun, gâh gizlenirsin.

Gâh yüceliğinle meydana çıkarsın, gâh yakınlık âleminde tutar gizlenirsin.

Gâh sıfatlarınla zuhur edersin, gâh zatınla gizli kalırsın.

65. Gâh güneşin nuru gibi görünür durursun, gâh ebedî aşk içinde gizlenirsin.

Gâh aşk yüzünden ay gibi meydana çıkarsın, gâh yedi otağ içinde gizlenir durursun.

Zuhurunla gizli kalır, gizliliğinle gizliliğin ta kendisi olursun.

Hangi elbiseye dilersen bürünür, hangi surette istersen görünürsün.

Ey canda hakikat olan Tanrı! Sen canın canısın. Hakikat, senin perdende gizlidir.

70. Nesin sen ki her nefeste bize cevap verirsin de yüzünü göstermezsin.

O nursun sen ki yedi gökle bu yuvarlak toprağın çevresinde dolanıp durmadasın.

O nursun sen canım efendim ki güneşte parlayıp durmadasın. Bu yüzden cüzü'de de ebedîsin, kül'de de.

O nursun ki aydasın, yıldızlardasın. Nurundan ay da kapkara olmadadır, yıldızlar da.

O nursun ki "Ateş dokunmadan parlamışsın„. Canda ve gönülde hem dertsin sen, hem derman.

75. O nursun sen ki kıskançlığından parlar, âşıkların varlığını yakar yandırırsın.

O nursun sen ki varlığın suretlerisin. Bu yüzden varlıktaki aşikâr olan şeyler de sensin, gizli olan şeyler de sen.

O nursun sen ki parladın mı gayretinden yedi pergeli de yakar, yandırırsın.

O nursun sen ki peygamberlerin canısın, dostlarla temiz kişilerin varlığısın.

O nursun sen ki yolcuların ışığısın, hakikatte her ruhun aydınlığısın.

80. Burada akıl, nurundan şaşırmış kalmış, utancından bilgisiz bir hale gelmiştir.

Baharın zuhur ettin, yüzündeki nikabı açtın mı

Yüzünün nurunu toprağa aksettirir, topraktan şaşılacak suretler peyda edersin.

Bahar olur, yabangülleri açar, yüzünden çiçekler coşar, âleme bir coşkunluktur gelir.

Gül, baharın senin yüzünden güler. O yüzden sayısız renklerle bezenir.

85. Nergisin başına bir altın taç koyar, üstüne bulutlardan inciler saçarsın.

Menekşe, tapında hırka giyinmiş, yoluna çektiği iştiyakla başını göğsüne eğmiştir.

Süsen, her diliyle ayrı ayrı sana şükür eder de bu yüzden senin âleminde başını yüceltir.

Lâle, her an aşkınla gönlünün kanını içmede, o yüzden gönlü kanlarla dolmada, yüzü sapsarı olmadadır.

Hepsi de iştiyakınla hayran bir halde açılmada, senin toprağına saçılmadadır.

90. Seni nasıl öğersem öğeyim, sen, ondan ilerisin, yücesin. İyice biliyorum ki cana cansın sen.

Sensin.. burada başka bir şey bilmioyrum. Senden başka tek bir şey bile tanımıyorum.

Yok, var.. her şey sensin sevgili. İki âlemde de senden başka bir şey görmedim ben.

Seninle uyanıkım, kendimden haberim yok. Yarabbi, beni kendine ulaştırmaya kadirsin.

Aşkının derdiyle mecruhum, ağlayıp inlemedeyim. Sevgili, hakikatte ruha kuvvet de sensin.

95. Zatına karşı şaşkınım, başım dönmede. Sıfatlarının denizine batmışım ben.

Vuslatının incisini dilemekteyim, bu denize dalmış, bu denizde kalmışım ben.

Ansızın bu denize dalıp kaldım. Senden başka kimseye yolum yok.

Bana yol göster de ululuğunun denizinden vuslatının incisini elde edeyim.

Şüphe yok ki denizin içindeki inci de sensin, aşktaki lûtuf da sensin, kahır da sen.

100. Ey zat cevheri, hepsi senin varlığından. Bütün zerrelerde yüz gösteren sensin.

Her şey, aşkınla hayrettedir, ağlayıp inlemededir. Hepsinin de bütün dünyada senden başka kimseleri yok.

Sen, gönülde hem gizlisin, hem aşikâr. Her yerde sen varsın ve yerin yok, ancak gönüldesin.

Bu âlemde gönül, zatının evidir, bütün zerreler, orda görülür.

Bu âlemde gönül, senin sır evindir. O yüzden de aşkınla yanar, yakılır.

105. Sevgili! Âşıkların gönlünde hazinesin sen. Sevgili! Herkes, senin hazinene iştiyak çekmededir.

Yoksula hazinenden bir nasip ver. Çaresize lûtfunla bir ihsanda bulun.

Attar, aşk hazinenin yoksuludur. Ona sırlar hazinesini sen bağışladın.

Canım! O, hakikaten senden seni istemededir. Çünkü hakikaten onu, kendi varlığında gizlemedesin sen.

Her an ağlayıp sızlıyarak senden seni istemede. Onun işini burada düzene kor, muradını verirsen değer.

110. Neşeyle senden seni istemede. Gönlü, bu yaşayışa doydu artık.

İki âlemde de senden seni istemede. Her an aşkınla senin sırlarını sana söylemede.

Senden seni istemede, ona yüzünü göstermeni, candan, gönülden cevap vermeni dilemede.

Bu dünyada senden seni istemede, hakikati apaçık göstermeni niyaz etmede.

Sırları görmek, can hazinesinde seni apaçık seyretmek için senden seni istiyor.

115. Bu dünyada senden seni istemede. Bu dünyada yüzünü görmeyi dilemede.

Sonunda cemalini göstermen için bütün sırlar da senden seni istemede.

Ey keyfiyete sığmaz Tanrı! Ey can! Zatını neliksiz, niteliksiz olarak görmek için senden seni istiyor.

Tapında öyle âciz kalmışım ki yakınlığına ermeye, o makamı görmeye bile kudretim yok.

Gece gündüz aşkınla inlemede, pergel gibi ancak kendi etrafında çizginmedeyim.

120. Canda ve gönülde seni aramaktayım. Bir an bile senin yâdından gafil değilim.

Sevgili! Sen daima canımda hazır nazırsın. İç sensin, bu makamda deriyim ben.

Bu yolda Attar'ın gönlü, kanlarla doldu da nihayet sevgilinin vuslatından haberdar oldu.

Mademki yakîn âlemine yol verin, bu dünyada hakikatten haberdar bir gönül ihsan ettin,

Ben de artık seni öğmeden başka bir iş yapmam; bu suretle de aşkında tek olarak kalırım canım efendim.

125. Bu dünyada muradımı vermezsen burada senin elinden feryada gelir, figan ederim.

Bana aşkında vuslatını ihsan edeceğine dair bir ümit verdin, kereminle beni ümitlendirdin.

İşte senden o vuslatını istiyorum; gönlümü, canımı seninle aydınlatmak için vuslatına erişmek diliyorum.

Sen güneşsin, ben ancak bir gölge olabilir, o suretle bu âlemde seninle komşuluk edebilirim.

Hayır. Sonunda gölgeyi de yok edersin sen. Çünkü ebedî nur, senin nurundur.

130. Gönlüm, ümit denizinde kan kesildi. Ağlayıp sızlıyorum, ümide de belbağlamaz bir hale geldim artık.

Vuslatınla bir an bana ihsanda bulun, bir nefes beni derdimden kurtar, rahatlaştır.

Vakitli, vakitsiz ümidim sensin, sendedir. Yaptıklarıma tövbeler olsun artık!

İbadetten ümidim sensin, bana nurunla kutluluk bağışla.

Kıyamette ümidim sende. Dertten, nedametten başka bir şeyim yok ama keremini ummadayım.

135. Sırat köprüsünde yine ümidim sende. Beni kereminle ancak sen kurtarırsın.

Mizan dibinde yine ümidim sende. Lûtfunla suçumu, isyanımı bağışlarsın.

Nefsin eline öyle bir düşmüşüm ki tıpkı doğan eline düşmüş serçeye benziyorum.

Bu azgın nefis beni hor hakîr bir hale koydu, gece gündüz gamla perişan etti.

Beni bu yolda şu köpekten kurtar. Lûtfet de kendini görsün, kadrini anlasın.

140. Bilirsin, aşkının derdine kapılmışım, gece gündüz bu dertteyim.

Aşkının derdiyle ağlayıp sızlıyorum, o dertle âciz bir hale gelmişim. Bu aşk derdiyle kanlara batmışım.

Bu derde bir deva ver, bizi lûtfundan mahrum bir halde geri döndürme.

Son nefesimi verirken de bana ancak sen gereksin, vuslatın gerek.

O anda bana cemalini göster, işlerimdeki düğümü birden çözüver!

145. Burada ölmeden önce öldüm ben. Yarabbi, bu sır âleminde de elimi tut.

O zamanda da önüme bir ışık tut. Çünkü beni bu âlemden göçürecek sensin.

Bilirsin ki senden başka hiç kimsem yok. Ey canım! Senin zatından başka bir şeye sahip değilim.

Bu dünyada da bana sen yetersin, o dünyada da. Bundan da bütün maksadım ancak sensin, ondan da.

Tanrım, herkesin sırrını sen bilirsin. Kereminle hiçbir kimseye niyazım yok.

150. Tanrım, kapından başka bir yerimiz yok bizim. Ayağımız yok ki, nereye koşalım?

Tanrım, bu dünyada kimim ben? Bir yoksul, dostlarının arasına katılmış bir bildik.

Tanrım, bu yoksul pek kudretsizdir. Senin kapında bir avuç kemikten ibarettir.

Tanrım, Attar'ın canı hayrettedir. Şaşılaca şey, senin sevginin ateşine düşmüş, yanıp yakılmadadır.

Gönlüm, bilirsin ki iştiyaktan kan kesildi, beni yok et, artık ötesini sen bilirsin Yarabbi.

155. Bizim yokluğumuz, nihayet senin varlığındır. Sen daima cüz'e de nazırsın, küll'e de.

Ebedî olan sensin, ben değilim. Ben kalmam, sonunda sen kalırsın yine.

Tanrı rahmet etsin, esenlikler versin, peygamberler ulusunu öğüş

Görüş erbabının yücesini, baş köşeye lâyık olan, yaratılışın dolunayı bulunan Peygamberi öğ.

Muhammed, öyle bir zattır ki bedenin de nurudur, canın da. Peygamberlerin seçilmişidir, ulusudur.

Keyfiyete sığmaz, büyükler büyüğü yaratıcı Tanrının sevgilisidir. Cüzülerin içinde de padişah ve başbuğdur, küllün içinde de.

160. Güneşle ay, onun nurundan bir zerredir. Bütün zerrelerin dayancı ve sığınağı odur.

Gökyüzü, dergâhının bir yoksuludur. Yolunun toprağına müştak, başı dönmüş bir halde dönüp durmadadır.

Bütün peygamberlere öncü, hakikaten bütün âşıklara yol göstericidir o.

Arşın aslı da onun nurundandır, kürsinin aslı da. İster Tanrıya en yakın melekler olsun, ister öbür melekler.. hepsi de onun nurundandır.

Dünya da onun yüzüsuyu hürmetine durmadadır, ahret de. Âlem, onun zatının nuriyle neşelenmiştir.

165. Pak nurunda akıl da kaybolmuştur, can da. İki cihan da zatının aksiyle kaybolup gitmiştir.

Hakikaten peygamberlerin sonuncusudur o. Varlık ve mekân âlemi, nurundan bir zerredir.

Yaratılışın vücudundan maksat odur. Yokluk âleminde mutlak var, ancak odur.

Yaratılış, bil ki zatının aksinden ibarettir. Hakikatte görüş gözünün nuru odur.

Hakikatte Âdem gibi binlercesi, onun hürmetine yaratılmıştır, onun maiyetinde âciz bir halde kalakalmıştır.

170. Güneş, gülümsemesine kuldur. Ayışığı, hakikatte onun bir zerresidir.

Ay, her ay başı, onun yüzünden utanarak erimekte, onun yolunda eridiğinden yücelip şerefi artmadadır.

Âlemin gözü, onun gibi açık ve aydın bir göz görmemiştir. O yüzden de başı en yüce, kaderi en artık padişah odur.

Sen nesin ki âlem, mislini görmemiştir. Âdem devrinden beri kimse sana benzer birisinden bir nişane bile vermemiştir.

Toprak yuvarlağı çevresinde senin gibi, sayvanı yedi kat gök olan bir padişah görülmemiştir.

175. Dünya, ayağının tozuna kuldur, köledir. Hakikatte bu dünya, senin yurdun değildir.

Varlık âleminin sahib-kıranısın sen. Putları, puthaneyle beraber yıkıp birbirine geçirdin.

Bütün varlığı dine davet ettin, her an ümmetinin derdine düştün.

Peygamberler, bu yüceliği görmemişlerdir. Hepsi de senden nakletmişler, senin sözünü duymuşlardır.

Yaratılışın aslında asıl olan hakikat sensin. Tanrı, yüce makam ve dereceyi sana vermiştir.

180. Lâmekân âlemini kendi zatında gördün. Orada apaçık gördüğün, külli âlemdi.

Açıkça lâmekân âleminden dem vurdun. Tek varlığı gördün de onun için «Kim beni gördüyse Hakkı görmüştür» dedin.

Hakikatte iki âlemin de aslı, hakikati sensin. Hepsi candır, canlara can olan sensin.

Akıl, yolunda bir süt emer çocuktur. Şeriatına karşı âciz bir haldedir.

Ey rütbesi yüce padişah! Şeriatının sırrından bahsetmek, kimin ne haddine?

185. Hakikaten küll kapısını sen açtın, bu yolda adalet ve ihsanı sen yaydın, sen izhar ettin.

Ne ulu ersin ki peygamberlerin padişahısın. Velilerle temiz kişilerin sığındığı zatsın.

Cebrail bile ey can, senin kulun olmuş, senin gevherinin nurundan şeref bulmuştur.

Gönül! Mustafa'nın yolunu tut, başka yolu değil. Hakikat âlemine ondan başka kılavuz yoktur.

Hakikat âleminde onun pak canını kılavuz bil. Nurlarla dopdolu gönlünü yakîn denizî kâfi.

190. Güneşin gölgesi yoktur ama onun güneş gibi bedeni de bu yüceliğe sahiptir işte.

Miraç gecesi Tanrı zatına ulaştı, tek varlığı gördü; bu yüzden de başına, Tanrı zatından ululuk tacını urundu.

Sırlar, ona her an apaçıktı. Makamı, varlık âleminin dışındaydı, mekânsızlık âlemiydi.

Mucizeyle gökyüzündeki ayı ikiye böldü. Neliksiz, niteliksiz Tanrıdan mutlak bir sır gösterdi.

Gâh elinde taş söz söyledi; gâh ceylân ondan medet istedi.

195. Gâh taştan hurma fidanı bitti, hemencecik hurma verdi.

Mucizeleri öğülemez. Zatını etraflıca vasfetmeye imkân yoktur.

Musa, Tevrat'ta, onun Tanrıya ne derece yakın olduğunu gördü de, ümmetinden oldu.

O olmasaydı âlem olmazdı, melekler vücut bulmazdı, Âdem yaratılmazdı.

Yeryüzü de yok olurdu, gökyüzü de. İki âlem de rahmetinden mahrum kalırdı.

200. Pak nuru, zat ışığındaydı da bütün zerrelere onun için nazar saldı.

Arş ve kürsi, nurundan meydana geldi. Levhle cennet de onun nurundan yaratıldı, ferş de.

O nur, kendi zatını aramadaydı. Her şeyin matlubu olunca bütün âlemde şöhret kazandı.

Devranın ne yaman sahib-kıranısın sen. İki âlemin de neliksiz, niteliksiz nuru sensin.

İyice bilirim ki kâinatın sırrı sensin. Zat nurunun sıfatlarında görünüp durmadasın.

205. Güzelliğin, âleme bir ışıktır saldı, insanın gönlünde bir coşkunluktur kopardı.

Kim, burada seninle bilişdiyse şüphe yok ki sonunda Tanrı eri oldu.

Ebedî vuslata erişen sensin. Sahib-kıranlık, ancak sana yaraşır.

Miraç gecesi Tanrıyı apaçık gördün, âlemin Tanrısına ulaştın.

Tanrı rahmet etsin, esenlikler versin, Peygamberin miracı

Bir gece Cebrail sürünerek kapısına geldi, ey âlemin en ulusu dedi, hadi hazırlan.

Bu karanlık yurttan kalk, geçiver. Tanrılık saltanatı yurduna sefer et.

Bu gece mekânsızlık âlemine ayak bas. O halkayı tut, gir içeri.

Bu gece koca bir âlem, senin için coşup köpürmüştür. Tanrıya en yakın meleklerin hepsi de kulaklarında küpe, kölelerindir.

Bu gece şeriat sahibi olsun, olmasın, bütün peygamberler, yüzünü görmek için beklemedeler.

Cennetin kapıları da açıldı, göklerin kapıları da. Nice gönüller, senin yüzünden neşelendi.

Bu gece ne varsa iste ondan. Bu gece şüphe yok, Tanrıyı göreceksin sen.

Bu gece ümmetinin derdine düş. Bilirsin ki sen, baştan başa sırdan ibaretsin.

Şimşek gibi de bir burak gelmişti. Tanrı, onu pak nurdan yaratmıştı.

Baştan ayağa kadar Tanrı nuruydu. Yürüklükte yelden bile öndülü kapmıştı.

Peygamber, hemencecik bindi. Mekân âlemini geçti, mekânsızlık âlemine yürüdü.

220. Ulu arşa bir gürültüdür düştü; iki cihan ulusu geldi diye melekler, birbirlerine girdiler.

Bütün melekler, ona âşık bir halde saçılar saçmak üzere ellerine tabaklar aldılar.

Yolda bütün peygamberleri gördü. Birer birer hepsini de sırlara agâh etti.

Önce Âdem, gül yüzünü gösterdi; ona vuslattan bir elbise verdi.

Derken Nuh, ona külli sırrı haber verdi; o da bu yüzden sırlara sahiboldu.

225. İbrahim'den külli dostluğa ulaştı da külli yakınlık ona âşikâr oldu.

İsmail onu yetiştirdi; İshak, candan kuvvet ve kudret verdi.

Sonra Yakup, onu gamdan azadetti de varlığı, aşkla mamur bir hale geldi.

Derken Yusuf, ona doğrulukla sırlarını açtı, sevgiliye iştiyakını anlattı.

Musa gibi o da nurlara iştiyak çekmedeydi. Bu yüzden Musa, onu külli aşk âleminde eşsiz, örneksiz bir hale getirdi.

230. Davut da ona nice sırlar açtı. Süleyman da ona nice şeyler anlattı.

İsa, o yüce sultanı görünce onu yoklukta tek bir hale soktu.

Birer birer bütün peygamberlere cömert eli, ihsanlarda bulundu, yol gösterdi.

Sevgilinin yakınlığını anlayınca sevgilinin tapısına yürüdü, bu âlemden geçti.

Ahmet, Sidreye doğru yürüdü, sevgilisinin zatiyle birleşti, ondan göründü.

235. O sırada Cebrail-i Emin, yoldaşıydı. Onun bir kanadı, gökle yer arasını kaplamıştı.

Cebrail, o makamda kaldı. Mustafa, padişahın yakınlık yurduna yürüdü.

O padişah, Cebrail'e neden burada dayanıp kaldın? diye sordu, bu yola sen de ayak bas dedi.

Cebrail dedi ki: Ey sırları bilen padişahım, bana bundan ileriye gitmeye izin yok.

Ey âlem padişahı! Buradan ileriye bir adım bile atmaya kudretim yoktur. Sen gidebilirsin, gitmelisin de.

240. Yücelik âlemine bir kıl ucu kadar uçarsam tecelli nuru, kanadımı yakar.

Dosta kadar senin gitmen gerek. Sevgilinin yakınlığı sana yaraşır.

O ulu padişah yürüdü, Cebrail'i bıraktı. Gönlünü Haktan başka her şeyden arıttı.

Öyle bir yüceldi ki yücelerden bakınca Cebrail, gözüne bir serçe kuşu kadar göründü.

Yüceldi, yüceldi, bu makamdan da geçti. Gaip perdesinin ardından baktı.

245. Ne yer gördü, ne cihet. Ne akıl gördü, ne idrak. Ne arş kaldı, ne ferş, ne de yeryüzü.

Mekânsızlık âleminin varlıklarını bedensiz, cansız orada gördü; kendisini o âlemde gizlenmiş buldu.

Bedenden geçti, candan sefer etti. Kendinden geçince kendisinde Tanrıya baktı.

Sonundaki varlıkları başlangıçta görünce sevgiliden gelen külli haberi duydu.

O külli varlıktan ses geldi: Yok ol da gel! Bedeni ve canı bırak da öyle gel buraya!

250. Maksadımız da sensin, maksudumuz da. Gel! Vuslatımıza eriş, zatımızı seyret!

O dehşet âleminde Muhammed'in dili tutuldu. Muhammed, Muhammed'den bezdi.

Muhammed görmedi onu zaten. Gören, o canlara can olandı. Varlığı ve mekânı yaratanı gören oydu.

Orada Ahmet yoktu, Tanrı vardı. Orada apaçık vuslat gözüydü gören.

Ona, ey cihanın ulusu, nasılsın? diye ses geldi. O da «Şimdi keyfiyetsiz bir haldeyim.

255. Sen keyfiyetten münezzeh Tanrısın. Artık burada ben kim oluyorum ki? Hakikatte sen varsın, ben neyim ki?

Sen varsın, senden başka hiçbir şey yok. Akıl da sensin, kalb de sensin, can da sen» dedi.

Tanrıdan «Ey her şeyin varlığı! Her şeye emniyet de sendendir, fayda da.

Her şeyi senin için yarattık. Ey basiretin ta kendisi! Dile ne diliyorsan!» diye hitap geldi.

Muhammet dedi ki: Ey keyfiyetsiz Tanrı! Her şeyi bilirsin. İçteki sır da sensin, dıştaki sır da sen.

260. Sırrımı zaten bilirsin sen. Niyazım, ancak ümmet içindir.

Hakikaten de günahkâr bir ümmetim var. Fakat hepsi de senin ihsan ve kerem sahibi olduğunu bilir.

Lûtuf ve ihsan denizinden haberdardırlar. Hepsine de rahmet etsen ne olur ki?

Tapıdan yine nida geldi: Ey tertemiz Peygamberim! Baştan başa hepsini de bağışladım.

Ümmetin için gam yeme sen. Rahmetimiz, onların suçlarından artıktır.

265. Hakikaten de rahmetimiz sayıya sığmaz bizim. Yarattıklarımızdan ancak seninle işimiz var bizim.

Bütün âlemde yalnız seninle işimiz var. Âlemde ben seni seçtim, seni tek ve eşsiz bir hale getirdim.

Mahlûkat içinde teksin sen. Her şeyin basireti sendendir.

Sonra külli sır, ona sırlar açtı, tam üç kere otuz bin sır bildirdi.

Ey keyfiyete sığmaz sevgili dedi, bu üç otuz bin değerli ve gizli incinin

Otuz binini dostlara söyle, otuz binini söyleme. Üçüncü otuz bini dilersen söyle, dilersen söyleme.

Muvafık görürsen aç, muvafık görmezsen kendine sakla.

Bu sırlar zuhura geldikten sonra mekânsızlık âleminden aşağılık âleme döndü.

O tapıdan acele ayrılıp yurduna geldi, henüz yatağı sıcaktı.

Hikâye

Birisi Ekkâfi'ye ey yüce er dedi, Peygamberin miracından bir remiz aç.

Nasıl miraç etti? Anlat. Ekkâfi dedi ki: O hem sır âlemindeydi, hem bu âlemde.

Zatı, zaten o mekânda eşsiz, örneksizdi. Orada Tanrıyı apaçık görüp duruyordu.

Hakikatte mekânı, lâmekân âlemiydi. Neden? Çünkü zaten o apaçık canlara candı.

Her şey oydu. Fakat dudağını yumdu, hakikatten bahsetmedi, şeriatten bahsetti.

Sen de sırlara vâkıf olursan onun şeriati sayesinde vuslata lâyık olursun.

Sevgiliyi sen de kaderince görebilir, birlik erleriyle birleşirsin.

Şeriatinden dışarı çıkma da belki himmetiyle sırlara sahibolursun.

Fakat herkese, yüzüne bir kapı açılması için, kadrince bir sır söylemek gerek.

Attar, Muhammed'in nuriyle ne de kutlandı, ondan ne de yardım gördü, kudret buldu!

Onun sayesinde canında, gönlünde bir sır, bir hakikat var. O yüzden değerli incilere sahip.

285. Dilin, o yüzden inciler saçmada. Can denizinin dibinden her an inciler saçılmada.

Şüphe yok ki ona kulluk etme sayesinde muradına erer, onun sayesinde iki âlemde de ad san sahibi olursun.

Ey Peygamber! Attar'a yol gösteren sensin. O, sayende aşk sırrına sahiptir.

Mâna incilerini senden elde etti. Sen de bilirsin ya, senden başka kimseciği yok.

Şüphe yok ki sen, beni şair saymaz, bana şair göziyle bakmazsın.

290. Sen bilirsin zaten. Ben daha fazla ne söyliyeyim? Bundan önce de burada seni arıyordum ben.

Seni bu âlemde görünce aczimden yerlere döşendim, toprak kesildim.

Sen Hakkın makbulüsün. Beni kabul et. Sen yakîn sırrında vuslat sahibisin, o sırra ulaşmışsın.

Hakikaten beni pak tapından sürme sen. Ben, zaten tapında toprağım senin.

Bu toprağa bir ayak bassan ne olur ki? Başında Tanrıdan «Levlâk» tacı var zaten.

295. Attar'ın gönlünü sen aydınlat. Onu, lûtfunla sen berhudar et.

Ey iki gözümün ışığı! Dört seçilmiş dost hakkıyçin beni kendinden uzaklaştırma.

Tanrı razı olsun, Sıddıyk'ın ululuğu

Din erlerinin başı, ulu Sıddıyk. Doğru imam, ulu önder.

Hidayete ermiş ümmetin en ulu rahmeti oydu. Dinde hayırlara önayak olan oydu.

Halvet gecesi Peygamberin dostu, mağarada eşiydi. Onun yoluna önce kırk bin altın saçtı o.

300. Ebubekir, bu işe girişir girişmez bütün cihanın ecri, ona açıldı.

Onun için de yaratılıştan onun imanı, bütün imanlardan üstündü.

On yıl dişi ağrıdı da bu hali Peygambere söylememişti.

Tanrı, bunu Peygambere bildirince Peygamber, ey hilm âlemi Sıddıyk dedi,

Neden bunu bana söylemedin? O da Tanrıdan şikâyet etmek iyi bir şey değil diye cevap verdi.

305. Hak dinini bu derecede görüp gözeten kişinin canındaki sırra Haktan başka kim yol bulabilir?

Dili, inciler saçmasın diye ağzında daima bir taş bulunurdu.

Taş arasında inci bulunur, bunu işittim; fakat inci arasında taş olsun.. bunu görmedim.

Ruhu, Tanrıya öyle bir dalmıştı ki diline pek az lâf gelirdi.

Canı, ayetle meşgul olduğundan ondan on sekiz hadîs rivayet edilmiştir.

310. Âlem, on sekiz bin tane bile olsa ondan armağan olan o on sekiz hadîse değer.

Rivayet ettiği hadîs, âlemin aslına ait olduğundan kâinatın sonradan yaratıldığına dair deliller, pek kuvvetlidir.

Bir gör hele, ne aklı vardı, ne görgüsü. Anasının karnındayken ve çocukken bile kendini bilirdi.

Âciz bir köre dua etti, gözünün görmesini diledi; Tanrı muradını verdi.

Üstünlükten hiç bahsetmez, beni siz halife yaptınız, dilerseniz vazgeçin sözünden başka bir şey söylemezdi.

315. Ölümünde onu kaldırıp Mustafa'nın huzuruna, Mustafa'nın mezarına götürdüler.

Sıddıyk gelince o sır âleminin kilidi düştü, kapısı açıldı, perdesi kalktı.

İştiyakiyle kilit, zincirini kırdı. Perde, onu karşılamak için açıldı.

Doğruluğuna demirin bile inandığı bir kimseye düşman olanın gönlü, neden demire döner, katılaşır?

Kilit bile onun doğruluğu yüzünden açılır da düşmanının gönlündeki kilit neden açılmaz?

Sahabe, o mezara girince bir de baktılar ki bir mezar kazılmış, hazırlanmış.

Yılanın ısırmasına dayanan, dostuna fedakârlıkta bulunan bir zata, elbette en yakın dost denir.

Peygamber, Ebubekir'le Ömer'in birine göz dedi, öbürüne kulak.

Peygamber, ikisine göz ve kulak dedikten sonra artık bunları sevmiyen, kördür, sağırdır.

Tanrı razı olsun Faruk'un ululuğu

Mutlak imam, iki âlemin ışığı, inananların ulusu, en büyük Faruk...

Tanrı'nın kelâmı, onun adına uygundur. Faruk kelimesi, furkan'dan gelir. Bu delil kâfi!

Gönlü, vuslat makamında Tanrıyı gördü de o zaman gönlü, tam adalete ulaştı.

Gönlü, adaletle uzlaşınca iki âlem de adaletinden coştu, dalgalandı.

Ebedî olarak zulmün kapısını kapadı da adaletiyle Acem ülkesini fethetti.

Önce Arap, onun sayesinde kuvvetlendi, sonra bütün Acem halkı, onun yüzünden dindar oldu.

Onun salâbetinden mum, demire döndü. Rum ülkesinin Rumluk kilidini açtı.

İki gömlek, bedenine öyle bir düşmandı ki Müslüman olunca birini bıraktı, bir gömlekle kaldı.

Müslüman olunca bir gömlekle kanaat etti, birini giyindi, öbürünü kefen olarak sakladı.

O gömleğe o kadar yama yamadı ki gömlek, tam on yedi batman oldu.

On sekiz bin âlem, parça parça ancak onun on yedi batman gömleğine değer.

335. Neden böyle on yedi batmanlık eski gömlek giyiyor diye on sekiz bin âlem ona yas tuttu.

Varı yoğu, o bir tek gömlekti. Bu yüzden imanı halâvetlenmişti.

Münker'le Nekir, onun erliğinden, onun zorundan mezarının çevresine bile gelemediler.

Elbette yüce Faruk, hesapçı olursa civarda hiçbir münkir kalmaz.

İyiliğe emretme hususunda bile hesap soran, elbette kötülüğü menetmeyle de öğülür.

340. Peygamber, ona gözüm demiştir. Bu ne yüce kadir! Cennet mumu da demiştir, ne yüce er!

Işığı doğuyu da aydınlatmıştır, batıyı da. Fakat yağı ne doğudandır, ne batıdan.

O, Tanrı tapısının gözüdür, ışığıdır. Artık sen, gözsüz ve ışıksız nasıl yürüyebilirsin?

Gözün ve ışığın olmazsa külhanla bahçeyi ayırdedemezsin ki.

Sana her an göz gerek. Önünde de bir ışık lâzım.

345. Yolda göz ve ışık olmazsa yolla kuyuyu göremez, bunları birbirinden ayırdedemezsin.

Bu ikisi olamdan yola düşersen nihayet körlüğünle kuyuya düşer gidersin.

O, Mustafa'dan böyle bir göz bulunca dili de Tanrı sözüne sahiboldu.

Körlerden değilsen aklını başına al; böyle göze, bölye dile kulak ver.

Beyninde o nur olmıyan, cennetlik bile olsa ışığı yoktur.

350. Gökyüzünün ışığı aydın güneştir, cennetin ışığı da Faruk.

Yarın ebedîlik için sûr üfürülünce gökyüzündeki ışık başaşağı düşer, söner.

Fakat bu cenneti aydınlatan ışık, her gün biraz daha parlar durur.

Tanrı razı olsun, Zinnureyn'in ululuğu

Hayâyı imana esas yapan, inananlar ulusu Osman'dır.

Gökyüzü, onun bilgi denizinden bir buhardır, yeryüzü, onun hilm dağından bir toz.

355. Peygamberin iki nurundan meydana gelmiş iki sır. Marifet âlemi, bezenmiş, surete bürünmüş can.

O iki nurla Kuran'dan, bu nurlardan meydana gelen üç hakikat. Artık ne diyeyim? Bu ne iş?

Bu üç nurun hariminde bulunan kişiyi aydın göremiyen düşman, kördür.

Güneşin elde ettiği nur, olsa olsa iki nur sahibinin nurundandır.

Peygamberin iki kadri yüce kızını almak, bütün âlemde ondan başka kimseye nasibolmamıştır.

360. Kuran, mihnetle indi. Kuran ehli olana bu delil yeter.

Dünyadan da yine mihnetle uzaklaşır. O nur sahibi güneş de böyleydi işte.

Tanrıdan bu kerameti bulan, Mustafa'nın iki gözüne ve gözünün ışığına sahibolan nerde?

Zinnureyn, aynı zamanda Peygamber ailesindendi de. Artık onun doğruluğu nasıl inkâr edilebilir?

Tanrıdan bu iki nura sahibolana ayla güneş bile tapı kılar.

365. Gönülden buğzunu giderirsen ayla güneş bile sence toprak parçası kadar değersiz olur, onlara bile sahibolursun.

Onun asâsını dizine dayayıp kıran, dizüstü yere düşüp kaldı.

Mâna, bakımından böyle olan, yılan gibi düşmanlara yılan kesilen asâsı bile böyle olursa.

Artık varlık âleminde ona bir düşman belirir, birisi, tutar, ona düşman olursa kim olabilir bu adam? Firavun'un vekili!

"Biat zamanı, elim, Tanrı Peygamberinin eliyle bir sayıldı„ dedi.

370. O andan itibaren Peygamberin eline hürmeten eli, bir kötülüğe uzanmadı.

Gönlü, bilgiden meydana gelmiş bir büyük denizdi. Bedeni, hilimden yapılma oturaklı bir dağdı.

Hakikatte Kuran'ı toplıyan, onun gönlüydü. O gönül, âlemin bütün sırlarına sahipti.

Kuran'ı toplamış olduğundan daima derli-toplu ve düzenliydi. Furkan yüzünden de halkın ilerigelenleriyle gerilerini fark ederdi.

Kuran da ileri gelenlerle geri kalanların imamı sayıldı; neden akrabası hakkında verdiği hüküm, doğru sayılmasın, noksan olsun?

375. Bütün ömrünce Kuran'ı her gece hatmetmedikçe ne uyurdu, ne yerdi.

O kargaşalıkta da savaşmak için köleleri, birden silâha el attılar.

Onlara dedi ki: Silâhını elinden atan her kulu, bugün azadedeceğim, kutlıyacağım.

Kuran, daima onun sevglisiydi, gözünün önündeydi. Daima işi gücü, Kuran'laydı.

Sonunda sevgilisinin yakınında şehidoldu. Kuran, kanının aktığı bir leğen kesildi.

380. Bütün âlemde sevgilisi Kuran'dı. Nihayet o âşıklar ışığı, varlığını Kuran'a verdi, mahvoldu.

Faruk, cennetin ışığıydı ama sevgilinin yolunda mum gibi başından geçen, Osman'dı.

Tanrı razı olsun, Mürteza'nın ululuğu

Dünya, doğudan batıya dek imamla dolsa Emîrülmüminîn Haydar, bize kâfidir.

Bu dünyayı, mızrağının zahmi zaptetmiş, o âlemde de üç parça ekmeğin öğülüşiyle üstün olmuştur.

İhsan ve kerem sırrında ihlâs, ona mahsustur. Üç parça ekmeğe tam on yedi ayet inmesi, onun hususiyetidir.

385. Üç parça ekmeği, ayla güneşin iki değirmisine benzer. Bu üç parça ekmekle ebedî olarak iki dünyayı da sofrasına oturtmuştur.

Sana oklar, yağmur gibi yağıp dursa "Ali'nin sevgisi kalkandır„ sözü kâfi, gam yeme.

Peygamber, "Ey iki gözümün ışığı! İkimiz bir nurdan yaratıldık„ demiştir.

Bilgi şehrine öyle bir kapıdır ki cennete de hakkiyle kapıcı olmuştur.

Yoklukta öyle bir ıtlâk sahibidir ki altını, gümüşü üç kere boşamıştır o.

390. Altınla gümüş değerlidir ama bu ümmetin tapındığı öküzdür onlar.

Fakat nerde bir öküz, kuvvet, kudret sahibi olacak da böyle bir aslanla pençeleşmeye kalkışacak?

Şöyle rivayet edilmiştir: Bir zırhı vardı, arka tarafı apaydındı, yoktu yani.

Zırhın arkası, üyzü gibi açıktı. Onu o aydın bedenine giydi mi

Şöyle derdi: Arkamı gören öldürsün. Fakat savaşta hiç kimse arkamı göremez ki benim*.

395. "Bir mimber dikseler, üstüne çıkıp Tanrı izniyle adalet icrasına kalksam

Halk arasında kıyamete dek hükmeder, dört kitabın hükmiyle hakkı yerine getirirdim,, dedi.

Herne söylerse yakîn ile söylerdi. Bir gün dedi ki:

«Perde kalksa bile yakînim artmazdı» makamını elde etmişim; «Tanrıyı görmeseydim tapmazdım.»

Ne göz, ne bilgi, ne iş bu! Ne bilgi güneşi, ne coşkun deniz!

400. Tanrı aslanının nefesi, ta Çin'e kadar gitti de onun bilgisi yüzünden misk ceylânının göbeği, miske döndü.

O yüzden de din ve adalet eri ol; "bilgiyi aramak için Medine'den kalk, ta Çin'e kadar git,, dediler.

Güneş yurdunun misk keçisi olan aslan burcunun nefesi bile, o ceylân yüzünden halis miske dönmüştür.

---

* İşaretiyle işaretlenen beyit, haşiyeden alınmıştır. Mâna, onunla tamamlandığı için almak zaruretinde kaldık.

Onu, Hıtay ülkesindeki misk ahusuna benzetmekle hata ettim ben. Çünkü o, hem misk ahusudur, hem Tanrı aslanı.

Bilgisi bir deniz olsaydı şu yeşil umman, o deryaya bir katra olurdu ancak.

405. Hiç kimsenin minnetine katlanamaz, bir Yahudi'ye amelelik ederek geçinirdi.

Birisi, neden şu işi yaparsın dedi de hiddetlenip ağzını açtı, kılıç gibi keskin olarak şu sözü söyledi:

«Dağların tepelerinden taş taşımak, insanların minnetine katlanıp çalışmadan geçinmekten sevgilidir bence.

Halk, bana çalışıp kazanmak ayıp der. Halbuki ben ayıp, dilenmek, istemek alçaklığına düşmektir derim.»

İki kaynatayla iki damadın çalışmaları yüzünden dünyanın dört direği, daima mamurdur.

KİTABIN BAŞLANGICI

410. Ey can miski, açıl, saçıl! Halifelik yurdunun vekili sensin.

Tanrı emrinin özü sende. Ruhani saltanat tahtı senin.

İki âlem de bir avuç topraktan ibaret. Saltanat yurdunun mukaddes fezasıysa tertemiz.

Bütün âlem, bir uğurdan sana mahkûm. Yer, gök sana râm olmuş.

Sen daima bizimlesin ama bizden de uzaksın. Gözden uzaksın da gözün içindesin âdeta!

415. Cennet, cehennem ve kıyamet günü. Bütün bunlar, senin adın, sanın için bir alâmetten ibaret.

Melekleri bir remizle bilgi sahibi eder, halka yüzlerce suretle sıfatlar bağlarsın.

Sen yüzlerce güneşe bedelsin. Bir doğdun, bir parladın mı her zerren, yüzlerce güneş kesilir.

Senin güneşinin nuru, daima artar durur. Bu yüzden de zerrelerinden biri, kadri yüce arştır.

Ne suretsin sen? Daima Tanrı hasısın. Ne söyliyeyim ben? Sen zaten malûmsun.

420. Şaşılacak bir kuşsun. Nasılsın? Bilmem ki. Bizim ispatımızdan da müstağnisin, nefyimizden de.

Ne göktesin, ne yerde, nerdesin? Âlemlerin Rabbinin ta yanında!

Her şey sensin, hiçbir şey sen değil. Ne diyeyim? Doğru da sensin, eğri de sen.

İhlâsla ta gönülden bir nefes et. Ömür, nefesinle, görülmemiş bir buhurdan kesildi.

Ebedî padişah da sensin, halife de sen. Altı oğlun var, her biri eşsiz.

425. Her oğlun bir sahib-kıran. Her biri kendi sanatında bir âlem.

Bir oğlun nefis, makamı duygu âlemi. Birisi şeytan, reyi mevhum şeylere dair.

Birisi akıl. Akılla anlaşılacak şeyler söyler. Birisi bilgi. Bilinen şeyleri arar.

Birisi yokluk, yokları diler. Birisi tevhit, her şeyi bir zat olarak görmek ister.

Bu altısı, emre uyarlar, buyruğa göre yola girerlerse o zaman ebedî huzura ererler.

430. Ezelden ebede kadar halife sensin. Âlem, bu yüzden lûtfunla lâtif bir hale gelmiş, lâtif şeylerle dolmuştur.

Âdem gibi daima halifeliğin siyah elbisesini giyin. Âlem gibi daima kendi içine doğru sefer et.

Hızır gibi erlerin yollarına ayak bas da şu dönüp duran felek, izinin tozunu bile bulamasın.

Ey yüceler yücesi! Mekânın, Nuh'un gemisidir. Zamanın da "Vedduha„ ve Kadir gecesi.

Süleyman gibi tahta geç, yan gel. Fakat parmağına da yüzüğünü tak.

435. Yusuf gibi güzelliğinle cilveler sal. İbrahim gibi yedi uzvun da göz kesilsin.

Davut peygamber gibi şu perdeyi okşa. İsa gibi aşkla demsaz ol, nefes ver.

Mademki İmran oğlu Musa ile elin bir, can kadehiyle abıhayat içedur.

Simurg sayesinde iki kanadını aç, İdris'in kucağına otur, kimya yapmaya giriş.

Sayısız çabalar, adamakıllı çalışırsan Mustafa nurundan yardıma nail olursun.

440. Dinde bu yüceliğe sahiboldun mu artık söz söylemek, sana helâl olur.

Söze aşağılık bir gözle bakma sakın. İki âlem de "Kün„ sözünden dışarı değil.

İki âlemin esası da ancak söz. "Kün„ den var olmuştur, "Lâ tekün„ le yok olur çünkü.

Söz, ulu Tanrıdan inmiştir; gönderilen peygamberlerin öğündüğü zat, bu sözü söylemiştir.

Musa, âlemin Kelim'i olmuşsa onun bu Kelim'liği, Tanrı kelâmından ilerigelmedir.

445. İsa, Hak kelimesi olmasaydı mutlak ruhtan o yüceliği nasıl bulurdu?

"Kün„ den, âlemin yaratılışından maksat olan Muhammet bile miraç gecesi, söz sultanıydı.

Az olsun, çok olsun, söz, iki âlemin de elindeki kârdır. Nikâh da sözledir, boşanma da, alım satım da.

Âşıkların zürriyetleri Âdem'in belinden çıkarılınca yapılan ahit ve misakın aslı, yine sözdü.

İster görülen şeyi ara, ister duyulan şeyi. Diler duyulanı iste, diler akıl edileni.

450. İster dokunulanı tut, ister vehme geleni. İster duyulana yapış, ister bilinene.

Düşüncene, yahut hayaline gelen; sence mümkün, yahut muhal olan şey,

Söze düşmedikçe hep mahduttur. Levhi mahfuz bile sözle kaplanmış, sözle anlatılmıştır.

İster var olsun, ister yok; her şey, sözün avucunda muma döner.

Bu çeşitli şeylerden zevka ve remze ait her şey, yüzlerce çeşitte söze gelebilir.

455. Bu delille akıl, apaçık anlar ki bütün bu sözler, Tanrı adlarından meydana gelmiştir.

Mademki asıl olan sözdür, şu halde söze başla. Söz iste, söz sor, söz söyle!

BİRİNCİ MAKALE

Dostunu kaybetmiş, gönlü perişan, işi dağınık, cihanı gezmiş dolanmış birisi,

Haberdar birisinden şöyle rivayet etmiştir: Vaktin birinde bir halife vardı, o halifenin de altı oğlu vardı.

Hepsinin de himmeti yüceydi. Kimseye boyun eğmeyi huy edinmemişler, bu huylarından da vazgeçmemişlerdi.

460. Zamanlarında ne kadar bilgi varsa hepsi, her birinde tekti, eşsizdi.

Her biri, âlemdeki bütün bilgilerle sanat ve hünerlere sahibolduğundan, her biri, iki âlemde de tek ve eşsiz bulunduğundan.

Babaları, bir gün hepsini birden huzuruna çağırdı. Dedi ki: Her birerinız, âlemdeki bilgilere vâkıfsınız.

Halife oğullarısınız, padişahsınız. Dünyada ne istiyorsunuz?

Dileğiniz ister yüz tane olsun, ister bir tane. Birer birer bana söyleyin de

465. Hepinizin dileğini, inanını bileyim, her birinizin işini muradınca düzüp koşayım.

Önce bir oğlu söze geldi, dedi ki: Yücelerden rivayet edilmiştir;

Peri padişahının bir kızoğlankızı varmış ki ay bile ona eşit olarak anılamazmış.

Aklının güzelliği, ruhunun letafetiyle yeryüzünün de güzeliymiş, gökyüzünün de.

Eğer bu kızı alır, bu dileğime ulaşırsam iş biter. Kıyamete dek bu muradıma nail olmam, yeter bana.

470. Birisi, böyle bir güzele sahibolduktan sonra artık bundan öte bir yücelik diler mi?

Güneşe yakın olan, bu yakınlığa erişen, nasıl olur da zerreye yaklaşma ümidini besler?

Muradım budur. Bu muradıma erişmezsem delilikten, divanelikten başka bir yol yordam kalmaz bana.

Babanın verdiği cevap

Babası dedi ki: Ne de şehvete tapıyorsun ya; şehvete tapmadan âdeta berbat bir sarhoş olmuşsun!

Ferce gönül veren erin bütün varlık parası, harcolur gider.

475. Fakat ercesine hareket eden kadın, bu şehvete tamamiyle yabancıdır.

Hani o kadın gibi... O da kocasından ayrıldı da Tanrı tapısındaki erlerin başı oldu.

Kocası sefere giden namuslu kadın

Pek güzel bir kadın vardı. Geceyle gündüz, âdeta onun saçlariyle yüzünün bir örneğiydi.

Pek güzeldi, pek hoştu. İyiliği, Tanrıdan korkup çekinmesi de bu güzelliğine, bu hoşluğuna eşti.

Güzellikle bütün dünyaya bir bayrak olmuş, her tarafta şöhret kazanmıştı. Alımlıydı, alımlılığiyle beraber tatlıydı da.

480. O güzelin saçlarının her kılında elliden fazla kıvrım, büklüm vardı; hattâ belki de altmış tane.

Göziyle kaşı, sadla Nun'a benzerdi. Çekinme, nun olduğuna nass-ı kaatıı delil getir.

İnciler saçan akikini açtı mı serkeşleri Hızır'ın abıhayatiyle öldürürdü.

Sedef, sanki onun gülümsiyen dudaklarıydı da dişleri de sedefin içindeki inciler.

İnci dişleri, gülümsiyen lâ'linin içinde parlar dururdu.

485. Çene topağı, gümüşten bir elmaydı âdeta. O elma yüzünden bir bölük halk, dertlere düşmüştü.

Yüzündeki güzellik, âşıkları gibi feleğin de başını döndürmüştü, o da onlar gibi canından bezmişti.

Sözle inciler saçanlar, ona «Merhume» adını takmışlardı, öyle çağırırlardı onu.

Öyle bir kadındı ki dönüp duran felek, onu aslan gibi erlerden sayardı.

Kadının kocası hac etmek üzere sefere çıkacaktı.

490. Bir küçük kardeşi vardı. Fakat pek kötü bir adamdı. Âdeta adamlıktan dışarı bir herifti.

Ona, karısını görüp gözetmesini, ihtiyacı olursa para vermesini tembih etti.

Bu tembihleri yapıp hacca gitti. Kardeşi de onun bu buyruğunu kabul etti.

Hükmüne canla başla uydu. Kardeşinin karısını görüp gözetti.

Gece gündüz onun işiyle meşgul oldu. Her an, ona yeni bir şey bulur, yollardı.

495. Günün birinde kadını nasılsa gördü. Perde ardından o gönüller yakan güzelin yüzü, gözüne ilişti.

Gönlü elden çıktı, baş aşağı yıkıldı. Hayır, yanlış söyledim, ne hale geldi, nasıl anlatayım?

O gönüller alan güzelin tuzağına öylesine tutuldu ki

Akliyle alt üst, bir hayli güleşti ama her an, aşkı biraz daha kızışmadaydı.

Kadından murat alamıyor, işi düzenine giremiyor, onun için de bir an bile kendisine gelemiyordu.

500. Aşk üstün olunca akıl alt oldu. Derhal kadına halini açtı.

Onu zorla, para ile, ağlayıp sızlanarak kendisine râm etmeye çalıştı. Fakat kadın, onu horlayıp defetti.

Dedi ki: Tanrıdan utanmaz mısın? Kardeşine böyle mi hürmet edersin sen?

Dinin, diyanetin böyle midir senin? Kardeşinin emanetine böyle mi riayet edersin?

Yürü, tövbe et, Tanrıya dön, bu kötü düşünceden vazgeç.

505. Adam, kadına, bu sözlerin faydası yok dedi, beni herhalde hoşnudetmelisin.

Yoksa derdinden vazgeçer de sana öyle bir kötülük ederim ki halk içinde rezil, rüsvay olursun.

Şimdi seni helâk eder, başına, seni mahvedecek bir iş açarım.

Kadın dedi ki: Beni mahvedeceğinden hiç korkum yok. Bu cihanda helâk olmam, o cihanda helâk olmamdan yeğdir.

O kötü herif, kadın, bu hali kardeşime anlatır diye korktu,

510. Kendisinden böyle bir şeyi defetmek için derhal gidip para ile dört adam tuttu.

O nursuz pirsiz herifler de bu kadın kötülükte bulundu, zina etti diye tanıklıkta bulundular.

Kadı, şahadetlerini kabul edip kadının taşlanarak öldürülmesini emretti.

Kadıncağızı sahraya çıkarıp yol başına götürdüler. Halk, dört yandan taşlamaya koyuldu.

Kadına sayısız taşlar atıldı. Artık ölmüştür dediler,

515. Halk ibret alsın diye orada öylece bırakıp gittiler.

Biçare kadın, ovada topraklar içinde kanlara batmış bir halde kaldı.

Gece geçip sabah olunca birazcık kendine geldi.

Ağlayıp inliyerek feryadetmede, nergis gibi gözlerinden erguvana benzer yüzüne lâle gibi kanlı göz yaşları dökmedeydi.

Sabah çağı, bir çöl arabı, devesine binmiş, bir yerden gelmedeydi.

520. O feryadı duyup kendinden geçti. Deveden inip kadına doğru gitti.

Kadına, sen kimsin ki âdeta bir ölüsün, fakat yaşıyorsun. Bu ne hal? diye sordu.

Kadın, ben hastayım, dermansızım dedi. Arap, ben seni iyileştiririm diyerek

Hemencecik onu devesine bindirdi, evine götürdü.

Gece gündüz onunla uğraştı; nihayet o gönüller aydınlatan güzel, iyileşti.

525. Yenibaştan güzelleşmeye, güzelliği artmaya, âşıklara hâldaş, sırdaş olacak hale gelmeye başladı.

Nar çiçeğine benziyen yüzü yine tazeleşti. Zünnara benziyen saçları yine halkalandı.

Katı taşın içinden lâl nasıl çıkarsa o da taşların altından öyle çıktı.

Arap, onun güzelliğini görünce nihayet kanına gireceğini anladı.

Yüzünün aşkiyle kendinden geçti. Derdinden bedenindeki gömlek kefen kesildi.

530. Kadına "Gel, benim helâlim ol. Öldüm, beni vuslatınla dirilt„ dedi.

Kadın dedi ki: Benim kocam var. Nasıl olur da başka bir kocaya varabilirim?

Fakat sevgi, haddini aşınca Arap, kadını gizlice kendisine çağırdı.

Kadın, a dinden baş çeken dedi, âdil Tanrının hışmından korkmuyor musun?

Beni Allah rızasıyçin baktın, iyileştirdin. Şimdi aşağılık şeytanın emrine uyuyorsun ha!

535. Mademki bir hayırda bulundun, ziyan etme hayrını. İman kâbesini yıkmaya kalkışma.

Ben, bu çeşit bir teklife razı olmadığımdan neler çektim, ne taşlar, topaçlar yedim.

Şimdi sen de bana böyle bir teklifte bulunuyorsun. Biliyor musun ki ben, dini pak bir kadınım?

Beni yüz parça etsen tertemiz vücuduma yine bir leke gelmez.

Bırak. Bir anlık şehvete uyup ebedî azabı satın alma!

540. Arap, o temiz yaratılışlı kadının doğruluğunu görüp onu, kendisine kızkardeş edindi.

O düşünceye düştüğüne pişman oldu. Çünkü o iş, şeytan işiydi.

Arabın bir zenci kölesi vardı. Bir yerdeydi, ansızın çıkageldi.

Kadının yüzünü görünce gönlünü kaptırdı. Gönlü ve canı yandı, bedeni de mahvoldu gitti.

Gönlü, kadının vuslatını diledi ama bu dileğe ulaşmasına imkân yoktu.

545. Kadına "Ben geceyim, sen de aya benziyorsun. Neden benimle beraber olmayı istemezsin?„ dedi.

Kadın dedi ki: Buna imkân yok. Efendin de benden bu dilekte bulundu, bir hayli ısrar etti.

O, ay yüzlü birisiyken vuslatıma nail olamadı da sen nerden bunu elde edeceksin a kara yüzlü!

Köle, beni mahrum ediyorsun ama sen beni bu dertten kurtarmadıkça benden kurtulamazsın.

Sana öyle ercesine bir düzen düzerim ki hemencecik bu yerden, bu yurttan ayrılır, avare olur gidersin dedi.

550. Kadın, ne korkum var dedi, dilediğini yap. Öleceğimi bile bilsem takdirimmiş derim, düşünmem, ürkmem bile.

Köle, ona pek kızdı. Sevgisiyle o haldeydi, şimdi bu hale döndü, ateş kesildi.

Bir gece kızgınlığından, kininden kalktı, Arabın karısının güzel bir çocuğu vardı.

Gidip o çocuğu beşikte kesti, öldürdü. Kanlı palayı da götürüp

Kadının yastığının altına koydu, gizledi. Bu suretle çocuğu, kadının öldürdüğünü anlatmak istiyordu.

555. Seher çağı zavallı yavrucuğun anası, çocuğuna süt vermek için uyanınca

Başını kesilmiş gördü, dertli yüreğinden bir feryat kopardı.

Âleme bir feryattır saldı, ikiye ayrılmış saçlarını kesip beline bağladı.

Bu işi kim işledi, böyle suçsuz bir mâsumu kim canından etti diye araştırdılar.

Kadının yastığı altında kanlı bir pala bulundu.

560. Hepsi, bu işi kadın yaptı. O mâsumu böyle ağlatıp inleterek öldüren bu nâbekârdır dedi.

Köleyle çocuğun anası, onu öyle bir döğdüler ki anlatmaya imkân yok.

Arap gelip dedi ki: A kadın, ben sana ne kötülük ettim ki sonunda

Benim ay parçası yavrumu öldürdün; suçsuz bir mâsumun kanına girmeden korkmadın?

Kadın, kardeş dedi, bunu âlemde kim görmüş, kim işitmiştir? Tanrı, sana aklı onun için verdi ki

565. Onunla bir işi düşünüp taşınarak yapasın, akıldan bir fayda elde edesin.

A temiz kişi! Akıl göziyle bir bak. Sen, bana bunca iyiliklerde bulundun.

Beni Tanrı rızasıyçin kardeş edindin; bana birçok lûtuflar ettin.

Ona karşılık bu mudur? Bir düşün. Çocuğunu öldürmemle hürmetim, itibarım mı artacak?

Arap, akıllı bir adamdı. O da kadının dediği şeyleri düşünmüştü zaten.

570. Anladı ki kadının kabahati yok. Fakat artık orada oturması da mümkün değil.

Dedi ki: Ne olduysa oldu. Bundan sonra seni görmeyi gönül istemez.

Karım, bunu senden biliyor. Seni gördükçe daima oğlunu hatırlıyacak.

Her an derdi tazelenecek, yası haddinden aşacak.

Sana kötü sözler söyliyecek, seni hoş tutmıyacak. Ben iyi tutsam bile o iyi muamele etmiyecek.

575. İyisi mi artık sen buradan git. Ona gizlice üç yüz dirhem verdi.

Bunu kendine yol nafakası yap dedi. Kadın parayı alıp yola düştü.

Dertli kadıncağız yolda âdeta paramparça olmuş, perişan bir halde giderken uzaktan bir köy belirdi.

Yol kenarında bir darağacı kurulmuştu. İnsanlar, her yandan gelmişler, darağacının dibinde toplanmışlardı.

O gün meğerse bir genci, gönlü kanlara bulanmış, ciğeri yanmış bir halde asacaklarmış.

580. Kadın, adamın birine «Bu kimdir, suçu ne? Söyle bana» dedi.

Adam dedi ki: Köy, bir emîrin hası. Emîr de zulümde eşsiz bir herif.

Bu köyde âdet budur: Kim haraç veremezse

Bu zalim, onu darağacına çektirir. Şimdi bu genci de asacaklar işte.

Kadın, muhtacolduğu para, vermeye mecbur bulunduğu haraç ne kadar acaba? dedi.

Bu, yıldan yıla belli olur. Şimdi onun vermeye mecbur olduğu haraç, tam üç yüz dirhem, dediler.

Kadın, gönlünden hadi bakalım dedi, merhametliysen şimdi onu canla başla satın al!

Sen taşlanmadan, darağacına asılmadan canını kurtardın. Şimdi canla başla onu darağacından kurtar!

Onlara, bu parayı ben verirsem dedi, onu bana bağışlarlar mı? Adamlar, derhal, dediler.

Onlara hemencecik üç yüz dirhemi verdi. O genç de dertten, belâdan kurtuldu.

Kadın, parayı verip yola düştü. Çocuk da darağacına çekilmeden kurtulunca ok gibi kadının ardından seğirtti.

Kadının yüzünü uzaktan görünce canı ağzına geldi, feryadı göklere ulaştı.

Aklı başından gitti. Beni neden darağacından azadetti? diyordu.

Darağacında can verseydim çekeceğim dert, yine bu ay yüzlünün aşkına benzemezdi. Bu, ondan da beter!

Kadına bir hayli sözler söyledi, yalvardı yakardı ama fayda etmedi. Kadın ateş değildi, o duman, nasıl olur da ondan çıkardı?

595. Kadınla bir hayli gitti, ağlayıp sızladı. Fakat utangaçlıktan başka eline bir şeycikler girmedi.

Kadın ona dedi ki: Bana böyle mi riayet ediyorsun? Ben sana bunu yaptım, canını kurtardım. Şimdi bu mu mükâfatım?

Genç, "Gönlümü de aldın, canımı da. Nasıl olur da senden ayrılabilir, bir an olsun baş çevirebilirim?„ dedi.

Kadın dedi ki: Benden vazgeçmezsen sen bilirsin. Fakat şunu bil ki bir kıl ucu kadar bile vuslatıma nail olamazsın.

Bir hayli gittiler, söylediler, işittiler. Nihayet ikisi de bir deniz kıyısına vardılar.

600. Kıyıda bir büyük gemi vardı. İçi malla, tüccarla doluydu.

O genç, kadından ümidini kesince tacirlerden birini çağırdı.

Dedi ki: Ay parçası gibi bir halayığım var. İsyankârlıktan başka bir suçu yok.

Onun gibi âsi görmedim. Nice bir onun isyanını çekip duracağım!

Eşi yok. Yok ama kötü huyundan da hiç memnun değilim doğrusu.

605. Bir hayli uğraştım, savaştım ama artık niceye dek çekeyim? Usandım ben. Dilersen sana satayım.

Kadın, tacire sakın dedi, beni alma.

Kocam var. Hürüm ben. Bu adamın elinden neler çektim. Nasıl feryada geldim? Bilmezsin.

Tacir, kadının sözlerini işitmedi bile. Yüz dinara onu satın aldı.

Yüz çeşit hakaretle gemiye bindirdi. Gemi de derhal hareket etti.

610. Satın alan tacir, kadının boyunu, bosunu, yüzünü, gözünü peçesinin altından görünce candan âşık oldu.

O deniz ortasında gönlü coştu, coştu, köpürdü. Şehvet timsahı azdı azdı, kabardı.

Kadına yaklaşıp saldırdı. Kadın bağırdı: Ey halk, feryadıma yetişin!

Siz Müslümansınız, ben de Müslümanım. Sizin imanınız var, benim de imanım var.

Ben hürüm, kocam var. Doğru tanığım da bu anda ancak Allah.

615. Sizin de ananız, kızkardeşiniz vardır. Sizin de perde ardında kızınız vardır.

Birisi, onlar hakkında böyle bir kötülük düşünse elbette haliniz perişan olur.

Onlara böyle bir şey yapılmasını istemezsiniz de neden bana böyle bir şey yapılmasına razı oluyorsunuz?

Garibim, kadınım, yoksulum, hor hakîrim. Zayıf, âciz, hasta ve perişanım.

Bu, yanan canımı daha fazla incitmeyin. Bugünün önünde bir de yarın var muhakkak!

620. Kadın güzel sözlü, güzel özlü olduğundan gemi halkının yüreği yandı, ona acıdılar.

Hepsi birden ona dost oldular, o dertli kadıncağızı korumaya başladılar.

Fakat kim yüzünü görürse yüzlerce gönülle ona âşık oluyordu.

Nihayet gemidekilerin hepsi birden ona âşık oldu.

Birbirlerine bir hayli ondan bahsettiler. O aşkı, bir hayli müddet ondan gizlediler.

625. Her gönülde ona bir iştiyak olduğundan nihayet hep birden birleştiler.

Ansızın o kadını ortaya alacaklar, zorla diledikleri şeyi yapacaklardı.

Kadın, o şom kişilerin halinden haberdar olunca gönlünün kaniyle denizi buladı âdeta.

Ey sırları bilen Tanrı diye dilini açtı, beni bu kişilerin şerrinden sakla.

İki âlemde de senden başka kimsem yok. Bu kafalardan şu hevesi çıkar!

630. Kadirsin, dilersen bana ölümü nasibedersin. Zaten ölüm, bu yaşayıştan daha iyi.

Bügün beni ya kurtar, yahut da öldür. Bu yanıp yakılmaya tahammülüm yok benim.

Beni ne vakte kadar kanlara boyıyacaksın? Benden daha hor, benden daha başı aşağıda bir kimseyi bulamıyor musun?

Bu sözleri söyleyip kendisinden geçti. Deniz, kadının derdinden dalgalandı.

O yanan suyun içinden bir ateştir çıktı. Deniz âdeta cehennem gibi apaydın bir hale geldi.

635. Gemidekileri bir an içinde hep birden yaktı, yandırdı; silip süpürdü gitti!

Hepsi de bir an içinde kül oluverdiler. Fakat bütün mallar kaldı, onlara bir şey olmadı.

Bir uctan bir yeldir zuhur etti, gemiyi kıyıdaki bir şehre doğru sürdü.

Kadın, o külü gemiden attı. Erler gibi bir erkek elbisesi giyindi.

Halkın aşkından kurtulmak için erkek kıyafetine girdi, o kıyafetle başını yüceltmek istedi.

640. Şehirden bir hayli halk geldi. Ay gibi bir oğlan gördüler.

Yapayalnız bir gemiye oturmuş, yanında da dünyalarca mal; denk denk bağlanmış, yığılmış.

O güneş yüzlüden bu hali sordular. Bu kadar malla yapayalnız nasıl geldin? dediler.

Onlara, padişah gelmedikçe halimi kimseye söylemem dedi.

Padişaha, bugün pek gönül aydınlatıcı, pek güzel bir çocuk geldi.

645. Yapayalnız, bir gemi dolusu da mal var, beraber getirmiş, halini söylemiyor.

Ahvalini anlatmak için seni istiyor. Gemiye ve gemideki mallara ait sana söylenecek sözleri var dediler.

Padişah, bu hale şaştı. Yola düşüp o, zamanede ay gibi güzel kadının yanına vardı.

Akıllı padişah, onun ahvalini sorup soruşturdu. Kadın dedi ki: Biz çokluktuk.

Gemiye bindik. Bir hayli yol aldık, yürüdük.

650. Gemidekiler, beni görünce hepsi de şehvetle âşık oldular.

Tanrıya dua ettim. Tanrı duamı kabul etti, o bir avuç kötü düşüncelinin şerrini defetti.

Bir ateş zuhur etti, hepsini yaktı. Beni kurtardı, canımı aydınlattı.

Bir bak da gör. Şuracıkta hepsi de durmada. Fakat adam namına bir şey yok, kapkara kömür.

Ben bundan bir ibret aldım, bana bu yeter. Ben, dünya malını istemem.

655. Hepsini al, sayısız mal bu. Yalnız senden bir dileğim var benim.

Bana bugün şu deniz kıyısında ibadet için gönüller aydınlatan bir mâbet yaptır.

Emret, kötü, iyi, hiç kimsenin benimle alışverişi olmasın.

Kısmet oldukça burada oturayım, gece gündüz Tanrıya ibadet edeyim.

Padişahla asker, onun sözlerini duyup kerametleriyle makamlarını görünce

660. Hep birden öyle bir inandılar ki hükmüne aykırı hareket etmez oldular.

Oraya öyle bir mâbet yaptırdı ki görsen Kâbe dersin.

Kadın oraya gidip ibadete başladı. Ömrünü kanaatle geçirmeye koyuldu.

Padişah, ecel tuzağına düşünce vezirlerle askerleri çağırdı.

Onlara dedi ki: "Bana şu fikir uygun gelmede: Dünyadan yüz çevirince

665. Bu zâhit genç yerime geçsin, size hükmetsin, padişah olsun.

Onun yüzünden halk da rahata kavuşsun. Ey kavim, bu vasiyetimi tutun.„

Bu sözleri söyleyip pak canını teslim etti. Yeryüzü, onu içine aldı, gizledi.

Vezirlerler halk ve beyler, hep bir araya gelip

Beraberce o kadının yanına gittiler; ahvali anlattılar, padişahın vasiyetini söylediler.

670. Ona dilediğin hükmü buyurabilirsin. Çünkü padişahlık senin dediler.

Kadın, saltanata rağbet bile etmedi. Zâhit, nasıl olur da cihana hükmeder, padişah olur?

Dediler ki: Ey Tanrıya ibadet eden, cihana hükmet. Bu bahaneler ne vakte dek sürecek?

Kadın, "Mademki çaresiz bunu kabul etmem lâzım. Peki. Fakat bana ay parçası gibi bir kadın lâzım.

Bana eş ve helâl olacak bir kız gerek. Yalnızlıktan usanç geliyor bana„ dedi.

Ulular, ona padişahım dediler, bizim hangimizin kızını istiyorsan iste.

Kadın, onlara, yüz kız yollayın dedi; ama hepsi de analariyle beraber gelsin de

Ben hepsini göreyim, içlerinden dilediğimi seçeyim.

Ulular, gönül isteğiyle hemen o gün yüz tane gönül aydınlatan güzel kız gönderdiler.

Kızlar, analariyle huzura vardılar. Utançlarından âdeta kendilerinden geçerek geldiler.

Kadın, onlara kendini gösterdi. Kadın olduğunu anlattı: "Padişahlık, kadına nasıl yaraşır?

Bu sözü kocalarınıza söyleyin de beni de bu ağır yükten kurtarın artık,, dedi.

Kadınlar, şaşırmış bir halde yola düştüler, büyüklere hali anlattılar.

Küçük, büyük, bunu duyan herkes, kadının haline şaşıp kaldı.

Bu sefer, kadına bir kadın göndererek mademki sen ulu veliahdimizsin dediler,

Bize birisini padişah yap. Yok, buna imkân bulunmazsa ercesine padişahlık et.

Kadın, padişahlık etmesi için makbul kişilerden birini seçti, sonra yine ibadetiyle meşgul oldu.

Kendi eliyle birisini padişah yaptı da saltanat için yerinden bile kımıldamadı.

Oğul! Sen bir ekmek için âlemi altüst edersin.

Oysa bir kadınken saltanat için yerinden bile kımıldanmadı. Erkeklerden bir tane böylesini bul da göster bakayım.

690. Kadının şöhreti âleme yayıldı. Herkes filân yerde birisi var;

Ona benzer duası makbul kimse yok. Bir kadın ama erkekler içinde bile onun nefsine sahip, onun gibi ağzı dualı birisi bulunmaz.

Nice inmeli, onun nefesiyle iyileşti, yürüdü, ayağı tuttu diye herkes adını, sanını işitti.

Âleme adı sanı yayıldı. Kimse, onun eşini, benzerini bilmiyordu.

O kadının kocası hacdan gelince hiçbir yerde karısının yüzünü görmedi.

695. Bir de baktı ki evine sahibolan kalmamış. Evi barkı yıkılmış. Kardeşi de kör olmuş, şaşkın bir halde kalakalmış.

Ne eli oynuyor, ne ayağı. Kötürüm olmuş, oturduğu yere yığılmış!

Gecesini, gündüzünü o kadının derdi tutmuş; cehennem azabı, eteğine sarılmış!

Gâh kardeşinin hakkı canını yakmada, gâh dermansız derdinden yanıp yakılmada.

Kardeşi, karısını sorunca söze başlayıp dedi ki:

700. Bir sipahiyle zina etti. Şaşılacak şey de şu ki bir topluluk da şahadette bulundu.

Kadı, bu şahadeti duyunca taşlanmasına hükmetti.

Horlukla taşladılar. Sen sağ ol, o geçip gitti.

O dosttan ayrılmış er, bu sözü duyunca karısının hem ölümüne, hem de kötülüğüne pek üzüldü.

Hem ağlıyor, hem de döğünüyordu. Bir bucağa çekilip yas tutmaya koyulmuştu.

705. Kardeşini de öyle perişan bir halde, dilinden başka hiçbir âzası tutmaz görünce

Dedi ki: Ey elden, ayaktan kalmış kişi! Ben şimdi duydum, filân yerde

Gün gibi meşhur bir kadın varmış. Tanrı yanında duası makbulmuş.

Nice körlerin, duasiyle gözleri açılmış. Nice âciz inmeliler, himmetiyle yürümüşler.

Dilersen seni oraya götüreyim. Belki o kadın seni yürütür, derdine derman olur.

710. Kardeşinin gönlü, bu sözden hoşlandı. Aman durma dedi, hemen gidelim. Ben elden çıktım. Eğer beni istiyorsan çaremi bul.

O iyi kalbli adamın bir eşeği vardı. Kardeşini eşeğe bağlayıp yola çıktı.

Yolda tesadüf bu ya, mukaddermiş, bir gece vakti o Araba rasladılar.

Arap pek cömertti. İkisini de o gece evinde konukladı.

Konuşurken nereye gidiyorsunuz? dedi.

715. Adam dedi ki: Bir şey naklettiler. Zâhit bir kadın varmış. Duasiyle

Birçok körlerin gözleri açılmış, hastalar iyi olmuşlar. Verdiği muskayla, ettiği dua ile dertlere derman oluyormuş.

Bu, benim kardeşim. Hastalandı, kendisine inme indi, gözleri kör oldu.

O kadına götüreyim de belki duasiyle iyileşir. Eli ayağı tutar, gözleri açılır, görür.

Arap dedi ki: Bir zaman önce buraya pek akıllı bir kadın gelmişti.

720. Kölem, onu adamakıllı bir döğdü. Onun yovmsuzluğundan kendisine inme indi, gözleri kör oldu.

Ben de şimdi sizinle onu götüreyim bari. Belki de duasının bereketiyle iyileşir.

Hep beraber yola düştüler. Bir hayli konaklık yol aldılar. Bir köye gelip konakladılar.

Hani bir genci darağacına çekiyorlardı ya, o köye vardılar işte. Orada bir oda vardı, oraya misafir oldular.

Oda, tam o kervana lâyık bir odaydı; sahibi de o cefacı gençti.

725. Gençti ama ne tuhaf! Kötürüm olmuş, yatalak bir haldeydi. Ne gözü görüyordu, ne eli, ayağı tutuyordu.

Birbirlerine halimiz bu dediler, matamımız bu, gamımız da bu.

Mademki bu yolu elde ettik, burada konaklıyalım bari.

Gencin bir anası vardı. O iki elsiz, ayaksızı görünce

Dertlerini, uğradıkları belâyı sordu. Onlar da hallerini anlattılar.

Kadıncağız bir hayli ağlayıp dedi ki: Benim de bu ikisine benzer bir oğlum var.

Ben de sizinle geleyim. O da yerinden davrandı. Oğlunu bir katıra güzelce bağladı.

Üçü de beraberce yola düzüldüler. Nihayet bir seher çağı, o kadının huzuruna vardılar.

Seher çağı, devlet sabahı nefes almıştı. Zâhit kadın, halvetinden dışarı çıktı.

Uzaktan kocasını gördü, sevincinden secdeye kapandı.

Bir hayli ağladı; şimdi utancımdan dedi, nasıl dışarı çıkayım?

Kocama ne yapayım? Yahut ne diyeyim? Yüzümü göstermeye kudretim yok.

Biraz geri bakınca o üç kişiyi, canının kanına düşman olan o üç adamı gördü.

İçinden hah dedi, işte bu bana kâfi. Kocam, şahitleri kendisiyle beraber getirdi.

Bu üçünün pek suçlu olduğuna elleriyle ayakları şahit.

Her üçünün de gözlerini görmedeyim. Ne istiyeyim, ne diyeyim ben? Bana bu şahitler yeter ey Tanrım!

Kadın geldi, kocasının yüzüne baktı, fakat kendi yüzünde bir peçe vardı.

Dedi ki: Ne istiyorsun? O ilâhî er cevap verdi:

Buraya bir dua istemeye geldim. Gözleri kör olmuş, belâlara uğramış bir hastam var.

Kadın, bu adam günahkâr dedi; günahını söylerse

745. Bu çaresiz dertten kurtulur. Yok, söylemezse öylece kör, kötürüm kalır.

Hacı, kardeşine "Neden böyle âciz bir hale geldin, dermana muhtacoldun?

Günahını söyle de kurtul. Yoksa gamla eş olup kalırsın böyle„ dedi.

Kardeşi dedi ki: Yüz yıl derde, mihnete düşüp çekmek, bunu söylemekten daha iyi bence!

Bir hayli ısrar ettiler. Nihayet baştan sonuna kadar yaptıklarını anlattı.

750. İşte ben dedi, bu suç yüzünden böyle kötürüm olup kaldım. Artık sen beni ister öldür, ister bağışla.

Kardeşi bir müddet düşündü. Bu hal ona çok ağır geldi ama

Gönlünden, karım ölüp gitmiş. Bari kardeşimi kurtarayım dedi.

Nihayet onu bağışladı. Kadın da dua etti, derhal onu yüzlerce belâdan kurtardı.

Ayağı yürümeye, eli tutmaya, gözleri görmeye başladı.

755. Ondan sonra o Arap, köleden, suçunu doğruca söylemesini istedi.

Köle, beni öldürsen dedi, yine suçumu söylemem.

Bunun üzerine Arap, doğru söyle dedi, bugün benden korkmana lüzum yok.

Ben seni affettim zaten. Neden korkuyor, niçin bahaneler buluyorsun?

Hâsılı köle de o sırrı açıkça söyledi. Çocuğunu beşikte ben öldürdüm.

760. O katilde kadının hiçbir suçu yoktu. Kendi şom fiilimin cezasına uğradım dedi.

Kadın, onun da doğruluğunu görünce dua etti, hem gözleri açıldı, gördü, hem dileği kabul oldu.

O kocakarı da oğlunu getirdi. O da günahını söyledi.

Bir kadın derdime çare bulmuş, beni darağacından satın almış, ölümden kurtarmıştı.

Kadın, canımı satın aldı da ben tuttum, onu sattım diye hikâyeyi kısaca anlattı.

765. Kadın ona da dua etti. O genç de bir anda gördü, yürüdü.

Ondan sonra hepsini dışarı çıkardı, kocasına sen dur dedi.

Onun karşısında yüzündeki peçeyi açtı. Adam, kadının yüzünü görünce bir nârâ attı,

...

Kendisinden geçti. Kendine gelince kadın, yanına gelip

Ne oldu sana dedi, neden birden nârâ atarak yerlere düştün?

Adam, bir karım vardı dedi, seni o sandım.

Her tarafın tıpkı tıpkısına o. Arada kıl kadar bile bir fark yok sanki.

Sözde, yüzde, boyda, yürüyüşte tıpkı osun sen.

Eğer o toprakta çürümemiş olsaydı bu dertli adam, sana karım derdi!

Karısı dedi ki: Ey er! Müjde olsun sana ki o kadın, ne yanlış bir harekette bulundu, ne zina etti.

O kadın benim işte. Kendimi din yoluna teslim ettim. Ne taşla öldürüldüm, ne de öldüm.

Tanrı, beni birçok zahmetlerden kurtardı. Lûtfiyle nihayet bu bucağa eriştirdi.

Şimdi de, Tanrı'ya her an yüzlerce hamdolsun, bana bunu kısmet etti, beni sana kavuşturdu.

Adam topraklara kapanıp secde etti. Dilini açıp ey pak Tanrı dedi;

Dilim sana nasıl şükretsin? Bu, gönlümün bile haddi değil, canımın bile harcı değil.

Gidip yoldaşlarını çağırdı. Hikâyeyi anlattı. İyi, kötü, o macerayı nakletti.

Hâsılı bir coşkunluk, bir feryattır koptu, her dilden ta göklere dek yüceldi.

Köle de, kardeşi de, o genç de utandılar ama sevindiler de.

Çünkü önce o kadın, onları utandırmıştı ama sonunda onları iyi etmiş, onlara hakkını helâl eylemişti.

Kadın, kocasını padişah yaptı, Arab'a da vezirlik verdi.

785. O yapının temelini kutlulukla kurdu. Kendisi de yine oracıkta ibadetine koyuldu.

İKİNCİ MAKALE

Çocuk dedi ki: Bu şehvet olmasa karıyla koca birleşmez.

Âlem halkı devam etmez. Bütün dünyada bir düzen kalmaz.

Bu hikmet, bu nizam olmayınca da saltanat yaygısında bir nizam görülmez.

Bir lokmayı doğruca ağzına koyabilmen için bin bir bedeni düzüp koşmak gerek.

790. Bu yolun buyrukçuları, hikmetle balıktan ta göğe kadar bütün varlıkta iş yürütürler, hükmederler.

Yeryüzü köpükten, gökyüzü dumandan doğmuş, parlamıştır. Eğer bir hikmeti olmasaydı var olmazdı bunlar.

Arada şehvet olmasaydı zamanede ne sen olurdun, ne ben olurdum.

Halbuki sen, erlerden şehveti yok etmedesin. Bana bu sırrı aç, söyle!

Babasının verdiği cevap

Babası dedi ki: Sakın bunu düşünme; şehvet hayalini büsbütün gideriyorum sanma.

795. Fakat sen, âlemde yalnız bunu seçtiğinden bunu söyledin, bunu işittin.

Bu, şuna benzer: Yüzlerce sır âleminden bir şehvetten başka hiçbir şeyden haberin yok.

Ben sana gizlice bu sözü şunun için söyledim: Şehvetten bir adımcık olsun kendini geri al, vazgeç bu şehvetten.

İsa ile sır söyleşmek varken eşekle eş olmayı kim ister?

İsa ile halvete girmek mümkünken neden şehvetle eşeğe ortak olmadasın?

800. Bu şehvetten bir an için zevk alınır. Mademki böyledir bu, ebedî halvet, elbette ondan iyidir.

Halvetteki zevk ebedîdir mademki, sen de bari bir zamancık şehvetten vazgeçiver.

Şehvette halvet aranmaz. Bu sırra sahibolmıyan da ayıplanır doğrusu.

Fakat şehvet, son hadde vardı mı ondan sonsuz bir aşk doğar.

Aşk da son dereceyi bulunca arada, bir muhabbettir zuhur eder.

805. Muhabbet de son haddine vardı mı varlığın, sevgilide yok olur.

Vazgeç şehvetten. O, istenecek bir şey değildir. Çünkü her şeyin aslı sevgilidir, sevgili.

Onun yolunda ağlayıp inliyerek öldürülmen, şehvete tutulmandan yeğdir.

Şehzadeye âşık olan kadın

Bir padişahın çok güzel bir şehzadesi vardı. Ay bile onun saçları yüzünden tuzağa düşmüştü.

Onun yüzünü görüp de gönül yüzünü o aya çevirmiyen kimse yoktu.

810. Âlemde öyle bir şaşılacak güzeldi ki bütün cihan, ona âşık olmuştu.

Kaşları yay gibiydi, can padişahının kapısında bekliyen iki kapıcıydı onlar âdeta.

Birisinin gözü onun ok gibi kirpiklerine düştü mü gönlünü ona kurban eder, onun mezhebini kabul eylerdi.

O gönüller alan güzelin kaşlarını kim gördü de o sevgiliye gönlünü kurban etmedi?

Ağzı, otuz iki inciyi dizmiş, iki lâtif lâ'lle de onları çerçevelemişti.

815. Yanağındaki tüyler, âşığın ölümüne fetva vermedeydi. Güzellikte kaşları gibi eşsizdi sanki.

Çene çukuru erlerin başlarını vurmuş, erlikle topu meydana atmıştı.

Bir kadın, o güzelin aşkına baş aşağı batmış gitmişti. Gönülden bir hayli feryadetti, gönlü kan kesildi.

Sevgilisinin ayrılığı, kendisine saldırınca başı dönmüştü, gönlü yaralanmıştı.

Altına güller saçmış, ateş kesilerek o güller yurt edinmişti.

820\. Her gece o ay yüzlünün derdiyle feryadetmekte, gâh kanlar dökmekte, gâh ahlar çekmekteydi.

Gündüzün o ay yüzlü, ovaya çıkarsa çaresiz kadın da yola düşer, koşardı.

Atının önünde top gibi koşar, yanından sarkan saçları iki çevgân gibi salınırdı.

Arddan o ay yüzlünün yüzüne bakar, yollara yağmur gibi göz yaşları saçardı.

Yüzlerce çavuştan durmadan sopa yer, ne feryadeder, ne bağırırdı.

825\. Bir âlem dolusu halk, onu seyre çıkar, o kadını erlere gösterirlerdi.

Bütün erler onu görüp şaşırmışlardı. O çaresiz kadın da başı dönmüş bir halde kalakalmıştı.

Nihayet iş işten geçti. Şehzadenin gönlü de bu işten bıktı, usandı.

Babasına dedi ki: Bu hal niceye bir sürecek? Beni bu kadından kurtar, utanıyorum artık.

Bunun üzerine yüce padişah böyle feryadetti: O atı yalnızca meydana götürün.

830\. Kadının saçlarını atın ayağına bağlayın. Atı da dört yandan sürün.

O şom paramparça olsun, âlem de bu işten kurtulsun.

At, onu sarhoş bir fil gibi öldürür gider. Piyade, elbette şaha karşı duramaz.

Hâsılı padişahla şehzade meydana gittiler. Bütün halk da seyre çıkmıştı.

Herkes, kadının derdiyle kan ağlamakta, kanlı göz yaşlariyle toprak, gül gibi kızıl bir renge boyanmaktaydı.

835. Asker, kadının saçlarını atın ayağına bağlamak üzere koşup birbirine karışınca

Zavallı kadın, padişahın huzuruna düştü, muradını istemeye başladı.

Dedi ki: Mademki beni horlukla öldüreceksin, bir dileğim var, bari onu yerine getir.

Padişah, eğer dedi, canını bağışlamamı istiyorsan nafile. Çünkü zaten canına kastetmişim senin.

Yok, eğer saçımdan sürükleme diyeceksen ahdettim, kanını atların ayağı altında dökeceğim.

840. Hayır, bu da değil, bir zaman için olsun bana aman ver diyeceksen bu da mümkün değil. Sana bir an bile aman vermem.

O da değil de şehzadeyle bir müddetçik beraber kalmayı diliyorsan imkânsız. Artık onun yüzünü göremezsin.

Kadın dedi ki: Hayır, canımı bağışlamanı istemiyorum, bir an için bile mühlet istemiyorum.

Ey her yaptığı iyi ve yerinde olan padişahım! Beni baş aşağı atların ayakları altında öldür de demiyorum.

Ey âlemin padişahı! Müsaade edersen söyliyeyim, benim bu dört hacetten başka bir hacetim var.

845. Muradım, ancak o hacetimin reva edilmesidir, o kadar. Padişah, peki dedi, söyle bakalım, nedir hacetin?

Bu dört hacetten başka bir hacetin varsa, bu dördünden başka bir şey istiyorsan iste. Yapayım.

Kadın dedi ki: Bugün beni çaresiz, öldürecek, atların ayağı altında hor hakîr bir halde kanımı dökeceksin.

Padişahım, senden istediğim şu: Beni onun atının ayağına bağlat.

Mademki at ayağı altında ezileceğim, bari onun atı beni öldürsün.

850. Çünkü ben, o ay yüzlünün yolunda ölürsem daima bu yolun dirisi olurum.

Evet.. sevgilim tarafından öldürülürsem aşk nuriyle yücelere çıkarım ben.

Nihayet bir kadınım, o kadar erliğim yok benim. Gönlüm kan kesildi, sanki hiç canım yokmuş!

Böyle bir zamanda öldürülmeye lâyık olan benim gibi bir kadının şu muradını veriver. Bu, zaten pek ehemmiyetsiz bir şey.

Onun doğruluğundan, onun yanışından padişahın gönlü yumuşadı. Ne söylüyorum ben? Padişahın gönlü şöyle dursun, onun göz yaşlarından toprak bile gül rengine boyandı.

855. Bağışladı, saraya yolladı onu. Yeniden can verdi âdeta, onu sevgilisine gönderdi.

Ey er, bizimle yoldaşsan gel de hakiki aşkı bir kadından öğren.

Yok, eğer kadınlardan daha aşağıysan başını ört. Çünkü bu takdirde sen bir puştan ileri sayılmazsın. Şu hikâyeyi dinle de bak:

Rum ülkesinde esir düşen bir Alevî ile bir âlim ve bir puşt

Bir Alevîyle bir âlim ve bir puşt, Rum ülkesine bir şeyler götürüyorlardı.

Kâfirler, üçünü de ansızın esir edip horlukla putun önüne çektiler.

860. Her üçüne de dediler ki: Çare yok, puta secde edeceksiniz.

Yoksa üçünüzün de kanını dökeriz. Hattâ size aman vermeyiz, şimdicek öldürüveririz sizi.

O üç er, kâfirlere dediler ki: Bize bu gece aman vermeniz lâzım.

Bu gece düşünelim. Belki puta tapmamız gerek. Belki bu işi iş ediniriz, olur ya.

Kâfirler, üçüne de bir gececik aman verdiler. Herkes ne yapacak, hele bir düşünsün dediler.

865. Alevî, çaresiz bir haldeydi. Söze gelip putun önünde zünnar bağlamak gerek dedi,

Ben ceddime güveniyorum. Yarın, benim için şefaat eder elbette.

Âlim de dedi ki: Ben de canıma, tenime kıyamam doğrusu.

Puta secde eder, başımı yere korsam bana da din bilgisi şefaat eder.

Puşt, ben dedi, yolumu yitirdim, hiçbir şefaatçinin imdadı yok bana.

870. Sizin şefaatçiniz var, benimse yok. Şu halde benim secde etmem doğru olmaz.

Mum gibi başımı bile kesseler ne korkum var? Secde edersem helâk olacağım. Şu halde puta secde etmem ben.

Pervasızca başımı bedenimden kesip ayırsalar yine puta karşı başımı yere eğmem.

Can, her ikisine de tatlı geldi. Fakat böyle bir yerde puşt, adam çıktı.

Şaşılacak bir iş ki sınama zamanı erlik, puşta nasiboldu, erlikle o öğüldü.

875. Karunlar bile bu yolda çırçıplak kalırlar. Aslanlar bile karıncanın himayesine sığınırlar.

Gönlünün istediği sevgiliye karşı duyduğun aşkta bir puşttan aşağı olsan bile bir karıncadan da aşağı değilsin ya.

Tanrı ikisine de esenlik versin, Süleyman ve Davut'la âşık karınca

Süleyman, o kadar kuvvet ve haşmetiyle bir gün giderken bir yandan bir alay karınca geçti.

Karıncaların hepsi, tâzim etmek üzere huzuruna vardılar. Bir an içinde binlerce, hattâ daha da fazla karınca huzura vardı.

Bir karınca, hemencecik huzura gelmedi. Yuvasının önünde bir toprak tepesi vardı.

880. O karınca, o tepeyi düzeltmek için yel gibi toprak zerrelerini birer birer taşımaktaydı.

Süleyman, bu karıncayı yanına çağırıp dedi ki: Ey karınca, görüyorum ki gücsüz kuvvetsizsin.

Nuh'un ömriyle Eyub'un sabrına sahibolsan yine bu tepeyi kaldırmaya kudret bulamazsın, yine işin başa çıkmaz.

Bu iş, senin gibisinin koliyle, kuvvetiyle yapılamaz. Bu tepeyi sen kaldıramazsın ki.

Karınca, dile geldi de padişahım dedi, bu yolda ancak himmetle yürünebilir.

885. Sen benim yaratılışıma filân bakma. Himmetimdeki yüceliğe bak.

Benden ayrı bir karınca var, göremiyorum onu. Fakat beni aşk tuzağına çekti.

Bana dedi ki: Sen şu toprak tepeyi buradan atar, bu tepeyi dümdüz yol yaparsan

Ben de senin yolundan bu ayrılık kayasını kaldırır, o zaman seninle düşer kalkarım.

Şimdicek ben de bu işe bel bağladım. Bu toprak taşımaktan başka işim gücüm yok.

890. Bu toprağı kaldırır, dümdüz bir hale getirirsem vuslatını elde edebileceğim.

Bu hususta çalışıp çabalarken ölürsem hiç olmazsa yalan yere dâvaya girişmiş sayılmam ya.

Azizim, aşkı karıncadan öğren. Böyle bir göz sahibi oluşu, körden belle.

Karıncanın kilimi çok karadır ama yolda gayret kemerini kuşananlardandır.

Karıncaya bile hor bakma sakın. Onun da gönlünde bir aslan yatmada.

895. Bilmem ki bu yolda hal bu? Bir karınca, aslanın kulağını çekmede!

Tanrı yüzünü ulu etsin, Emîrilmüminîn Ali ile karınca

Ali bir gün hızla giderken yoldaki bir karıncayı incitti.

Karınca, elini ayağını oynatıp çırpınmadaydı. Ali, karıncanın aczini görünce müteessir oldu.

Ürktü, pek muztarip oldu. Öyle bir aslan, bir karıncanın halinden perişan bir hale düştü.

Karıncanın kendine gelip yürümesi için bir hayli ağladı, birçok çarelere başvurdu.

900. Geceleyin rüyasında Mustafa'yı gördü. Mustafa ona dedi ki: Ya Ali! Yolda acele etme.

İki gündür bir karınca yüzünden gökler yasa battı, buna da sebep sen oldun.

Yolculuktan haberin yok galiba ki yoldaki karıncayı incittin.

Öyle bir karıncayı incittin ki hakikatten haberdardı. İşi gücü, Tanrı'yı zikretmekti.

Ali'nin vücudu titremeye başladı. Tanrı aslanı, bir karınca yüzünden tuzağa düştü.

905. Peygamber dedi ki: Merak etme, dertlenip coşma. Tanrı indinde yine şefaatçin, o karıncadır.

Yarabbi, Haydar bu işi kasten yapmadı. Bana bir düşmanlık ettiyse bile şimdi düşmanlık zamanı değil der.

Ey yiğit er! Bil ki öyle bir aslanın bir karıncaya karşı şu hale düşmesi, din derdindendi.

Haydar gibi yiğitlikte aslan kuvvetine sahibolan biri bile gördün ya, bir karınca yüzünden nasıl derde düştü.

Ne mutlu o cana ki Hak'tan haberdar oldu, Tanrı emrine uydu, o emre göre hareket etti.

910. Sen tam bir bilgisizlikle yolculuk edersen padişah bile olsan mutlak bir yoksulsun.

Önce bakmalı da sonra yola ayak basmalı. Çünkü yolu görmeden yolculuk edilemez.

Görmeden yola ayak basarsan sonunda baş-aşağı gelirsin.

Eşekler gibi körükörüne gidersen başka mahlûkattan akıl bakımından seçilmiş ve üstün sayılmazsın.

Yol eriysen ayağını hesapla bas. Çünkü aydan balığa kadar her şey hesaplıdır.

915. Eğer fermansız adım atarsan birçok dermansız dertlere uğrarsın.

Burada bir zamancağız adım atar, yol yürürsen mezarında koca bir âlemi yürüyüp geçmene lüzum yoktur.

Fakat burada bir an yürüyüp giden, o âlemde yüzlerce cihan aştı saymalı.

Buradaki şaşkınlık bir andan ibarettir ama orada yüzlerce âleme bedeldir bu.

Burada temiz bir halde bugün bir adım attın mı toprak içinde yüz fersah yol aşman lâzım değil.

920. Yazıklar olsun, sen çok bol kârı göremiyorsun. Görsen bir an bile işten kalmaz, oturup durmazsın.

Bugün adım attıkça her adım başında Tanrı tapısından gönüller aydınlatan bir hediye bulursun.

Mademki her an böyle bir kâr, böyle bir sermaye elde etmen mümkün, niçin tembellikle ziyan etmeli?

Adalet sahibi Nuşirevan'la ihti ar bağcı

Nuşirevan, bir gün yola düşmüş, atını ok gibi sürüyordu. Yolda yay gibi beli bükülmüş bir ihtiyar gördü.

O ihtiyar, birkaç meyva fidanı dikiyordu. Padişah dedi ki: Saçın, sakalın süt gibi ağarmış.

925. Ancak birkaç günlük ömrün var. Neden buraya ağaç dikiyorsun?

İhtiyar padişaha, getirdiğin delil kifayet eder dedi, bizim için birçok kişiler fidan diktiler.

Bu yüzden biz de bugüne kadar meyvalarını yedik, devşirdik. Bizim de başkaları için dikmemiz lâzım.

Elden geldiği kadar adım atmalı, her adımda da bir düzen gerek.

İhtiyarın sözü, padişaha hoş geldi. Bir avuç altın verip al dedi.

930. İhtiyar, kutlu padişahım dedi, ağacım daha bugün meyva verdi.

Ömrüm, yetmiş yıldan fazla uzasaydı bu mahsulden daha iyi bir mahsul elde edemezdim. Bunu sen de bilirsin.

Halbuki bugün ektiğimi on yıl beklemedim. Bugün ektiğim, bugün altın meyva verdi.

Padişah, ihtiyarın sözünden daha ziyade memnun oldu. O yeri de ona bağışladı, oradaki suyu da.

Sana da bugün bir iş başarmak gerek. Bir iş başarmadıkça meyva elde etmene imkân yok.

935. Din yoluna ayak atman, o yolda ayak diremen, ululuğunu yere atman gerek.

Ersen erler gibi temizlik yerini sakalınla süpür, gururlanma.

Kolunun bu güciyle, bu kuvvetiyle taşını teraziye komaktan utanmıyorsun.

Şu sözü duy: Kendini bir köpekten daha yüce, daha ileri sayarsan köpekten de aşağısın sen.

Cend'li Hoca (Kemal) ile köpek

Birisi, Cend'li Hoca'ya «Sen mi daha yücesin, köpek mi?» diye sordu, hiç kimseden ürkmedi, çekinmedi.

940. Müritleri, apaçık koşuşup yanına geldiler. Herifi paramparça etmek istiyorlardı.

Pir, onları menetti de adama dedi ki: Takdiri bilmem ki.

Babasının yavrusu! Kaza ve kader malûmum değil. Nasıl söz söyliyeyim, sana ne cevap vereyim ben?

Yol hırsızından imanımı kurtarabilirsem köpekten yüceyim, üstünüm, iyiyim diyebilirim.

Yok, hırsızdan imanımı kurtaramazsam keşke köpeğin bir kılı olsaydım!

945. Mademki önündeki perde açılmamıştır, kendini köpekten bir kıl kadar bile üstün tutma.

Köpek, yoldaki tozlara, topraklara bulanmıştır ama seninle bir makamdadır, bir yurttandır.

Mâşuk-ı Tusi ile köpek ve atlı

Mâşuk-ı Tusi, bir zaman, kendisinden geçmiş bir halde aceleyle bir yola gitmekteydi.

Yol önüne bir köpek çıktı. Kendisinde olmadığından Mâşuk-ı Tusi, ona bir taş attı.

Uzaktan yeşiller giyinmiş bir atlı gördü. Atlı çıkageldi, yüzü tamamiyle nur gibiydi.

950. Mâşuk-ı Tusi'ye şiddetle bir kamçı vurdu da dedi ki: Ey bihaber! Kendine gel, kendine.

Kime taş atıyorsun, bilmiyor musun? Asıl bakımından onunla aynı renkten değil misin sen?

Onunla bir kalıptan değil misin? Neden onu kendinden aşağı tutuyorsun?

Mademki köpek kudret kalıbına göre senden ayrı değil, kendini köpekten üstün sayman, yerinde bir iş olmaz.

Dostum, köpekler perde altında gizlidir. İçin temizse bu deriden ileriye bak, ileriyi gör!

955. Köpek suret bakımından güzel değildir ama sıfat bakımından canı yücedir.

Köpekte birçok sırlar vardır. Fakat görünüşte o, yola bir mâni gibi görünür.

Şeyh Ebu-Said'in bir sofi ile ve bir köpekle konuşması

Sofinin biri, bir yere giderken yol başındaki bir köpeğe ansızın sopasiyle vurdu.

Köpeğin eline şiddetli vurduğundan köpek bağırıp sızlamağa başladı.

Coşa köpüre Ebu-Said'in huzuruna vardı, gönlünden kin coşarak yerlere döşendi.

960. Ona elini gösterip kalktı, o gafil sofiden kısas istedi.

Şeyh, sofiye dedi ki: Ey vefasız er! Bu ağzı var, dili yok hayvana kim bu cefayı eder ki?

Bak, elini kırdın. Yerlere döşendi, âciz bir hale geldi, elden oldu.

Sofi, ey pir dedi, kusur bende değil, köpekte.

Elbiseme süründü. Artık o elbiseyle namaz kılamam. Lâf olsun diye rasgele değil, bu yüzden benden bir sopa yedi.

965. Köpek orada duruyor, feryadedip dolanıyordu.

O eşsiz Şeyh, köpeğe sen hatırnı hoş tut, aldırma dedi;

Ne dilersen hükmet, onun cezasını ben vereyim. Yalnız bu cezayı kıyamete bırakma.

Dilersen ona ben ceza vereyim, sana yaptığına karşılık burada onu cezalandırayım.

Yalnız senin kızgınlığını istemem, hoşnut olmanı dilerim.

Köpek, o vakit dedi ki: Ey eşi bulunmıyan Şeyh! Onun elbisesini sofi elbisesi gördüm de

Bana bir zarar vermez diye emin oldum. Ne bilirdim, beni böyle her boğumumdan yakıp yandıracakmış meğerse.

Ağır elbiseler giyinmiş birisini görseydim ondan çekinir, yanına bile yaklaşmazdım.

Fakat selâmet ehlinin elbisesini görünce emin oldum, başıma gelecekleri bilmedim.

Ona ceza vereceksen şimdicik ver. Ondan erlerin elbisesini soy

Da herkes şerrinden kurtulsun. Çünkü bu ziyanı rintlerden bile görmedim ben.

Ondan selâmet ehli hırkasını soy; bu ceza, kıyamete dek yeter ona.

Tanrı yolunda köpek bile böyle bir makama sahibolursa senin kendini köpekten üstün sayman haramdır.

Kendini köpekten üstün biliyorsan iyice bil ki bu bilgin köpekliğindendir.

Seni böyle hor hakîr bir halde toprağa attılar mı şüphe yok ki daha ziyade baş aşağı gidersin.

980. Sende bu dikbaşlılık varken şüphe yok daha fazla aşağılıksın.

Bir avuç topraktan ibaretken bu lâfın nedir ki? Toprağa gömmek için göbeğini kestiler senin.

Burada daha fazla toprak olan, iyi bil ki orada daha temiz olacaktır.

Erler, kendilerini toprak ettiler de erlikle canlarını da temizlediler, bedenlerini de.

Bu yolun uluları, tamamiyle ululuğu bıraktılar da o yüzden yüceldiler.

Ebülfadl Hasan'ın can verirken söylediği sözler

985. Ebülfadl Hasan, ölüm haline gelince birisi dedi ki: Ey şeriatı mamur bir hale getiren er!

Can Yusuf'u kuyudan kurtulunca seni filân yere gömelim.

Şeyh dedi ki: Sakın ha sakın. Orası büyüklerin, hayırlı kişilerin yeridir.

Ben kim oluyorum, benim gibi yüzlerce elsiz, ayaksız kim oluyor ki mezarımızın öyle bir yerde olmasını istiyelim?

Ona, ey temiz gönüllü er, nereye gömelim, neresini istiyorsun? dediler.

990. Dertli bir halde cevap verdi: Mezarımı şu tepenin üstüne kazın.

Orada bir hayli sarhoş var. Elinde hiçbir hayır ve sevap olmıyan hırsızlardan bir hırsız da orada gömülü.

Kötü kişilerden bir çoğu orda. Ordakilerin hepsi günahkârdır.

Beni de onların yanına gömün. Başımı, onların ayağına koyun.

Ben daima onlara lâyıkım, hakikatte ben de hırsızlara benzerim.

995. İşim bu günahkârların arasındadır. O kâmil kişilere karışmaya kudretim yok benim.

Bu kavim, pek kara, pek karanlıktır ama Tanrının rahmet nuruna yakındır.

Susuzluk, bir yerde son hadde vardı mı nihayet susuz, suyu bulur, suya kavuşur.

Âcizlik de nerde fazlaysa rahmet nazarı oraya daha ziyade gelir.

ÜÇÜNCÜ MAKALE

Oğlu dedi ki: Kadın, babasına lâyık ve değerli bir çocuk meydana gelsin diye alınır. Evlenmeden maksat odur.

1000. Birisinin eşsiz bir oğlu oldu mu ebediyen hayırla anılır.

Oğlum, hakikatten haberdar olursa yarın kıyamette bana şefaatçi olur.

Babasının yerine kalacak hayırlı bir oğul vücut buldu mu herkes, böyle bir evlâda yüzlerce canla tâlibolur.

Herkese böyle bir evlât lâzımdır. Benim de böyle bir evlâda sahibolmam yaraşır.

Babasının verdiği cevap

Babası dedi ki: İnsan oğul ister, ister ama adam, ayıplı ve kötü huylu olmamalı.

1005. Kötülüklere müptelâ olan adam, bir oğula sahibolsa bile

Oğlu, önce yaptığı işten utanır, sonra da namussuzun biri olur, bilgi sırrından haberi bile olmaz.

İbrahim sırrına sahibolmak istersen oğlunu kurban etmeyi öğrenmelisin.

İbrahim Edhem'in dervişten suali

Günlerden bir gün İbrahim Edhem, dertli bir dervişten sordu,

Dedi ki: Hiç evlendin mi, çocuğun oldu mu? Derviş hayır deyince ne yücelik dedi.

1010. Derviş, ey erlerin eri, neden böyle söyledin? Anlat bana deyince

İbrahim, ey er dedi, âciz bir yoksul evlendi mi

Âdeta aç ve uykusuz bir halde gemide kalmışa benzer. Fakat oğlu oldu mu boğuldu gitti.

Gönlün çocuğa bağlandı mı, çocuk yüzünden gönlün tuzağa düştü mü oğlun, tatlı, sevimli bir düşmanın kesilir.

Edep ve terbiyede sahib-kıran bir er bile olsan oğlun oldu mu geçti gitti, artık sende ne edep kalır, ne terbiye.

1015. Ölü bir zâhit bile olsan oğlun oldu mu tamamiyle bir rint oldun gitti.

Şeyh Gürgâni ile kedi

Bir doğruluk âlemi olan Şeyh Gürgâni, mânalar bakımından vaktinin kutbuydu.

Tekkesinde bir kedisi vardı, her gün o kediyi birkaç kere görür, okşardı.

Kedinin ellerine, ayaklarına deriden yapılma birer çedik geçirmişlerdi.

Bulunduğu yerden dışarıya çıktı mı ne eli kirlenirdi, ne ayağı.

1020. Bir müddet Şeyhin kucağında oturur, bir zaman seccadesinin üstünde uyur,

Bir müddet sonra da zamanı geldi, dışarıya çıkmak istedi mi miyavlardı. Hizmetçi gelir,

Kendi eliyle çediklerini giydirir, ondan sonra onu tutar, dışarıya yollardı.

Mutfakta bir yeri vardı. Ondan et filân gizlemezlerdi.

Pişmiş, çiğ... hiçbir şeye saldırmaz, zamanı gelince ne verirlerse onu yerdi.

1025. Tekkenin de eminiydi, sofranın da! Hiç kimse, onun bir şey aşırdığını görmemişti.

Günlerden bir gün akşam vakti mutfaktayken birdenbire tavadan bir et parçasını kapıverdi.

Hizmetçi, kediyi yakalayıp adamakıllı kulağını çekti, döğdü.

Kedi, bundan sonra Şeyhin yanına gelmedi. Kızgınlığından bir bucağa gidip oturdu.

O sırada Şeyh, onu hizmetçiye sordu. Hizmetçi, olup bitenleri söyledi.

1030. Vefalı Şeyh, kediyi çağırdı, neden böyle yaptın? dedi.

Meğerse kedi o vakitler emzikliymiş. Üç yavru doğurmuş. Onları bulundukları yerden alıp getirerek

Şeyhin önüne, toprak üstüne bıraktı; orada ulu bir ağaç gördü, kendisi dertli bir halde

Hizmetçinin öfkesinden ürkerek o ağacın üstüne çıktı. Gözünü açtı, ağzını yumdu, hiç miyavlamadı.

Şeyh, kedinin hizmetçiye dargınlığını görünce şaşıp kaldı. Kendi kendisine dedi ki:

1035. Şüphe yok ki kedi mazurdu. Herhalde yemeği kalmamıştı, karnı pek acıkmıştı.

Bu hali, herhalde terbiyesizlik değil. Fakat ihtiyacından bu işi yaptı mutlaka.

Birisi zarurete düştü mü haram olan şeyler bile ona mubah olur.

Örümcekten daha aşağı bir hayvan bile yavrusu için aslanın ağzından gıdasını kapar.

Kedinin yaptığı hareket, şaşılacak ve görülmemiş bir şey değil. Asıl yavru muhabbeti şaşılacak şey.

1040. Bir yavrun olmadıkça onun derdi nedir, hatırına bile gelmez.

Tecrübeli Şeyh, hizmetçiye dedi ki- Bu dilsiz hayvan, bakımlı, sevimli bir hayvandır.

Seni görünce ağaca tırmandı, yaptığına tövbe etmede.

Hizmetçi, bu söz üzerine başından sarığını çıkarıp yere koydu. Kedi için istiğfara koyuldu.

Fakat ne hizmetçinin istiğfarı tesir ediyordu kediye, ne de kedi dönüp ona bakıyordu.

1045. Nihayet Şeyh, kediye birkaç söz söyledi, şefaat etti, ağaçtan indirdi.

Kedi, ağaçtan iner inmez Şeyhin ayakları altında yuvarlanmaya, yerlere sürünmeye başladı.

Oradakilerden bir feryattır koptu. Her gönülden mum gibi bir ateştir yükseldi.

Bir kedi yüzünden hepsi de bir renge boyandı. O şekere şükrederek aynı çuvala sahiboldular.

Yüzlerce âleme bağlantın olsa bir çocuğa bağlanmana benzemez.

1050. Oğul derdine düşmiyen, oğlu kızı olmıyan, Tanrı gibi eşsiz bir hale gelir.

Hıristiyan çocuğu

Zengin bir Hıristiyan tacir vardı, bir ülkede ticaretle meşguldü.

Tacirin pek güzel bir oğlu vardı. O Hıristiyan çocuğu, âdeta dünyanın ışığıydı.

Menekşe, miskler saçan zülfünü, onun yüzünden elde etmiş, nazik gül, gülümsiyen dudağa onun sayesinde sahibolmuştu.

Yüzünden nikabını kaldırdı mı âdeta dünya geceyken gündüz olurdu.

1055. Mis gibi saçlarını ördü mü bütün âşıklar, zünnar bağlanırlardı.

Saçları öyle eğriydi ki bir tek kılında bile doğruluk niyeti yoktu.

Kirpikleri savaş için ellerine harbe aldılar mı iki vuruşta iki âlemi de yıkar, yere sererdi.

Kaşları, yaylarını kurdu mu âlem, can korkusuna düşerdi.

Dudağından şekerler saçmak, o güzelin yolu yordamıydı. Tatlılık saltanatının merkezi, dudaklariydi.

1060. Gülen lâ'lleri yüzünden âşıkların kucakları, inci dişleriyle âdeta bir denize dönmüştü.

Hayatın ta kendisi olan o güzel hastalandı, gençliğinde ölüp gitti.

Babası, derdinden kendisini öldürecek bir hale geldi. Canından da oldu, aklından da.

Nihayet onu yıkadı, arıttı. Müslüman oldu, onu götürüp gömdü.

Bugün, bu çocuğun ölümü yüzünden bize hak dini aşikâr oldu dedi.

1065. Elbette Tanrının oğlu yoktur. O, kadından da münezzehtir, akrabadan da, evlenmeden de.

Bir oğlu olsaydı nasıl olurdu da benim çektiğim gönül dağına uğrar, bu eleme müstahak olurdu?

Bildim, anladım ki bu işte bir hikmet var.

İnanmıyan adamda hiçbir devlet, hiçbir ululuk yok.

Güzel bir oğlu bulunan ihtiyar

Bir ihtiyarın ay gibi bir oğlu vardı. Huyu güzel, ahlâkı hoştu. Hünerli, marifetli bir çocuktu.

Babası, onu bir hayli yaşıyacak, hattâ hiç ölmiyecek sanmıştı.

1070. Nihayet öldü, babasının canını yaktı. Ciğerini yaktı yandırdı desem de söz mü? Yüzlerce ciğer, onun derdinden yandı yakıldı.

Babası, kendinden geçmiş, şaşkın bir halde tabutun arkasından gitmekte,

Başına topraklar saçmakta, feryadetmekteydi. Derli bir gönülle başını gökyüzüne kaldırdı da

Dedi ki: Senin hiçbir şeye alâkan yok ki. Oğlun yok, mazursun.

Perde ardında her şeyden münezzehsin de o yüzden benim derdime aldırış bile etmiyorsun.

1075. Sonsuz tövbe ve istiğfarı duymadıysan bile külbe-i ahzana ait söylenen sözleri duymuşsundur ya.

Oğul orada kuyuya, zindana düşmüş, babası burada külbe-i ahzana girmiş.

O da senin gibi alâkasız olsaydı şüphe yok ki eşsiz, örneksiz bir hale gelirdi.

Oğul, babasiyle kırk yıl bir arada yaşadı da neden babanın çalışması, bir an bile fayda vermedi?

Öyle yazılmışsa bu yazı, mutlaka yanlış bir yazı. Böyle söylenmişse bu söz de yerinde bir söz değil!

Tanrı ikisine de esenlikler versin, Yakup ve Yusuf

1080. Yakup'la Yusuf, o iki sevgili, en sonunda birbirlerine kavuşunca

Babası dedi ki: Ey gözümün nuru, gözümün ışığı! Ağlamadan beni öldürdün, bitirdin.

Beni külbe-i ahzana kapadın, canıma bir âlem dolusu ateş saldın.

Bunca zamandır sen rahatça yaşadın. Sanki beni bir gün bile görmemişsin!

Neden böyle zulmettin? Neden bana bir mektupçuk olsun göndermedin?

1085. Babanın bunca zamandır senden habersiz bir halde kalmasına gönlün, nasıl razı oldu?

Yusuf, hizmetçiye koş dedi, o mektupları getir bana.

Hizmetçi gidip binlerce mektup getirdi. Hepsi de aynıydı.

Hepsinin de başına yalnız "Bismillâh„ yazılmıştı. Öbür tarafları kar gibi bembeyazdı.

Yusuf, babasına dedi ki: Ey benim için cennet mumu olan baba! Bütün bunları sana yazdım ben.

1090. Halimden, selâmette olduğumdan bahsedip, ahvalimi yazarken

Mektubun başındaki Tanrı adından başka bir şey kalmaz, mektubum baştanbaşa silinirdi.

Bütün mektup kar gibi bembeyaz olurdu. Ne yazı kalırdı, ne harf!

O sırada Cebrail, Tanrı selâmiyle gelir, sakın ona mektup gönderme.

O ihtiyara mektup yollarsan yazın uçar gider, mektubun da bembeyaz süte döner derdi.

095. İştiyakım vardı ama mektup göndermemekte mazurum, hal böyleydi işte.

Ben istedim ama Tanrı istemiyordu. O iş, benim elimden çıkmıyordu vesselâm.

Sen de oğul sevgisine düşersen gönlün bir hayli derde düşer, çok ciğer kanı yutarsın.

Oğul, insana Yusuf gibi güzel gelir ama sen de Yakup gibi gam yersin.

Kim Yusuf gibi bir oğula sahibolabilir? Onun yüzünden çok Yakuplar dertlendiler.

100. Hiçbir baba da Yakub'a benzemez. O, güzel Yusuf'undan ayrılınca nice kanlar yuttu.

Oğul olursan babanın canı yanar. Yok, baba olursan oğul, gözlerini kör eder.

Sana bu hususta bu hikâye, delil yeter oğlum, başka şey arama.

Tanrı esenlikler versin, Yusuf ve İbni Yamin

İbni Yamin, Yusuf'un yanına gelince Yusuf, onu derhal altın tahtına kendisiyle beraber oturttu.

Yusuf'un yüzünde nikap vardı. Fakat güneşi gizlemeye imkân yoktur ki.

1105. İbni Yamin, ne bilirdi ki tatlı can, yanıbaşcağızındadır.

Onu Mışır Azizi sanmaktaydı. Ne bilirdi ki o Aziz değil, aziz candır.

O azizlikte, yücelikte can olmasaydı ebedîlik Mısırına aziz olur muydu hiç?

Yusuf, onu yanıbaşına oturtmuştu ama o, hürmetinden başını bile kaldırmıyordu.

Yusuf, orada güzel güzel sözler söyledi, Yakub'u sordu, soruşturdu.

1110. İbni Yamin, Yakub'un ahvalini bildirir bir mektubu gizlice Yusuf'a verdi. Ona Yakub'un candan yanıp yakılışını anlattı.

Yusuf, mektubu alınca yerinden kalktı, oğullarının yanına gitti.

Ne söyliyeyim? Mektubu açtılar nihayet. Bir hayli öpüp gözlerine sürdüler.

Onlara bir iştiyak coşkunluğudur düştü; coştular, feryada başladılar.

Birçok hasret göz yaşları döktüler, kan ağladılar. O hasretten yüzlerce hayrete daldılar.

1115. Sonunda Yusuf, tekrar gelip yüzlerce izzetle, ikramla tahtına oturdu.

Bir zaman geçti, halk toplandı. Sofaya sofra serdiler.

Yusuf, o güzel padişah, Yakub'un oğulları gelsinler,

Yalnız her biri, bir tanesini seçsin, iki kardeş bir sofraya beraber otursunlar diye emretti.

Nasıl emrettiyse öyle oturdular, oturdular ama İbni Yamin'i de yaslara boğdular.

1120. Çünkü İbni Yamin, orada tek başına yapayalnız kalmıştı. Yusuf'u hatırlayıp dertlendi.

O mihnetle bir hayli ağladı, onun ayrılığiyle bir hayli acıklandı.

Yusuf, o hürlerin padişahı, İbni Yamin'den sordu: A çocuk, neden böyle ağlar, sızlanırsın?

İbni Yamin şöyle cevap verdi: Ben yalnız kaldım. Bu dertten kan ağlasam yeri var.

Aziz bir kardeşim vardı. Babamız, anamız birdi.

1125. Hayli müddettir kayboldu. Kimse nerede olduğunu, ne halde bulunduğunu bilmiyor.

Şimdi o da benimle olsaydı sofraya beraber otururduk.

Bu sözü söyler söylemez yine coştu, önünde bulunan kâseyi tamamiyle göz yaşlariyle doldurdu.

Öylesine ağladı ki kimse böyle ağlayış, bu çeşit göz yaşı görmemişti.

Yusuf, onu o çeşit ağlar, kendisi gibi yüreği yanar görünce

Dedi ki: Ağlama delikanlı! Beni Yusuf say şimdi.

Yusuf say da seninle beraber yemek yiyeyim. Benden daha iyi sofra arkadaşı mı bulacaksın?

O sırada sofracı dedi ki: Padişahım, bu kâse göz yaşlariyle doldu.

Söyle, bu kanlı göz yaşını sen nasıl yiyeceksin? Ekmeğini kanla yemeyi reva görüyor musun?

Yusuf, o sırada sus dedi, sus. Benim kanım da bu dertle coşup köpürmede.

Gönlüm, sanki bu kanda can gıdasını buldu. Böyle bir kan, ancak kan içmekle elde edilebilir.

O yetimdir, onunla yemek yersem canım gıdalanır benim.

Yakub'un oğulları, o güzeldir ama küçüktür.

Padişahlar huzurundaki muamele âdabını bilmez. Huzurda nasıl iyi bir tapı kılacak?

Küçük bir çocuk, en ince ve küçük şeyleri bile gören, fark eden padişahın huzurunda nasıl muamelede bulunur? Biz ondan korkuyoruz, korkmamız da yerinde dediler.

1140. Güzel Yusuf: Yakub'un oğlu nasıl muamele edileceğini bilir. Padişahla yemek yemeye lâyıktır o.

Bir kimsenin babası Yakup olursa o ne yaparsa iyidir, güzeldir, dedi.

Ondan sonra: Ey İbni Yamin dedi, söyle; neden yüzün sararmış!

İbni Yamin dedi ki: Yusuf, beni ayrılığiyle öldürdü, iştiyaktan yüzüm sarardı.

Yusuf: Peki dedi. Yüzün sarardı, ya misk gibi saçların neden dağınık?

1145. İbni Yamin: Anam yok. O yüzden de saçlarım dağıldı, günlerim perişan bir hale geldi, dedi.

Bundan sonra Yusuf dedi ki: Babanı nasıl gördün? Ne âlemde? Bir oğlu kaybolmuş diyorlar.

İbni Yamin: Gözleri görmüyor, Yusuf yok, yapayalnız kaldı.

Gönlü, bir âlem dolusu ateşlere yandı, külbe-i ahzana geçti oturdu.

Gözlerinden öyle kanlı yaşlar dökmede ki kanlı suların girdabına düştü.

1150. Yusuf'u düşündü, hatırladı mı o anda beni huzuruna çağırır.

O anda ne kararsız bir hale düşer, nasıl ağlayıp inler? Anlatamam ki.

O anda bir taş olsa hemencecik erir, kan kesilirdi» dedi.

Yusuf, Yakub'tan haber alınca nikabı gözyaşlariyle ıslandı.

Acıklanmada, göz yaşını da gizlemedeydi. O sırada Tanrı çavuşu Cebrail geldi.

1155. Neden bu kadar eziyet çekmedesin? Yüzünü göster. Sen tatlı sözlü, güçlü kuvvetli bir ersin, diye emir getirdi.

Nikabı göz yaşlariyle dolup ıslanınca yüzünden yere düştü.

Hâsılı İbni Yamin, onu görünce bir hale geldi ki görsen tatlı canından ayrıldı derdin.

Gönlü deniz gibi coştu, köpürdü, bir nara atıp yere düştü.

Yüz türlü tedbirlerle güçle kendisine geldi. Yusuf ona ey iyi huylu, güzel ahlâklı!

1160. Ne oldun da aklın başından gitti, kendinden geçtin, coşup köpürdün? dedi.

İbni Yamin: Bilmem ki nesin, dedi, Azizsin ama tıpkı Yusuf'a benziyorsun.

Seni Yusuf sandım. Sanki bundan önce de görmüşüm seni.

Yusuf'a benziyorsun, Tanrı hakkiyçin Yusuf'san söyle, neden beni incitiyorsun?

Ben kimsesizim. Ne kolum var, ne kanadım. Bilemiyorum ama sen biliyorsun ya, bu hal nedir? Söyle.

1165. Birisi, bu hikâyemi masal sayarsa aklı yoktur, delidir.

Senin de can perdesi ardında bir bildiğin var ki bundan önce onunla bir macera geçirmiştin.

Onu tekrar bir an için olsun tanısan bütün âlem halkından öndülü alırdın.

Fakat gönlün ona bigâneyse şüphe yok ki benim halimi, şanımı bir masal sayarsın.

Gönlünde aşinalık yoksa hiçbir işin aydınlanmaz, aydına çıkmaz.

1170. Aşinalıktan bir koku alan kişi, Tanrı yakınlığına ulaşır, Tanrı huyuyla huylanır.

O, Hak'la hak oldu mu ebedî bir hale gelir. İşte güneş, o gölgeden hiç uzaklaşmaz artık.

Günahkâr bir gençle ona musallat edilen azap melekleri

Şöyle okudum: Mahşerde bir genç belirir, Tanrı'dan aman diler.

Suçu pek çoktur. Fakat ihsan sahibi hâkim, ona yâr olur.

Melekler, orada aceleyle onu cehenneme atmak için koşarlar.

1175. O sırada: Neden onu cehenneme doğru sürüklüyorsunuz? diye hitap gelir.

Derler ki: Onu cehenneme atacağız, onun için sürüklüyoruz.

Bunun üzerine yine Tanrıdan bir hitap gelir. Fakat bu hitap, âdeta bir muammadır. Tanrı der ki: Şaşılacak şey! Biz, onunlayız.

Siz bunu duyamaz, işitemezsiniz. Fakat biz ikimiz beraberiz, beraber olacağız.

Melekler bu sözü hakikaten de duymamışlar, böyle bir lûtuf ve ihsanı asla görmemişlerdir.

1180. Bu sözün heybetinden hepsi de susarlar, titrerler, kendilerinden geçerler.

Tanrıdan gence: Ey perişan adam, neden bu hale düştün, sürünüp durmadasın? Kendine gel, kaç onlardan! diye hitap gelir.

Genç der ki: Yarabbi, böyle bir yerde ne yapabilirim? Bu ovanın ne başı var, ne sonu.

Böyle bir kiyametten nasıl kurtulayım? Buradan kaçacak bir yol yok ki.

Tanrıdan: Ey sarhoşluğun ta kendisine düşen diye hitap gelir, gel, bize kaç. Bize kaçarsan hepsinden kurtuldun demektir.

1185. Genç: Bende o kudret yok. Elimde çaresizlikten başka bir şey kalmadı benim.

Meğerki senin lûtfun imdadetsin. Meğerki sen beni sır perdeleriyle gizliyesin, der.

Tanrı onu keremiyle örter. Kıyametteki halktan gizler.

Devletle onu sırlar makamına ulaştırır, vuslatın devlet yurduna eriştirir.

Melekler, kendilerine gelince orada o genci bulamazlar, göremezler.

1190. Bir hayli ararlar ama bulamazlar. Ercesine her tarafa koşarlar.

Tanrıya: Düşmanımız ne oldu, nereye gitti? Yoksa baka âleminde fâni mi oldu?

Şimdicik cenneti de aradık, cehennemi de. Fakat bir türlü onu göremedik, elimizden kaçırdık gitti.

Yarabbi, sen bilirsin. Nereye gitti acaba? Bize söylemezsen mahvolduk, derler.

Tanrıdan: Bu bizim hikmetlerimizdendir. O, bizim korumamızın harimine girdi.

1195. Bizim tapımızda karar etti. Artık onunla hiçbir işiniz yok.

Bu işi bir o bilir, bir biz biliriz. Siz aradan kalktınız artık, diye hitap gelir.

Tanrı inayeti adama yâr oldu mu artık ağyar, araya girebilir mi?

Fakat önce doğru yolu buldurma için inayet eder, Peygamberi bir güneş haline sokar, onunla âlemi aydınlatır.

Tanrı inayeti, seni haslardan etti mi bütün kusurların ihlâs sayılır.

1200. Sana cemalini gösterir de işin, gücün, ancak onu seyretmekten ibaret kalır.

Bilgi sahibi genç, cennet ve ulu Tanrıyı görüş

Haberlerde şöyle gelmiştir: Kıyamet koptuğu gün, o yanıp yakılma günü

Ortaya bezenmiş bir genç gelir. Çevresinde binlerce sopalı çavuşlar vardır.

O anda her yandan yol açarlar. Bütün âlem, ona yol açar.

Cennet hâzinine Tanrıdan: Onu falan köşke konaklayın, diye emir gelir.

1205. Genci, neşeli bir halde o köşke indirirler. Bütün huriler, onun iştiyakiyle feryada gelirler.

O güzelim köşkün her yanında bin, iki bin pencere vardır.

O genç bu pencerelerin hangisinden bakarsa o pencereden Tanrısını görür.

Köşkten, her an binlerce kapı açılır. Her kapısından bir âlem görünür.

Fakat o âlemlerdeki kadın ve erkeğe bakmaz da hepsiden yalnız Tanrısını seyreder o genç.

1210. İki âlemde de dilenen şey, ancak vuslattır. Ondan başka ne varsa hepsi de kuru sevdadan ibarettir.

Herkese o makam müyesser değil. O makamın kokusunu bile alamazlar. Her çevgân, oradaki topu çelemez.

Tanrıdan korkan ve aşkiyle yanan bir gönül, yolunu arayıp soran ve o yolda ürküp titriyen bir dil gerek.

Sen, sendeysen işin gücün budur. Tanrıdan daima korkar ve Tanrıyı sorup araştırırsın.

İçin, hep bu düşüncededir. Gönül şehrin, hep bu iştedir.

1215. Bir an gelir ki o kokuyu alırsın. Alırsın ama can burniyle alırsın.

İşte o an hakiki ömre erersin. Canın, sevgilinin huzuruna varır.

Fakat ömrün, bu hesaptan dışarıysa hesabında her an yüzlerce hicap vardır.

Bir dervişin, Mecnun'a «Kaç yaşındasın?» diye sorması

Bir derviş, Mecnun'dan: Oğul, kaç yaşındasın? diye sordu.

O ahvali perişan er: Tam bin kırk yaşındayım, diye cevap verdi.

1220. Derviş dedi ki: A gafil! Ne söylüyorsun sen? Yoksa tamamiyle saptın, daha ziyade mi delirdin?

Mecnun dedi ki: Hayli oldu, bir an Leylâ, bana yüzünü göstermişti.

Kırk yaşındayım ama bu kırk yıllık ömür, ziyan oldu gitti. Bin yıllık ömür, işte Leylâ'yı gördüğüm o bir andı, o bir anda bin yıl yaşadım ben.

Kırk yıldır kendimdeydim, ömrümün akçesi elimde değildi, yoksuldum.

Fakat o bir anlık zaman bir yıldır. Hattâ Leylâ ile olduğum o an, sayısız bir zamandır bence.

Binlerce yıl, o makamda bir andır. Ne söylüyorum ben, bu da söz mü? Bundan da azdır hattâ.

Sonsuz varlık bulununca iki âlem de yok olur gider.

Dostum, bir bak hele. Bu ne varlıktır ki bir bir, her zerresi secdededir o varlığın.

Azalıp çoğalmıyan varlık, varlıktır. Orada her şey yok olur, yokluğu bulur.

Ne yüce varlıktır ki bütün varlıklar, onda lezzetlerle yok olur gider.

İnsan, o makamda yok oldu mu bütün ziyanları kâr kesilir.

Bütün âlem halkı ona el atsa bir tanesi bile eteğine yapışamaz.

Çünkü ne o kalır, ne öteki. Onun için halk, bir an bile onun çevresine erişemez, izinin tozunu bulamaz.

Sıtmaya tutulan deli

Birisi, sıtmaya tutulmuş olan bir deliye: Seni sıtma mı tutuyor? diye sordu. Deli şaşırdı da:

Ya, dedi, tutuyor ama meselâ ölüverirsem kimi tutacak ki?

DÖRDÜNCÜ MAKALE

1235. Oğlu, gönlüm peri padişahının kızına vurgun; hasretiyle şaşkın bir halde.

O kız, mademki pek yüceymiş, pek dilbermiş. Bari bana söyle, nasıl kız bu?

Onu görmediğim halde ayrılığiyle muma döndüm. Canım dudağımda, iştiyaklarla doluyum.

Babası, ona şu hikâyeyi söyledi; sanki sır perdesi ardından bir gelin cilvelendi:

Hintli Sertapek

Hindistan'da adamın birinin bir çocuğu vardı. Yaşı küçüktü ama aklı pek fazlaydı.

1240. Bilgiye ait bir hayli şeyler tahsil etmişti. Bu yüzden de herkesten üstündü.

Her bilgide üstündü ama bilhassa yıldız bilgisini severdi.

O ülkede herkes Çinlilerin padişahından bahsetmede, kızının güzelliğini söylemedeydi.

Çocuk birdenbire o güzelin fitnesine tutuldu. Zaten periye pek çabuk âşık olunur.

Uzak bir şehirde bir hakîm vardı. Bilgi ve tıp ilimlerinde meşhurdu.

1245. Fakat kimseyi yanına almaz, evinde hiç kimseyle düşüp kalkmazdı.

Bilgisini kimse elde etmesin diye yapayalnız oturur, öylece vakit geçirirdi.

Çocuk bir gün babasına dedi ki: Beni o gönüller parlatan ihtiyarın huzuruna götür.

Onun yanına peri padişahiyle kızı geliyormuş diyorlar.

Gönlüm, onu görmek istiyor. Belki orada sevgilimin yüzünü görürüm de

1250. Her bilgiyi elde eder, her ilimden haberdar olurum. Dünya halkı gibi murdar bir halde ölmem.

Babası dedi ki: Onun ne karısı var, ne oğlu var. Bir bölük halk onu görmek istiyor ama

O kimseye kapısını açmıyor ki. Senin gibi birçokları ona arzu çekmede.

Fakat o, birisini yanına alırsa bilgisine, hikmetine sahibolur diye korkuyor.

Çocuk: Ben oraya bir girip kapılansam bu işin hilesini bulurum ama, dedi.

1255. Hâsılı çocuk, babasiyle beraber yola düştü. Yolda, babasına düşündüğü hileyi açtı.

Sen, dedi, o Hintli hakîme git. Huzuruna çık. Gönlündeki kini bırak, merhametli ol, yumuşak davran.

Ona: Bir çocuğum var, hem sağır, hem dilsiz. Halim, vaktim de yerinde değil. Yok yoksul bir adamım.

Ahrette sevap kazanırsın. Benden bu çocuğu al, böyle ağır bir yükten kurtar beni.

Senin tapında zamanlarca hizmet etsin, hizmetinde vakit geçirsin. Ne emredersen yapar.

Gâh ateşini yakar, gâh su getirir, hürmetle döşeğini serer.

Dışarı çıkarsan kapını kapar, evini korur. Yüzlerce hizmetine bakar durur.

Pek akıllı, pek fikirlidir. Yalnız dilsizdir. Ne olursa olsun, beni ümitsiz bir halde geri çevirme.

Böyle bir çocuk, bir iş başarmaya kalksa bile başaramaz. Varlığiyle yokluğu zaten müsavi, de.

Babası, hakîmin yanına geldi. Bir hayli söyledi. Nihayet hakîm, çocuğu kabul etti.

Onun sahiden sağır ve dilsiz olup olmadığını sınadı.

Ona bayıltıcı bir ilâç verdi. Çocuk, ilâcı içince kendisinden geçti, yerlere serildi.

Üstat, birisini tedavi etmek üzere dışarı çıktı. Çıkar çıkmaz çocuk hemen yerinden sıçradı.

Bunun sınama olduğunu anlayıp kendisini uyku sarhoşu gösterdi.

Üstat gidince sıçrayıp kalktı. Evin çevresinde yel gibi dönüp dolaşmaya başladı. Hakîm, işine gitmişti.

1270. Çocuk da ilâç tesir etmesin diye koşmakta, dönüp dolaşmaktaydı.

Üstat gelip kapıyı açınca çocuk, tekrar yattığı yere serilip kendisini uyur gösterdi.

Uyku arasında horlamada, uyuyan adam gibi sesler çıkarmadaydı. Fakat ne sarhoştu, ne baygın.

Üstat gelip yerine oturunca çocuğun ayağına kuvvetli bir sopa indirdi.

Çocuk yerinden sıçrayıp tekrar yıkıldı. İnledi, dilsizler gibi feryadetti.

1275. Ağzından bu çeşit sesler çıkarmakla dilsizliğini anlatmış oldu âdeta.

O bağırırken üstat: Çocuk ne oldu sana, ne söylemiyorsun? diye sordu.

Fakat çocuk tınmadı bile. Hâsılı zekâsiyle işini doğrulttu.

Hilebaz üstat, onu sınayıp hem sağır, hem de dilsiz olduğuna iyice inandı!

Sözü uzatmıyalım, gece gündüz bu hileyle çocuk, tam on yıl üstadın yanında kaldı.

1280. Üstat evden çıktı mı onun kitabını alır, baştan başa ezberlerdi.

Üstat, evdeyken birçok ilimlerden bahsederdi. O da kulak kesilir, dinler, beller,

O sözleri ezber eder, evde yalnız kalınca ezberlediklerini yazardı.

Her bilgide öyle bir üstat oldu ki artık hocasına ihtiyacı kalmadı.

Evde kilitli bir sandık vardı. Üstadı, onu perde altında saklardı.

1285. Ne kilidini açardı, ne de sandığı kimseye gösterirdi.

Çocuk, kendi kendisine aradığım şey mutlaka o sandığın içinde derdi.

Fakat onu açmaya kudreti yoktu, hele sabır gerek diyordu.

O sıralarda, padişahın şehzadesi hastalandı. Saraydan o meşhur hakîme bir adam geldi.

Şehzadenin başında bir şey var, bu yüzden ayaktan kaldı zavallı.

1290. Canlı bir şeymiş gibi arada bir oynamada, kimse ne olduğunu bilemiyor.

Bilseniz bilseniz siz yüce üstadımız bilir, anlarsınız. Siz de derdine derman olamazsanız şehzade inliye inliye ölüp gidecek, dedi.

Çocuk, bu illet nedir? bilmiyordu. Üstadı yola düşünce

O da bir çarşafa bürünüp ardına düştü. Bu suretle saraya girmeğe muvaffak oldu.

Üstat, padişahın huzuruna varınca çocuk da yüksecik bir yerde durup dikkat kesildi.

1295. Şehzadenin başında bir ur, urun içinde de canlı bir hayvan vardı.

Üstat, urun üstündeki tüyleri yoldu. Orada yengece benzer bir hayvan hareket edip durmaktaydı. Deriyi de yardı.

Hayvan, ayağını iç deriye daldırdı. Hakîm, hemen bir alet getirdi.

O hayvanı derinin içinden bu demir aletle çıkarmaya uğraşıyordu.

Fakat demiri içeriye soktukça hayvan da pençesini daha içeriye sokuyordu.

1300. Şehzade, onun pençesinin acısiyle feryadedip duruyordu.

Çocuk, bütün bunları o yüksecik yerden görmekteydi. Nihayet sabredemedi:

Ey âlemin üstadı diye bağırdı, o demirle hayvanı büsbütün oraya yapıştırıyorsun.

Orayı dağlarsan, hayvan pençelerini başından çekiverir.

Üstat, işi anlar anlamaz derdinden can verdi, öbür âleme gitti.

1305. Adam ölünce çocuğu çağırdılar, onun yerine geçirdiler, hürmette bulundular.

Çocuk, dağlama suretiyle o canavarı oradan çıkardı, yaraya da bir melhem koydu.

Şehzade derdinden kurtulunca ona Hintçe "Sertapek„ adını verdiler.

Birçok altınlar, elbiseler ihsan ettiler, onu üstadının makamına geçirdiler.

Çocuk eve gelip sandığı açtı. Orada sevgilisinin resmini buldu.

1310. Yıldız ilmine ait olan kitabı tamamiyle okudu, o ülkenin üstadı kesildi.

Sonunda o gönüller aydınlatan sevgilinin arzusiyle gece gündüz, bir an bile sabrı, kararı kalmadı.

Yere bir daire çizip ortasına oturdu. Okumaya koyuldu.

Tam kırk gün azimet okudu. Kırk gün sonra gönüller parlatan peri kızı göründü.

Öyle bir güzeldi ki öğmeye imkân yok. Öğmeye koyulan dilsiz kalır. Ne söyliyeyim ben? Tavsifi mümkün değil ki!

1315. Sertapek, onu baştan aşağıya kadar bir süzünce güzelliği, gönlüne nakşoldu. Can ve gönülden aşkına tutuldu.

Bu hale şaşırıp kaldı: Ey ay yüzlü, dedi, nasıl oldu da gönlüme girdin sen?

O gönülleri aydınlatan ay cevap verdi: Ben daha ilk günden beri seninleyim.

Ben senin nefsinim, sen kendini arıyorsun. Neden aklın bir görüşe sahip değil, neden kör bıraktın onu?

Onu bir görürsen bütün âlem sen kesilirsin. Dışarda da hemdem sen olursun, içeride de.

1320. Hakîm dedi ki: Biliriz, nefis, yılandır, köpektir. O şom nesne hınzırdır.

Halbuki sen, yeryüzünün de en güzelisin, gökyüzünün de. Bu güzellikle nefse benzemiyorsun sen.

Peri dedi ki: Emmare olursam hınzırdan, köpekten yüz kere beterim.

Fakat mutmainne oldum mu artık kimse bana böyle bir an gütmesin.

Nefs-i mutmainne olunca bana Tanrıdan «Geri dön, gel bana» sesi gelir.

1325. Ey tek er! Şimdi ben senin nefsinim. Fakat şeytanın izine düştüm mü?

İman ehli, bana emmare derler. Meğer ki şeytanım müslüman ola.

Bu âlemde birisinin şeytanı müslüman oldu mu işleri, burada düzene girer.

O istekli er de bunca zahmet çektikten sonra, ruhu, nefsine üstün oldu işte.

Sevgiliden can sırrını diliyen, bu yolda çok zahmet çeker.

1330. Oğul! Şimdi sen bir şeyler arıyorsun ya. Aradıklarının hepsi de sende. Halbuki sen tembellik edip durmadasın.

Tanrı işinde erce davranırsan her şey sen olursun, onunla aynı eve girer, aynı yerde oturursun.

Sen kendinde değilsin, ansızın kendini kaybetmişsin, bu yolda kendini arıyorsun.

Sevgilin sensin, kendine gel. Ovadan çıkma, vatana gel.

Sevgili, pak gönüldedir de onun için vatan sevgisi, pak imandır.

Güzel bir oğlu bulunan vezir

1335. Bir vezirin gayet güzel bir oğlu vardı. Ay bile onun sevgisinden perişan bir hale gelmişti.

Cemali, güzelliği hatmetmiş, dudakları kevser ırmağının arı duru suyunu tatmıştı.

Nergis gözleri de güzellikte kaşları gibi tekti. O eşsiz gözlerle âşıkların yolunu vurmuştu.

Sofinin biri, aşkiyle kudretsiz bir hale düşmüş, anlatılamıyacak bir hale gelmişti.

Hiçbir suretle tahammül imkânı kalmamıştı. Nihayet gizli aşkını meydana vurdu.

1340. Aşkiyle öyle bir yanıp tutuşuyordu ki.. baştan ayağa kadar alev alev yanıyordu âdeta.

Ne derdinden bir anlıyanı vardı, ne bir hemdemi. O mihnet âleminde dertleşecek sırdaşı da yoktu.

O sırrı gönlünde gizliyordu. Fakat nihayet aşkı üstün oldu, sırrını gizlemeye kudreti kalmadı.

Gözleri yağmur gibi kanlı yaşlar dökmeye başladı. Böyle böyle gözlerine perde indi, görmez oldu.

Kör olunca da derdi birken bin olmuştu âdeta.

1345. Sonunda sırrı tamamiyle meydana çıktı. Bütün âlem, onu seyre koyuldu.

Gözleri kör olmuş, yüzü sararmıştı. Halkın çoğu, onun bu haline acıklanmakta, derdiyle dertlenmedeydi.

Büyüklerle beylerin hepsi, onu görmeye rağbet ettiler.

Vezirle padişah, bir yerden gelirlerken vezirin oğlu da yanlarındaydı. Dervişin bulunduğu yere vardılar.

Vezir, o âşıkı duymuştu. Halkın önünde atından indi.

1350. Hiçbir şeyden haberi olmıyan oğlunu da yanına almıştı. Beraberce dervişin huzuruna geldiler.

Oğlu, babasının gözlerinin nuruydu ama o âşıkın hali de başka bir haldi.

Onun yüzünden gözden olmuştu. Babası nerden bu hale gelecek, gözlerinden olacaktı? Buna imkân mı var?

İyi huylu vezir, kızmayıp buna razı olmuş, dervişin gözlerinin iyileşmesini istemişti.

O âciz köre dedi ki: Senin gözlerin, işte bu ay yüzlü yüzünden gitti.

1355. O çocuk, şimdicik, senin huzurunda oturmada. Ey gözlerinden olan, daha ne istiyorsun?

Âşık, bu sözü duyunca yerinden sıçradı. Bir nara savurup yıkıldı, kendisinden geçti.

Öyle göz yaşları döktü ki bulut bile bunca gözü varken öyle ağlıyamaz.

Vezir ona dedi ki: A gafil! Çocuk yanında, seninle. Niye böyle ağlayıp inliyorsun?

Gönlü daralmış kör dedi ki: Gönlümün derdini duysa taş bile kan ağlar.

1360. Bu çocuk, bir an olsun yanıma gelsin diye bütün ömrümce dileklerde bulundum, yalvarıp yakardım, bunun için yaşadım.

Şimdi o âşıkların ay yüzlü dilberi yanıma gelmiş. Fakat bana âlemde iki göz gerek ki onu göreyim.

Bundan önce onu arıyordum, şimdiyse gözlerimi aramadayım.

Gözlerim yerine gelse canımı verir de cemalini satın alırdım.

Fakat bende göz olmadıktan sonra o eşsiz güzeli ne yapayım ki?

1365. Âlem baştanbaşa mabut olsa göz olmadıktan sonra neye yarar?

Bana artık göz gerek, sevgili değil. Körün gözüne karşı ha hâlik, ha mahlûk!

Bütün âlem Tanrı cemalinden ibarettir ama kör, Tanrıyı görmek mümkün değildir der.

Bu yolda kör olmasan gördüğünü bilir, tanırdın.

Gönlün bu zindandan kurtulsa her cüz'ünden yüzlerce gül bahçesi belirir.

1370. Çorak toprağın her zerresi ay ve güneş olur, seni kaplar.

Bedenin kabirdir, canın bu kabirde görünmüyor. Bütün zerreler, bir bir, birer sahib-kırandır.

İki cihan da bir cevherden meydana gelmiştir. Onun için onu hangi zerreden dilersen dile, belirir.

İyi bil ki nerde bir diken varsa altında dilber bir cennet vardır.

Fakat zuhur etti mi gözleri kör olanlar, ıstırap çekerler, bir türlü göremezler.

Askerden kaçmış olan padişah

1375. Ordu bir şehre girdi. O şehrin padişahı da kaçıp bir tarafta gizlendi.

Başka bir şehre gidip kıyafetini değiştirdi. Onu ne yakınları tanıyabiliyordu, ne halk.

Bir bildiği, onu evine götürdü. Dedi ki: Neden böyle yoksul bir haldesin?

Ben onların padişahıyım desene. Neden böyle hor hakîr, perişan bir halde oturup duruyorsun?

Padişah dedi ki: Sakın bu sözü bir daha söyliyeyim deme. Onlara kim olduğumu anlatsam beni paramparça ederler.

1380. Padişahı görecek gözü olmıyanın, padişahın yanına gitmesine imkân yok.

Gözün yokken padişaha yakın olmayı diledin mi kendi kanına girmiş olursun.

Bir çavuşun şehzadeye âşık oluşu

Ay parçası gibi bir şehzade vardı. Güneş bile onu kıskanmış, avaresi olmuştu.

Güneş, yüzünü görse deli gibi her ay başı çıldırır, çırpınırdı.

Alnı bir gümüş levha benzerdi. Üstüne sanki miskle cim ve mim harfleri yazılmıştı.

1385. Zülüfleri, cim ve mim gibi kıvrılıp büküldü mü cim ve mimle Cem saltanatını elde ederdi.

Kaşıyle aya perdecilik eder, kirpikleriyle gâh gönlü, gâh ciğeri avlardı.

Fitne nergis gözlerini gece renginde, simsiyah görünce onların içine dalıp avlanmaya, biniciliğe kalkışırdı.

Ne de güzel bir gece rengi bulmuş, ne de hoş bir av elde etmişti ya. Hakikaten biniciyi de iyi bulmuştu, avı da!

Dudakları hem baldı, hem şeker. Biri, öbüründen, o da bundan daha hoştu, daha tatlıydı.

1390. Arılar, balına üşüşmüşlerdi de o yüzden şekerkamışı gizli kalmıştı.

Dudakları, öyle güzeldi ki âdeta mercana, akika benzerdi; inci gibi otuz dişi de bunların arasından parıl parıl parlardı.

Yıldız bile, yücelikler âleminin ta yücesinden, ta yedinci kat gökten onu seyrederdi.

Yüzünü gören herkes, canı varsa hemen ona peşkeş çekerdi.

Bir çavuş, o ay yüzlü güzele âşık oldu. Gönlü, şaşkın bir hale geldi, aklı, yolunu kaybetti.

1395. Öylesine bir derde düştü ki dermanı yoktu. Çünkü çavuşta, sevgiliye lâyık bir can yoktu.

O dertle bir hayli becelleşti, altüst oldu. Kimsecikler, onun halini bilmiyordu.

O sitem çeken zavallı, bir derecede kanlara gark oldu ki dertlerle öldürülen bir adam bile o derecede kanlara gark olmaz.

O sırada padişaha kin güden padişahlardan biri düşmanldığa kalkıştı.

Padişah, düşmana oğlunu gönderdi; aya balık gibi zırh giydirip yolladı.

1400. Şehzade büyük bir orduyla öncü olarak yürüdü. Ordunun her eri, felek gibi âdeta gönül kanına susamıştı.

Çavuş, bundan haberdar olunca derhal ayağının üstüne demiyeceğim, başının üstüne basarak kalktı.

Gönlü sıkılmış, daralmış biri, neşe müjdesiyle nasıl sevinirse o da savaş haberine öyle sevindi.

Eline bir at geçirip zırhlar giyinerek derhal yürüdü.

Şehzadenin askeri arasına katıldı. Âdeta bedeni atlıydı, canı yaya.

1405. Şehzadenin yüzüne hırsızlama bakmakta, her an gözlerinden yaşlar saçmaktaydı.

Sevgilinin yüzünü gizlice göresin... ne hoştur o lezzet, ne hoştur o hayat!

Yüzü, hırsızlamacasına görülebilen sevgiliyi gönülde ve gözde görmek de mümkündür.

Hâsılı ordular karşılaşıp bir saldırışta iki saf birbirine girince

Yeryüzü, iki yandan da karardı. Felek, orduların kopardığı tozdan görünmez oldu.

1410. Nihayet tersine dönen feleğin zulmiyle öyle bir şehzade tutsak düştü.

Asker kaçtı, şehzade âciz kaldı, o kadar halk arasında bir çavuş kaldı, bir o.

Çavuşu kimse tutmadı ama o, kendi kendisini derde attı.

İkisini de tutup bir zindana götürdüler. Bu hal, birisine vuslattı, öbürüne firkat.

Ayaklarına bukağı vurdular, her ikisini de bir yerde hapsettiler.

1415. Oğlan, çavuşa: Sen savaşa ne vakit geldin?

Ben seni bilmiyorum. Hangi bölüktensin? Benim askerime katılanlardan mısın yoksa? diye sordu.

O yolunu yitirmiş çavuş dedi ki: Ben âlem padişahının aşkına düşmüşüm.

Nice demdir belki padişahım beni hizmetine kabul eder ümidindeydim, dileğim buydu.

Padişah, birden bu sefere düşünce bana da yola düşme gayreti geldi.

1420. Savaşta bir iyice dövüşeyim de belki padişah yanında bahtım yaver olur.

Bu suretle bir ekmek elde eder, ad san kazanır, ömrümce sürecek bir makama nail olurum, dedim.

Şehzade, onun sözlerini duyunca gamdan azat oldu, sevindi.

Yüce şehzade, ona bir hayli iltifatlarda bulundu. Zaten gönlü yanmadaydı, bu iltifatlar yüzünden büsbütün tutuştu!

Çavuşun gönlü, neşeyle öyle bir hale geldi ki sanki yüzlerce âlemin saltanatına nail olmuştu.

1425. Gerçi zindandaydı zavallı ama erliği hiç yere salmıyordu.

Gece gündüz o çocuğun hizmetinde bulunuyor, her an hizmette biraz daha ileri gidiyordu.

Bütün gece sabaha dek ayaklarını ovuyor, bütün gün gönlünü hoş edecek sözler bulup söylüyordu.

O yasemin kokulu dilberle öyle senli benli olmuştu ki bu, sözle tarif edilemez.

O gönlü hasta âşık, her gün: Yarabbi, bu murada erişmemeyi, bu aşkı, bu yanışı,

1430. Sen ziyadeleştir de tek ayrılık olmasın. Sen bu zindandan halâs etme bizi.

Bu zindan, bana bir cennet ki bir kerpiçini bile yüzlerce cennete değişmem, diye dua etmekteydi.

Padişah, şehzadenin halini duyunca o ay yüzlünün ayrılığiyle âlem gözüne kapkara kesildi.

Öyle bir gönüller alan sevgilisi, zindana düşer de babası nasıl sabredebilir?

Böyle bir aşılmaz taş, yola düşünce o iki padişahın arasında bir hayli zaman süren bir savaş koptu.

1435. Bir zaman geçti. Uzlaştılar. Bu onu aldı, o da bunu. Sulh oldular.

O akıllı padişahın kızını zindandaki şehzadeye vermeyi de kararlaştırdılar.

Padişah, şehzadenin yanına gidip o ay parçası kızı, kendisine teslim etti.

Onu da, çavuşu da çağırıp artık bizim savaşla işimiz yok dedi.

Her ikisine de öyle ihsanlarda bulundu ki. Ne ben anlatabilirim, ne sen anlıyabilirsin.

1440. Ondan sonra kızına da öyle ihsanlar etti ki âdeta can genc-i revanı onunla revan etti.

Şehzade memleketine dönüp hapisten, zindandan kurtulunca

O âlemleri aydınlatan güzel, kendi adamlariyle tam kırk gün, kırk gece düğün dernek yaptı.

Kucağında gönül alan bir dilberi vardı. Bu müddet içinde onu kimsecikler görmedi.

Çavuşun gönlü, her an öyle bir haldeydi ki âdeta yarı canlıydı, o haliyle de can korkusuna düşmüştü.

Bir an olsun ne sabrı vardı, ne kararı. Kanlara bulanmadaydı. Yeni, yakası, eli, eteği kanlar içindeydi sanki.

Kırk gün kırk gece bir mum gibi yanıp yakılmadaydı. Ne yiyip içiyor, ne dincelip uyuyordu.

Son derecede kıskançlığından kanlar içinde bocalamada, her an bir başka hale girmedeydi.

Böyle bir sevgiliyle yapayalız düşüp kalkmaya alışan kişinin, böyle bir hale düşerse canı yanmaz da ne olur?

Kırk gün sonra o bahtı yaver şehzade murat alıp murat vermiş, dileğine erişmiş bir halde başında tacı, tahtına çıkıp oturdu.

Yüce muhafızların her bireri başlar uçuran kılıçlarını çekip durdular.

Kullar, kirpikler gibi saf çektiler. Hepsinin de gönlü kara idi, hepsi de göz gibi serkeşti.

Bir de vezirlerin ne halde olduğunu sorarsan, olur ya, söyleyivereyim: Hepsi de arş gibi kürsilere kurulmuş, oturmuşlardı.

Fakat o günkü günde şehzadenin gönlü o çavuştaydı, onu düşünüyordu.

Çavuşu huzuruna çağırdı. Çavuş içeriye girip selâm verince derhal işi bitti.

1455. Yere yıkıldı, aklı başından gitti, kendinden geçti ve anda ta can evinden öyle bir nara attı ki!

O yerlere serilen âşıkın aklı başına gelince o tertemiz şehzade sordu:

A Çavuş dedi, bu ne hal? İşin faryad ü figan. Vücudun, kamış kaleminin içindeki kıla dönmüş.

Öyle bir hale gelmişsin ki. Hasta mıydın, yoksa bensiz ciğerlerini mi dağlıyordun?

Çavuş, ağzını açıp: Padişahım, dedi, o zindanda senden haberim bile yoktu benim.

1460. Fakat şimdi tam kırk gündür ayrılığını çekiyorum. Kırk günden sonra seni ancak bugün görebildim işte.

Gördüm ne fayda. Bir debdebe, bir tantana içindesin. Doğudan batıya dek hükmün yürümede.

Ayrılığa düşmemiştim. Vuslatına bir alışmıştım ki, seninleydim hep, hasretine takatim yok.

Tekrar zindandaki elbiseleri giyer, bana görünürsen sana tâlip olabilirim.

Fakat şu büründüğün elbisede kalır, saltanat ve hükümdarlık eder durursan

1465. Bu coşup köpüren can, nasıl kudret bulur da bu saltanatla seni koçabilir, buna imkân mı var?

Bu sözü söyleyip ölüm haline geldi. Yüzlerce feryad-ü figanlarla tertemiz ruhunu teslim etti.

Sen ercesine bir himmete sahipsen bütün kâinatın padişahını kendi evinde, kendi yurdunda bulursun.

Fakat Çavuş gibi eteği yaş biriysen himmetindeki zaıf yüzünden derhal ayağın taşa çarpar, sürçersin.

Ey yolu gören dost! Yola düşmüşsen her şeyi, padişahın elbisesi gör.

1470. Padişah, yüz binlerce elbise giyse onu tanır, kararsız bir hale gelmezsin.

Yanlış işitme. Erler gibi sen de şunu bil ki padişah daima elbise değiştirir durur.

Âlem, akla, karayla dolsa hepsini de padişahın elbisesi bil.

İki cihan da tek bir elbiseye benzer. Bir gör, şaşılık, muğların düştükleri şirktir.

Padişahın hazinede birçok elbisesi vardır. Elbiseyi görme, tek padişahı gör.

1475. Ondan zâhirî bir nişaneye malik olan, ebediyen bâtına erişemez, iç yüzden mahrum kalır.

Gönülleri Tanrı feyziyle dirilmiş olanlar, ahret gözüyle bakarlar.

Senin de böyle bir gözün olursa her şeyi ahret gözüyle görürsün.

Çünkü baş gözün, görünen suretlere takılır kalır, bir kıl ucu kadar olsun nakıştan kurtulup nakkaşı göremez.

Fakat işe bak ki nakkaş da daima nakşı örter. Sanatı, hüneri budur.

1480. Yüzünün sayısız güzellikleri vardır. Yüzünün ışığı, yüzüne perde kesilmiştir.

Güneşin güzelliği apaçıktır ama yüzünün nuru, kimseyi ona yaklaştırmıyan bir çavuştur, bir yasakçıdır.

Bütün âlem, çekilmiş bir kılıç olsa yine can gözü açık olanlar, padişaha yol bulurlar.

Önde, ardda gördüğün şeylerin hepsinden, hattâ kendinden geçmen gerek.

Senin kılıçla, ordunun savaşı ve gürültüsiyle ne işin var? Hepsinden geç de padişahtan başka bir şeye bakma.

1485. Gözünden nakış kalktı mı, hiçbir şeyle mukayyet olmıyan mutlak nakkaş, sana yakınlığını ihsan eder.

İhtiyar oduncuyle Sultan Mahmut

Sultan Mahmut, elli atliyle avlanmadan dönüyordu.

Yolda kendisine bir çadır kurdular. Bir avı da ateşe vurdular.

Padişah, gezinirken yolda kuvvetsiz, halsiz bir ihtiyar gördü. Odun yüklenmişti, fakat yükü, padişaha pek ağır geldi.

Ona acıyıp yanına gitti, dedi ki: Bu odun kaça?

1490. Yoluna gitmekte olan ihtiyar, oduna müşteri olanın Sultan Mahmut olduğunu bilmiyordu.

Dedi ki: Beyim, iki arpaya satıyorum. İki arpa ver, al.

İçinde yüz altın dinar bulunan bir dağarcık vardı ki içindeki tek dinar, iki arpadan ağırdı.

Padişah, onu açıp ihtiyarın önüne oturdu, avucuna bir altın koydu,

Dedi ki: İhtiyar! Bu altın iki arpa eder. Razı olursan kabul et, al.

1495. İhtiyar: Bu dedi, iki arpadan fazladır. Terazî de yok ki tartalım. Nasıl olacak bu iş?

Padişah, ihtiyarın eline bir altın daha koyup: Bak bakalım, dedi, bu, iki arpa eder mi?

İhtiyar: Tartmadan bile belli. Bu, daha ağır, daha azla, diye cevap verdi.

Padişah, bir tane daha verip: Ya bu nasıl? dedi. İhtiyar: Bu da fazla, dedi.

Bu suretle ona altınları teker teker veriyor, fakat hepsinin de iki arpadan ağır olduğunu biliyordu.

1500. Hâsılı bütün dağarcığı boşalttı. Dağarcığı da ihtiyara attı.

Dedi ki: Altınları dağarcığa koy. Bu dağarcık, onların dağarcığı. Şehre götür, orada terazî vardır.

Tart, biç, içinden iki arpa al. Geri kalanını hemencecik padişahın kapıcısına götür, teslim et.

İhtiyar padişahtan altınları aldı. Padişah da ondan önce at sürüp yola düştü.

Ertesi günü padişah tahtına oturunca o bahtı dönmüş ihtiyar, kapıya çıkageldi.

1505. Padişahı görünce gönlü, tuzağa tutuldu, heybetinden tir tir titremeye başladı.

Dün hapahap ayna gibi karşı karşıya durup konuştuğu adamın padişah olduğunu adamakıllı anladı.

Padişah ihtiyarı görünce: Yol verin, saf önüne oturamsı için bir kürsi koyun, dedi.

Nihayet ihtiyar oturunca padişah: A ihtiyar, ne yaptın? Bir bir söyle bakayım, dedi.

İhtiyar: Ey gönüller aydınlatan padişahım, dedi, dün gece sabaha dek aç yattım.

1510. Padişah: Neden? dedi. İhtiyar: Benimle yolda hiçbir alışverişte bulunmadın ki dedi;

Beni zengin sandın, dün gece öylece aç bıraktın işte.

Padişah dedi ki: Hadi, o altınları al götür. Hepsi de senin.

İhtiyar dile gelip: Padişahım, dedi, mademki altınların hepsini bana verecektin,

Neden dün vermedin de bir bir avucuma koydun?

1515. Padişah: Bana beyim dedin. Padişah olduğunu bilmedin, a ihtiyar.

Gönlüm istedi ki benim dünya padişahı olduğumu bilesin, anlıyasın.

Benim padişahlığımı anladın ya, artık bütün hacetlerin reva oldu, sen de padişah kesildin, dedi.

Azizim! bu yolda ihtiyar oduncu sensin, Tanrı nuru da padişah.

Tanrı ihsaniyle soluk soluk nefes alıyorsun ya, işte yaşadıkça aldığın bu nefesler, altınlardır. Âdeta bir bir altın elde etmedesin.

1520. Yarın ebedî ömre nail olunca tahtın önünde o dağarcığı bulacaksın.

Aziz ömrün gelip geçer; binlerce yüz yıl yaşasan bir nefes bile sayılmaz. Ham değilsen bunu böyle bil.

O bir solukluk ömrü de yaşadın sayarsan binlerce asırlık ömür, bir kıl değerinde bile olamaz.

O bir anlık ömürde yorulup zahmet çekersen ebedî ömür zevkini elde edersin.

Fakat zaman bağı, ayağını tutarsa zaman kaydında kalırsın, olduğun yerde ölür gidersin!

BEŞİNCİ MAKALE

1525. İkinci çocuk, babasına dedi ki: Ben, büyücülükte inciler deleceğim.

Âlemde gönlüm büyücülüğü öğrenmek istiyor. Büyücülüğü elde edersem

Her ülkede gezer, dolaşır, her yanda neşeyle yaşar, ömür sürerim.

Gâh barışta vakit geçiririm, gâh savaşta. Gezip dolaştığım yer, doğudan batıya kadar bütün dünyadır.

Bir zaman kendimi kuş şekline kor, bir zaman insanlar gibi baş yüceltirim.

1530. Zaman gelir, kaplanlar gibi dağların yolunu tutar, oralarda ömür sürerim. Zaman gelir, timsahlar gibi, bulanan, dalgalanan denizlere atılır, oralarda yaşarım.

Bütün güzelleri görür, her biriyle perde altına girer, otururum.

Neyi dilersem ona yol bulur, onu elde ederim. Balıktan göğe kadar her şeye hüküm yürütürüm.

Şu dereceyi bir güzelce düşün hele. Bundan hoş makam kimde olabilir? Söyle!

Babasının verdiği cevap

Babası dedi ki Şeytan sana süt olmuş da o yüzden gönlün, büyücülüğü istemede.

1535. Eğer bu, şeytandan olmasaydı gönlünde böyle bir dilek meydana gelmezdi.

Şu şeytandan vazgeçer, ona uymazsan kurtulursun. Yoksa geriledin, şeytana tapıyorsun demektir.

Tanrıdan haberin bile yok da onun için şeytanın yaptığı işi istemede, başka bir şey dilememedesin.

Tanrı yolunda bir yoksula bir parçacık yufka ekmeği bile vermezsin de hava ve hevesine uygun bir şey için yüzlerce emekler sarf eder, didinir durursun.

Riya ve hava yolunda cömert olur, fakat Tanrı yolunda cehennemlik kesilirsin.

Şibli ile ekmekçi

1540. Bir yerde bir ekmekçi vardı. Şibli'nin bir macerasını duymuştu.

Ününü çok işitmiş, fakat terütaze yüzünü görememişti.

Ona iştiyaklar çekerek bir hayli ömür sürmüş, ona daima âşık olmuştu.

Görüp ona vurulmuş değildi de kulaktan âdeta âşıktı.

Şibli, bir gün seher çağı, uzak bir yoldan aceleyle geldi,

1545. O ekmekçiden haberi vardı, dükkânının yanından geçerken bir parçacık ekmek aldı.

Ekmekçi, koşup Şibli'nin elinden ekmeği kaptı, a yoksul dedi, ben sana bedava ekmek vermem.

Ekmeği vermedi. Şibli de oradan geçip gitti. Ekmekçiye birisi haber verdi.

Yahu, dedi, o Şibli'ydi. Hani ona âşıktın sen. Neden bir parçacık ekemği ondan esirgiyor, geri alıyorsun?

Ekmekçi, teessüfler ederek, o elemle elini dişliyerek çöle kadar koştu.

1550. Şibli'ye yetişip yüzlerce özürler getirerek ayaklarına kapandı. Her an bir elini bırakıyor, öbürüne sarılıyordu.

Birçok özürler getirerek onu ağırladı; gönlünü almak, hareketini affettirmek için ne lâzımsa yaptı.

Şibli, onu yola gelmiş görünce: Yaptığın şeyin tamamiyle affedilmesini istiyorsan

Şimdi git. Yarın bizi ve bizimle beraber bir topluluğu davet et, dedi.

Hâsılı ekmekçi gidip hemencecik bir yüce köşkü, bezedi düzüp koştu.

1555. Öyle mükemmel bir ziyafet hazırladı ki tam yüz altın sarf etti.

Her hususta o derece tekellüfte bulundu ki kimsecikler, onun yaptığını yapamazdı.

Her çeşit halktan bir çoğuna Şibli bize gelecek, buyurun diye haber gönderdi. Bir hayli adam çağırdı.

Hepsi sofra başına oturdu. Şibli de gelmişti.

Davetliler arasında coşkun ve halli bir aziz vardı. O sırada Şibli'ye sordu:

1560. Ben ne güzel tanırım, ne çirkin. Sen bana cennetlik kim, cehennemlik kim? Onu söyle, dedi.

Şibli, o Ahı'ya cevap verip dedi ki: Eğer cehennemlik birisini görmek istersen

Bize ziyafet çekene bak. Şöhretimize kapılarak ziyafet verdi, davet yaptı da

Tanrı için bir parçacık ekmek bile vermedi. Ama bize tam yüz dinar sarf etti.

Şibli için yüzlerce özür getirmede, zahmetler çekmede. Fakat Tanrı için kıyamete kadar bir dilim ekmek bile vermemede.

1565. Nobranlık etmeden bir lokma ekmek verseydi cehennemlik olmaz, cennetlik olurdu.

Şimdicik cehennemlik görmek istiyorsan işte bak! Bütün suyunu, ekmeğini karart gitsin!

Sen de cehennemlik olmak istersen böyle yap, böyle hareket et de sana cömert adam desinler!

Tanrıya ihlâsla tapıyorsan çalış da riyadan kurtul.

Bir köpekten kaçınabilirsin de Tanrı için kötülüklerden kaçınamazsın ha! İşte sana kâfirin ta kendisi!

Namaz kılan adamla köpek

1570. Bir mesçidin birinde iyi bir adam konuklamıştı. Din yolunda birazcık derdi vardı, bir miktar derdi azık edinmişti.

O âşık adam, o gece sabaha kadar namazdan başka bir şeyle meşgul olmamak üzere mesçide gitmişti.

Gece olup etraf kararınca bir ses duyuldu. Sanki birisi mesçide girmişti.

Namaz kılan, bir kemal sahibi gelmiş, mesçide konuklamış sandı.

Gönlünden: Böyle bir yere bu çeşit adam, ancak Tanrıya ibadet etmek üzere gelir.

1575. Bu iyi adam bana dikkat eder, namazımı görür, ibadetimi duyar, dedi.

Bütün gece sabaha dek ibadette bulundu. Bir an bile ibadeti bırakıp dincelmedi.

Bir hayli duada bulundu, ağlayıp inledi. Gâh tövbe etti, gâh istiğfar etti.

Edep ve sünnetleri yerine getirdi. Kendisini adamakıllı iyi gösterdi.

Tanyeri ışıyıp etraf ağarınca mesçit de aydınlandı.

1580. Adam bir de baktı ki mesçidin bir bucağında bir köpek yatıp uyumuş.

Bu dertle canı yandı, kanı kurudu. Yağmur gibi göz yaşları kirpiklerinden damlamaya başladı...

Gönlü utanç ateşiyle öyle bir yandı ki içinden çıkan ahtan dili de yandı, damağı da.

Dilini açtı da kendisine dedi ki: A edepsiz herif! Tanrı seni bu gece şu köpekle terbiye etti.

Bütün gece köpek görsün diye ve köpek için ibadette bulundun. Ne olurdu, bir gececik de Tanrı için uyanık kalsaydın.

1585. Senin bir gece bile Tanrı için riyasızca ibadet ettiğini görmedim gitti.

Ey mürai! Nice köpek var ki senden daha iyi. Bir bak hele. Köpek nerde, sen nerdesin?

Utanmazlığının yüzünden riyalara gark oldun. Tanrıdan utanmaz mısın sen?

Öndeki perde düştü mü Tanrına ne diyebileceksin ki?

Kendi kadrimi, mevki ve derecemi şimdicik gördüm ya. Artık bir iş başaracağımdan tamamiyle ümidimi kestim

1590. Âlemde benim elimden bir iş gelmez. Gelse bile ancak köpeklere lâyık bir iş olur o.

Sen de neden şeytana eş olursun? Niçin nakşa, sanata kapılıp sersemleşirsin?

Şeytanın şu zulüm yuvasından kaç. Şu şaşkınlıklarla dolu zindandan geç.

Şu Deccal sesli adamlardan ne istersin? Şu kendilerini Mehdi gösterenlerden ne umar, ne dilersin?

Sana düşmanlık, dostlardan gelmede. Senin yolundaki diken, bostandan sayılmada.

1595. Nice Mehdi yüzlü Deccal vardır ki Deccal gibi zanla sarhoş olmuştur.

Niceye bir büyücü Deccalın peşine düşeceksin? Öğüt tutacağın zaman gelmedi mi ki?

Âhır zamanda, noksanı yüzünden Deccalın ardına düşüp yedi adım atan kişi,

O sırları bilenden böyle nakledilmiştir, artık ondan vazgeçip geri dönemez.

Herhalde ona uyar, ebedî olarak Deccalın adamlarından olur gider.

1600. Din yolunda değil de Deccalın ardında yedi adım atanın hali budur.

Artık yetmiş yıl hile ve düzen yüzünden şeytanın ardına düşüp gidene şaşılır doğrusu.

Onun şeytan gibi bir Deccalı olunca bilmem artık hali nice olur?

Sana Deccal gibi bir düzenci şeytan musallat olduktan başka bir dünya, bir de sitemci nefis musallat olmuş.

İnsan, bunca serkeş Deccalla artık nasıl olur da rahatça bir soluk alabilir?

1605. Nice Mehdi gönüllü, hareketi temiz kişiler, bu dünya Deccalına giriftar olmuşlardır.

Bu Deccal, nice kanlar dökmüştür; hem de on günceğiz değil, on binlerce yıl.

İsa ile dünyanın konuşması

Temiz Mesih, dünyadan geçmişti, yücelmişti ama dünyayı görmeyi de pek istiyordu.

Bir gün nurlara gark olmuş bir halde giderken yolda uzaktan bir kocakarı gördü.

Saçı ağarmış, beli bükülmüş, bütün dişleri dökülmüştü.

1610. Gözleri göktü, yüzü karaydı. Dört yanından irinler damlamaktaydı.

Sırtına yüz renkli bir elbise giyinmişti. Tırnaklarının arasında kinlerle dolu bir gönül vardı.

Bir elini yüzlerce boyayla boyamış, öbür elini daimî olarak kanlara bulamıştı.

Her kılı âdeta bir kartal tırnağıydı. Yüzüne de bir nikap salmıştı.

İsa, bunu görünce: A kocakarı, dedi, a hilebaz çirkin, kimsin sen?

1615. Kocakarı dedi ki: Sen çok doğru bir ersin de onun için göründüm sana. Hani o görmek istediğin vardı ya, o benim işte!

Mesih: Yoksa sen alçak dünya mısın? dedi. Dünya, evet dedi, dünyayım ben. Şimdi sen de bir yol söyle bakalım, nasılsın, ne âlemdesin?

Mesih dedi ki: Neden böyle yüzünde nikap var, neden bu elbiseni boyamışsın?

Dünya dedi ki: Kimse beni apaçık görmesin diye nikap urundum.

Yüzümü, çirkinliğimi görürlerse bir an bile huzurumda oturmazlar.

1620. Elbisemi boyadım da bu yüzden bir âlemin yolunu azdırdım, sapıttım.

Elbisemi böyle rengârenk gördüler mi hepsi de çaresiz beni almak ister.

Mesih: Ey aşağılık zindanı, neden bir elini kana buladın? dedi.

Dünya: Ey tek ulu! Zamanede nice koca öldürdüm, onların kanı bu, diye cevap verdi.

Mesih: Ey sarhoş kocakarı, dedi, neden eline kına yaktın?

1625. Dünya dedi ki: Kocamı aldattığım için suspus olarak kınalanmam gerek.

Mesih: Bütün bir âlemi nasıl öldürdün? Bir an olsun onlara acımadın mı? dedi.

Dünya dedi ki: Ben acımayı ne bileyim? Yalnız şunu bilirim ben: Hepsinin de kanını dökerim.

Mesih: Nice bir ey darmadağın dünya, onları birazcık olsun esirgemiyecek misin? dedi.

Dünya şöyle cevap verdi: Ben esirgemeyi duydum ama hiç kimseyi esirgemedim, hiç kimseye acımadım.

1630. Ben, her an âlemin etrafında dönüp dolaşırım. Bütün bir âlem de benim tuzağıma düşer.

Herkesin boğazını sıkarım. Müridimin piriyim ben.

İsa, buna şaştı da dedi ki: Ben böyle eşten vazgeçtim!

Şu bir şeyden haberi olmıyan ahmaklara bak ki birbirlerinden dünyayı almak, ele geçirmek isterler.

Bu belâdan ibret almazlar, teslim ve rızayı kendilerine sermaye yapmazlar.

1635. Yazıklar olsun! Halk, bu mânayı görmedi gitti. Din, ellerinden çıktı, dünyaya da sahibolamadılar.

O mâsum ve tertemiz er, dünya hakkında birkaç söz söyledi. Şom dünyadan yüz çevirin dedi.

Bu gaddar dünya bir leşe benzer. Sen de köpek olduğundan leşle uğraşıp durursun.

Köpeğe ve leşe bağlanınca artık ikisinden de yüzlerce defa daha betersin sen.

Köpek, bu leşe doymaz ama sen de ondan daha ziyade açsın, bir kerecik olsun doymuyorsun.

1640. Onu bağlarsan derhal kurtulursun. Yoksa gece gündüz onun yüzünden derttesin, musibettesin.

Papazla Şeyh Ebülkasım-ı Hemedani

Bir papaz, güzel bir kilise yapmış, kapısını kapatmış, yalnız bir pencere açmıştı.

Orada bir zaman işine gücüne meşgul olmuş, bir hayli riyazetler çekmişti.

Ebülkasım-ı Hemedani, bir yoldan gelirken o kiliseyi görmüş, etrafında dolaşmıştı.

Her yandan bir hayli bağırmıştı ama papaz, bir türlü görünmemiş, yanına gelmemişti.

Birçok bağırıp çağırdı. Nihayet papaz, yukarıdan başını çıkarıp eğildi:

A boşboğaz dedi, neden beni bu kadar rahatsız ediyorsun?

Benden ne istiyorsun sen? Doğruca söyle. Şeyh, papaza dedi ki: İsteğim şu!

Dostluk et de bana söyle; burada neyle meşgulsün? Ne yapıyorsun?

Papaz dedi ki: Ey pir! Ne işi? Bırak bu sözü!

Ben, kendisini dalayan, beyhude yere şehrin etrafında dönüp dolaşan bir köpek gördüm.

Onu bu kiliseye hapsettim, kapısını kapattım, onu terbiyeye çalışıyorum.

Halkla çok uğraşmıştım ben. Şimdiyse işte bu kilisedeyim ve bu işle meşgulüm artık.

Karımı, çocuğumu terk ettim. Bir köpeği zindana kapatıp bağladım.

Sen de köpeğini bağla da herkesin etrafında dönüp dolaşmasın.

1655. Köpeğini bağla. Niceye bir onu salma dolaştıracaksın? Bağla da yarın, senin şeklini döndürmesinler.

Peygamber, soran kişiye, benim ümmetimin şekli, gönül bakımından değişir demiştir.

Gönlün, mezhebi çirkin nefsine kurban olmuş. Bu mezhep yüzüden daha da nice kurbanlar vereceksin.

Nefis Afrasyabı seni ansızın Bijen gibi bu kuyuya atar, hapseder.

Fakat Ekvan adlı şeytan da seninle savaşa gelmiş, bu kuyununüs tüne bir taş kapatakoymuştur.

1660. Hem de öyle bir taş ki cihanın erleri bile o kadar gücleriyle, kuvvetleriyle onu yerinden bile kıpırdatamazlar.

Sana bu yolda bir Rüstem gerek ki şu ağır taşı kuyunun ağzından kaldırsın.

Seni bu kapkaranlık kuyudan çıkarsın da ruhani halvet yurduna götürsün.

Hilelerle dolu Türkistan tabiatından alsın da yüzünü İran şeriatına döndürsün.

Ruhunun Keyhusrevine yol versin, o anda Cem'in kadehini eline sunsun.

1665. Sunsun da bu kadehin neşesiyle bir bir bütün zerreleri apaçık ebedî bir güneş gibi göresin.

Hâsılı sana bu yolun Rüstem'i pirdir. Devlet bineği, onun atıdır.

Deli köpeğin nefesi bile tesir eder, insanlarda eseri görünüp durursa

İş eri olan büyükle düş kalk; elbette onun tesiri fazladır.

Kim, pirle dost olursa bütün noksanı kemal kesilir.

1670. Fakat sen ne pirsin, ne mürit. Bir an Bayezid'sin, bir an Yezid.

Ne zamana dek iki kardeş burcu olacak, küfürle din arasında durup duracaksın?

Ne hırka erisin, ne zünnar eri. Sen, bir uğurdan ne busun, ne o.

Pislik, murdarlık yüzünden Müslümanlıktan ayrılmış, fakat kâfirliğe de tamamiyle erişememişsin.

Müslüman olan Hıristiyan

Bir Hıristiyan Müslüman oldu, bahta erişti. Ertesi günü o bilgisiz şarap içip sarhoş oldu.

1675. Anası, onu sarhoş görünce dertlenip dedi ki: A oğlum, ne yaptın sen?

İsa, senden inciniverdi, fakat Muhammet de hoşnudolmadı.

Puştçasına gidiş iyi bir şey değil. Her güzel tabiatlı, onun eri olamaz ki.

Hangi dindeysen ercesine yürü. Dinde puta tapmak, adam olmamaklıktan ilerigelir.

Ömer'e ait bir hikâye

Ömer'in eline Tevrat'tan bir cüz geçmişti. Muhammet, bunu görünce dedi ki:

1680. Tamamiyle Yahudi olmadıkça Tevrat'la oynamak, onunla amel etmek mümkün değildir.

Tam Yahudi, emeline erişmemeli. Fakat yine de böyle bir Yahudi, ham kişilerden iyidir.

Sense ne busun, ne osun. İşte sana dinde haram olan şey. Çünkü dinde tamam olmayış, noksandır.

Sen ne küfürde tamsın, ne imanda tam. Söyle yahu, ne makamdasın sen?

Köprü yaptıran Mecusi

Pir adında bir Mecusi vardı. Bu adamın Mecusilikte tam bir gayreti, büyük bir taassubu vardı..

1685. Yolculara canla başla dostluk edip malından bir köprü yaptırdı.

Din padişahı Sultan Mahmut, kutlu bir yolculuktan dönerken o köprüye ulaştı.

Yol üstündeki o güzelim köprüyü gördü. Köprü, hem güzeldi, hem de tam yerindeydi.

Birisine bu yüce bir hayır dedi; kim böyle bir köprüyü yaptırdı ki?

Dediler ki: Pir adında bir Mecusi yaptırdı. Padişah, hasedinden oraya konakladı.

1690. Piri, huzuruna çağırttı. Gelince: Sen dedi, Pirsin ama sanırım ki iman ehline düşmansın.

Gel de bu köprüye ne kadar altın sarf ettiysen tamamiyle benden al.

Çünkü Mecusisin. Kalbinde hamd ve minnet yoktur. Dinin olmadıkça bu köprüden ne fayda var sana?

Verdiğim parayı kabul etmez, aldırmazsan köprü yapmakla benden nasıl kurtulabilirsin?

Mecusi, açıkça dedi ki: Eğer padiahş beni paramparça etse

1695. Ne satarım, ne de karşılık olarak para alırım. Ben bu köprüyü din uğrunda yaptırdım.

Padişah onu hapsettirdi, ona eziyet ettirdi. Zindanda ona ne ekmek verdirdi, ne su.

Sonunda eziyet, haddi aşınca Mecusi'nin gönlü, yerlere döşendi, kan kesildi.

Padişah haber gönderip: Kalk, bir ata binip hemen bana gel.

Kendinle beraber köprüye tam bir değer biçmek üzere bir de üstat getir, dedi.

1700. Zamanın padişahı, buna pek sevindi. Bir bölük halkla köprüye gitti.

Padişah, birçok kişiyle oraya varınca o uyanık Mecusi, köprü üstünde durdu.

Dedi ki: Padişahım! Şimdi bu köprünün değerini sen, benden dile bakalım!

Kendimi bu köprü başında helâk edeyim de öbür köprü başında karşılığını sana vereyim.

Ey yüce padişah, bak da gör. İşte köprünün değeri! Bu sözü söyler söylemez kendisini suya attı.

1705. Su onu aldı, götürdü. Caniyle başiyle oynadı âdeta.

Canına, başına kıydı da yine dininden dönmedi. Çünkü maksadı oydu, buna aldırış bile etmedi.

Bir ateşe tapan, dinine ziyan gelmesin diye kaldırdı, kendisini ateşe attı.

Fakat sen Müslümansın ama Müslümanlıkta öyle bir hale düşmüşsün ki zaten su, seni ebedî olarak kapmış götürmüş!

Bir Mecuside bile bu ateş, senden fazla olursa artık Müslümanlığı var da bir Mecusiden öğren.

1710. Âlemde kimin ne haddi vardı ki Tanrıya ayarı bozuk para götürebilsin!

Kıyamete sağlam para, o ayarcıya değer akçe götürmek gerek.

Bedeninden can çıkınca Tanrıya putlarla dopdolu bir gönlü, nasıl götürebileceksin?

Bütün bu putları at, bedeninle beraber onları terk et. Dosta puthaneyle beraber gidilmez.

Birisinin ayağı uyuştu mu artık o, mimbere nasıl çıkabilir?

1715. Uyuşuk ayak, mimbere çıkamazsa olduğu yerde uyuyup kalmış gönül, elbette hakka erişemez.

Birisi, bir an olsun uyanırsa o uyanıklığı bir an bile olsa fazla sayılır.

Fakat sen bütün ömrünü gafletle geçirdin. Bir an bile uyanıklık yüzü görmedin.

Kimin uykusu, böyle faydasız olursa uyandı mı uyanıklığı, ölüm olur.

Be adam! Sen kendi gamınla gamlanmaz, dertlenmezsen senin derdine kim yanacak ki?

1720. Serkeşlik etme de bari bir işe koyul, elinden geleni yapmaya giriş.

Çünkü kimse senin derdine yanmaz, senin için kimse gam yemez. Bir an bile hiç kimse senin yükünü çekmez.

Yoksul birisinin Cafer-i Sadık'tan sorusu

Yoksulun biri, günlerden bir gün, gönül doğruluğiyle Cafer-i Sadık'tan sordu:

Gece gündüz bu işin nedir senin? O gönül aydınlatan ışık cevap verdi:

Baktım, benim işimi bir başkası benim gibi yapamıyor, rızkımı, bir diğeri benim gibi yiyemiyordu.

1725. İşimi, kendimin başarması gerek dedim. O yüzden tenbelliği boynumdan attım.

Yaratıldığımdan beri rızkım, bana gelip yetişmede. Bu yüzden ne hırsım kaldı benim, ne tamaım.

Ölümüm de çaresiz, gelip çatacak. Kimse, benim için ölmiyecek. Ölümüme hazırlanmaya, onu karşılamaya koyuldum.

İnsanlarda bir vefa görmedim. O yüzden de canla, gönülle Tanrı vefasını seçtim.

Bundan başka ne zanna düştüysem hepsini terk ettim. Zandan ibaret olduğundan hepsinden vazgeçtim.

1730. Bilmem sen ne vakit kendine geleceksin? Bu kadar dalgınlıktan ne zaman vazgeçeceksin?

Benim dileklerim de üç taraflı, senin dileklerin de. Bir de sen tutup dört taraflı olmasını istiyorsun.

Bizdensen Kâbe gibi bir taraflı ol. Neden kâbeteyne benzersin sen?

Seni oyun için yaratmadılar; yücelik için, yücelere ulaşman için yarattılar.

Ömrünü zayi etme sakın. Ömrünü, bundan böyle olsun ziyana verme artık.

1735. Bilmez misin ki her gece, sabah gelip çatar, seni uykuda bulur. Ömrünün yenini, yakasını yırtar.

Korkarım, uyanınca elinde bir şeycikler bulamıyacaksın. Ömrün geçmiş olacak ve sen hor hakir kala kalacaksın.

Bütün işin, gücün oyundan ibaret görünmede. Namazın, binamazlık sanki.

Gafletle kıldığın namaza karşılık bir yufka ekmeği bile elde edemezsin sen.

Bir dilim ekmeğe değmiyen namaz hakkında bir meczubun sözü

Bir meczup, selâmet âleminde gezip giderken ona dediler ki: Yarın kıyamette

1740. Birisi, yokuşta, inişte tellallık edecek, on yıllık namazını satmak istiyecek de

Hiç kimse bir dilim ekmeğe bile almıyacak. Her topluluğa karşı da bu tellallıkta bulunacak ha!

Meczup dedi ki: Onun bütün namazları, bir dilim ekmeğe değmez demek.

Çünkü değseydi mahşerdeki halk elbette satın alırdı, o kadar bağırmasına hacet kalmazdı.

Gelip geçici yüzlerce iş yapsan, hepsi de ancak namaz kılarken aklına gelir.

1745. Namazın böyle mecazi olduktan sonra ha kıl, ha kılma. Zaten kılsan da kılmamış sayılırsın ya!

Bir meczubun cuma namazı

Sır ehli bir meczup vardı. Daima yalnızken, kimse yokken namaz kılardı.

Birisi bir hayli yalvardı, cuma günü cemaate katılmasını istedi.

Meczup camiye geldi. İmam tekbir getirir getirmez o da böğürmeye koyuldu.

Birisi, namazdan sonra ona: Namazda Tanrıdan korkmadın mı da

1750. Cemaat içinde öküz gibi böğürmeye başladın? Mumun başını keser gibi senin de başını kesmek gerek, dedi.

Meczup dedi ki: İmamım, benim önüme düştü, ona uymam gerekti.

Hamd suresini okurken bir öküz satın almaya başladı, benden de öküz sesini duydu.

Her işte onu öne aldım, ona uydum. O ne yaparsa ben de onu yaparım.

Birisi derhal imamın yanına gidip bu hali etraflıca sordu.

1755. İmam dedi ki: Tekbir getirince, uzakta bir köyüm vardır, orasını hatırladım.

Hamd okurken hatırıma köydeki öküzler düştü.

Öküzüm yoktu, bir öküz almaya koyuldum. Tam bu sırada bir öküz sesi duymaya başladım!

ALTINCI MAKALE

Çocuk dedi ki: Ne kadar yaratılmış varsa hepsi, kendi havasına gönül vermiş.

Hava ve heveslerinden bir adım bile geri kalmazlar. Riyasız bir adım bile atmazlar.

1760. Bugünkü devir, nefis devri. Ben, nefsine üst gelmiş bir kişi bile göremiyorum.

Ben de hava ve hevesime uyanları elde etmek için birazcık büyü öğreneyim de

Sonunda tövbe ederim. Bundan pek o kadar ziyan etmem ya babacığım.

Babasının cevabı

Babası dedi ki: Ey aldanmış, hakikat sırlarından uzak kalmış çocuk!

Bugün ömrünü zayi etme. Bilirsin ki yarına çıkmıyacaksın.

1765. A bunak! Harut ve Marut'tan büyü öğrenmek için Babil'e gidiyorsun ama

O iki melek, binlerce yıldır susuz bir halde baş aşağı kuyuya asılakalmışlardır.

Onlarla kuyunun suyu arasında ancak bir arşın mesafe var. Fakat ne şaşılacak mesafe bu!

Kendilerini suvarmaya kudretleri yok. Senin müşkülünü nerden halledecekler?

Usta böyle perişan olursa şakirtleri ne yapabilirler, ne halde olurlar?

Seni bugün şeytan olmuş görmedeyim; yarın melek olamazsın sen.

Yoksa seni ölüm mü Babil'e koşturmada; başı dönmüş, gafil bir halde oraya sürmede?

Ölümün Babil'de olmasaydı gönlünde bu dilek olmazdı senin.

Bir adamla Azrail ve Süleyman peygamber

Duydum ki can yakıcı Azrail, bir gün Süleyman peygamberin sayvanına girdi.

Huzurunda bir gencin oturmakta olduğunu gördü. Ona bir göz attı,

Görünce şaşıra kaldı. Genç de onun korkusundan perişan bir hale geldi.

Derhal Süleyman'a: Aman, dedi, buluta buyur da beni hemencecik

Buradan uzak bir yere götürsün. Ölüm korkusundan bittim âdeta.

Süleyman, onu Fars'tan ta Hindistan'a götürmesini buluta emretti.

Bu işin üstünden bir gün geçince Azrail tekrar Süleyman'ın yanına geldi.

1780. Süleyman dedi ki: Ey kılıçsız kan döken! Neden o gence şiddetle baktın?

Azrail şöyle cevap verdi: O sırada bana Tanrı tapısından bu çeşit bir buyruk gelmişti;

Onu üç günlük bir yerde, ta Hindistan'da bul, ansızın canını al denmişti.

Onu burada görünce şaşırdım. Buradan derhal üç günlük yola nasıl gider dedim.

Bulut, onu Hindistan'a götürünce ben de vardım, orada canını aldım.

1785. Bu hikâye, sana daimî bir hasbihaldir; ezelî hükümden kurtulmanın imkânı olmadığını anlatır.

Mukadder olmıyan şeye tedbirin ne faydası olabilir ki?

Ezelî takdire göre sen bir noktanın içindesin. İyi bak da bu işte şaşı olma.

Onun işi, senin işine benzemez. Bir gül açtırsa sana diken kesilir.

İkilikte kalan, müşrike benzer. Benim belâm, benlikten, senlikten ibarettir.

1790. İkilik, ortadan adamakıllı kalktı mı birlik zuhur eder; bunu da diler, onu da. Dilek birleşir.

İstersen her kirpiğinden yüzlerce kan ırmağı akıt; gözlerini bağladılarsa nasl açabilirsin?

Ey Sayrı! Ellerini bağlamışlarsa bağlı elle ne yapabilirsin ki?

Akıllılar, din derdine uğramışlardır. Sense büyücülüğe kapılmışsın.

Âlemin bütün cüzüleri, dert ehlidir; savaş meydanında başlariyle oynarlar.

1795. Sen bir an olsun din derdine uğradın mı? Ne gezer! İşsizlik, gücsüzlük sevdasından başka bir şey yok sende.

Din derdinin bir zerresini bilseydin hayat isteğini bile terk ederdin.

Fakat ciğerine bir kılıç yememişsin ki. Ne derdi bilirsin, ne acıklanmayı anlarsın.

Mancınık taşiyle yaralanan genç

Bir gencin eski bir arkadaşı vardı. Bir mancınık taşiyle yaralanmıştı.

Kanlar içinde, topraklara bulanıyodu. Canı dudağına gelmişti.

1800. Ömründen ancak bir iki solukluk bir zaman kalmıştı. Arkadaşı o dermansız, o kudretsiz halinde

Ona dedi ki: Nasılsın? Söyle bakalım. Genç şöyle cevap verdi: Yahu, sen deli misin?

Sana da bir mancınıktan bir taş rastlasaydı arkadaşının ne halde olduğunu bilirdin.

Fakat ömründe bir taş bile yememişsin, ne bileceksin? Bu sözleri söyler söylemez derhal ölüp gitti.

Sen de erlerde ne dertler var? Tanımazsın bile. Fakat derdi, mert olanlar bilirler.

Derdime bir deva biliyorsan yap. Yoksa yürü, bir yere yıkıl, otur!

Benim nasibim, ayın gibi bulut altında. Yazık, yazık, yazık!

Benim burada yüz türlü derdim, elemim var ki her biri yüzlerce dağdan büyük.

Denize, dağa, derdimden bir kıssa anlatsam

Dağ erir, sel gibi akar; koca dağ, deniz gibi göz yaşı kesilir.

Haberde sahih olarak şöyle rivayet edilmiştir: Her gün, sabah ışıyınca

Dört unsurla yedi yıldız arasında gayp âleminden yetmiş bulut zuhur eder.

Tanrı derdiyle dertlenmiş gönüle, o bulutların altmış dokuzundan dert ve elem yağar.

Yalnız Haktan sabra nail olan gönle, geri kalan bir buluttan tamamiyle neşe yağar.

Yerle gök, dert denizidir. Ancak er olan gark olmaz.

Denizin kıyısında ev kurdum mu dalgadan korkar dururum.

Fakat sevgili, ben öyle bir denize dalmışım ki yüzbinlerce kişilerin canları, o denizde gark olup gitmiştir.

Her an bunca can dalıp giderken nasıl olur da yarım bir can zuhur eder, elde edilir?

Birden ve tamamiyle kaybolup gidersem şaşılmaz. Görünür, kurtulursam buna şaşsınlar!

Mısır'daki meczup

Mısırda can gözü açık bir meczup vardı.

1820. Dedi ki: Yoldaki coşkun er, sevgilinin derdiyle ölürse

Şaşılmaz buna. Şaşılacak şey şudur ki âşık ölmez, sağ kalır.

Âşık, bir gün bile diri kalırsa mum gibi göz yaşları döker, yanar yakılır.

Âşıkın işi, düzene girip parlamaz. O, ancak mum gibi ayrılık derdiyle yanar durur.

Âşıkın yanışı, yüzlerce mumdan artıktır. Çünkü ışığı, kendi mumundandır.

1825. Ağlayıp sızlanan âşık, sevgiliyi bulursa bir gül gibi başı üstünde yürür, koşar.

Fahreddin-i Gürgâni ile Padişahın kölesi

Gürgân'da ileriyi görür, güzel huylu, pak dinli bir padişah vardı.

Tabiati güzel, kadir, kiymet bilir bir zat olduğundan Fahreddin-i Gürgâni, huzuruna gider gelirdi.

Ona methiyeler yazar, okur, padişah da Fahreddin'e pek hürmet eder, onu pek iyi tutardı

Padişahın bir de kölesi vardı ki Yusuf gibi güzellikte tekti.

1830. İki yanına saldığı zülüfleri, âdeta miskten yapılma iki balıktı. Ne diyeyim? Sanki Çin ülkesinde iki Hintli köleydi onlar.

Yüzü aya benzerdi, zülfü balığa. Balıktan aya kadar her şeye hüküm yürütür bir padişahtı o.

Bir göz, kaşını görseydi derhal nazara uğrar, kaşı gibi iki büklüm olurdu.

İki nerkis gözü, kirpikler yüzünden dikenlerle bir evde oturmadaydı. Dudakları, bir nar tanesinin iki kızkardeşiydi.

Tatlı dudağında öyle bir şeker vardı ki şekerkamışı, dudağının önünde kemer bağlamış, ona hizmetkâr kesilmişti.

1835. Ağzı, iğne gözünden de dardı. O yüzden gözün, ağzından haberi bile yoktu.

O başı yüce padişah, günlerden bir gün orduyu çağırdı. Törene başlandı.

Fahreddin de o gün sevinçli bir halde huzurdaydı. Derken o âlemi aydınlatan köle, içeri girdi.

Nerde bir can varsa güzelliği, onun yolunu kesmedeydi. Öyle bir tatlıydı ki bütün âleme şekerler saçmadaydı.

Binlerce canı kirpiğiyle avlamıştı. Her kılıyle yüzlerce can kapmıştı o.

1840. Zülfünün kemendi, yerlere düşmüş, dudaklardan çıkan feryadu figan, göklere çıkmıştı.

Onun yüzünü görünce Fahreddin'in işi bitti. Bütün hayatı, eliden çıktı. Gönlünü ona verdi gitti.

Fakat padişahın korkusundan ay gibi yüzüne bakamıyordu ki.

Aklı başından gitmişti ama akıllı davranmaya çalışıyor, erlikle gözünü koruyor, ona bakmağa uğraşıyordu.

Padişah, işi derhal çaktı, fakat anladığını açmadı.

1845. Meclistekiler sarhoş olup ayaktan düştüler.

Fahreddin'se o mecliste hem şarapla, hem de sevgilisinin cemaliyle iki kat sarhoş olmuştu.

Canı, ateş deryası içinde öyle bir dalgalanıyordu ki. Âdeta o güzelin başı ucunda ruhu, yanmak üzereydi.

O coşkun topluluk içinde yanıp yakıldığı halde bir mum gibi yine de kendi kendisini korumakta, için için erimekteydi.

Gürgân padişahı Fahreddin'i, gönlü aşkla ateş arasında kalmış görünce

1850. Kölesini derhal ona bağışladı. Fahreddin, öyle bir sevindi ki söz söyliyemez oldu.

Aşkın verdiği hararetle yüce padişahtan utanmasından, şaşılacak bir şey, bir anda yüzlerce renge giriyordu.

Padişah: Ne oldu sana, dedi, neden böyle bitiyor, ölüyorsun? Senin kölen bu, elinden tut, götür.

Köleyle Fahreddin, ikisi de sevinçle padişahın meclisinden çıktılar.

Fahreddin kendisinden geçmişti. Sarhoştu ama işin âkıbetini düşünen aklı, yine kendisine yâr oldu.

1855. Padişahın meclisinde büyük kişiler vardı. Hepsi de iyiyi, kötüyü bilirlerdi.

Onlara dedi ki: Bu gece padişah sarhoş. Bu köle de şarap içti. Âdeta yıkılmış, kendinden geçmiş bir halde.

Bu köleyi tutar, padişah tapısından alıp evime götürür, seher çağına kadar orada bırakırsam

Belki padişah, ertesi gün ayılır, yaptığından pişman olur.

Yaptığını unutması da mümkündür, kıskançlıktan kanının kaynaması da mümkün.

1860. Köle, benim yurdumda olduktan sonra ne kadar özür getirsem beyhudedir.

Töhmetle suçsuz olarak kanımı dökebilir, beni yolda köpeklerin önüne atabilir.

Bana: A bilgisiz, bilmez misin ki sarhoş, akıllıca konuşmaz.

Neden bir gececik olsun, sabaha kadar sabredip kutlu padişahın ayılmasını beklemedin? diyebilir.

Ben, şimdi onu götürmiyeceğim. Çünkü padişah sarhoş, ileride başıma ne gelecek? bilmiyorum.

1865. Meclistekilerin hepsi de düşüncen doğru. Bu gece padişahın yanında kalsın, burada yatsın dediler.

O ulu padişahın tahtının altında taştan yapılma sağlam bir serdap vardı.

Serdapta on kat ipek kumaşlarla örtülmüş güzel bir taht vardı.

Köleyi, o topluluğun gözü önünde oraya götürüp yatırdı. Yanına da iki üç mum dikti.

Orada izzetle ikballe iki mum yaktı, kendisi dışarı çıktı. Çıktı ama mum gibi de yanıp yakılıyordu.

1870. Fahreddin-i Gürgâni, o ulu kişilerin gözleri önünde serdabın kapısını kapadı.

Anahtarı da onlara vererek serdabın kapısı önünde gönüller aydınlatan aşkiyle yatıp sabahladı.

Ertesi gün padişah, meclise gelip oturunca Fahreddin gelip tapısında durdu.

Büyükler, söze başlayıp ağız açtılar. Anahtarı padişahın önüne koyup

Fahreddin'in hareketini, hadden artık ihtiyatını anlattılar.

1875. Padişah, o köleyi sarhoşken bağışladığı için o da hakkiyle hürmette bulunmuş, ona riayetler etmişti.

Sonradan padişah ne emredecek diye onu geceleyin, on kişinin gözleri önünde serdaba kapatmıştı.

Padişah dedi ki: Edebe tamamiyle riayet etmiş. Kölem, onun malıdır, ona bağışladım.

Fahreddin pek sevindi, neşesinden gönlü yalımlanıyordu âdeta.

Hâsılı serdabın kapısını açtı, gözlerinden kanlı yaşlar saçtı.

1880. Fakat bir de ne görsün? O ay yüzlü dilber berbat bir hale gelmiş, baştan ayağa kadar kömür olmuş.

Meğerse mumdan bir ateş sıçramış, o peri gibi güzel kölenin yatağına düşmüş.

Onu baştan başa yakmış. Ne elbise kalmış, ne taht!

Şarabın ve uykunun sarhoşluğiyle yakıcı ateşlere batıp gitmiş!

Sevgilisinin yüzünü o halde görünce gözüne bütün dünya ateş göründü.

1885. Sevgilisi ateşe düşmüş olduğundan onun işi de ateşlere yanmaktı artık.

Nasıl deli divane oldu? Ben nasıl söyliyeyim? Adına bir hayli divanelikler kaydedildi sanki.

O çılgınlıkla çöllere düştü. Felek gibi gece gündüz dolaşmaya koyuldu.

Aşk, haddini aşıp derdiyle baş başa kalınca "Viyse ve Ramin„ hikâyesini vird edindi.

Hikâyeyi Viyse ve Ramin adına yazıyordu ama orada kendi derdini döküp durmaktaydı.

1890. Yazıda gece gündüz söylenip dolaşır, topraklara, kanlara bulanıp yatar kalkardı.

Bu yolda başına bir iş çatmamış da âşıkların sırrını bilmiyorsun.

Âşıkın ne işte olduğunu ne bilirsin sen? Onun secde ettiği yer, darağacının yücesidir.

Önce kanınla yıkanmalısın ki o secdegâh önüne gelsin.

Husayn Mansur'un dardaki hali

Hallac'ı dâra çekip iki elini kestikleri zazaman

1895. Ellerinden akan kanı, yüzüne, kollarına sürmedeydi.

Aşk sırrından agâh olan kişinin namaz kılması için kanla aptes alması gerek diyordu.

Ona: Ey zamanın coşkun eri! Neden vücudunu kanlara buladın?

Kanla aptes alırsan kıldığın namaz, sahih olmaz, hiç kılmamış sayılırsın dediler.

Erler gibi sevgilinin civarına ayak bas, hiçbir mahlûkun sınamasından korkma.

Tanrıya ulaşmış olan gönül, kınayanın kınamasından korkmaz.

Gel de Tanrı işine ercesine giriş. Ağyarı boşla, işine bak.

Felek gibi âlemin etrafında niceye bir dönüp dolaşacaksın? Ercesine bir adım at da kendinden geç.

Aşk, seni böyle namert bir halde bulursa utancından bütün vücudunu dert kaplar.

Nice güçlü kuvvetli aslanlar vardır ki aşkın kuvvetine karşı karıncaya dönerler.

Sen kuvvet bakımından karıncadan da aşağıysan aşkın huzuruna nasıl gelebilirsin ki?

Mecnun'un, Leylâ'ya aşkı artması

Mecnun, Leylâ'nın tapısını görünce dayanamaz, koşmaya başlardı.

Yüzünün rengi safrana döner, vücudunun tüyleri baştan ayağa kadar mızrak gibi dikilir.

Bütün vücudunu bir titremedir kaplar, saldıran aslan görmüş tilkiye dönerdi.

Mecnun'a "Leylâ yokken hiç kimse, senden daha yeğit birisini görmemiştir âdeta.

Ne ormandaki aslandan korkar, ne kaplandan ürkersin.

Çöllerde, dağlarda dolaşıp durur, bütün âlemden korkmazsın.

Fakat Leylâ'nın yurdu görününce sararır, ak söğüt gibi titremeye başlarsın„ dediler.

Bunu duyunca dertli Mecnun dedi ki: İki âlemden korkmıyan,

Bir bak da gör, aşk aslanının karşısında ne hale geliyor? Onun kuvveti ne derecede? Biz, onun ayakları altına düşmüş karıncalarız âdeta.

1915. Herkesin içinde olan ve elinde bulunan kuvvet, aşkın kolundaki kuvvete göre bir yelden ibarettir.

Eğer bu söze mertçesine inanırsan o vakit o selvi fidaniyle düşüp kalkabilirsin.

Âşık, mehenge vurulmakla belli olur ve ebedî sevgili, onu satın alır, ona rağbet eder.

Ay yüzlü çocukla nazar sahibi derviş

Ay yüzlü güzel bir çocuk vardı. Misk, onun saçlarının bir teliydi ancak.

Başındaki zülfü, bir daldı ki ancak şerre delâlet ederdi.

1920. Aynaya baktı mı âdeta yüzüne ay görünür, dudaklariyle lâli alt eder, değersiz bir hale getirirdi.

Daima kaşlariyle gönülleri avlar, kendisine bağlardı da bu yüzden kaşları çatıktı.

Ağzı, zencefre kelimesinin bir tek harfiydi âdeta. Yirmi dokuz harf, o kelimenin harekesiz okunmasından, harflerinde durulmasından meydana gelmişti sanki.

O ağız, öyle küçüktü ki bir harf bile sığmazdı. Artık yirmi dokuz harften başka bir şeyle tartılması değer mi?

Sözleriyle gâh incinin kulâğını delerdi, gâh ayın kulâğına küpe takardı.

1925. Bir derviş, onun aşkiyle zebun olmuştu. Elinde yalnız bir gönlü kalmıştı, o da kan kesilmişti.

Hararetli aşk, onu ateşlere atınca bütün mafsalları, bütün vücudu ateşlere yandı, tutuştu.

Nihayet takati kalmadı, o dünya güzelinin tapısına gelip

Dedi ki: Derdime derman yok. Sensiz yaşamam mümkün değil.

Bir an bile sensiz yaşamayı istemiyorum. Bir tek canım var ancak. Artık sen bilirsin.

1930. Beni bağışlarsan lûtfedersin. Zaten düşkünüm ben. Öldürürsen yine hoş, durup bekliyorum.

Sensiz ne sabrım kaldı, ne takatim. Ne yapacaksan hadi, yap, durma!

Oğlan, bu sözleri duyup âşıkın sırrını anlayınca dedi ki: Canınla oynuyorsan

Pekâlâ. Seni bir sınayayım da canının bana karşı kadrini, kıymetini, bir göreyim.

Derviş, bu sözü duyunca ateş gibi hararetlendi, duman gibi kalktı.

1935. Çocuk derhal atına binip yalnızca bir ovaya gitti.

Orada dervişin boynuna bir ip attı, sonra atını sürdü.

At koşmaya başladı. Derviş de boynunda ip, arkasından seğirtiyordu.

Çocuk, atı bir hayli koşturdu, her yana sürdü. Derviş bir haylî zahmetlere katlandı.

Bir hayli at sürdükten sonra onu dikenlerle dolu bir çöle yürüttü.

1940. O başsız, göğüssüz âşığı yüz yerde kırdı geçirdi. Gül dalı gibi ayağına binlerce diken battı.

Sevgili, onun sırrını bilip o âşıkın hakikaten kendisine tutkun olduğunu,

Doğru bir âşık olup hiç şehveti bulunmadığını, âşıklığa lâyık olduğunu anlayınca

O âlemleri bezeyen güzel, atından indi, şefkat ve muhabbetle âşıkının ayağını kucağına aldı.

Gönüllere sancılmış olan o dikenleri bütün gün kendi eliyle bir bir çıkarmaya koyuldu.

1945. Âşık derviş, kendi kendisine ah diyordu, ne olurdu her diken, yüz diken olsaydı,

Bedenimdeki yara daha fazla bulunsaydı... Gönlüm, daha ziyade huzura ererdi.

Şu sözü, gönlünden gizlice geçirmede, onca ayağındaki dikenlerden güller açılmadaydı.

Diyordu ki: Bu dikenler, ayağımda olmasaydı bu çocuğun kucağına yerleşemezdim.

Senin ayağına da sevgilinin uğruna diken batmışsa o dikenler, diken değildi; her biri, bir gül bahçesidir.

Onun adı uğruna öldürülür, bütün âzan kanlara bulanırsa gam yeme.

Kanını içen, onun adı olduktan sonra kanına da elbette nazar eder.

Tanrı yarlığasın, Şeyh Nuri ile kör

Bir gün yolda bir kör durmuş, ağzını açmış, Allah demedeydi.

Nuri, ondan Tanrı adını duyunca sabredemedi, yanına koştu:

Sen onu ne bilirsin? dedi, biliyorsan neden hayattasın ya?

Bu sözü söyleyip öyle bir kendisinden geçti ki göreydin. İştiyak çeken canı, bedeninden çıktı, ölüp gitti derdin.

O coşkunlukla çölün yolunu tuttu. Yolda bir kamışlık vardı.

Kendini oraya öyle bir attı ki bedeni yaralandı, paramparça oldu.

Bedeninden o derecede kan aktı ki nihayet akan kanlarla beraber ruhu da çıktı gitti.

Gidip onu ölmüş, her yanı kanlara bulanmış gördüler.

O Tanrı yolunda ölen erin göğsünden akan kan, her kamışın üstüne Allah yazısını yazmadaydı.

Neyi böyle dinlemek, ney sesiyle ölmek, kanlara bulanıp uyumak gerek.

Sevgilinin adını duyunca böyle ol. Zerre zerre ateş kesil, ateşten bir deniz ol.

Aşkta canınla oynamazsan aşkın, mecazidir.

Aşk yolunda sırra ehil olursan aşkın doğruluğiyle canından geçer, canınla oynarsın.

Ebülkasım-ı Hemedani'ye ait bir hikâye

Ebülkasım-ı Hemedani, Hemedan'dan çıkmış, bir yere gidiyordu.

Yolda bir puthane gördü. Seyretmek için içerisine girdi. Baktı ki bir bölük halk, bir yanda durmada.

Ateşte yağla dolu bir kap var. Coşup köpüren deniz gibi kaynayıp duruyor.

Bir müddet sonra bir kâfir geldi, putun önünde secde etti.

Ey secde eden! Tanrının nesisin sen? diye sordular. Kuluyum dedi.

Öyleyse dediler, çabuk armağanını ver. O da armağanını sundu, duman gibi süzülüp gitti.

Derken bir başkası geldi. O da böyle yaptı. Tam on kişiyi bu tarzda yolladılar.

Nihayet başka birisi geldi. Pek kuvvetsizdi. Pek kendisinden geçmişti.

Zayıftı, rengi sapsarıydı, kurumuş, arıklamıştı. Görsen âdeta yatağa döşenecek bir hasta dersin.

Ona da: Sen kimsin? Âdeta ölü gibisin ama yine de yaşamadasın dediler.

1975. O şöyle cevap verdi: Ben, bir parça deriden ibaretim. Tanrıma âşıkım ben.

Bu sözü söyleyince otur dediler. Altın bir kürsüye güzelce yerleşti.

O kızgın yağ dolusu tası getirdiler. Birden başına döktüler.

Yağın kızgınlığından adamcağızın kafatası patladı, kendisi yerlere düştü.

Adamı derhal oracıkta tamamiyle yaktılar, külünü bölüştüler.

1980. İtikatlarınca külü, her derde dermandı.

Şeyh, uzaktan bunları görünce kaçıp gitti amma bu hal kendisine pek dokundu.

Gönlünden ey oyunla uğraşıp duran diyordu; kâfirin aşkı mecazi olduğu halde

Aşk yüzünden caniyle oynadı. Senin canın sır ehliyse

Hadi bakalım, Tanrı sevgisinde böyle ol. Yok, bunu yapamazsan bari namussuzlarla düş kalk.

1985. O, put sevgisinde böyle olunca artık sen, hakikaten Tanrı âşıkıysan

Gayret et, ya canından geç, ya dininden. Onu yapamıyorsan bunu yap bari!

YEDİNCİ MAKALE

Çocuk, babasına dedi ki: Bu pek yüce bir iş. Aşkın yüceliği ne derecededir, kim bilebilir?

İnsan kudretince yücelebilir. Merdiven, basamakları birer birer aşılarak çıkılır.

Canlar yakan aşk, öyle bir yücedir ki ona bir gün içinde kim ulaşabilir?

Elimin erişemediği dala yapıştım diye iddiaya girişmek neye yarar?

Büyü hayalini zihnimden çıkaramıyorum. Bu işi başarmam gerek.

Gönlüm bunu istemekte, ne yapayım? Bu isteği elde edemezsem gönlümü kanlara bulayacağım.

Babasının cevabı

Babası dedi ki: Bir şey yapılmak gerek ki o iş, Tanrı tapısına yarasın, doğru bir iş olsun.

Yaptığın, Tanrıya lâyık değilse o şey, sana ancak ziyan ve mazarrat verir.

İsm-i âzamı öğrenmek istiyen adamla İsa

1995. Adamın biri, bir gün, İsa'ya: Bana Tanrının en ulu adını öğret dedi.

Mesih ona: Sen buna lâyık değilsin. Bir fayda elde edemiyeceğin şeyi ne istersin? dediyse de

O adam: Bana bu adı öğrenmelisin diye bir hayli andlar verdi.

Nihayet öğrendi de. Gönlü, bu neşeden mum gibi parlamaktaydı.

O adam, bir gün ovadan esen yel gibi geçerken

2000. Yol üstünde kemiklerden meydana gelmiş bir tepe gördü. Düşünceye daldı, sonunda da şu mülâhazaya vardı,

İsm-i âzamın nişanesini görmek, küçücek bir sınayışta bulunmak niyetine düştü.

Oadla Tanrı tapısından, oradaki kemikleri diriltmesini istedi.

İsm-i âzamı söyler söylemez derhal kemikler, birbirlerine çatılıp canlandılar.

Aralarından bir aslan da çıktı. Gözlerinden ateşler çıkmada, yalımlar çakmadaydı.

2005. Bir pençe vurup o adamı öldürdü. Aslanın pençesinden herifin belkemiği kırıldı.

Aslan, derhal onu yedi. Kemiklerini yol üstüne braktı.

O erkek aslanın kemiklerinin bulunduğu yerde, aptal herifin kemiklerinden bir tepedir yükseldi.

İsa, bunu duyunca hayretlere daldı, perişan bir hale düştü de dostlarına dedi ki:

Bir kişi, lâyık olmadığı şeyi Haktan dilerse Hak, onu reva etmez.

2010. Tanrıdan her iyi şey dilenemez. İnsan, ondan, lâyık olduğundan başka ve kaderinden yüce bir şey isteyemez.

Liyakatin varsa dilediğin şey, zaten derhal önüne gelir, kendiliğinden olur.

Çünkü senin işin dua etmek, ağlayıp sızlanarak yalvarıp yakarmaktır ama onun işi, esasen lûtuf ve ihsandan ibarettir.

Araya bir vesile koştun mu alıcı varsa kendisi bağışlar zaten.

İbrahim peygamberle Nemrut

Nemrut, tam sekiz yüz yıl saltanat sürmüş, nihayet günleri kararmış, acayip bir hale uğramıştı.

2015. Büyüklükte bedeni file dönmüştü ama bir sivrisinek, onun yolunu vurup duruyordu.

Tanrıyı inkâr yüzünden Tanrının bu sivrisineği kendisine musallat ettiğini ve bir gün bununla belâsını vereceğini iyiden iyiye anlamştı.

İbrahim'e dedi ki: Bugüne bugün hazinelerim binden fazla. Bu, meydanda bir şey.

Hepsi de kızıl altınlarla, mücevherlerle dopdolu. Bütün bunları sana bağışlayayım da sen bana bir dua et.

Dua et de ulu Tanrı, inayet ve merhamet etsin; iman nurundan bana bir yücelik ihsan eylesin.

2020. Halil, oracıkta yüzünü toprağa koyup dilini açtı, dedi ki: Ey pak Tanrı!

Bu hiçbir şeyden haberi olmıyan kulun gönlünden kilidi aç, zinciri harekete getir, kapıyı aç!

Sarhoş canını imanla tazele. İnayetinle onu putperest olarak öldürme.

Tanrıdan: Ey peygamber, diye hitap geldi. Sen vazgeç ondan. Kendine fazla eziyet verme!

Bizim imanımız para ile verilmez. Bu iman mücevheri, tarafımızdan parasz ihsan edilir.

2025. Diledik mi bir ferman ederiz, küfürden iman zuhur eder, kâfir müslüman olur gider.

Ulular, onun istiğnasını gördüler de ne gece uyudular, ne gündüz rahat ettiler.

Esrar noktasından kör olanlarsa pergel gibi başları döndü, etrafında dönüp dolaştılar.

Son demden kimsenin haberi yoktur. Bu yüzden de o demden hissemiz ancak korkudur, ürküntüdür.

Bir Hıristiyanla Şeyh Bayezid

Beline zünnarını bağlamış bir Hıristiyan bir gün, pazar yerinden kalktı, Bayezid'in huzuruna geldi,

2030. Müslüman oldu, şüpheden kurtuldu. O anda zünnarı koparıp attı.

Müslüman olup zünnarını koparınca Şeyh, oracıkta zarı zarı ağlamaya koyuldu, bir hayli ağladı.

Birisi: Şeyhim, dedi, neden ağlamaya koyuldun? Şimdi neşe çağı.

Şeyh dedi ki: Bana şu yüzden ağlama geldi: Yetmiş yıldan sonra bu iş oluyor.

Bir Hıristiyan, belindeki zünnarı koparıp atıyor, bir anda bütün zararını kâra çeviriyor.

2035. Ya o zünnarı benim belime bağlarlarsa ne yaparım, ne ederim? İşte bunun için ağlıyorum.

Hıristiyanın kopardığı bu zünnarı Tanrı, bir başkasına bağlarsa çare nedir?

Zünnarı çözmek hata değil de bağlamak, neden doğru ve yerinde bir iş olmasın?

Bu işin hakikatini anlamak için, bu işin sırrı meydana çıksın diye binlerce öd erimiş, binlerce gönül kanlara bulanmıştır.

O tapıda canın bir kadri olsaydı insan ölmez, hayvan kesilip öldürülmezdi.

2040. Başını göklere kadar yüceltsen, yahut kuyuya girip orasını kendine yurt edinsen,

Başını kırsan, yahut serkeşliğe kalkışsan, hiç, ama hiç faydası yok. Ne sonunu değiştirir senin, ne önünü!

Sen diler başsız ol, diler başını yücelt. Benim bî-niyazlığıma, istiğnama karşı bir pul bile etmez!

Başını Kâbe kapısına vuran meczup

Ağlıyan, gönlü yanık bir meczup, bir gece sabaha kadar Kâbenin yanında kalmıştı.

Tatlılıkla diyordu ki: Kapıyı açmazsan bu kapıya halka gibi başımı vurup duracağım.

2045. Nihayet başım kırılır, gönlüm de bu daimî yanıştan kurtulur.

O anda bir hatif seslendi: Bu ev, nice zaman putlarla dolu durdu.

Sonra içindeki putlar kırıldı. Başını kıracakmışsın, ne çıkar? Dışında da bir put kırılmış sayıver!

Kapının dışında başını kırarsan bir put sayılırsın, baş aşağı düşer gidersin.

Bu yolda bu çeşit baş eksik olmaz. Deniz de bir çiy tanesiyle artmaz.

2050. Bir ulu, hatifin bu sesini duyup gizlice o sırrı anlayınca

Yerlere düştü, topraklara döşendi, gözlerinden kanlar akıttı. Nice canlar, bu çeşit gamla kan kesilir.

Mademki ona karşı çalışıp çabalamamıza imkân yok, şu halde yüzlerce feryad ü figanlarla coşmak gerek.

Eyüp peygambere ait bir hikâye

Rivayet ederler ki: Eyüp peygamber, ömrünce belâlara uğramış, âciz bir hale düşmüştü.

Dünyadaki kurtlardan zahmetler görmüş, bedenine üşüşen kurtlardan da sıkıntılar çekmişti.

2055. Cebrail gelip: Ey pak kişi, dedi, ne oluyorsun? Dertli canından sızlan.

Her an bir kere helâk olsan Tanrıya hiçbir ziyan yok.

Ömrünce sabredip durursan, hattâ daha da fazla sabretsen faydasız. Hak değilsin ki.

Takdir pergeli, böyle takdir etmiş. Kimsenin ondan bir nokta bile bildiği yok.

Ne gönlün gönülden haberi var, ne canın. Fakat bunsuz da iş yürüyüp durmada, onsuz da.

Tanrı rahmet etsin, Yusuf Hemedani'ye ait bir hikâye

2060. O gönüller aydınlatan ışık, Hemedan'lı Yusuf, günün birinde şöyle dedi:

Hür kişiler, Yusuf peygambere: Ey Zeliha'-nın gönlünü alıp onu perişan bir hale getiren dediler,

Bir kadın, senin yüzünden acze düştü, yâr-sız kaldı. Onun derdine derman olmadın. Hasta bir halde kalakaldı.

Daha hayattayken gönlünü aldın. Yine versen ne olur? Buna kadirsin.

Bunu duyunca Yusuf dedi ki: Ben o âciz ve yaşlı kadının gönlünü asla almadım.

2065. Ne onun gönül verdiğinden haberim var, ne gönlünü almaya kastettim, buna bir yol aradım,

Ne de onun gönlüyle bir işim var. Bende bu kast aslâ yoktu.

Sen bana bunu söylüyorsun amma imkân-sız. Çünkü ben, yirmi yıldır kendi gönlümü kaybetmişim bir kere.

Kendi gönlünden haberdar olmıyan kişi, nasıl olur da başkasının gönlüne yol bulabilir?

Zeliha'ya ait bir hikâye

Bir aziz de Zeliha'ya şunu sordu: Yusuf, senin gönlünü nasıl aldı? Doğruca söyle.

2070. Gönlün sendeyse de Yusuf'tan tekrar gö-nül istiyorsan naz mı yapıyorsun?

Zeliha, adamakıllı yemin etti de dedi ki: Vücudumdaki bir kılın bile gönlümden haberi yok.

Neden âşık oldu gönlüm? Âşık olduysa bile bari şunu bir bilsem, nereye gitti? Hiç, hiç bilmiyorum.

Yusuf'un gönlü yok ama bu gönül, Zelha'da da yok.

Bu da o işte değil, o da. Ne bu, gönül almış, ne o, gönle sahip.

2075. Peki, şu halde bu gönül aradan nasıl kayboldu, nereye gitti öyleyse? Bu tılsıma, bu işe ait ne söyliyeyim ki?

Bu ne çevgândır ki topa vurmada, onu doğudan batıya koşturmada!

Ondan sonra da ey çevik top, aklını başına al da topraktaki çukura düşme.

Ey top! Yolda eğri gidersen ebedî olarak ateş içinde kalır, kuyuya yuvarlanırsın demekte.

Top çevgânsız gidemez ki. Başı dönmüş topun suçu yoktur ki.

2080. O suçu artık sen yapmadın. Yapmadın amma o suç, yine de senin boynunda.

Temsil

Bir ulu dedi ki: Ezel, yaya benzer. Her an ondan binlerce ok atılır.

Öte taraftan ebed de bir hedeftir. Ne bu yandan o yana gitmiye imkân var, ne o yandan bu yana gelmiye.

Okçu diledi de yaydan ok, doğruca vardı, hedefe saplandı mı bu, bir lûtuftur.

Fakat ok eğri gitti mi hemen oka lânet yağar, kötü sözler söylenir.

2085. Bundan daha şaşılacak bir şey bilmem. Gönlüm kan kesildi, başka bir şeycikler bilmiyorum ben.

Ebubekir Sefale'ye ait hikâye

Daima tecelliye mazhar olan Ebubekir Sefale şöyle dedi:

Beni daima suya dadırırlar, sonra da, a geri kalan, sakın ha sakın ıslanma.

Gerçi sulara gark olmuşsun amma ıslandın mı eteği bulaşıklardan sayılırsın.

Gerçi daima su içindesin, fakat sakın ıslanma derler. Artık ormandaki aslanın bile burada bir değeri olamaz.

2090. Erlerin bu dertle nasıl sızlandığını, nasıl kanlar içinde dönüp durduklarını kim bilecek?

Bu dert, sende olsaydı bütün bir âlem, senin gönlünden kan kesilirdi.

Sultan Mahmut'la meczup

Sultan Mahmut, bir gün meczubun birinin yurd edindiği bir viraneye uğradı. Gördü ki meczup yanıp yakılmada.

Başına bir keçekülâh urunmuş, âlemin iyisine, kötüsüne boş vermiş.

Padişah, onun yanına oturdu, bir zaman durdu, bekledi. Meczup sanki bütün bir âlemin derdine dalmıştı.

2095. Ne bir lâhzacık padişaha baktı, ne bir an kendi derdini bıraktı.

Padişah, ona dedi ki: Ne gamın var? Sanki gönlünün üstüne yüzlerce dağ yığılmış.

Meczup, sır perdesi ardından dile gelip dedi ki: Ey yüzlerce naz perdesi ardında beslenip gelişen!

Senin böyle bir keçe külâhın olsaydı bu derdi anlardın.

Fakat padişahlık âlemindeyken sıkıntı nedir, ayrılık ne? Ne bileceksin sen?

2100. Mum, yüzlerce nazü naim içinde balla beraber yatarsa ne ateşten haberi olur, ne yanıp yakılmadan.

Ama ondan mum yaptılar, yaktılar da bir topluluğu onunla aydınlattılar mı

Başına ateşten külâhı giyip göz yaşı dökmiye başlar. O vakit başına gelenleri bilir.

Senin de şimdi kendinden haberin yok. Fakat seni yoldan kaptıkları vakit

Diriyken asıl ölü bulunduğunu apaydın bilir, bir anda hepsini anlarsın.

Kesilmiş ağaç

2105. Adamın biri, bir yeşil ağacı kesti. Oradan bir dert ehli geçerken

O dalı görüp dedi ki: Bu yemyeşil dalı ağaçtan kesmişler, ağaçla bir alâkası kalmamış.

Şimdi kesildiğinden haberi bile yok. O yüzden de taze, yeşil bir halde yol üstünde yatmada.

Şimdilik uğradığı derdi bilmiyor ama bir hafta sonra anlar.

Senin de şimdi halinden haberin yok. Fakat can kuşun dudağına geldi mi

2110. Can kuşun, tane yüzünden tuzağa tutulduğunu, bu tanenin öyle bir kuşa kıymış bulunduğunu görürsün.

Âdem, can kuşuna tane verdi de o yüzden ebedî cennetten ayrıldı, yeryüzüne düştü.

Fakat Âdem buğday yemeseydi insanlar, insan etinden başka bir şey yemezlerdi.

Senden kuşlar, canavarlar kaçıyorlar ya. Onları yiyorsun da onun için kaçıyorlar.

Tanrı ikisinden de razı olsun, Hasan Basri ile Rabia

Hasan, günün birinde Basra'dan çıktı, çölde Rabia'nın yanına gitti.

2115. Her yandan gelen dağ keçileriyle av hayvanları ve ceylânlar, etrafında sâf düzmüşlerdi.

Uzaktan Hasan'ı görünce birden Rabia'nın yanından kaçtılar.

Hasan'a bu hal tesir etti. Bir müddet kıskançlıktan yandı, yakıldı, altüst oldu.

Rabia'dan doğru bir yürekle sordu da dedi ki: Bu ovanın hayvanları, neden

Senden kaçmadılar da benden kaçtılar? Yoksa beni na ehil mi gördüler ki?

2120. Rabia, ona ne yedin? diye sordu. Hasan, birazcık içyağiyle soğan.

Ey gönlü temiz kadın! Biraz soğanım, bir miktarcık da yağım vardı.

Gönlümün kaniyle yağı ıslattım, dışarıya çıkmadan bunları yedim dedi.

Rabia, onun bu sözünü duyunca ercesine bağırdı: Şaşılacak şey!

Bu bir avuç perişan hayvancıkların yağını yedikten sonra senden nasıl kaçmazlar?

2125. Karınca gibi gıdan az olur, yemeği az yersen kabrinde de seni kurtlar az yerler.

Her gün bir hurmayla gıdalanırsan kabrindeki kurtlardan emin olursun.

Kurtlar, seni didik didik didecekler, her ekini mademki yiyecekler; bu kurtlardan bir hurmayla kurtulman elbette takdir edilecek bir şeydir.

Fakat sen, karnını şişirmişsin, suyla ekmekle semirmişsin de o yüzden kurtlara giriftar olmuşsun.

Be adam! Apteshaneyle mutfaksız olamıyorsun; gönlün, şu iki cehennemden geçemedi gitti.

2130. Bir cehennemden çıkıyor, öbür cehenneme geliyorsun. Helâdan çıkıyor, mutfağa giriyorsun.

Yemeden, içmeden bir an bile duramıyorsun. Bu sevda ile niceye dek hayallere dalacaksın?

Sana canını temizle dediler, sense daima bedenini yapıp durmadasın.

Daima içe hürmet etmen gerek. Sense dışa hizmetten başka işin yok.

Birisi "Kendini ateşe at, başkasını değil. Bir lokma yedin mi otur, kalakal„ demiştir.

Musa peygambere ait bir hikâye

2135. Tanrı, Musa'ya, ey sırların eri dedi, yalnız oturunca gönlünü gözet.

Halkla olunca merhametli ol, o anda da diline dikkat et.

Yolda yürüyorsan başını önüne eğ, daima gözünün önüne bak.

Halk, önüne on tane sofra getirse yine sen boğazına bak, ne kadar yiyebileceksin? Onu düşün.

Sense öyle bir yemek âşıkı noksan kişisin ki her yemek için belini bağlamışsın.

2140. Nitekim şaşkın çocuk da doğunca rızıklanması için anasının memedeki süt atar.

O çocuğun rızkını tâyin edip dururlar, anasının iki memesinden de süt verirler.

Rızk, daima seninle beraber olduktan sonra neden bu halk birbirine düşer?

Ey sevdalara kapılmış! Bunların hepsi de nihayet bir kuru sevdadan ibarettir. Ne yelip yutarsın ki?

Akıllıysan sevdayı at. Sen, bugünün adamısın, yarının gamını yeme!

Susan meczup

2145. Bağdad'da bir meczup vardı. Ne bir harf söylerdi, ne bir harf dinlerdi.

Ona dediler ki: Ey âciz mecnun! Neden bir harf bile söylemiyorsun?

Şöyle cevap verdi: Kiminle konuşayım? Adam yok ki; kimden cevap isteyeyim?

Zamanedeki halkı görmüyor musun? dediler, hepsi de adam bunların.

Hayır dedi, bu kavim insan değildir. İnsan ona derler ki ululuğundan

2150. Dünün de gamını çekmez, yarının da. İnsan, beyhude işlerin sevdasına kapılmaz.

Gelmiyen şeyin gamını taşımaz. Geçene karşı da âciz kalmaz.

Yoksulluk ve rızık gamını yemez. Gece gündüz, onda bir gamdan başka gam yoktur.

İki âlemde de gam, ancak birdir. Söylediğim söz, yakıyn sözüdür, şüphesi yoktur bu sözün.

Eğer bugün sende yarına ait bir gam varsa bugün, elinde olan ömrü zayi ettin, elden çıkardın demektir.

2155. Gam yeme. Çünkü dünyada gam ortağı yoktur; gam yiyeceksen her an binlerce gam var ama.

Zahmette hoş olmak kemaldir. Gönül hoşluğunu arayıp bulmaksa imkânsız bir iştir.

Bundan beter daha ne olabilir ki yüzlerce gam vardır, bir başka gam de gelip durmada.

Gam doğuracak neşeden ne umarsın ki? Yokluktan doğan varlıktan ne dilersin ki?

Neşe, sana Tanrı'dan gelir. Gelmiyorsa bahtın yok, bunun gamına dal, başka bir şeyin derdine değil.

2160. Haktan gelen neşeyle bir an olsun neşelendin mi bütün bir âlemin neşesine sahiboldun demektir.

Oun adını bir an olsun anmadın da başka bir şey andın mı diline ne kötü şey getirdin bilsen!

Birisinin Mecnun'dan Leylâ hakkında sorusu

Bir adam, gamlı Mecnun'a sordu: A yok, yoksul kişi! Leylâ hakkında ne diyorsun?

Mecnun, başaşağı yerlere yıkıldı. O adama, bir kere daha Leylâ de dedi.

Sen benden ne diye bir şeyler sorup durursun? Sen Leylâ diyorsun ya, bu kâfi bana.

2165. Nice mâna incileri delinse yine Leylâ'nın adının anılmasına benzemez.

Leylâ'nın adını andın, vasfını söyledin mi cihan içinde cihanlarca sır söyledin demektir.

Her an Leylâ dememe imkân varken başka bir adı, bir an bile anarsam küfürdür bu.

Biri, Mecnun'a Leylâ adını andı mı Mecnun'un aklı başına gelirdi.

Leylâ'dan başkasının adını söylerse delileşir, feryadederdi.

2170. Kendinin yokluğunu anarsan onu hatırlaman gerek.

Fakat varlığın, senin önüne bir set oldukça onu ansan, hatırlasan bile bu, kendini anmak, kendini hatırlamaktır.

Bir müezzin ve adamın birinin meczuba sorusu

İsfahan şehrinde insanlara iyilikte bulunan, insanların iyiliklerini dileyen güzel sesli bir müezzin vardı.

O şehirde ulu bir kişinin yattığı bir kubbe vardı ki yücelikte şu dönen gök kubbeye varmıştı.

O yüce müezzin, o kubbeye çıkıp farz olan namazı halka bildirmek üzere ezan okumıya koyuldu.

2175. Tesadüf bu ya, yoldan bir meczup geçiyordu. Birisi, ona ey sırlar bilen dedi,

Müezzin, bu kubbenin üstünde ne diyor? Meczup şöyle cevap verdi: Ey ihsan sahibi Tanrının dostu!

Bu kubbe bir ceviz. Onun kubbe üstünde saçtığı şey de baştan başa kabuktan ibaret!

O hakiki bir doğrulukla dilini oynatmıyorsa iyice bil ki banlaması, kubbede ceviz durdurmiya çalışmaktır âdeta.

Sen de gafletin yüzünden ona benzersin. Tanrının doksan dokuz adını sayar durursun.

2180. Halbuki sende hiçbir addan eser bulunmaz. Bu, yüzden bir eksik adın yüzde birinden bile haberin yok.

O, sana binlerce nimet verdiği halde bunları sayıp dökmedi. Sen de sarraflar gibi onun adlarını, vasıflarını sayıp durma.

Tanrı, kendi adını gizledikten sonra artık onu anmıya imkân mı var?

Onun künhünden bahsetmiye kudretin yok. Bari hiç kimseden dem vurma.

Tanrı rahmet etsin Ebu Said'e ait bir hikâye

Mihne şeyhi, bir gün şöyle demiştir: Âlemi aydınlatan bir pirin huzuruna gittim.

2185. Onu sükût içinde buldum. Sonsuz bir denize başaşağı dalmıştı âdeta.

Dedim ki: Ey Pir! Bir söz söyle de anlatışın, gönüle kuvvet versin.

Pir, bir zaman hal içinde başı aşağıda durdu. Sonra ey benden söz isteyen dedi;

Haktan başka bir şey bilir misin ki ondan bahsedeyim? Fakat onu söylemezsem ne söyliyeyim ben?

Hakkalyakıyn olan da söylenemez ki. İşte sükûtum bundan ileri geliyor.

2190. Mademki söylenemez, bu kadar anış neden? Mademki bulunmaz, bu feryat kimden?

Onu anmak her dilin harcı olmadığı gibi bir zaman sükût etmek de her kişinin harcı değil.

Sevgili pek dilberdir de yoldaki bu şaşılacak iş, ondan meydana gelmede.

Öyle bir sevgili ki âşıkın daima onunla bulunması gerek. Sevdiğini de gâh yok eder, gâh var eder.

Âşıkla mâşuk arasında bir iş var ki onu söylemek bize düşmez, bizim haddimiz değil.

2195. Sen fasih iken lâl olur kalırsan ondan bahsetmektense kendi halini anlatman, elbette daha yerinde bir iştir.

Sevgili, güzellikte yeryüziyle gökyüzünün güneşi olursa,

Güzellikte tek bulunursa şüphe yok ki âşık da müştak olacaktır.

Sevgili cilveye başladı mı, bütün âşıkların gözleri çeşme kesilir.

O da mâşuka âşık olmasaydı seven, sevgisine lâyık olmazdı ya.

2200. Hiçbir âşık yoktur ki maşukuna bağlı olmasın. Çünkü mâşukun kadrini âşıktan başkası bilmez.

Alışveriş gününde o çeşit güzellik, âşıkların şevkinden meydana gelir.

Zaten mâşuku kendisine cezbeden âşıktır. Çünkü âşık, o sevgiye kendisini lâyık görmez ki.

Sevgilinin adı göklere çıksa, her tarafa yayılsa bile ondan başka bir sevgili göremezsin sen.

Sevgili, kendisine âşık peyda etmede. Fakat sevgiliden başka da bir âşık yok.

2205. Âşık, ebediyen yok olsa, hattâ iki âlemden de kaybolup gitse bundan ne çıkar?

O, ister olsun, ister olmasın. Sevgilinin gönlü, onun elindedir ya!

Sultan Mahmut'la Ayaz

Bir seher çağı adalet sahibi Mahmut, Ayaz'ına dedi ki: Ey gönlü güzel sevgili!

Bugün ben avlanacağım. Sen de gelirsen iyi olur.

Kölesi, ben dedi, bir tek av elde ettim. Burada bir ava sahiboldum, bu kâfi bana.

2210. Padişah, avın nerde senin deyince Ayaz, benim avumun adı Mahmut'tur dedi.

Padişah, bu çeviklikle burada avı nasıl ve neyle elde ettin? diye sordu.

Kölesi dedi ki: Ey yüce padişahım! Onu kemendimle avladım ben.

Padişah, kemendini göster deyince Ayaz, uzun saçlarını çözüp ayaklarına doğru salıverdi.

Kemendim, dedi kararsız zülfümdür. Âlemin padişahı da, benim kemendime avlanmıştır.

2215. Bu söz, Sultan Mahmud'a çok dokundu. Başını eğdi, ödağacı gibi yanıyordu sanki.

Gâh yılan gibi kıvranmadaydı, gâh akrep gibi derdinden kendi kendisini zehirlemede.

Birisine o yüce selvi boylu sevgilisini başından ayağına kadar kementle bağlamasını emretti.

Görsen o yasemin bedenli dilberi bağlatıyor derdin ama içinden de ona eskisinden yüz kere daha coşkun bir aşkla can feda etmedeydi.

Ayaz bağlandıktan sonra Ayaz dedi, işte şimdi iş tamamlandı. Kementle tutulan av hangimiz?

2220. Ayaz dedi ki: Padişahım, beni başaşağı bir kuyuya atsan,

Ağlatıp inleterek kanını döksen yine benim ebedî avımsın sen.

Padişah, tuzağa tutulmuşsun da hâlâ bana neden av diyorsun? dedi.

Kölesi dedi ki: Beden feridir, gönül asıl. Ben, senin pak gönlünü tamamiyle elde etmişim.

Bir an için bedenim tuzağına tutulsa bile gönlün, ebedî olarak benim tuzağıma düşmüş bir kere.

2225. Zülfümü kessen de, yaksan da gönlün, eline geçmiyecek, bir daha sana kısmet olmıyacak ki!

İyice bil ki kargaya benziyen zülfüm, senin kanını içecektir ancak.

Bu çaresiz kulun toprak bile olsa o toprak, yine senin kanını içecektir.

İster yok olayım, ister var. Mahmud'un kanını içerim ben vesselâm.

Gönlün daima benim avım olduğundan ben, kendimi daima avlanmış saymadayım.

2230. Şivede kemale erişsen bile gönlünü elimden kurtarmana imkân yok.

Beni öldürsen de, bilirim, kendini benim yasımda nasıl öldürürsün sen.

Ben ister olayım, ister olmıyayım, nihayet bu yolda dilber de benim, server de benim, padişah da ben.

Fakat ister yoksul olayım, ister padişah.. ne çeşit olursam olayım, ben, sendenim.

SEKİZİNCİ MAKALE

Çocuk babasına dedi ki: Büyücülük nedir ki onun iştiyakı olmaksızın bir an bile yaşıyamıyorum, söyle.

2235. Büyü, bana bu kadar sevgiliyken neden sence ayıb oluyor?

Beni büyünün sırrına agâh et de ondan sonra kendine yoldaş edin!

Babasının cevabı

Babası, söz hazinesini açtı, oğluna ey sırların hakikatini arıyan dedi;

Âdem ve Havva ile İblis'in çocuğu

Hakim-i Tirmizî hikâye eder, Âdem ve Havva'nın ahvaline ait rivayette bulunur, der ki:

Tövbeleri kabul edildikten sonra birbirlerine kavuştular. Cennetten çıkıp bir bucağı yurd edindiler.

2240. Âdem, bir gün bir iş için dışarı çıkmıştı. Melûn İblis, Havva'nın yanına geldi.

Hannas adlı bir küçük çocuğu vardı. Onu Havva'ya verdi ve emeline erdi.

Âdem gelip o çocuğu görünce Havva'ya kızdı ve ondan sordu;

Neden dedi, bunu İblis'ten aldın, kabullendin? Neden bir kere daha onun hilesine kandın?

O çocuğu öldürüp paramparça etti, ovaya götürüp her parçasını bir yana attı.

2245. Âdem, yine bir işe gidince İblis gelip şeytanlık etti, çocuğunu çağırdı.

Çocuğu paramparça bir halde geldi. Şeytan, parçaları birbirine ekledi, çocuk dirildi.

Onu diriltince bir hayli ağladı, sızladı. Nihayet Havva, onu tekrar kabul etti.

İblis gidip Âdem gelince çocuğu yine orada gördü.

Bizi sen, bir kere daha yakacaksın diye Havva'ya tekrar kırıldı.

2250. Çocuğu öldürdü. Bir ateş tutuşturdu, çocuğu ateşe atıp tamamiyle yaktı.

Külünü yele verdi. Hâsılı Havva'nın elinden feryadederek çıkıp gitti.

Kara yüzlü İblis tekrar geldi, her yana seslendi, çocuğunu çağırdı.

Küller, tamamiyle çıkageldi, savrulup bir yere toplandı, çocuk yine dirildi.

Dirilince Şeytan, Havva'ya yeminler verdi, bunu kabul et, bir daha yele verme diye yalvardı.

2255. Şimdi beraber götüremiyorum, tekrar gelince buradan alır giderim dedi.

Bu sözü söyleyip gitti. Âdem gelince Hannas yüzünden bir kere daha gamlandı.

Havva'yı yeni baştan kınadı. Aklın başından gitti de Şeytanla hemdem oldun.

Sitemkâr Şeytan, bir kere daha bize neler edecek? Bilmiyorum dedi.

Bu sözleri söyleyip yine o çocuğu öldürdü. Ondan sonra da onu pişirdi, bir yahnı yaptı.

2260. Yahnıyı Havva ile beraber bir hoşça yedi. Gönlü ateşlerle dolu bir halde işine gitti.

Lâin İblis tekrar gelip seslendi, çocuğunu çağırdı.

Hannas, babasının sesini duyunca Havva'nın içinden cevap verdi.

Hilebaz İblis, çocuğunun sesini duyunca bütün işlerim kolaylaştı, dedi.

Benim maksadım da buydu hep. Âdem'in içine gireyim, yerleşeyim diyordum.

2265. Kendimi onun içine atar, orada yerleşirsem Âdemoğulları, bana mühtac olurlar.

Gâh insanların içine Hannas vasıtasiyle vesveseler verir, o yüzden yüzlerce rezile tuzak kurarım.

Gâh içlerinden yüzlerce şehvetler koparır, kan gibi damarlarında dolaşırım.

Gâh onu, bilhassa ibadete çağırır, fakat o ibadetten ihlas değil, riya dilerim.

Ayrı ayrı, çeşit çeşit binlerce büyücülükler yapar, bu suretle insanları yoldan çkarırım demekteydim.

2270. Şeytan, içinde yerleşince padişahlığa başladı, tahtını kurdu, oturdu.

Büyücülük hususunda sana kuvvetli bir gayret verdi, candan büyücülük havasına düştün.

Şeytan, bu çeşit yol vurucu olmasaydı kadının, erkeğin padişahı olamazdı böyle.

Bir bölük halkı derde düşürmüş, bütün âlemi birbirine katmış, gussalara uğratmıştır.

Her bucakta bir gönlü uykuya daldırmış, her yerde bir toprağı suya gark etmiştir.

2275. Senin de yolunu vurmaktadır da bu sebepten şu işe sevdalandın, gözlerin, bulutlar gibi kan yağdırmada.

Âdem, bir taneye baktı da o yüzden tam üç yüz yıl ağlaması icabetti.

Bir de İblise bak, gör; lânetlere uğrayıp gayretlere düşerek gözünden ne kadar göz yaşları dökmesi lâzım.

İblisin ağlayışı

O tek er dedi ki: Ova yolunda iki kara ırmağın akıp gittiğini gördüm.

O suyun ne olduğunu, nerden geldiğini, neden bu kadar hızlı akmakta buluduğunu anlamak üzere aksine gittim.

2280. Nihayet bir taşa eriştim, orada İblisi yerlere döşenmiş gördüm.

İki gözü, kanlar saçan iki buluttu âdeta. Gözlerinden iki kan ırmağı revan olmuştu.

Yağmur gibi göz yaşları dökmede, feryadedip daima şu sözü söylemedeydi:

Bu iş, o ay yüzlüden değil. Fakat benim kilimimin rengi siyah. Talihsizlik bende.

Benim itaat etmemi istemediler, sonra da vebali, benim boynuma yüklediler.

2285. Böyle bir iş kimin başına gelmiştir? Buna benzer bir şeyi kim hatırlar?

Yusuf peygamberle İbn-i Yâmin

Ulunun biri dedi ki: Yusuf, İbn-i Yâmin'le gönül eğlemek, onunla düşüp kalkmak,

İhlas ile onunla gönül birliği yapmak, halvet etmek, onu halvet arkadaşı edinmek isteyince

O kabı, İbn-i Yâmin'in torbasına koydu, ona hırsız dedirdi. Bu ne iş?

O din ulusu, "İblis'le olan iş de muhakkak bu çeşit bir iş işte,, dedi.

2290. Onu kapısından sürdü ve bu sır yüzünden ona bütün âlemde lânetle bir imtiyaz, bir hususiyet verdi.

O yüzden, ona kahrından bir elbise giydirdi de bu suretle kahriyle onu halkın gözünden gizledi.

İblis, daima bu kapıda, elinde kahır harbesi olduğu halde durmadadır.

Önce Euzü deyip ondan Tanrıya sığınmadıkça Tanrı kapısına adım atmanın imkânı yoktur.

Bu kapıda gece gündüz, eteği ıslak kişilere el atmak için durur.

2295. Erlerin mehengi onun elindedir, doğudan batıya kadar herkes onun safındadır.

Birisi, oraya kalp akçe götürdü mü derhal İblisten satın yer.

Para sahibine İblis şöyle der: Ey şeytanlıkta benden topu çelen, kapan!

Tanrı, binlerce yıl ibadette bulunduğum halde yarım anlık isyanım yüzünden kapıyı yüzüme örttü.

Sen bu bir zerre ibadete güvenip onu Tanrı kapısına getirmeye kalkışıyorsun, utanmaz mısın sen?

2300. Âlem halkı bana lânet etse canımdaki aşk bir zerre bile eksilmez.

Fakat sana bir kişi lânet etti mi bir an için-de suratını eğer, mihnetlere düşüp bunalırsın.

Önce erler gibi sen de yol eri ol da ondan sonra padişahın huzurunda canını feda et.

Neden İblis gözüne küçük görünüyor? O, şeytanlıkla ulu ların bile yolunu vurmadadır.

Bunu iyice bil: Senin gibi yüzlerce kişinin boynunu vurabilen beyler,

2305. Senin başına buyruk kesilirler ama padi-şahın maiyetinde birer kuldur, birer yoksuldur onlar.

İblisin yoksul kulu da sana padişah olursa artık senin müslümanlığın nerde kaldı?

İblis, bir an bile bu yanıştan ayrılmamıştır. Erliğini, lâin İblisten öğren.

O, erlik meydanına er olarak geldi de Tan-rıdan gelen her şeyi kabul etti.

Sultan Mahmut'la Ayaz

Ayaz'la bahtı kutlu padişah, beraberce o-turmuşlardı. Ayaz, sabaha dek padişahın aya-ğını oğmada,

2310. Her an, daha fazla hizmet ve tazimde bu-lunmada, ayağını öpmedeydi.

Gümüş bedenli Ayaz'a Sultan Mahmut de-di ki: Bu öpüşten maksadın ne?

Yedi âzâ dururken neden hepsini bıraktın da ayağımı öpersin?

Yüzün kadri ne derecede? bilirsin. Böyle olduğu hale neden başaşağı gelmiş ayağa meyledersin?

Ayaz dedi ki: Bu şaşılacak bir iş. Halk, senin yüzünden nasiplenmede.

2315. Hepsi de ay gibi yüzünü görür. Fakat ayağını kimsecikler göremez.

Burada, bundan başka ihlasa daha yakın bir delil yok. Onun için ayağını öpmede, bu suretle bir hususiyet kazanmadayım.

İblis de bu hale düşmüştü işte. Her şeyi bıraktı da Tanrının kahrını diledi.

Baktı ki lûtfuna müşteri çok. O tuttu, kahrını istedi.

Yalnızca Tanrı kahrını o istediğinden erlikte birçok kişiye üstün oldu.

2320. Hakiki bir surette töhmet altına girdi, gayret kemerini kuşandı, adımını attı, hizmete girişti hemen.

Lânet de o kapının bir hil'âtiydi. O kapıdan geldiği için o da iyiydi, o da hoştu.

Bu lânet yüzünden erkeğe de eş oldu, kadına da. Erkeğe de musallat kesildi, kadına da. Cihanda bir hayli kişinin yolunu vurdu.

O lânetten gıdalanmamış olsaydı halka karşı bu kuvveti nerden gösterebilirdi?

Lânet, hoşuna gidince Tanrıdan aman diledi, lânetini candan kabullendi de ebedî bir ömür istedi.

2325. Bu elbiseyle nazını çekecekler ya; bunu anladı da ona nazlanarak uzun bir ömür sürmeyi diledi.

Hiç kimseye lânet edilmedi. Lânet halkasına o müşteri çıktı.

Tanrı lâneti, başkalarına ölümdü ama ona feyizli bir nesne oldu.

Güzel bir oğlanla perişan bir hale düşen âşık

Gönüller alan güzel bir çocuk vardı. Yüzünü gören gül bahçesi, hasedinden terlere batmıştı.

Vakit bahardı. Sahraya çıkmış, bir çadır altnda yalnızca oturmadaydı.

2330. Onun yüzünden çadır, kadri yüce bir gök kesilmişti. Çünkü çadırın altında da bir başka güneş vardı.

Bir gencin ansızın ona gözü ilişti, aşkından gönlü yerlere döşendi.

Öyle bir âşık oldu, öyle bir tutuldu, ona öyle bir bağlandı ki kimsenin öğüdü tesir etmiyordu.

Yüzünü görmeden bir an bile karar edemiyordu. Fakat onunla buluşmıya da hiçbir ümidi yoktu.

Talih, dertlilere yardım etti. Bir gün yağmur yağmıya başlamıştı.

2335. Bütün ovadakiler koşup çadırlara sığındılar.

Tesadüf bu ya, âşıkla o dilber sevgili de o çadırın altında buluştular.

Yağmur, hadden aşınca herkes çullar, kilimler altına girdi.

Çadır altında o iki müştak da o sırada bir kilim altına girmişti.

Gözleriyle birbirlerinden can kapmada, dudaklariyle birbirlerinin canına can katmaydaydılar.

2340. Her canı yanan, Yarabbi, bir zaman için olsun azalt bu yağmuru diye dua ediyordu.

Âşıksa Yarabbi, azaltma. Dilediğin kadar çoğalt demekteydi.

Şu anda bulutlardan tufan gibi yağmur yağmada. Gemi yüzdürürsem tam zamanı.

Dertlilerin çektikleri kıtlık pek şiddetli. Şu anda yağmurdan bir nem bile yok âdeta.

Şu yağmur, mahşer gününe kadar yağsa kıyametin, neşeyle kopması müyesser olur.

2345. Yarabbi, o saadeti nasip et. Yağmur, her an ziyadeleşsin diye yalvarıyordu.

Tanrı da İblise lânet ettikçe Tanrı, Haktan daha fazlasını dilemedeydi.

Tanrı, ona vasıtasız söz söylerdi. Bu yüzden ona bizzat emir verdi.

O lâine secde emri gelince, doğru yolu gören gözünü yumdu.

One secde et dediler; Tanrıdan başkasına etmem dedi. Yıkıl, git dediler, zararı yok dedi.

2350. Ardında iânet var, bana lânet edilecek ama ondan başkasının önünde nasıl olur da baş eğerim?

Başkasında gözüm olsaydı hükmüm, aydan balığa kadar yürümezdi dedi.

Sultan Mahmud'un, ölüm halinde iken Ayaz'a söylediği söz

Cihan padişahı Mahmut, bu gaddar dünyadan gideceği sırada

Gümüş bedenli Ayaz'ı istedi, ona bir söz söyliyeceğim dedi.

Bir anlık ömrün kaldı, hâlâ Ayaz'la konuşmak istersin dediler.

2355. Sultan Mahmut dedi ki: Onu daima kucaklama imkânı olmadıktan sonra benim benimle ne işim var?

Gönlümün, onun yüzünden aydınlanması gerekse asıl böyle bir günde gerek.

Ebedî olmıyan aşk, güneş bile olsa ancak bir zerreden ibarettir.

Ona olan sevgim, kıyasa sığmaz. O yüzden dünyaya ehemmiyet bile vermem.

Hâsılı nihayet güzel Ayaz'ı çağırdı. Gizlice kulağına şu sözleri söyledi:

2360. Ey hemdemim, Tanrıyla olan ahit hakkıyçin tabut, Mahmud'un beşiği olunca

Artık hiç kimsenin önünde kemer bağlama, kimseye hizmet etme. Sen buna razı olsan bile ben razı değilim.

Ayaz, dile geldi de dedi ki: Evet, eğer leş yiyen bir kuş olsaydım

Mahmut gibi bir avım olmazdı benim. Yoksa sen beni leş yiyen bir kuş mu sandın?

Mahmut gibi birisini saçının bir teliyle bağlıyabildikten sonra ondan başkasının hizmetine girmez Ayaz.

2365. Senin has kulun olan Ayaz'ın sağ oldukça, âkıbeti Mahmud'dur.

İblis de lânete uğradığı zaman Tanrıyı tespih ve takdise koyuldu.

Senden gelen lânet dedi, senden baş çekip ağyara baş eğmekten yüzlerce defa hoştur.

Bir yara yüzünden kapıdan uzaklaşan köpek, kemikten ebedî olarak ayrılır.

Ne diyeyim? O, lâneti duyunca baktı ki herkes lânete uğramamak için ağlamada.

2370. Binlerce yıl sâf şarap içen, hem de öyle azıcık bir şey değil, dudağına kadar dolu kadehlerle nimetlenen kimse,

Sonuna bir tek tortulu kadeh içerse o sâf şarapla dolu kadehleri nerden unutacak?

O, tortulu lânet kadehini tattı, tattı ama o lânette sâkiden başkasını görmedi.

Sâf şarap kadehlerinde binlerce yıl, onu gördükten sonra artık tortulu kadehten bir başkasını görebilir mi?

O kapıdan kısmeti lânetti. O kapıda adı melûn takılmıştı.

O, şu çirkin, bu güzel.. bunu hiç görmedi de onun kapısından geleni gördü.

Tanrı kapısından nasibi lânetti. Sözü kısa keselim, onu canla başla kabul etti.

Eli kesilen hırsız

Hırsızın birinin elini kestiler. Hiç tınmadı bile. Elini alıp koştu.

A mihnetlere uğramış adam dediler, bu kesik eli ne yapacaksın?

Dedi ki: Benim biricik sevdiğimin adını ihlasla o ele döğdürmüştüm.

Diri oldukça bu bana yeter. Çünkü bunsuz yaşamak, bana haramdır.

Elimden nasibim ancak elemdir ama o elde sevgilimin adı olduktan sonra gam yok.

Lâin İblis de sırları bilirdi. Secde etmediyse o yüzden etmedi.

O sırrı, açıklandı, halka duyurmıya kıyamadı; secde etmedi, dâvaya girişti.

Bu suretle kendisinin de, halkın da o kapıyı, o huzuru görmemelerini istedi.

O yücelik kapısından doğan nurun, hiçbir nazarla ve asla bulaşmamasını diledi.

Ay ve ayın güneşe hasedi

Duymadın mı? Aya, bu yolda en fazla neyi seversin? diye sordular.

Dedi ki: Güneşin tutulup ebediyen perde altında kalmasını severim, bunu dilerim.

Daima onun yüzünün bulut altında kalmasını isterim. Çünkü onu, kendi gözümden bile kıskanırım.

Birisinin Mecnun'a sorusu

Bir yoldaş, yolunu yitirmiş Mecnun'a, Leylâ öldü diye haber verdi. Mecnun, hamdolsun Tanrıya dedi.

2390. Bu kara haberi veren dedi ki: A dini, imanı darmadağın olmuş adam! Neden yanarsın, sonra niçin böyle dersin?

Mecnun, ben dedi, o aydan bir nasip elde edemedim. Kötülüğünü istiyen de bir şey elde edemesin bari.

İblise ait bir hikâye

Birisi, İblise, ey şom! Melûnluğun belli oldu ama

Evvelce gönlünde bir define gizlemişken neden böyle bir lâneti canla başla kabul ettin? dedi.

İblis dedi ki: Lânet, padişahın okudur. Fakat önce hedefe bakar padişah.

2395. Yaydan ok atılmadan önce hedefe dikkat edilir.

Şimdi sen, o oktan haberdarsın. Fakat gözün varsa önce bakışa bak sen!

Sultan Mahmut'tan büyüklerin dilek dilemeleri

Başlarını feleğe dek yüceltmiş uluların hepsi de Sultan Mahmud'un huzurundaydılar.

Âlem padişahı, onlara yüz tutup her biriniz dedi, bir dilek dilesin.

O gün padişahtan şehir, mal, mülk, mevki ve rütbeye ait bir hayli şeyler istediler.

2400. Ayaz'a nöbet gelince birisi dedi ki: Ey güzellikte tek, hünerle çift Ayaz!

Sen ne istersin? Ayaz, bir şey isterim ben, ondan başka hiçbir şey istemem.

Daima padişahın okuna hedef olmayı ister dururum.

Bu dileğime erersem, bu isteğimi elde edersem zerre kadar bile ıstırabım, mihnetim kalmaz dedi.

Ona a bilgisizlikle akıldan mahrum kalan bilgisiz dediler,

2405. Padişahın okuna hedef olmak istiyorsun ha! Aklını, ayaklarının altında ezdin, yok ettin!

Neden kendini oklara hedef etmek istiyorsun? Sonra ebediyen oklara esir olur, oklanır durursun.

Ayaz dedi ki: Ey kavim, sizin bu sırdan haberiniz bile yok.

Bütün bir âlem bana hürmet edip durmada; bir de padişahın okuna hedef oldum mu işim iş artık.

Çünkü padişah önce birkaç kere hedefe bakar da ondan sonra ok atar.

2410. Önce adamın canına işleyen o bakıştır. Artık sonradan alınan yara, nasıl olur da güç gelir adama?

Siz, bu yolda o yarayı görüyorsunuz ama ben, padişahın bakışını görmedeyim.

Önce sevgilim on kere baktıktan sonra bir yarayla nasıl olur da kendimden geçer, bu işi terk ederim?

Tanrı rahmet etsin, Şibli'ye ait bir hikâye

Şibli, fazla coşunca onu zorla tutup bağladılar.

O sırada yanına bir bölük halk gidip seyretmek üzere yolda durdular.

2415. Güzel sözler söyliyen Şibli, onlara, sırrınızı açın. Ne kavimsiniz siz, söyleyin bakalım dedi.

Hepsi de biz dostlarız. Senin dostluğundan başka bir şey bilmeyiz dediler.

Şibli, dostlardan bu sözü duyunca derhal onlara yağmur gibi taş, topaç yağdırmıya başladı.

Dostları, taş attığını görünce isabet eder diye korkup yanından kaçtılar.

Şibli, o sırada söze geldi de dedi ki: Ey hepsi de yalancı ve yol azıtmış olanlar!

2420. Bana dostluktan dem vurdunuz ama a aşağılık kişiler, siz, eteği temiz adamlar değilsiniz.

Dostun yarasından kim kaçar ki? Ondan gelen, yara değildir, ayni merhamettir.

İblis, sevgiliden gelen yarayı gördü de kaçmadı. Yaralandı ama ondan gelen yara, yüzlerce melhemle karıştı, birleşti.

Ondan gelen her yarayı canla başla kabul et. O, canı bile yaralasa hoştur, iyi yaralar.

Bir zerrecik aşk zuhur etse ondan gelen yarayı yüzlerce can verir de satın alırsın.

2425. Ondan gelen yara, bedavadır sanırsın galiba. Binlerce yıllık ibadet, o bir tek yaranın değeridir.

İblis, binlerce yıl ibadette bulundu ama bütün ibadeti, bir anlık lânetin değeri oldu gitti.

Sen bize yaramazsın dediler mi tam efendiliğe yaradın işte!

Azizim, İblisin hikâyesini duy. Bir zamancık olsun şeytanlığı bırak da şunu dinle.

Bir an için olsun sende bu erlik olsaydı her an bütün bir âlem, senin yüzünden dirilirdi.

2430. Sürülmüştür, bu yolun melûnudur ama daima da padişahın huzurundadır.

Gece gündüz ona ne lânet edip durursun? Bari ondan müslümanlığı öğren.

Turdağında Musa ile İblis

Bir gece Musa, Tur'a gidiyordu. Uzaktan İblis, Musa'nın yanına çıkageldi.

Musa, o lâine neden Âdem'e secde etmedin ki? Dedi.

Lâin ona, ey Tanrı tapısının makbulü dedi, ben hiçbir sebep yokken Tanrı kudretinin merdudu oldum.

2435. Eğer secde edebilseydim, bu, elimde olsaydı ben de senin gibi Tanrı kelimi olurdum.

Fakat ulu Tanrı böyle diledi. Neye eğri söyliyeyim? Doğru düzen zuhur etmedi bu iş işte.

Kelim ona dedi ki: Ey bağlara düşmüş, bukağılara müptelâ olmuş kişi! Hiç Tanrıyı anar mısın?

Lâin dedi ki: Hiç benim gibi şefkatli bir âşık, bir dost, onu bir an bile unutabilir mi?

Onun gönlünde bana karşı bir zerrecik kin bile yok, gönlümde ona karşı sevgi beslemem de ne yaparım ben?

2440. Şeytan, gerçi lânetle Tanrı tapısından uzaktır ama Musa'nın sözüne nazaran Tanrı huzurundadır da.

Lânet, onun gönlünü yaktı, alevledi ama o lânet yüzünden şeytanın aşkı, yanıklığı ziyadeleşti.

Şeytan bile bu yolda bu derece hararetli olduktan sonra artık oğul, sevgilinin aşkında sen nicesin bakayım?

Bugün sihir öğrenmek istiyorsan hadi, lânete uğramaktan sevin, lânetten neşelen. Yok, bunu yapamıyacaksan vazgeç bu sevdadan, öğrenme sakın!

Bir bak da gör, Harut'la Marut nice zamandır başaşağı, aç, susuz asıla kalmışlardır.

2445. O kuyuda gönülleri kanlara bulanmış bir halde hapsolmuşlar, ömürlerinden bezmişlerdir.

Onların ikisi de büyüde eşsiz ve zamanenin üstadı oldukları halde

Kendilerini kurtaramazlarsa artık kim, o bilgiden sevinir, o yüzden muradına erer?

Büyücülükte ilerlesen, bir âleme sahibolsan hepsini bir anda mahvetmek için timsahlık eden bir sopa kâfi!

Büyüden meydana gelen o kadar şeyler, bir tek sopada kayboldu gitti. Halbuki o sopada değersiz, lâyıksız şeylerden başkası kaybolmaz.

2450. Gönlünde bir şeytan var da o, daima büyü hevesiyle seni sarhoş etmede.

Şeytanın, bir müslüman olsa büyün fıkıh olur, küfrün iman kesilir.

Ebedî olarak cennet ehline katılırsın. Şeytanın, hiçbir bahane getirmeden sana secde eder.

İşte şimdi ben, sana sihiri helâli anlattım. Yüceliğin, bu sihirle ebedî bir hale gelir.

Böyle bir sihrin çevresinde dönüp dolaşmak imkânı varken bunu elde etmiye, böyle olmıya çalışmalı, öyle olmıya değil!

DOKUZUNCU MAKALE

2455. Üçüncü oğlu, edep ve terbiyeyle gelip babasına ahvalini anlattı.

Dedi ki: Dünyayı gösteren bir kadeh varmış. Ben onu istiyorum, padişahlığı değil.

Duydum, o kadeh, öyle bir şeymiş ki onda ne arar, ne dilersen görünürmüş.

Bir hayli gizli şeyler bile olsa o kadeh, onların hepsini sana gösterirmiş.

Bilmem nasıl güzel bir ayna ki onda bütün dünyanın nakışları belirmede.

2460. Dünya dolusu sırlar olsa gün gibi hepsini bir an içinde sana haber vermede, hepsini açıp çözmede.

Böyle bir kadeh elime geçerse gök bile o kadar yüceliğiyle beraber bence aşağılıktır, bana aşağı görünür artık.

Âlemeki bütün sırlar, o kadehle bana ayan olur. Halbuki nice şeyler var ki ben onları bilmiyorum.

Babasının verdiği cevap

Babası dedi ki: Bilgisizlik sana üst olmuş da o yüzden bu kadehi istiyorsun.

Bütün sırları anlıyacaksın da bu dünyada başın yücelecek ha!

2465. kendini böyle bir makamda, göklerin üstünde görecek, bütün âlem halkını da kuyu dibinde seyredeceksin.

Eriştiğin makam yüzünden benlikle dolacak, bu varlıkta, bu benlikte ebedî olarak kalacaksın.

Cemşid'in kadehini önüne koysan da zerre zerre bütün âlemi güneş gibi görsen,

Zerre zerre bütün sırları o kadehte seyretsen ne çıkacak? Ölüm, tepene testeresini dayadı mı

Sen de Cem gibi kadehten hiçbir fayda elde edemezsin. Cem gibi sen de sonunda sızlanarak ölür gidersin.

2470. Bu kadehi elde etmek, âdeta kuyuya düşmektir. Böyle olduktan sonra yoldan geri kalmak haram olsun sana!

Sultan Mahmut'la kocakarı

Din padişahı Gazi Sultan Mahmut, günün birinde ordusiyle hızla at sürüp geçiyordu.

Yol üstünde bir yerde dul bir kocakarı gördü. Sopaya bir kâğıt parçası bağlamış,

Zalimlerin elinden feryadetmede, o feryada erişen padişahtan adalet istemedeydi.

Yüce padişah, kocakarıyı gördü, fakat aldırış etmeyip geçti gitti.

2475. O gece rüyasında, kendisini derin bir kuyuya düşmüş gördü.

Kocakarı görünüyor, sopasını kuyuya uzatıyor,

Padişaha, yapış sopama padişahım da çık bu girdaptan, kurtul bu kuyudan diyordu.

Padişah, kocakarının sopasına yapıştı. O belâ kuyusundan kolaylıkla çıktı, kurtuldu.

Ertesi günü padişah tahtına oturdu ama geceki rüya yüzünden gönlü pek daralmıştı.

2480. Derken bir de baktı ki kocakarı, adalet istemek üzere uzaktan göründü.

Elinde sopası, beli bükülmüş, gözleri ağlamaktan ıslanmıştı.

Padişah, yerinden kalkıp onu çağırdı, yanına oturttu.

Oradaki askere ve hükümet adamlarına dedi ki: Eğer dün gece kocakarı olmasaydı ölüm timsahı, canımı kaptı gittiydi.

Sopasına yapıştım da beni girdaptan da kurtardı, kuyudan da.

2485. Siz de bugün Tanrıdan ebedî bir kutluluk istiyorsanız

Hep birden bu kadının sopasına yapışın. Sığınacağınız şey, bu sopadır.

Oradakiler, birden saldırıp o sopaya sıkıca yapıştılar.

Her an, her yandan bir bölük halk gelip sopaya yapışmaktaydı.

Kocakarı, padişahla beraber taht üstünde oturuyor, sopasını elinde tutuyordu.

2490. Elindeki sopayı halka bir destek, bir sığınak haline getirmişti. Onun yüzünden nice pazarlar kızışmış, nice alışverişler tava gelmişti.

Musa gibi asâ yüzünden beli doğruldu. Din yolunda, o sopayı, Musa'nın asâsına benzetti âdeta.

Padişah, ey yoksul kocakarı dedi; sen çok kuvvetsizsin, bunca da halk var.

Bu aczinle beraber bir tahta parçasiyle bunca halka ne yapabileceksin sen?

Birçok kimse, senin sopana yapıştı. Bunca adamı nasıl kurtarabileceksin ki?

2495. Kocakarı dile gelip dedi ki: Padişahım! Mahmud'u kuyudan çıkaran,

Herkesi çekip kurtarabilir. Senden bu sözü duymamalıydım.

Kuyudan bir fili kurtaran, bir avuç sivrisinekten âciz mi kalır?

O âlemde mevki ve makam bağışlıyanlar, burada kendilerini aşağı gören varlıksız kişilerdir, halbuki onların hepsi de, zamane padişahına bile yardım edecek kudrettedir.

Artık neden buna gururlanmalı, niçin böyle bir bilinmez şeyle şöhret bulmıya çalışmalı?

Her aşağılık kişiden feryadetmek, her şomdan bir ziyana uğramak neden?

Başkasından nasıl basedersin ki? Senden başka basedilecek kimse yok halbuki. Ben, her aşağılık kişiden hayırlıyım dersin ama hiç de değil!

Önünde ne var? Bilmezsin de o yüzden gölgenden bile ürker, çekinirsin.

Lâmelifvari sarık sarınmadan zünnar bağlaman çok daha iyi.

Lâmelifvari destar sarınırsın ya; zünnar da haçın lâmelifidir.

Ansızın tabutuna saracakları sarıktan haberin bile yok galiba.

Başın sevda konağı oldukça, sen böyle havalanıp durdukça tabutunun başına sarık sarılması daha güzel.

Başına ipek sarmada ne fayda var ki? Sonunda seni kefene sarıverecekler ya!

Sen dünyada bağdaş kur, yan gel, otur bakalım. Mum makası nasıl mumun başını keserse ateşten bir makas da senin cezanı verir.

Neden mevki ve mal sahipleri mahremin; neden onlar, son nefesine kadar hemdemlerin senin?

Mademki hiçbir şey sana mal olmıyacak; neden kefen gibi kendi kendine bürünüp kalmazsın ki?

Behlûl ve mezarlık

Behlûl, elinde bir sopa, mezarlıkta geziyor, her mezara, o mezarı kırıp dökecek kadar vuruyordu.

Dediler ki: A deli herif! Neden bu mezarları döversin?

Dedi ki: Bunlar gittiler ama sayıya sığmaz yalanlar söyleyip yattılar, uyudular.

Gâh bu, benim sarayım dedi, köşküm dedi. Gâh o, malım dedi, altınım dedi.

2515. Gâh bu, işte tarlam, asmam dedi. Gâh o, işte bağım, çardağım dedi.

Derken Tanrı da dedi ki: Bu dâvaların hepsi de yersiz. Çünkü onlar, bana miras kalacak, size değil.

Onların hepsi, kendilerine ait olanları söylediler ama sonunda öldüler, canlarını terk edip gittiler.

Ben de yemeyi, içmeyi, uykuyu, rahatı terk etmiş, bunları dövüyorsun işte. Çünkü bunların hepsi de bir avuç yalancıdan ibaret.

Herkesin sonu yokluk olduğu halde ondan kâr etmeyi nerden de umdular?

2520. Sonunda darmadağan bir halde hepsini de terk edip gidecek olduktan sonra adam, neden bu kadar şeyi derler toplar?

Nihayet toprağından kerpiç dökecek bir dünyaya ne diye gönül bağlarsın?

Dünya, bir kervansaraya benzer, iki kapısı vardır. Bu kapıdan öbür kapıya kadar olan yol da tıpkı Sırat gibidir.

Bu yolda uyanık yürümezsen cehenneme baş aşağı düştün gitti.

Yeryüzüne bazı bir gölge düşerse ayı karartır, karanlıklarda gizler.

Ayın cirmi, adamakıllı aydındır ama önünde yeryüzünün kara suyu var, ne yapsın!

Yeryüzü, aya bile bunu yaparsa artık yerlere batmış adama neler yapmaz?

Bir anda öyle bir nuru kararttıktan sonra ömrün içinde seni de mahvetmeyi bilir.

Mahveder, mahvolursun da tekrar iyileşmene ümit de kalmaz. Çünkü buna imkân yoktur.

Geçmişe nispetle baş aşağı gelmen, daha artıktır. Çünkü canına gelen âfetlerin hepsi de sendendir, sebebi sensin.

O yüzden uğradığın bu çeşit şeyleri, kendi elinle kendin hazırladın. Bu, meydanda bir şey.

Yıldız bilgisini bilen padişah

Padişahın biri, yıldız bilgisini iyi bilirdi. Falan ayın feşman günü

Bir belâya uğrayıp çaresiz kalacağını anladı. Taştan bir yer yaptırdı kendisine.

Mermerden sağlam bir bucak yaptırıp birçok da muhafızlar, gözcüler tâyin etti.

Eve girince baktı ki pencere var, oradan aydınlık gelmede.

2535. Kendi elceğiziyle pencereyi ördü. Sonunda o evde mahpus kaldı.

Çıkacak bir yer yoktu. Perişan bir hale düştü, nihayet son nefesini verdi, ölüp gitti.

Her adımda biraz daha ileriye gitmek istersen önce isteğinden geçip varlığını terk etmen gerek.

Kendini ve âlemi ister terk et, ister etme. Ölüm gelince ister istemez terk edeceksin.

Uyuyup dinlenme, yeyip içme bâki değildir ki. Ölüm gelince ne yapacaksın ya?

Hikâye

2540. O tertemiz zat şöyle demiştir: Birisi, Tanrı emriyle öldü mü

Ona, ölümünün ilk günü, ikinci ve üçüncü günleri yas tutar, ağlarsın.

Yedinci günü geçirinceye dek bu, böyle gider. Fakat yedinci gün geçti de sekizici gün geldi mi ne yaparsın?

Mademki sonuncu gün Tanrıya teslim olacaksın, önceden buna alışsana, ne diye kıvranıp durursun?

Bütün bedenin, yılan gibi ayak olsa, baştan başa ayak kesilsen hiçbir yere kaçmana imkân yok.

2545. Yılanı, giderken görmedin mi hiç? Yolda kıvrana kıvrıla, büküle büküle gider.

Fakat deliğine geldi mi onda bir kıl ucu kadar bile eğrilik büğrülük kalmaz.

O bükülüp kıvrılmayı terk etmedikçe deliğine katiyen yol bulamaz.

Sen de sendeki eğriliği bırak da ondan sonra doğruluğun yüzünden yola düzül, ulaşacağın kovuğa git.

Sen kör gibi atacağın adımı şaşırırsan, körler gibi perde arkasında kala kalırsın.

2550. Halkı görmez misin? Körlükte ne ayakları kalmış, ne başları. Her tarafları yara bere içinde, kapıda kalmışlar.

Kûfi yazıda elif dümdüzdür ya; işte sofi de apaçık öyle olmalı.

Tasavvuf nedir? Sabretmek, bütün dünyadan tamahını kesmek.

Tevekkül nedir? Dilini kesmek, halkın, kendisinden daha iyi olmasını dilemek.

Yok olmak, gönlünü candan kesmek, her şeyi atıp yokluğu almak.

Şakıyk-ı Belhî'nin tevekkül hakkındaki sözleri

2555. Şakıyk-ı Belhî, o müderris şeyh, bir gün Bağdad'da vâzetmede,

Tevekkül hakkında tertemiz sözler söylemede, yücelik bakımından feleklerin yücesinde beyanatta bulunmadaydı.

Halka tevekkül hususunda diyordu ki: Gönlünüzü sağlam tutun. Aşağı olacağız, hor hakir düşeceğiz diye korkmayın.

Ben çölde neşeli bir halde gidiyordum. Tanrıya dayanmıştım, hür bir halde yol almadaydım.

Yanımda mala, mülke ait ancak bir dirhem vardı. Onu yanıma almıştım, koynumda o bir dirhem vardı yalnız.

2560. Seferim bitti, gönlümü gayb âlemine bağlamış olduğumdan hâlâ da o bir dirhem koynumda durup durmada.

Kâbeye gittim, neşeli bir halde geri geldim. O bir dirheme ihtiyacım bile olmadı.

Bu sırada bir genç, şiddetle yerinden kalkıp ona dedi ki: Şu bir sözü doğruca dinle.

O bir dirhemi koynuna yerleştirdiğin zaman gayb âlemine candan dayanışın nerdeydi?

Bu bir dirhem, seni yüzlerce şüpheye soktu; o zaman nerdeydi sende bu tevekkül?

2565. O anda iman sahibi değilmiydin yoksa? İman sahibiysen neden Tanrıdan emin olmadın ki?

Şakıyk, onun bu sözünü duyunca minber üstünde başını yere eğdi, titremiye başladı.

İnsaf et, bu delil, apaçık bir delil dedi; ne diyeyim? Bu genç, haklı.

Bu tapıya dirhem şöyle dursun, bir kıl bile sığmaz.

Onun perişan âşıkı nice kanlar yuttu. Şimdi ne oldu? Ağlayıp sızlanarak onun yolunda öldürüldü gitti.

Onu topraklara bulanmış, kanına boyanmış bir halde bırak. Şimdi onun yüz allığı, böyle olmak gerek.

Ne şaşlacak şey şu dervişin yaptığı iş! Yüzünü, kendi kaniyle boyamada.

Ne hayret edilecek iş! Ölmedikçe giyecek bir gömlek bile bulamıyor.

Tanrıdan gömlek istiyen meczup

Coşkun bir meczup niyaza koyuldu. Çıplaktı, Tanrıdan giyecek bir çul istiyordu.

Diyordu ki: Yarabbi, üstümde bir gömlek bile yok. Senin sabrın var ama ben sabırlı değilim.

Tanrıdan, o kendisinden geçmiş meczuba bir ses geldi: Sana bir gömlek veririm ama o da kefen olur.

Bunalmış meczup dilini açıp dedi ki: Ben bilirim seni ey kullarını besleyip yetiştiren! Bilirim seni.

Acze düşen kişi ölmedikçe ona bir çul bile vermezsin sen.

Adam, müflis ve çırçıplak bir halde ölüp gebermeli ki mezarda ona bir çul veresin.

Gönül! Bu yolda şehidolursan bir anda Tanrı dirisi kesilirsin.

2580. Tepeden tırnağa kadar kanlara bulandıysan topraklar içinde kendi kanına gark ol.

Sütü gelen kadın, hayiz olmaz, âdetten kesilir artık.

Gizlice onun kanını süt haline getirirler. Sen de kan içersin, fakat süt sanırsın.

Beslenmeye başlaman, kan emmekledir; sonun da toprağa gömülmek.

Toprakla kan arasında bulunan kişi, neden baş çeker, ululanmaya kalkar? Zaten baş aşağıdır o.

2585. A adam olmayan! Bir bilseydin nasılsın? Birbirine karılmış bir avuç toprakla kandan ibaretsin sen.

Toprak oluncaya kadar kan yutar, nihayet toprak kesilirsin de o zaman kandan, topraktan arınır, temizlenirsin.

Senin işin, ağlayıp yanmaktan başka bir şey olmazsa bir gün gelir, elbette sevgilinin saçları, üstüne gölge salar.

Ağlayıp sızlanan meczup

Bir meczup, pek çok ağlıyordu. Birisi, neden böyle ağlamadasın?

Söyle bana dedi. Meczup dedi ki: Bir an olsun bana acısın, gönlü yansın diye ağlamada, kanlar saçmadayım.

2590. Birisi, gönlü yoktur ki. Kim bu sözü söylerse akıllı değildir dedi.

O deliliği sanat edinen meczup cevap verdi: O, her an ve her zaman, bütün gönüllere sahiptir.

Bütün gönüller, onun olduğu halde, şaşılacak şey şu, nasıl olur da onun gönlü olmaz? Bu ne söz?

Burada bulunan her şey, oradan var olmadır. İyi, kötü, yüce, alçak, hepsi oranın malıdır.

Şu halde bu gönüllerimiz de oradandır. Hattâ yalnız gönüllerimizi söylemiyorum, her şeyimiz oradan zaten.

2595. Sana hayır gelsin, şer gelsin, devadır. Her gelen şeyi oradan nakledebilir, oradan geldiğini söyliyebilirsin.

Bir bak hele; Cebrail, toprağı neden kan haline getirdi de Samiri kavmini baş aşağı etti?

Fakat sonra onun nefesi Meryem'e gelince Tanrı ruhiyle âleme hayat kesildi.

Bil ki buradaki hayir da o âlemdendir, şer de. Kâr da oradandır, zarar da.

Sen, şu daracık su ve toprak âlemindesin de o yüzden tertemiz kutluluk âleminden bihabersin.

2600. Şu yıkık âlemden azat olsan viranede define kesilirsin.
Bu âlemde şu gönül yüzünden perişan olur, yorulursun ama hiç olmazsa gönlünle Tanrıya ulaşırsın ya!

Meczupla Ebubekr-i Vasıti

Ebubekr-i Vasıti, bir aralık kendisine geldi, gidip timarhanayi gezmeye koyuldu.
Bir de baktı ki delinin biri sarhoş bir halde. Arada bir nârâ atıp elini eline vurmada,
Neşeden başını eğmede, oynayıp sıçramadaydı.

2605. Vasıti, a yoldan çıkmış dedi, adamakıllı iplerle bağlanmış, âdeta kahrolmuş gitmişsin.
Şu hapıstasın da bu neşe nedir? Kul olmuşsun, neden kendini azat sanırsın?
Deli, Şeyhin huzuruda dile gelip dedi ki: Ayağımda bukağı var ama
Gönlümde bağ yok. Aslım, hakikatim de gönülden ibaret. Hür bir gönlüm olduktan sonra şu hal, bana vuslattır.
Bunu iyice bil ki nice müşküllere uğradım ben. Ayağımı bağladılar ama hiç olmazsa gönlümü bağlamadılar ya!

2610. İki âlem nedir? Bir deniz, adı da gönül. Sense denizdesin de ayağın balçığa saplanıp kalmış.

Bir an için olsun gönül denizine dal da âlemi kendinde kaybolmuş gör.

Yüz âlem olsa yüzü de göülde gizlenir. Artık yüzlerce âlem, nasıl olur da gözüne görünür ki?

Orada yeri de anlar, göğü de anlarsın ve bilirsin ki sen hem bu âlemsin, hem o âlem.

Âlem, sende görünüp dururken bir anlık bir yere insan bakar, iltifat eder mi bilmem?

2615. Dilersen Tanrı kudretiyle, senin için bir an içinde bir cihan zuhur eder.

Âlem, senin için ahlât âlemidir, sebepler dünyasıdır. Yedi iklimi, âdeta yedi suyla yazılmıştır, sebatı yoktur.

O âlemdeyse kuş yumurtadan çıkmaz. Saray mermerden yapılmaz. Huriler, hayiz kanından meydana gelmez.

Orada bal, arıdan olmaz. Ne süt, keçiden çıkar, ne şarap üzümden yapılır.

Ne kebap olmuş kuş, ateşte pişmiştir, ne çeşit çeşit yemekler, pişerek hazırlanmıştır.

2620. Orada vasıtalar ortadan kalkar da bütün bunlar, o âleme yokluk âleminden dökülür, gelir.

Her ne çeşit şey istersen hepsi, senin dileğinden hâsıl olur.

Kendini küçük görme. İki âlemi de senin ruhundan ve bedeninden başka bir şey bilme.

Her şey senin. Ateşten niceye dek korkarsın? Gönlün arştır, göğsün kürsî.

Gönlünü bu âlemde onun aşkiyle yaktın, parlattınsa nerden cehennem ateşine yanacaksın artık? İmkân mı var buna.

Gönlü yanık kocakarı

2625. Günlerden bir gün Bağdat çarşısında şiddetli bir yangın oldu.

Halktan, birden bir feryattır koptu. O ateş yüzünden kıyamet koptu sanki.

Yolda, elinde sopası ihtiyar bir kadın, bir yerden geliyordu.

Birisi, deli misin sen dedi, sakın gitme. Evin yanıyordur mutlaka.

Kadın dedi ki: Sus, deli sensin. Tanrı benim evimi katiyen yakmaz.

2630. Sonunda bir cihan ateşe yandı ama anlaşıldı ki kocakarıya yangından hiçbir ziyan gelmemiş.

A kocakarı dediler, bunu nerden bildin? Söylesene.

İhtiyar, ya evimi yakar, ya gönlümü yakar dedi;

Mademki deli gölümü dertlere yaktı, elbette evimi yakmıyacak.

Ateş ve kav

Taşla demir, işe girişince ikisinden bir ateştir çıktı.

2635. Yanmakla yaşıyan kav konuşmaya başladı. Ateş dile gelip bu kim ki? dedi.

Kav, ey benimle hemdem olan sevgili, yabancı değil. Bir aşinayım ben dedi.

Ateş, işim aydınlatmadır, sense karanlıksın. Seninle ne aşinalığım olacak deyince

Kav derhal güzel bir cevap verdi. Dedi ki: Karanlğım ama ateş yüzünden.

Beni sen yaktın, aydınlattın; şimdi de aşinalığım yok diyorsun.

2640. Ben senin elinden yandım, beni sızlandırarak yakan sensin. Artık lûtfet de yaktığına bir bak.

Ateş, kavun aczini anlayınca bütün âlem içinde onu seçti, onunla bağdaştı.

Sen de bu gamdan alevlendiysen gam yeme. Burada yanarsan orada yanmazsın.

Pişmiş kerpiç, yerden doğmuştur ama ateş tabiatli bir kerpiçtir.

Pişmiş kerpiç, ateşe mensubolduğundan din ehlinin kabrine konması caiz değildir.

2645. Şeriat, sana bu kadarcığını bile caiz görmezse asla ateşe atmak istemez seni.

Bir mum yeşilliğe nazar değerse hemencecik yaseminleri solduruverir.

Tanrı kapısının nazlı mumu da yaseminden bir ışığa benzer.

Meşakkat içinde yaşarız ama bizden daha nazik, bizden daha çaresiz kimdir ki?

Üstümüze bir gül yaprağı bile düşse bizden daha âciz bir kimse göremezsin, ona bile tahammülümüz yoktur.

Ebu Aliyy-i Farmidi'ye ait bir hikâye

2650. Ruhu kuvvetli, aklı sağlam er, Hoca Aliyy-i Farmidi'den nakletti.

Demiş ki: Tanrı, yarın mahşer gününde bir kula al, bak, oku diye amel defterini sunar.

Kul, o deftere bir iki saat bakar durur. Fakat içinde ne günah görür, ne sevap.

Der ki: Yarabbi, ne diliyorsan hiçbiri bu deftere yazılmamış.

Hitap gelir, denir ki: Ben, âşıklarımın iyiliğini, kötülüğünü deftere yazmam.

2655. Tanrı, senin iyini, kötünü az anmada. Sen de artık cenneti, cehennemi az an.

Aradan vesile ve vasıta kalktı mı artık ebediyen sen bizimsin, bizdesiniz.

Bu sana gerekmiyorsa ne kıvranıp durursun? Ne varsa hepsi biziz, hep biz. Sense bir hiçten ibaretsin.

Vahşicesine huzura gelirsen kendine gelesin diye sana amel defterini verirler.

Bir gül yaprağı kadar bile tahammül ve kudretimiz olmadıktan sonra artık her cüz'ün ebedî hayata sahibolmasına imkân yoktur.

2660. Okuma yazma bilmeyen Peygamber'e uyulduktan sonra o, elbette haksız ve yanlış bir defter okunmasını istemez.

Sen amel defterine ait sözler söyler, duyarsan mâna bakımından hemencecik küstah oldun gitti demektir.

Mahşer günündeki suçlu

Peygamber'den sahih olarak şöyle rivayet edilmiştir: Tanrı, mahşer günü bir kuluna der ki:

Ey kulum, gel de amel defterini oku. Ömrünün boyunca neler yaptın bakalım?

Kul, baştanbaşa defterini okur. Fakat defterde suçtan başka bir şey göremez.

2665. Defterinde karalıktan, kötülükten başka bir şey göremeyince der ki: Yarabbi!

Suçlarla geçen şu ömrümün yüzünden, anlıyorum, cehenneme gitmedeyim. Tanrı, bir de der, çevir defteri, ardını oku.

Kul, defterin arka tarafnı çevirir. Bir de bakar ki sonuna şöyle yazılmış:

Nihayet pişman olup tövbe etmiş, bütün dertlerine derman bulmuştur.

Her kötülüğe karşılık sırları bilen Tanrı, ona on iyilik vermiş, on mükâfat ihsan etmiş.

2670. Kötülüğe pişman oldu mu Tanrı, kula on iyilik yazar.

Kul, bunu görünce sevinir. Ne mutlu âzadolan, kurtulan kula!

Tanrıya der ki: Yarabbi, amel defterimi yazan melekler, doğru yazmamışlar.

Benim suçum, bunlardan çok fazla. O iki uyanık melek, yaptıklarımı tam yazmamışlar benim.

Söyle Yarabb, benim suçlarımı yazarlarken yoksa biri yazıyor, öbürü siliyor muydu ki?

2675. Ömrümün başından beri o kadar kötülükler yaptım. Şimdi sen tutuyor, her kötülüğüme karşılık on iyilik veriyorsun.

Suçlu bir kulum ama ihsanınla suçlarımdan faydalandım, kâr ettim.

Peygamber, bu sözleri söyler, Tanrının bu işini anlatırken güldü de dişleri göründü.

Sonra dedi ki: Ey tertemiz Tanrı! Bir avuç toprağın yaptığı ne küstahlık bu!

E... bir de pak ruhun bir sırrı var ki korkarım, onu duysan helâk olur gidersin.

2680. Bu şaşılacak sır nedir? Kim bilir ki? Kim bilir ki bu şaşılacak sırrın sebebi nedir?

Önünde bunca zahmetler, bunca meşakkatlar var. Bütün bunlar, bir hiç olduğundan, bir hiçten ibaret bulunduğundan meydana gelmedi.

Bunlar, belki kendine gelirsin, belki kendini tanır, anlarsın diye meydana geldi.

Sen, onun sevgilisisin de onun için böyle yaptı; seni kendi gözünden de gizledi, halkın gözünden de.

Binlerce sebep perdesi izhar etti de hepsinin ardına da bir karyola koydu.

2685. Sen, perde ardında karyolada sevgiliyle ağyardan halî bir halde yatıp uyuyabilirsin. Ne mutlu sana!

Sevgiliyi baştan ayağa kadar görmeye imkân yok. Mademki bu böyle, makamını görmek elbette daha iyi.

Çünkü sevgili apaçık görünmez, cilvelenmez. Yüceliği yüzünden gizli kalması gerektir.

Sultan Mahmud'un askeri teftişi

Din padişahı, bahtı kutlu Sultan Mahmut, bir gün askerin, huzurunda geçit resmi yapmasını emretti.

Ayaz orada yoktu. Kadir bilen Padişah, onu çağırttı.

2690. Padişah, burada senin için durmada, seni beklemede.

Ordu, geçit resmi yapıyor. Bundan maksat da ay gibi güzel sevgili, senin görmen, seyretmendir diye birisiyle haber gönderdi.

Padişahın gönderdiği elçi gidip Ayaz'a bu sözleri söyledi. Güzel Ayaz da cevabını verdi.

Adam, Sultan Mahmud'un yanına gelince padişah, o güzeli görmedin mi yoksa? diye sordu.

Elçi dedi ki: Gördüm, sözlerini söyledim ama gelmiyorum dedi.

695. Ona, gel, kutlu padişah, bugün askeri teftiş edecek dedim.

Bana, git, o bahadır Padişaha söyle dedi, hiçbir âşık, sevgilisine verlığını göstermeye kalkışmaz.

Bana varlığını göstermiş, göstermemiş. Bence bunun bir değeri yok. Kendisini versin bana, ben başka bir şey istemem!

ONUNCU MAKALE

Çocuk dedi ki: Sence büyüklerin dileği olan mevki sevgisi ayıpsa;

Mevki ve makamdan göz yummak gerekse peki... Fakat mevkiden kim kaçınabilir? Makam ve rütbeden kaçan kimi gördün sen?

2700. Görmedin mi? Yusuf bile kuyudan çıktı da saltanat tahtına oturdu, mevkie ulaştı.

Dünyada mevki ve mal sevgisinden kurtulmuş bir insan bile görmedim.

Birçoklarını çeşit çeşit sınadım. Külhan, hiç kimseye gülşen olmuyor.

Bu ikisi de adama aynı olsaydı o adam, ne hayvan sayılırdı, ne insan!

Fakat insanın aklı var. Bu yüzden eşek değil ya, bir mevkie, bir makama sahibolması gerek.

2705. İsa, mevki itibariyle göklere ağmadı mı? Böyle olduğu halde melek de bilgisizlik yüzünden kuyunun dibinde kalakaldı.

Babasının cevabı

Babası dedi ki: Bu harap zindanda insan, ibadetle yücelere katılabilir.

Yücelik diliyorsan kuyudan çık, yücel. Yüceliği ibadetle elde edebilirsin, mevkile değil.

Peygamber dedi ki: Sıddıyklerin gönüllerinden en son çıkan en gizli huy,

Şüphe yok, mal ve mevki sevgisidir. Şu halde mevki dilemek vebaldir.

Tanrı yolunda hasların hası bile olsan mevki sahibi oldun mu âsi kesilirsin.

Mevki, senden öyle bir duman yüceltir ki bundan kurtulmanın imkânı yoktur.

Sultan Sencer'le Abbase-i Tûsi

Günlerden bir gün yüce padişah Sencer, tenha bir yerde Abbase'nin yanına gitti.

Uzlaşamadılar. Padişah, bir müddet Abbasenin yanında oturdu, sonra kalkıp gitti.

Birisi, Abbase'ye, neden sustun? Ne bir şey söyledin, ne de bir söz dinledin dedi.

Abbase şöyle cevap verdi: Gözüm padişaha ilişince

Bir de baktım ki sert dallarla, budaklarla dolu bir âlem; elimde de kör bir oracık var.

O orakla o dalları, budakları budamama, kesmeme imkân yok, susmaktan bakşa bir çare bulamadım.

Sen dünyadaki mevkile neşeliysen ahret makamından mahrum kalırsın.

Mal ve mevki senin çevrene toplandı mı malın yılan olur, mevkiin kuyu kesilir sana.

2720. Gönlün nedir? Musa. Nefsin de Firavun. Dünya ise yüzlerce çeşitte, yüzlerce renkte ateşten bir tas.

Cebrail buyurursa Musa'nın ateşe el atması hoş.

Fakat emreden Firavun olursa o ateş yüzünden çekeceğin azap da yüz renk, yüz çeşit olur.

İbadet bile etsen günah etmiş sayılırsın. Her uzvun, aleyhine tanıklıkta bulunur.

Orada senin için ne küfür vardır, ne iman. Buradan ne götürdüysen sana mal olan, odur.

2725. Burada ne ekersen orada ancak onu biçersin. Burada ne dokursan orada ancak onu giyersin.

Orada elde edeceğin kâr ve ziyan, ancak burada kazandığın kâr ve ziyandır.

A yoksul! Orada bir neşe bulamazsın, sevinemezsin. Buradan bir sevinç, bir neşe götürdüysen o başka.

İster zehirlenerek öl, ister tatlılıkla can ver; orada ancak kendi yükünü omuzuna alır, yüklenirsin.

Âlemin bütün zerreleri, birer birer hicaptır. Buna göre bir zerreye bile sahibolsan hesabını vereceksin demektir.

2730. Ayağını yere komuşsun ama pergel gibi başın dönüp durmada. Tembellik etme, yavaş olma. At yükünü, hafif ol, hepsinden vazgeç gitsin.

Musa'nın ulu Tanrıya münacatı ve velilerden birini görmek istemesi

Âlemi bezeyen Musa, Tanrıya, bana kendi dostlarından birini göster de dedi,

Yüzünü göreyim, gözüm aydın olsun. Bu istekle gönlüm yanıp yakılmada.

Tanrıdan hitap geldi: Bizim bir dert ehli doğru kulumuz var, filân ovadadır.

Kapımızın hâs kullarındandır o. Gece gndüz, bizim yolumuzda yürür.

2735. Kelim, onu görmek üzere yola çıktı. Oraya vardı. Bir de baktı ki o adam kendi âlemine dalmış.

Başının altına yarım bir kerpiç koymuş, üstüne de ancak dizine kadar gelen bir çul çekmiş.

Üstüne önden, arttan binlerce karınca, binlerce arı ve sinek üşmüş.

Musa, ona selâm verip bir şey istiyorsan söyle dedi.

Adam, ey Tanrı elçisi dedi, tez bana testinden bir yudum sucağız ver.

2740. Musa, testiyi almak üzere giderken bir an içinde o susuzun canı çıktı, öldü gitti.

Musa, suyu getirince onu, kuru yer üstünde can vermiş buldu.

Tanrı Kelimi bu hale şaşırdı. Kefen bulmak, mezarını kazıp gömmek üzere kalktı.

Geri dönünce bir de baktı ki bir aslan gelip onu paralamış, kalbini, karnını yeyip sömürmüş, doymuş.

Bu dertle Musa'nın gönlü coştu, kabardı. O adam yüzünden derdi, bir hayli fazlalaştı.

2745. Dile gelip dedi ki: Ey sırları bilen Tanrı! Bir gülü yüzlerce nazü naim içinde besler, yetiştirirsin*.

Bu sırrı nerden anlıyacağız? Senin sırrına ne gönül erer; ne can, o sırrı bulur.

Tanrıdan Musa'nın can kulağına şu cevap geldi: Daima onu biz suvardık.

Her vakitki gibi bu sefer de o kendi ciğerciğini yiyen susuza bizim su vermemiz daha hoş.

Daima onu biz giydirirdik. Nasıl olur da araya Musanın eli karışır?

2750. Şimdi bir vasıta zuhur etti. Etti ama neden ağyara iltifat ediyor?

---

* Prof. H. Ritter, "Burada metinden bir beyit eksik gibi görünmede„ diye bir not ilâve etmiş ki hakikaten öyle görünmede (S. 155, 16 nci beyte ait not).

Bizim gibisinden beslenip yetiştikten sonra neden bizden başkasına bir şey ister?

Araya ağyar ayak bastı. Biz de onu ebedî olarak aradan kaptık, götürdük.

Fakat o çulla kerpiç parçasının hesabını apaydın bir halde vermedikçe

Andolsun yüceliğimize, bizden bir kıl kadar bile koku alamaz, bir yandan bile kokumuzu bulamaz. Buna imkân yok.

2755. Azizim! Onunla iş görmek kolay değil. Onunla ancak gönülden, candan konuşulabilir.

Ounla can ve gönülden konuştuktan sonra artık o makamda dünyaya ait şeyler söylemek müşküldür doğrusu.

Bir adam, can âlemine kadem basmadıktan sonra hiçbir kimseye erlikle öğünemez, er sayılamaz o.

Feleği bile onun safında er sayma. Çark vurup duran dönek bir kocakarıdır o.

Her şeye yüzlerce bağla bağlanırsan asıl bağlanman lâzım olan yere nasıl bağlanabilirsin ki?

2760. Seni burada bunca timsah çekip durdukça göklere nice yükselecek, orada nasıl makam tutacaksın?

Yeryüzünün zinciri, ayağında oldukça nerden gökyüzüne yücelecek, orasını yurt edineceksin?

Sevgin köpeklereyken gökyüzündekiler, sana nerden meyledecekler?

Amel defterini yazanların, arılık ve kutluluk yurdunda bir avuç toprak parçasiyle düşüp kalkmaları lâyık mıdır?

Ululara mubah olan bir cemali, aptesaneyi yurt edinenler görebilirler mi hiç?

2765. Ne her can o sırra yol bulabilir, ne herkes o makama erişir oğlum!

Dünyaya binlerce can gelir ama içlerinden ancak biri bu sırra erer.

Bedenler yaratılmadan ruhların halleri

Böyle naklettiler: Ruhlar, bedenlerden önce yaratılmıştır.

Hem de tam üç dört yıl önce. Fakat o âlemde her yıl, bu âlemin bin yılıncadır.

Böyle rivayet edilmiştir ki yüce canlar, bu kadar müddet içinde bedene girmemişlerdi.

2770. Sonra hepsini birbirine kattılar, bir saf düzdüler.

Derken canların ardından birdenbire apaçık olarak dünya göründü.

Ruhların bir kısmı dünyayı gördü; canla, gönülle dünyanın bulunduğu tarafa koşuştular.

Yerlerinde kalanlara da sağ taraftan cennet görünüverdi.

Bunlar da cenneti görünce, ne şaşılacak şey, canlar vererek ehennemden kaçtılar, ennete ulaştılar.

2775. Ruhların az bir kısmı yerlerinde kaldı. Onlar hiçbir yandan, hiçbir şeye aldırış etmediler.

Ne dünyayı seçtiler, ne cenneti. Ne de bir kıl ucu kadar olsun, cehennemden ürküp kaçtılar.

Tanrıdan hitap geldi: A deli canlar! Burada ne durursunuz, ne istersiniz şimdi?

Dünyadan da hürsünüz, cennetten de. Cehennemden de bir mihnet yok size.

Size, yolumuzda ne lâzım? Size ancak bizim kapımız gerek.

2780. Ruhlar, bu hitabı duyunca coştular, Yarabbi dediler, sen bize hitabettin, ömrümüze doyduk, canımız feda sana!

Ey arşın, ferşin, kürsinin sahibi Tanrı! Sen daha iyi bilirsin, bize ne soruyorsun?

Biz, ancak seni isteriz. Başka bir şeycikler istemeyiz. Hakkalyakıyn Tanrı sensin, başka ne varsa hiç!

Tanrıdan şöyle hitap geldi: Mademki beni istiyorsunuz, çeşit çeşit belâlar istiyorsunuz demektir.

Üstünüze mahlûkatın kılları, çöllerin kumları,

2785. Yağmurların katraları, ağaçların yaprakları sayısınca,

Hattâ ondan da fazla mihnet ve belâ yağdıracağım ben.

Ateşten dikenler yaratacağım da her an yaralı göğüslerinize koyacağım.

Ruhlar, Tanrının bu hitabını duyunca o neşeyle coştular, köpürdüler, bağırdılar:

Canlarımız feda olsun o belâya. Bize ne dilersen ver, kabulümüz.

2790. Senin verdiğin belâyı canla başla kabul eder, ömrümüz ebedî bile olsa o belâya katlanırız.

Onunla her can arasında bir sır var. Her can, kendince bir sırra sahibim der.

Onca, bu kapıda yalnız sır sahibi odur, ondan başka marifet sırrını bilen yoktur.

Ruhların bildikleri doğrudur, iyidir. Fakat bütün ruhlar arasında o, asıl bir ruhu sever.

Öbür ruhlar, o ruhun perdesidir. Hepsi de o bir ruh için yaralanmıştır.

2795. Onlar, on sekiz bin âlemleri aşsalar yine bir arpa boyu yol gidebilirler.

Bütün ruhlar aynıdır ama maksat, marifet ehli olan ruhlardır.

Peygamberin karılarına ait hikâye

Mustafa'nın kadınları, bir gün hep birden ona sordular, dediler ki: Ey âlemin en büyüğü!

İçimizde en fazla hangimizi seviyorsun? Söylersen hoş olur.

Peygamber, ey gönül aydınlatanlar dedi, bugün sabretmeniz gerek.

2800. Yarın bildiğimi söyler, imkân bulursam hepinize cevap veririm.

Gece, ayrılık günü gibi kapkaranlık bir halde gelip çatınca onların her birini yalnızca yanına çağırdı.

Gizlice her kadına bir yüzük verdi, hepsinin yarasına mühtaç olduğu merhemi koydu.

Her birine, bu yüzüğü verdiğini öbürlerine söylememesini tembih etti, her birinden bu yolda söz aldı.

Bu sırrı gizlemesini, perdenin dışına ses vermemesini söyledi.

2805. Ertesi gün olunca kadınlar, yine peygamberin yanına gelip

Aynı soruyu sordular. Peygamber ağzını açıp dedi ki:

Bütün âlem içinde, kendisine gizlice bir yüzük verdiğim kadını severim ben.

Kadınlar, bu sözü duyunca sevindiler, gizlice neşelendiler.

Birbirlerine bakındılar. Bu sırrı sanki kimse bilmiyordu.

2810. Her birinin tek başına bu sırdan haberi vardı. Fakat Peygamberin Ayşe'yle olan işi başkaydı.

A çaresiz adam, sana gönül gerekse, mutlaka perde ardında bir iş görmek dilersen

Ciğerini ye, onunla geçin, neşelen. Fakat gönül kanını dökmede kayıtsız ol.

Çünkü ayrılıkla kan yutmazsan aşinalık sırrına erişmeye yol bulamazsın.

Tanrı rahmet etsin, Rabia'ya ait bir hikâye

Rabia gibi makam sahibi bir kadın, tam bir hafta yemek yememişti.

2815. O bir hafta içinde elden, ayaktan düşmedi. İşi gücü, daima namazdı, oruçtu.

Fakat açlık, onu ayaktan alınca âzasına kuvvetli bir zayıflık, bir titreme düştü.

Oralarda namuslu bir kadıncağız vardı. Rabia'nın halini anlayıp bir kâse yemek getirdi.

Rabia, bir yandan bir ışık bulmak derdine düştü.

Geri dönünce bir de baktı ki bir kedi gelmiş, kâseyi devirmiş.

2820. Testiyi alıp suyla iftar etmek için geri döndü.

Testiyi alıp gelirken testi elinden düşüp kırıldı. Bu sefer susuz da kaldı.

O ciğeri yanık hatun, ta ciğerinden bir ah çekti. Görsen âlem tutuştu derdin.

Yüzlerce acizle dedi ki: Yarabbi, bu çaresiz miskinden ne istersin ki?

Beni böyle perişan eden sensin. Niceye dek beni kanlara bulayacaksın?

Tanrıdan hitap geldi: Dilersen şimdicek aydan balığa dek bütün âlemi sana bağışlıyayım.

Fakat bunca yıllık derdi de karşılık olarak gönülden alırım. Bir düşün artık.

Çünkü benim yüzlerce yıllık derdimle hilebaz dünya, bir gönülde beraber yerleşemez.

Sana daima bizim derdimiz gerekse daimî olarak dünyayı terk etmelisin.

Buna nail olursan ondan nasibin yoktur. Çünkü Tanrı derdi, bedava deildir.

Behlûl'e ait bir hikâye

Gönlü perişan Behlûl, Bağdat'ta çocukların elinden bunalmıştı.

Boyuna ona taş atıyorlar, her yandan üstüne saldırıyorlardı.

Âciz kalınca yerden bir küçük taş alıp onlara verdi, yalvardı,

Dedi ki: Bu kadar taş atın bari. Büyük taşlarla beni topal etmeyin.

Taştan ayağım yaralanırsa oturarak namaz kılmaya mecbur olurum.

Nihayet bir taş, onu adamakıllı yaraladı. Canı yandı, gönlü altüst oldu.

O taş yüzünden daralmış gönlünden öyle kan aktı ki taşın gönlü bile onun derdinden kan kesildi.

Onlardan kurtulmak için perişan bir halde topallıyarak Basra'ya gitti.

Sözü uzatmıyalım, geceleyin Basra'ya ulaştı. Uyumak için bir yana gitti,

Bir bucağa girdi. Meğerse orada birisi öldürülmüş, kanlara, topraklara bulanmış, yatmadaymış.

2840. Bunu bilemedi, yanına yattı, uyudu. Uykuda bütün elbisesi kanlara battı.

Ertesi günü halk, gelip öldürülüp yere yıkılmış adamı,

Yanında da elbisesi kanlara bulanmış Behlûl'ün ayakta durduğunu görerek

Bu işi Behlûl'ün yaptığına hükmettiler.

Ona a köpek dediler, nerelisin sen, nerden geldin sen? Sende bir aşinalık göremiyoruz.

2845. Behlûl, Bağdat'lıyım, oradan kalktım, buraya geldim. Bu öldürülmüş adamın yanında yattım, dinlendim.

Bu adamın öldürülmüş olduğunu ancak tanyeri atıp âlem ışıyınca gördüm dedi.

Behlûl'e, geceleyin Bağdat'tan kalktın, kan dökmek için ta Basra'ya geldin ha dediler.

Ellerini kuvvetlice bağlayıp onu merhametsiz zindancıya teslim ettiler.

Ciğeri yanık Behlûl, içinden ey gönül diyordu, hadi bakalım, bugün ne yapacaksın?

2850. Çocukların taşından kaçtın ama burada kendi kanına girdin.

Bağdat'ta o taşlara razı olsaydın Basra'da can korkusuna tutulur muydun hiç?

Nihayet padişaha haber verdiler. Öldürülmesi için emir geldi.

Onu tutup darağacına götürdüler. Zalim cellât, merdiveni dayadı, Behlûl'ü çıkardı.

Boynuna ipi geçirmek isterken Behlûl, başını Tanrıya kaldırdı,

2855. Dudakları oynamıya başladı, gizlice bir şeyler söylüyordu. Tam bu sırada bir yandan temiz birisi fırladı.

O suçsuzdur, adamı ben öldürdüm. Benim öldürülmem gerek.

Bu kadar yükü taşıyamıyacağım. Bir tek boynuma iki kanı birden alamıyacağım diye bağırdı.

Her ikisini de padişahın huzuruna götürdüler. Padişahın veziri de oradaydı.

Basra padişahı, uzun zamanlardır Behlûl'ü görmek istiyordu.

2860. Onu görmeyi çok istiyordu ama bir kere bile yüzünü görmemişti.

Vezir, Behlûl'ü görünce tanıdı. Çünkü önce de görmüş, konuşmuştu.

Dile gelip dedi ki: Padişahım, kutlu olsun. Behlûl'ü arıyordun ya, işte Behlûl.

Padişah neşesinden yerinden sıçradı. Onu yanına aldı.

Başını, yüzünü öptü. Yüzlerce izzetler, ikramlar ederek yanına oturttu.

2865. Kaatille maktulün ahvalini, sonra da Behlûl'ün kıssasını söylediler.

Basra padişahı, derhal bu gencin kanını dökün dedi.

Behlûl, padişaha ey gazi padişah dedi, gönlümün yanışına hürmetin varsa

Sakın onun kanını dökme. Kanını dökersen bir fayda elde edemezsin, hayır olmaz sana.

Doğrulukla kalktı, benim için kendisini âdeta feda etti o.

2870. Benim için caniyle oynadı. Nasıl olur da bu gencin kanı dökülür?

Bunun üzerine padişah, ödürülen adamın yakınlarını çağrdı. Onlara: «Diyet istemeniz gerek.

Dilerseniz onu öldürebilirsiniz ama iyi olmaz. Bu işi, farz edin ki o yapmadı, ben yaptım.

Âsidir ama muti. Ona Behlûl şefaat etmede» dedi.

Nihayet onları altınla razı ediverdiler. Bütün düşmanlarını hoşnudeylediler.

2875. Padişah, o gence «Nasıl oldu da halk arasından kalktın?

Ne oldu sana canından geçtin, korkmadan yaptığını söyleyiverdin?» diye sordu.

Genç dedi ki: Bir ejderha gördüm ki benzerini hiçbir yerde görmemiştim.

Ağzını açmış, ateş püskürmedeydi. Mermer kaya bile korkusundan yarı canlı bir hale gelmişti.

Bana, kalk, doğruyu söyle. Yoksa işin bitiktir.

2880. Şimdicek kanını emer, ebedî olarak içine girer, yerleşirim.

Ebedî bir azap içinde kalırsın. Âlemde hiçbir kimsecik de feryadına erişemez dedi.

Onun korkusundan yerimden fırlayıp yaptığımı söyledim, kurtuldum.

Padişah, bunun üzerine Behlûl'e ya sen dedi, darağacına çekileceğin vakit ne dedin?

Behlûl dedi ki: Candan elimi yudum. Helâk olmak üzere bulunduğumu anladım.

2885. Başımı kaldırıp Yarabbi dedim, bu gönülsüz yoksuldan ne istersin?

Bunları başıma üşüştüren sensin. Beni şu anda ağlatıp sızlatarak öldürürlerse

Kan diyetimi onlardan değil, senden isterim. Bir avuç dağınık kişiden ne alabilirim ki?

Seni tanırım, başka kimsem yok. İşim gücüm seninle. Uğradığım, düştüğüm hal, ancak senin hükmünle olmada.

Ben bu sözü gigzlice söylerken bu genç kalktı, bağırdı.

2890. Bu söz üzerine beni darağacından alıp indirdiler. Sözüme cevap olarak perde ardından bu iş zuhur etti işte.

Ulu Tanrıdan uğradığım mihnet, beni önce perişan bir hale soktu

Beni önce kanlı kaatil yaptı ama sonunda bana yüzlerce can vererek lûtuflarda bulundu.

Önümde muradıma erişmemek, mahrumiyete uğramak olsa bile bu yolda yüzlerce can vererek ona gitmek gerek.

Fakat sen başkasını gördükçe bütün hayrı, şerri başkasından geliyor sanrsın.

Leys-i Busence'ye ait bir hikâye

2895. Leys-i Busence, dışarı çıkmış, çarşıda gidiyordu. Sitemkâr bir Türk, kafasına bir sille aşk etti.

Birisi, a Türk dedi, bu silleyi niye vurdun? Bilmiyor musun o kim?

O falan adam. Güneş gibi tamamiyle nurdan ibaret. Padişaha onunla buluşup görüşmek, düğünden, bayramdan daha hoş gelmede.

Türk, onun şöhretini duymuştu. Makam ve derecesini de işitince

Yaptığına pişman oldu. Suçlular gibi özürler dileyerek Pirin huzuruna geldi.

2900. Yaptığım suç yüzünden belim kırıldı. Bilmedim, yanlış harekette bulundum, sarhoştum dedi.

Pîr ona, aldırma bu işe a çavuş diye cevap verdi.

Bunu senden görseydim kötü bir işti ama geldiği yerden geldi. Orada yanlış olamaz.

Her şeyi Haktan gör ama bir an bile kulluktan ayrılma.

Merdut musun, makbul mü? Ezelî hükme göre kutlu musun, değil misin? Bilmezsin ki.

2905. Yalnız şunu bilirsin ki can, bedende oldukça Tanrı buyruğunu tutman gerek.

Bunu bilirsin sen, onu bilemezsin. Bir zanna kapılıp gitmek doğru olamaz.

Tanrı büyüktür, kerem sahibidir. Sana da daima kulluk etmek icabeder.

Musa ve ibadet eden kul

İbadet eden bir kul vardı, hiçbir an dinlenmez, hiçbir anını ibadetsiz geçirmezdi.

Gece gündüz işi gücü, ibadetti. Ömrü ibadetle geçmedeydi.

2910. Musa'ya Tanrıdan vahiy geldi: O ibadet edene de ki ey Tanrı kazasına razı adam!

Daima ibadet etmeden maksadın ne? Adın bahtsızlar divânına kaydedilmiş.

Musa gelip ona haber verince adam daha fazla ibadete koyuldu.

İşe öyle bir sarılış sarıldı ki evvelce yüz kat ibadet ediyorsa bu sefer ibadetini bir misli daha artırdı.

Musa dedi ki: Sen şakıylerdensin. Öyle olduğu halde neden böyle ibadete koyulmadasın?

2915. O yol yitirmiş adam, Musa'ya ey Tur dağının dudu kuşu, ey Tanrı kapısının eri dedi;

Nice zamandır ben kendimi bir hiç saymada, hiçbir işe yaramadığımı sanmadaydım.

Beni de hesaba kattığını anlayınca ibadetim, birken bin oldu.

Mademki adım, onun şakıyleri arasına alınmış, her iş bana daha iyi gelmede artık.

Ateşe su serpiyor ama ondan ne gelirse hoş.

2920. O kapıdan gelen her şey, ister iyi olsun, ister kötü, yol azığıdır.

Tanrı bana nur da bağışlasa câiz, beni ateşe atsa da câiz. O Tanrıdr, bana kulluk düşer ancak.

Uzakmış, yakınmış, öyle bir şey düşünmem ben. Daima bu tarzda onun huzurundayım işte.

Musa, tekrar Turıya varınca Hak, sırların yüce makamından hitabedip dedi ki:

O ibadet edenin ihlâsını gördüm. Tepeden tırnağa kadar dinle meşgul olduğunu anladım.

2925. İbadetini kabul ettim. İbadetini büsbütün artırdı o.

O, kulluğunu artırınca Tanrının Tanrılığı da ondan fazla arttı, coştu.

Şimdicek onu bahtı yâr olanlardan saydım, eşkıya levhinden adını sildim.

Devlet sahipleri arasına kattım onu. Var, şimdi benden müjde götür ona.

Sen, insanın sırrını bilmiyorsun ya, sakın bir kıl ucu bile onları inkâr edeyim deme.

2930. Şimdi bilgisizlik yüzünden insan ikrar veya inkârla dolar, bir şeye saplanır kalır ama yarın herkesin matai meydana çıkacak.

Buhara'lı pirle puştun biri

Buhara'lı bir pir, yolda giderken ansızın bir puşta rasladı.

Onu dünyada eteği pisliklere bulaşmış görünce tiksindi, sürünmesin diye eteğini topladı.

Puşt dedi ki: Ey Buhara'lı! Henüz ne senin matain meydana çıkmıştır, ne benim.

Bugün matama güvenme. Yarın herkesin ne malı varsa meydana çıkacak.

2935. Makbul veya merdut oluş meydanda değil ya; bugün ne sana senden fayda var, ne benden ziyan!

Sen körlüğünden yalnız bugünü görüyorsun. Neden bugün benden eteğini çeker, toplarsın ki?

Bugün benden çekineceğine dayanmalısın ki yarın, adına bir lûtuf yazısı gelsin.

Adam, puştun bu sözünü duyunca gönlü dertlerle dolu olarak yerlere döşendi.

Gönül! Bugün sende ne var, neye sahipsin? Belli bile değildir. Gönül, ancak görünüşe göre bir şüpheye düşer, görünüşe bakar da bir şey umar.

2940. Fakat can matamı sen bile bir araştırırsan an geçmez, biraz daha şaşırır kalırsın.

Elinde ihtiyarın varsa Tanrı buyruğuna göre hareket et. Başka hiçbir şeyle işin yok senin.

Buradan seni iyi de götürseler elinde bir şey yok, kötü de götürseler bir şey yok. Haberin olmadan getirdikleri gibi yine de haberin olmadan götürecekler.

Gazali ile mülhit

Bazıları Gazali'ye bir mülhit seni mum gibi kesip öldürecek dediler.

Korkup evine kapandı, dur bakalım, iş neye varacak dedi.

2945. Evinde bir hayli müddet oturdu. Nihayet canı sıkıldı, evden tamamiyle bezdi.

Birisini Bu-Şehdi'ye gönderip ona "Ey Hak yolunda üstat tanınan!

Mülhitlerin korkusundan evimde kapalı kaldım. Akıllıydım, delirdim âdeta.

Ne buyurursan onu yapacağım. Belki bu derde bir derman bulurum„ dedirtti.

Bu-Şehdi, bu haberi duyunca coştu, haberi getirene şöyle söyledi:

İmam hocaya söyle: Ey yoldan çkmış, sapıtmış adam! Sen Hakkın ne sırdaşısın, ne veziri.

Tanrı, evvelce seni yaratır, meydana getirirken sana hiç sormadı, seninle hiç danışmadı.

Öldüreceği vakit de senden bir şeycik sormaz. Müsterih ol, niceye bir ıstırap çekeceksin?

Seni, sensiz olarak meydana getirdi. Yine de seni, sensiz olarak alıp götürecek.

Bu çeşit bir haber duyunca Gazali'nin gönlü rahatlaştı, tuzaktan kurtuldu, dışarıya çıktı.

Mademki Tanrı saltanatına erişmeğe imkân yok, iş senin dilediğin gibi olmıyacak; ne diye istersin ki?

Duaciyle meczup

Bir din bilgini dua etmede, dünyalar dolusu halk da âmin demedeydi.

Meczubun biri, ben bilmiyorum, bu âmin ne demek ki? dedi.

Ona, âmin şu demek dediler; imam hoca Tanrıdan ne diliyorsa

Öyle olsun, öyle olsun, öyle olsun diyoruz. Meczup feryadederek dedi ki:

İmam hocanın dediğini ne olursa olsun, öyle de olmaz, böyle de olmaz. Onun dediği olmıyacağına göre bu kıvranma niceye bir?

Tanrı ne isterse eksiksiz, fazlasız o olur ancak. Öyleyse artık kendiliğinizden ne istersiniz ki?

Sana bir şey nasibolmıyacaksa gönül yanışından başka bir kısmetin olamaz.

Fakat o bir şey diledi mi olur. Dilemezse gülünden diken bitirir senin.

Ağlıyan bir meczup

Bir meczup, yol başında tozlar içinde oturmuştu.

2965. Bir zaman inciler gibi gözyaşları saçmada, bir zaman başına tozlar savurmadaydı.

Birisi, ey tozlara bulanmış adam dedi, neden böyle zari zari ağlarsın?

Meczup dedi ki: Canım dalgalanıp coşmada. Onun için mum gibi gözyaşlarına gark oldum.

Ben yalnız ve yalnız Tanrıyı diliyorum ama o beni hiç istemiyor, aldırış bile etmemede.

Bir Meczubun ulu Tanrıya münacatı

Ovada bir meczup vardı. Adamakıllı aklını kaptırmıştı.

2970. Gökyüzüne bakıp dertli bir gönülle derdi ki: Yarabbi!

Sen sevgiden anlamıyorsun, bu işi bilmiyorsun ama ben seni daima sevmedeyim.

Senin, benim gibi birçok dostun var, fakat benim senden başka dostum yok.

Ey dünyalar aydınlatan! Nasıl diyeyim sana? Ne olursun, bir kerecik olsun sevgiyi benden öğren!

Öyle yaşa ki her an yüzlerce âlem, öyle bir mumun iştiyakiyle pervane kesilmiştir.

2975. Onu bir sebeple bulmıya imkân yok ama devlet geldi, baht yâver oldu mu bulunabilir de.

Bir zerrecik baht yardım etti mi seni güneşe götürür, kılavuzluk eder sana.

Baht ve devlet hususunda şeyhin bir sözü

Adamın biri, bir şeyhe ey işi gücü iyi er, dedi; devlet sana yâr olsa ne yaparsın?

Şeyh dedi ki: Devlet yâr olursa ne lâyıksa, ne gerekse o bilir, o söyler.

Birisine devlet yâr oldu mu onun işini gücünü o devlet düzeltir gider.

ON BİRİNCİ MAKALE

2980. Oğlu, mevki sahibi olursam niçin perişan olayım, neden yol yitireyim?

Aşırı olmamak şartiyle mevki sahibi olursam, ileriye gitmemek şartiyle mevki ve rütbe peşine düşersem beni menetme.

Birazcık mevkie meyledersem mevki gururu sel gibi hemencecik beni kapmaz ya dedi.

Babasının verdiği cevap

Babası dedi ki: azıcık bir mevkie sahibolursan o az mevki yüzünden kuyuda pek çok kalırsın.

Hattâ bir yol tutar da ibadete kapılırsan o bile sana derhal hicap olmıya başlar.

2985. İbadetten bile hicap altına girersen elbette mevki isteme yüzünden daha fazla hicap altında kalırsın.

Çölde yapayalnız bulunan er

Tevhit erbabından büyük bir er, ömrünce çölde yapayalnız yaşadı.

Yanında ne kova vardı, ne ibrik, ne ip. Yanına ne su alırdı, ne yol azığı.

Sonunda o yoldan garipler gibi geldi. Koynuna bir lokma ekmek aldı.

Gâh onu koklar, gâh eline alır, gâh âcizler gibi kıvrılıp yatar uyurdu.

2990. Birisi, böyle yaşıyacak olduktan sonra dedi, neden böyle biçare oldun, sebep neydi buna?

Bir lokma ekmeğin kokusiyle bu hale gelecek olduktan sonra neden o mücahedelerde bulundun?

Adam dedi ki: İşte ben de şimdi, yaptıklarımın kefaretini çekiyorum ya!

Benim o yalnız yaşayışım bir vehimden ibaretti. Gururum, gafletim çoktu.

Bütün yaptıklarım dâvanın ta kendisiydi. Ancak şimdi mâna, birazcık parladı bana.

2995. Gururumdan tövbe etmek nasiboldu da şimdi her an, biraz daha fazla tövbekâr olmadayım.

Haktan gayri bir şeyle yaşamak, kulluğun delili olabilir mi hiç?

Haktan gayri bir şeyle yaşarsan ancak o şeyin kulu olursun.

Bir kıl ucu kadar bile seni bağlıyacak bir şey varsa henüz bir kıl kadar kayıt içindesin demektir.

Her şeyin, bir uğurdan önünden kalkması lâzım. Halbuki sen her an biraz daha kendine mukayyet olmadasın.

Ölünce her türlü emelden kurtulacaksın. Bunu biliyorsun da neden ölümüne bağlanmıyorsun?

Bir yapraktan daha taze, daha yeşil değilsin ya. Kalk, titre, sarar, düş!

Bu kapıda düşkünlüğe kalkışırsan bil ki bu kapıdan kalkar, yücelirsin.

Bu kapıda yıkılır, düşersen öyle bir kalkarsın ki bir güneş kesilirsin âdeta.

Bir tabut gören meczup

Birisi ölmüştü. Tabutunu el üstünde götürmedeydiler. Kendisinden geçmiş bir meczup uzaktan görüp

Kimdir bu ölen ki ansızın ölüm aslanı onu kapıvermiş? dedi.

Ey coşkun deli dediler; o, kuvvetli, pehlivan bir gençti.

Meczup onlara dedi ki: O yiğit, güreşte kuvvetlenmiş ama

O ciğerleri yanık zavallıcık, bugün ansızın kiminle görüşecek? Onu bilememiş.

Ona öyle kuvvetli bir er sataşmış, kuvvetle onu korkusuzca öyle bir yıkmış,

Öyle bir yere atmış, kanlara gark etmiş ki artık düştüğü yerden bir daha kalkamaz.

Fakat Tanrıya hamdedebilir. Çünkü o cömert er, bir başka yer görebilir.

Kimsenin düşmemeye çaresi yok. Bu denize niceleri düşmüştür.

Sen de buraya düşmüşsen kalkacağına imanın yoksa cansızsın demektir.

İçinde bulunduğun âlem sana hoş geldi de kanadını açtın, bu leşe pençeni batırdın.

3015. Halbuki sen ne bu köye sahiboldun, ne de bunu satın aldın. Farzet ki burasını hiç görmedin.

Aklı başında olan adam, insanlara bir müddet için mal olan bir âleme gelmez bile.

Bu âlem, ancak bir anlıktır. Artık böyle bir âleme neden gönül bağlarsın ki?

Eğer ehliysen âlem, gideceğin âlemdir. Zaten sen, oranın, o âlemin malısın.

Yeni doğmuş çocuk hakkında Peygamberin sözü

Peygamber, anasından yeni doğan çocuk hakkında sahabesine şöyle demiştir:

3020. Çocuk, yeryüzüne düştü mü gayet de âciz olur, ağlamıya başlar.

Fakat bu âlemin aydınlığını, yerin, göğün genişliğini görünce

Artık asla ana rahmini anmaz. Yeni baştan karanlık bir âleme giriftar olmaz.

Bu daracık yuvadan o âlemin geniş ovasına giden kişi de tıpkı böyledir.

O adamın hali de buna benzer tıpkı. Onun için ana rahmi, bu dünyadır.

3025. Nasıl dünyaya gelen çocuk, bir an bile tekrar ana rahmine dönmek istemezse

Dünyadan o âleme giden de bir daha bu âlemi istemez. O da aynen o çocuğa benzer.

Ey gönül! Canın, bu âlemin malı değildir. Can eriysen cihanı ateşe at.

Kalbin bile ileriye gidemez, yol alamazsa kalıbınla beraber nasıl ilerleyip yol alabilirsin ki?

İleriye doğru aşılan yol, iyi bil ki ancak canla aşılabilir.

3030. Gönül manastırının içinde bir halvet yurdu kur, o halvetten de Tanrıya bir yol yap.

Bir iş yapacaksan canla başla yap, onu göstermeye kalkışma, gizle.

Elbiseni değiştirmen yakışık almaz. Çünkü elbiseyi diken odur, kaftan senin elinde değil.

Fakat kudretin varsa erler gibi elbiseden geç, canını değiştir!

Tanrı ikisinden de razı olsun, Hasan ve Huseyn'e ait bir hikâye

Hasan bir yere gidiyordu. Huseyn de yanındaydı. O iki ulu, yolda bir ırmağa rasladılar.

3035. Hasan bakındı, Huseyn'i göremedi. Önüne baktı, arkasına baktı.

Bir de gördü ki Huseyn, ırmağın öte yanına geçmiş. Onun derecesini kendi derecesinden üstün görüp

Dedi ki: Ey Tanrı kapısının dostu, o kapının eri! Nihayet bu yolu sen, benden öğrendin.

Öyle olduğu halde nasıl oldu da suyun üstünden yürüdün, geçtin? Bu kerameti neyle buldun?

Huseyn dedi ki: Ey mutlak üstat! Ben, Tanrı yolunda bu dereceyi şununla buldum:

3040. Benim işim gönlümü ağartmaktı, sense kâğıtları karartıp durdun.

Erler gibi sen de gönlünü tebdil edersen şu dönen gök kubbe, sana aşk güneşi kesilir.

Bir gönüle sahibolursun ki teşbihten de müstağnidir, tatilden de. Bütün tebdil ve temsillerden ayrılmıştır.

An olur, tertemiz kutluluk yurdunda gül kesilir; zaman olur, toprak kaydına düşer, o surette görünür.

Gâh kendisindedir, gâh kendisinden geçer. İki hali de vardır ve bundan da yücelik bulur, ondan da.

Tanrı rahmet etsin, Şibli ile Şibli'ye bir sual soran

3045. Şibli, bir gün bir meclisteydi. Birisi, ey cihanı aydınlatan, söyle!

Ârif kimdir? diye sordu. Şibli, şöyle cevap verdi: Ârif, o kimsedir ki iki âlem de önüne gelse

Kirpiğinin bir kılıyla yerinden kaldırır. Hattâ ârifin kudreti bundan da artıktır.

Başka biri, bir başka gün ona, ey sırların üstadı, ârif kimdir? diye tekrar sordu.

Şibli şöyle dedi: Ârif, öyle zayıf, öyle kudretsiz bir kişidir ki şu dünyaya bir an bile tahammül edemez.

3050. Derken birisi yerinden fırlayıp ey âlemi aydınlatan dedi, filân gün ârifi şöyle tarif ettiydin.

Bugünse böyle söylemedesin. Âdeta din yoluna bir tenakuz komadasın.

Şibli dedi ki: Ey sual soran! O gün, ben bende değilmişim. Açıkça meydanda bu.

Fakat bugün, kendimdeyim. Sözün doğrusu bu, sana bundan daha iyi bir cevap olamaz.

Güzelliği bir cihetten gören kişinin görüşünde kemal yoktur.

3055. İyiliği de görmek gerek, kötülüğü de. İnsan kendindeyken bulunduğu makamları da görmeli, kendinden geçtiği zaman bulunduğu makamları da.

Onları hep birden ve ondan görürsen iyi, kötü göremezsin ki.

Kötülük görsen bile değilmi ki o, ondandır, ondan gelmededir, iyilik olur, iyi görünür.

Sevgilinin tek bir uzvunu görmeye kalkışma da gözlüler gibi onu bir bütün olarak gör.

Bir uzvu yüzünden elden, avuçtan çıkma. Yedi âzasını da birden ve olduğu gibi görmek gerek.

3060. Hem evi, hem tavanı görürsen bütün bir aşk âlemini, kendine vakfolmuş görürsün.

Sultan Mahmut'la Ayaz hamamda

Günlerden bir gün gümüş bedenli Ayaz, canlar yakacak tek başına hamama gitmişti.

Bir yoldaşı, Sultan Mahmud'a dedi ki: Sevgilin bugün hamama gitti.

Padişah, bu sözü duyunca gönlü, bir deniz gibi coştu köpürdü.

Derhal yalnız başına alelâde bir adam gibi kalkıp hamama gitti.

3065. Hâsılı o peri gibi güzel Ayaz'ın yüzünü gördü. Yüzünün aksiyle hamamın duvarı ateşler içinde kalmıştı âdeta.

Yüzünün aksiyle sanki hamamın duvarı raksa girmişti; kapısı, damı oynamadaydı.

Padişah, onun güzelliğini baştan ayağa kadar gördü. Canını bir bir her tarafına vakfetti.

Gönlü bir balık gibi tavaya düştü sanki. O ateşle hamama girmiş yanıyordu âdeta.

Ayaz, padişahın ayaklarına kapanıp padişahım dedi, bugün sana ne oldu böyle?

3070. Aklın, kâmildi senin. Öyle bir akıl, alelâde bir akılmış gibi kayboldu gitti.

Padişah dedi ki: Yalnız yüzünü görüyordum, başka taraflarından haberim bile yoktu.

Şimdiyse her tarafını gördüm, her yanına ayrı ayrı iştiyak çekmede, yanıp yakılmadayım.

Yüzünün aşkiyle canım yanıyordu. Şimdi yüzlerce ateş daha parladı, alevlendi.

Bir bir her tarafın gönlümü okşamada. Hangi sevgiyle oyalanayım, nereni seveyim şimdi?

3075. Ey gönül! Sevgiliyi canının içine al. İnciler saçan gözünden ona saçılar saç.

O, gönlünün tahtına oturdu mu gönlünde ne var, ne yoksa hepsini atar, gönlünü arıtır senin.

Onun verdiği neşeyle kalk yerinden, gâh başının üstünde yürü, gâh ayaklarına bas, koş!

Bütün bir âlemi seyret, sil süpür. Çünkü sen, her an bir âlemi sömürdün zaten.

Fakat yüz binlece kişi başına toplanıp bilgisizlik yüzünden sana ok gibi yağmur yağdırsa bile aldırma.

3080. Sevgilin seninle beraber olduktan sonra bir ah bile etmen, işten uzaktır, mânasız bir şeydir doğrusu.

Şeyh Bayezid'le kendisine had vurulan kallaş

Âlemi aydınlatan Bayezid, günlerden bir gün sarraflar arasından geçmedeydi.

Yolda bir kallaş gördü. Tepesinden tırnağına kadar suçlara batmıştı.

Birisi ona öyle bi had vuruyordu ki vücudundan seller gibi kan akıyordu.

O halde bile kallâş ah etmemekte, gülmekte, keşke demekteydi,

3085. Beni hep böyle döğselerdi, vücuduma ateşten kılıçlarla vursalardı!

O rindin bu haline din şeyhi şaşıp kaldı. Orada gece basıncaya kadar bekledi.

Had bitince Bıstam piri, adama gizlice sordu:

Bu kadar yaralandın, kanlar aktı. Sense gül gibi güldün, açıldın.

Ne bir ah ettin, ne bir katra gözyaşı döktün. Senin bu haline şaştım doğrusu.

3090. Bunun sırrı nedir? Anlat bana. Nasıl oluyor da bu mihnet içinde güzel güzel yaşamadasın?

Sevgilisinden ayrı düşen kallâş, bu sözü duyunca dedi ki: Şeyhim, sevgilim uzakta

Durmuş, bir yana çekilmiş. Hiçbir şeyle meşgul değil, yalnız beni seyrediyordu.

Onu yol üstünde durmuş görünce derdimden haberim bile olmadı.

O anda yüz yaram olsaydı hiç gözüme mi görünürdü?

Sevgili benim için ayak üstünde durmada, artık ben nasıl olur da ayağımı diremem ki?

O tek er, bu sözü duyunca gözünden sel gibi kanlar revan oldu da

İçinden dedi ki: Ey kara günlere düşmüş pir! Din yolunu bu kallâştan öğren.

Dine ait her işin tersine. Bir bak da gör, sen nasılsın, o nasıl?

Bu rintten din öğrenmek gerek. Öğrenececeksen böyle öğrenmelisin işte.

Dinde nice teslim ve rıza ehli vardır ki aşağılık bir kuldan yol öğrenirler.

Köleyle Abdullâh-ı Mübarek

Mübarekoğlu, bir sabah bir yere gidiyordu. Kar vardı, rüzgâr esmedeydi.

Yolda bir köle gördü. Üstünde yalnız bir gömlek vardı, soğuktan titreyip duruyordu.

Mübarekoğlu, köleye dedi ki: Neden efendine söylemezsin? Sana bir elbise alsın.

Kölecik dedi ki: Efendime ne söyliyeyim? O, eksiğimi, fazlamı zaten görmede.

O beni açıkça gördükten sonra ben ne diyeyim? O, benim halimi benden iyi bilmede, ne isteyeyim ondan?

Mübarekoğlu, bu sözü duyunca can evinden bir ateştir çıktı, tepesinden fırladı.

Bir nârâ atıp kendinden geçti, yerlere döşendi. Öyle bir söz eri, sükût içinde yerlere yıkıldı kaldı.

Kendine gelince dilini açtı da dedi ki: Bize bir kılavuz zuhur etti.

Ey hakikat yolunu görenler! Yolu bu Hintli köleden öğrenin.

Kimin gönlünde ne var? Kim bilir? Bunca halk içinde kimin gönlü dağlanmış? Kim anlar?

Onun dağından âgâh olan gönül, bir nefeste ona varacak yolu kısaltır.

Hangi gönülde onun dağından bir nişane varsa bir an içinde ayağını vurarak canlar saçar.

Hani o Habeşî gibi. Dağından haberdar olunca bir an içinde zayi olmuş ömrünü elde etti.

Peygamberin huzuruna gelen Habeşli

Bir Habeşli, Peygamberin huzuruna gelip dedi ki: Vakit geldi, tövbe edeceğim.

Tanrı diler beni yarlığasın, diler tövbem kabul edilsin, ne olursa olsun; senin gibi bir Peygambere dayanmışım ben.

Peygamber dedi ki: Sen tövbe ettikten sonra iyice bil ki bağışlandın demektir.

Bunun üzerine Habeşli, "Ben suçlarımla yolumu yitirmiştim.

Suçlarımı Tanrı beğenmez. Doğru, doğru ama bir de suçlarımı gördü mü ki?„ dedi.

Peygamber, bilmez misin dedi; Tanrıdan bir zerre bile gizli değildir.

3120. Suçlarını zerresine varıncıya kadar görmüştür ama yüzüne vurmamış, örtmüştür.

Habeşli, bu sözü duyunca kanlı yüreğinden bir ah çekti.

Gönlünden o ah, öyle bir çıkış çıktı ki can kuşu, kendisinden geçti.

Mustafa'nın önünde topraklara döşendi, tertemiz bir halde yerlere serildi, tertemiz Tanrıya ulaştı.

Peygamber, dostları çağırdı, ey ashap dedi, hep birden koşun

3125. Da utanca gark olmuş Tanrı şehidine ağlayın, tekbir getirin, namazını kılın!

Utangaçlıktan ölen kişinin bedeni, tutyalaşır.

Onun toprağının bir zerresini koklasan o bir zerre âdeta coşup köpüren yüz deniz kesilir.

Aldığı kızı, kız bulamıyan adam

Bir adam, güzel bir kız aldı. Fakat mührünü yerinde bulmadı.

Onu bozuk görünce, kız olmadığını anlayınca

3130. Bir de baktı ki kızın bütün bedeni gül suları gibi terlere batmış; gül gibi elbisesinin yerine canını yırtıyor.

Adam, kadını utancından o halde görüp o gönül darlığiyle ölüm korkuları geçirdiğini anlayınca

Onun utanmasından gönlü burkuldu, illetini sihhat saydı.

Dedi ki: Senin şu sırrını açarsam imansızım.

Anan bile bu sırdan haberdar olmaz, babanın nerden haberi olacak?

3135. İnsan oğlu ayıptan halî değildir. Sende de kazara böyle bir ayıp varmış, olur ya.

Fakat ben onu örteyim de Tanrı da benim ayıbımı örtsün. Çünkü benim ayıplarım, seninkinden çoktur.

Gönlünü hoş tut. Artık bunu anma. Bir daha bu söz, hatırına bile gelmesin.

Ertesi gün olup bu hal geçince o altın kanadlı kuşun kanadları döküldü

Öyle bir hastalanış hastalandı ki bir günün içinde yüzlerce derde uğradı.

3140. İliği, damarı, çenk gibi feryad içinde kaldı. Bütün içi, hurma gibi kemikten ibaret kaldı âdeta.

Kocası, onun altın gibi sararmış yüzünü görünce bir doktor çağırdı.

Kadında hal nerde? Dermandan bir zerrecik eser bile yoktu. Her an yüzünün sararması artıp duruyordu.

Kocası, gizlice dedi ki: Kendini gencecikken öldürdün.

Gizlememi istiyorsan gizledim, örttüm. Bu işi hiç söylemiyorum.

3145. Benim de haberim olmamasını istiyorsan hiç olmamış say.

Neden bu gamla bu kadar zahmetler çekmedesin. Bak, nihayet bu derecede hastalandın işte.

Kadın bunun üzerine dedi ki: Ey temiz ahlâklı eş! Senin gibi bir adamdan iyi sözden başka bir söz çıkmaz.

Sen, sana lâyık olan sözü söyledin, lâyık olan işi isledin. Benim derdimi çektin. Çaresiz kalmıştım, benimle dertlendin.

Fakat ben, bu utangaçlıkla ne yapacağım? Anlıyorum ki sırrımı biliyorsun.

3150. Suçumdan haberin var. Artık benim yolumdaki bu ateş nasıl yatışır, nerden savuşur?

Bu sözleri söyleyip utanmadan da habersiz bir hale geldi. Günü karardı, hali değişti.

Elindekini verdi, bağışladı. Hiçbir şeyi kalmayınca da canını teslim etti gitti.

Bir katra, bütünlük denizine ulaşır, gark olursa neden gamlanır da başına topraklar saçarsın?

Bu dert yüzünden katra gibi başsız, ayaksız bir hale gelme. Katranın denize ulaşması daha doğrudur, daha yerindedir.

Mademki böyle sızlanarak ölecektin, neye doğdun? Kıvılcım gibi doğmadan ölmen daha iyi.

Mademki yatıp uyuyacaktın, niçin kalktın? Mademki gidecektin, ne diye gelirsin?

Bir filozofun İskender'in başucunda söylediği sözler

İskender sızlanarak yere yatıp ölünce bir filozof, mezarının başına geldi de dedi ki:

A padişahım! Sen bir hayli seferler ettin. Fakat bu seferki seferin, hiçbirine benzemiyor.

Gökler gibi âlemin çevresini bir hayli dolaştın. Şimdi âlemi gezip dolaşmadan kurtuldun.

Mademki ölecektin, neye geldin? Ölecek olduktan sonra ne diye doğarsın?

Ne şu bulunduğun yerde hazineden haberin var; ne oraya gönderdiğinden haberin var.

Bunca derde ne lüzum vardı? Niceye bir bu gelip gitme?

Bir meczuba ait hikâye

Kendinde olmıyan bir meczup vardı. Günü gününden beterdi.

Gönlü halktan da usanmıştı. kendinden de. Kurtulmak için ne arttan bir yol bulabiliyordu, ne önden.

3165. Dile geldi de dedi ki: Ey sırları bilen Tanrı! Bu yaratışın sebebi ne? Bilmiyoruz.

Mademki bu böyle; bu getirip götürme niceye bir? Doymadın mı yaratmıya Yarabbi?

Bu cihandan gittim mi, bana ne getirdin? Bir nişane göster diyorsun.

Zaten canım, cihanı terk etti; artık birisi tutar da nişanesi kalmıyandan nişane arar mı?

Bilmem ki dermanım nedir? Gönlüm nedir, yahut canım ne?

3170. Bu çaresiz kulunun bir çaresi yok. Düzensizlikler içinde kalmış, bir düzene sahip değil.

Her yana battım, her taraftan çıktım. Fakat hiçbir yüzden, hiçbir yandan bir fayda elde edemedim.

Âlemin çevresinde bir hayli döndüm dolaştım. Onun için böyle perişanım, başım dönüp durmada.

Elest bahçesinden beni kopardılar. Bu zindana baş aşağı attılar.

İşte o yüzden başım dönmede, yolumu yitirdim. Bir an olsun dadımın kucağını istiyorum.

3175. Oraya ulaşırsam ulaşırım. Ulaşamazsam bu yanışla geceyi, gündüzü şaşkın bir halde sona erdireceğim.

Gönlüm dertle dolu, canım acıklanmayla. Çünkü günüm kara, ayım bulut altında.

Ayağım, bu konakta kakılır kalırsa gönlüm hiçlenir, bir avuç toprak olur.

Körlüğümüzden sırlara arkamızı çevirdik; hırka giyecekken gafletle zünnar kuşandık.

Gönül, bu sevdada kalırsa elimizde ancak bir yelip yortma kalacak.

3180. Ömürden bir fayda görmedikten sonra ne faydası var? Bir fayda gördüysek bile hayırını görmedik.

Ey gönül! Beni niceye bir öldürecek, niceye bir yakıp yandıracaksın? Ne baş koyup teslim oluyorsun, ne baş çekip isyan etmedesin?

Derdin varsa ersin, ercesine bu derdin başında otur.

Sen her an bir derde düşüp daha ziyade baş aşağı düşüp duruyorsun ama beni niceye bir kanlar içinde döndürüp dolaştıracaksın?

Her an mum gibi başıma makas dayamada, bir taraftan da bana cilveler edip durmadasın?

3185. Ayaktan kalır, düşer yıkılırsam kalk dersin. Kalkar koşarsam acele etme dersin.

Ne köyden haberim var, ne ağadan. Bana bu âlemden bir an için olsun aman ver.

Ebu-Eyyub gibi kendine bir ev kur, sonra da kapısını aç.

Belki senin gibi bir yoksulun evine de Mustafa çkagelir, sana komşu, konuk olur.

Kâfirsen bile sana iman bağışlar; âcizsen derman ihsan eder.

3190. Kılavuz pir, elini tuttuktan sonra artık ona müritlik et. Çünkü erin aslı, pirdir.

İrşat sahibi pir, Tanrıdan mutlak olarak zuhur ettiği için onun işi, aynen Tanrının işidir.

Hasan-ı Bısri ve Şem'un

Hasan, Basra'da âlemin üstadıydı. Zayıf, halsiz bir Mecusi komşusu vardı.

Seksen yıl ateşe tapmış, âleme cevretmeyi, sarhoşluğu âdet edinmişti.

Halk, onu Şem'un diye çağırırdı. Mum gibi daima başı, ateş önündeydi.

3195. Hastalığı artınca Hasan'ın gönlündeki dert çoğaldı,

Kendi kendisine bugün dedi, gidip o hastalık halinde bir hal hatır sormak gerek.

Mecusinin din sermayesi yok ama nihayet komşularımızdan.

Hâsılı Hasan Şem'un'un yanına vardı. Onu toprak üstünde kanlara batmış, uyumakta gördü.

Taptığı ateşin dumanı, yüzünü karartmıştı. Ne üstünde temiz bir elbise kalmıştı, ne yüzünde temiz bir kıl.

3200. Şeyh dedi ki: Ey pir! Niceye bir günah işleyip duracaksın, Tanrıdan kork artık.

Bütün ömrünce hevesine uydun, ömrünü yele verdin. Ateşle duman arasına düşüp kaldın.

Tanrını incittin; canını da cehenneme rehin ettin, tenini de.

Ateşten bir fayda göreceğim sandın. Bilmez misin ki ateşten ancak duman elde edersin sen.

A uykuya dalan; etme, etme de kurtul. Aslan bile olsan Tanrıya üstün gelemezsin.

3205. Neden ateşle gönlünü yakmada, parlatmadasın? Seni bir kaptımıydı derhal yakar o.

Ateşte bir zerrecik vefa yokken ondan bir kıl ucu kadar vefa ummak yersiz bir iştir.

Ateşte birazcık vefa olsaydı sana bir an için olsun aman verirdi.

Bir ömürdür ateşe tapmadasın, sonunda yine seni yakar yandırır. Acayip bir iştir bu doğrusu.

Fakat ben canla, gönülle Tanrıya tapmadayım. Elimi ateşe sokuyorum işte, bir bak şimdi!

3210. Bak da anla ey günahkâr! Âlemde Tanrıdan başka bir koruyan yoktur.

Bu sözü söyleyip elini ateşe soktu. bir kılına bile hata gelmedi.

O bunak Mecusi, Şeyhin elinin yanmadığını görünce şaşırdı kaldı.

Perde ardından aşinalık sabahı parladı. Şem'un, bir mum gibi aydınlanmaya başladı.

Hasan'a dedi ki: Şeyhim, bu ne hal? Bugüne bugün yetmiş yıldır

3215. Ateşe tapar dururum da bak, şimdicek Tanrıdan korkmaya başladım.

Canım dudağıma geldi. Bu halde karanlık gönlümde sabah ışıdı.

Ne yapayım? Çarem nedir, sen bilirsin. Ömrüm pek o kadar kalmadı.

Şeyh, ey pir dedi, müslüman ol, çaresi bu.

Şem'un, Tanrıyı sözlerimle pek incittim ey işi iyi ve temiz er dedi;

3220. Sen şimdi bana dostlukta bulunacaksan imanının kabul edildiğine dair bir senet ver bana.

Hakkın beni incitmeden affedeceğini, bana cennette vuslatını nasibedeceğini yaz.

Yaz da ben de iman edip yola gireyim. Ancak senedi ver, ondan sonra iman edeceğim.

Hasan, bir senet yaptı, güzelce yazdı, onun imanının kabul edileceğini kaydetti. Hâsılı o, ne istediyse yerine getirdi.

Mcusi, tekrar dedi ki: Ey dindar Şeyh! Basra'nın adalet sahibi kişileri de hep birden

3225. Bu senede şahit olup imza koysunlar. Çünkü ben Tanrının kahrından korkmaktayım.

Hasan, o eski Mecusinin sözünü tuttu. Uluları şahit getirdi,

Yazıyı imzalatıp Şem'un'a verdi. Hayır dileyen Şem'un da müslüman oldu.

Senedi alıp Hasan'a ey pir dedi, Tanrının takdir ettiği ölüm, canımı kapınca

Beni güzelce yıkar, kefenler, elceğizinle eski toprağa korsun.

Bu sözden sonra pak canı, hakka teslim oldu. Âlem dolusu halk, mezarının başına geldi. Onu gömdüler.

Hasan o gece düşünceye daldı, uyumadı. Bütün gece namaz kıldı, zikretti.

Kendi kendisine, akıllı bir üstadım ama bilmeden senet verdim.

Bir yiğitliktir ettim. Halbuki bu, bilgisizliğimdendi. Bu iş, güc müdür, kolay mı? Bilmiyorum ki.

Ben batıp öleceğimden korkarken nasıl olur da batmış bir adamın elinden tutabilirim?

Su ve toprak âleminin saltanatından bile mahrumken Tanrı mülkünü nasıl oldu da onun adına tescil ettim, diyordu.

Seher çağına kadar bu düşüncedeydi. Nihayet uyudu, rüyasında Tanrıdan bir elçi erişti.

O iman ışığı, rüyasında Şem'un'u cennette salınır gördü.

Padişahlık yüceliğiyle başına bir taç urunmuş, Tanrı iltifatiyle sırtına bir hulle giyinmişti.

Dudakları gülümsemede, yüzü güneş gibi parlamadaydı. Ebediyet mülkünü elde etmişti o.

3240. Hasan, yahu dedi, burada nasılsın? Mecusi, ne soruyorsun dedi, görüyorsun ya.

Tanrı, beni ebedî cennete aldı. Lûtfederek bana vuslatını ihsan etti.

Şimdi sen verdiğin senetten kurtuldun. Düşünme, korkma. Al senedini.

Hasan dedi ki: Uykudan uyanıp kendime gelince bir de baktım ki senet elimde duruyor.

Eğer bir derde derman edeceksen böyle et. İman kabul edeceksen bu çeşit kabul et.

ON İKİNCİ MAKALE

Çocuk babasına, bana mevki haramsa bari Cem'in kadehi nerde? Onu söyle.

Cem'in kadehini bulmak mühim bir iş ama Cem'in kadehi nedir, onu da bilmiyorum. Bari onu bir öğrensem dedi.

Babasının cevabı

Babası elmas gibi olan dilini açtı da beyan incilerini deldi.

Oğluna dedi ki: Hidayet ehliysen bu hikâye, ömrünce yeter sana:

Keyhusrev ve Cem'in kadehi

Keyhusrev, Cemşitcesine oturmuş, güneşe karşı da Cem'in kadehini koymuş,

Onda yedi iklim sırlarını seyretmede, yedi yıldızın hareketlerini o kadehten takibeylemedeydi.

Cem kadehinde iyiye, kötüye ait olup da ona görünmeyen, onca gizli olan hiçbir şey yoktu.

Cem'in kadehini de görmek, bütün âlemi bir anda bir uğurdan seyretmek istedi.

Bütün âlemi görüp duruyordu ama kadehte Cem'in kadehini göremiyordu.

O sırrı anlamak için bir hayli didindi, uğraştı ama bir türlü gözünün önündeki hicap açılmadı.

3255. Nihayet kadehte bir yazı belirdi; diyordu ki: Bizde bizi nasıl görebilirsin sen?

Biz kendimizden tamamiyle fâni olduk. Artık bizim suretimizi toprak âleminde kim görebilir?

Bizden beden de geçti, can da. Ne adımız kaldı, ne sanımız.

Ne görürsen sensin, biz değiliz. Çünkü biz, artık bir kere aha zuhur etmeyiz.

Suretimiz, suretsizliğe döndü, ezelle birleşti. Artık nakşımızı, suretimizi ne ararsın?

3260. Her şeyi bizimle görebilirsin ama arada bizi görmenin imkânı yoktur.

Varlığımız bir zerre bile olsaydı o zerre henüz kendi varlığına güvenir, onunla ululanır, aldanırdı.

Fakat kimsecikler ebediyen varlığımızdan bir zerre bile göremezler. Güneş, zerreden birazcık olsun ayrılmaz ki.

Kendinden haber almayı istiyorsan varlığından geç, kendinden geçip öl, kendine bakma.

Gözbebekleri küçüktür ama onlar, senden önce ölmüşler, varlıklarından geçmişlerdir.

3265. Onun için bir zerre miktarı olsun kendi yüzlerini görmezler. Var oldukça ölümlerini seçmişler, kabullenmişlerdir.

Bu yüzden, ululanıp kendilerini görmezler. Ölüler de kendilerini asla görmezler ya.

Ölümde hayat istiyorsan hayat hayalini ölüm bilmelisin.

Ebedî bir surette nail olmak diliyorsan öyle bir suret, ancak suretsizlikte bulunabilir.

Bizim gibi olmak istersen bize benizemelisin. Varlığını terk et, kendinden fâni ol.

3270. Bu âlemde insana yokluktan bir kale gerek. Yoksa her yandan yaralanırsın.

Keyhusrev, bu sırrı anlayınca saltanatının elinden çıktığını gördü.

Saltanat yurdunun, yokluktan başka bir yer olmadığını, dünyada bakaanın da bakaasız olduğunu iyice anladı.

Varlık ovasının, kendisiyçin aşılmaz bir set olduğunu anladı, yokluk kaftanını sırtına geçirdi.

Erler gibi bakaasız mülkü terk etti. Şehadet getirip yokluk mesnedinde uyudu gitti.

3275. Lohrasp oradaydı. Onu huzuruna çağırıp yerine geçirdi, padişah yaptı.

Kendisi bir mağaraya girdi, kadehi de beraber götürdü. Karlar altında gömüldü kaldı, bir daha namı, nişanı belirmedi

Batan kişinin eseri olmaz. Kıyıda oturanların ondan haberleri bile yoktur.

Sen de bir girdabın ta içindesin. Uykudasın da uyuduğundan haberin yok.

Sen, bize nispetle güneşin karşısında bir buz parçası, yahut suyun üstünde bir avuç toprak gibisin.

Gemisiz olarak denize atıldın mı deniz, neysen seni sana söyler.

Taş ve kerpiç

Yolda bir taşla bir kerpiç parçası vardı. Ansızın denize düştüler.

Taş feryadederek battım dedi, artık başımdan geçenleri denizin dibine anlatayım.

Fakat kerdpiç, valığından geçti, yokluğa ulaştı. Nereye gitti, ne oldu? Bilmem ki.

Dilsiz kerpiç şöyle seslendi, onun bu sözünü hakikattan haberdar olan duydu ancak:

İki âlemde de bendeki ben kalmadı. Varlığımdan bir iğne yordamı kadar varlık bile yok.

Artık benim ne canımı görmek mümkün, ne tenimi. Varlık, denizden ibaret. Ancak o, apaçık görülebilir.

Sen de bugün denizin rengine boyanırsan denizde, geceleri parlatan, karanlıkları aydınlatan bir inci olursun.

Fakat sen, varlığını diledikçe ne canı bulabilirsin, ne aklı,

Çölde Şibli ile bir genç

Mum gibi baştan başa yanıp yakılan Şibli, günün birinde çöle gitmişti.

3290. Çölde bir genç gördü. Âdeta meclisteki muma benziyor, güzelliğiyle etrafını aydınlatıyordu. Eline birkaç dal nergis almıştı.

Başına bir ipek kumaş örtmüş, ayaklarına nalınlar giymiş, âlemi bezeyen ağır bir elbiseyle salınmadaydı.

Güzellikle, nazla, sanki doğandan emin bir keklik gibi yürümedeydi.

Şibli, sevgiyle onun yanına gitti, dedi ki: Ey yüzü müşteri yıldızına benziyen genç!

Böyle hararetle, böyle neşeyle nerden geliyorsun? Ay yüzlü genç, Bağdat'tan dedi.

3295. Oradan seher çağı çıktım. Şimdi önümde sarp bir yol var.

Malının, mülkünün bulunduğu yerden ayrılalı iki saat olmuştu henüz. Beş gün sonra bir daha göründü.

Sözün kısası, Şibli, Kâbe'ye varınca orada birisini gördü. Yol üstüne, kendisinden geçmiş bir halde yıkılmıştı.

Alil bir hale gelmiş, zayıflamış, kuvveti kalmamış, gönlü elden gitmişti; hattâ ölümünden korkulabilirdi.

Şibli, dostlarına şöyle anlattı: O, beni görünce yavaş ve âdeta inler bir halde

3300. Kâbe'nin yanından seslendi. Ey Ebubekr dedi, beni tanıdın mı?

Ben, filân yerde gördüğün o nazlı, nazenin delikanlıyım.

Beni yüzbinlerce nazü naimle tapısına çağırdı, kapıyı açtı.

Her an bana bir başka hazine verdi. Her an ne arıyor, ne istiyorsam ondan artık ihsanda bulundu.

Şimdi bütün varlığımla geldim ya, tuttu, bütün musibetleri pergel gibi tepemde döndürmiye başladı.

3305. Gönlümü kan etti, içime ateş saldı. Beni gül bahçesinden aldı, külhana fırlattı, attı.

Hastalığa kardırdı, yoksulluğa uğrattı. Bir an içinde beni dünyadan ayırdı.

Ne gönlüm kaldı, ne dünyam, ne dinim. Bugün, gördüğün gibiyim işte.

Şibli, ona: A cömert adam! Sana öyle emrediyor da sonradan iş, böyle tersine mi dönüyor? diye sordu.

Delikanlı şöyle cevap verdi: Ey eşsiz Şeyh! Bu düzen, ebedî olarak kime kalır ki?

3310. Kendimde değilim, bu muammayı bilmiyorum. Bana ya tamamiyle sen kalacaksın, ya tamamiyle biz, demekte.

O yüzden yanıp yakılmada, eriyip gitmedeyim. Ne yapayım? Bu birliğe bir kıl bile sığmıyor.

Sen, kendi gözünün önünde oturdun kaldın. Gözünün önünden kalk da kurtul.

Seni buraya bir kâr elde desin diye yolladılar. Burada, yok olmandan başka bir kâr yok, göremiyorum ben.

Her şeyden elde edeceğin pay, bir hiçten ibarettir. Bunca didinip uğraşmadan kazanacağın şey, beyhude bir didinme, boş bir kıvranmadır.

3315. Yola düşsen de ömrünce yanıp yakılsan yine rızkın bir hiçten ibaret olacaktır.

Coşkun bir erin, bir kabir başındaki sözleri

Coşkun bir er, bir seher çağı yol üstünde büyüklerden birinin mezarını gördü.

Mezara pek güzel bir taş dikmişler, kabri sağlam yapmışlardı.

Uzun bir müddet orada durdu. Gönülden onun ruhiyle görüşüp konuştu.

Sonra da dedi ki: Bu uyumuş, kendinden geçmiş adamın hiçbir şeyi yok. Onun için de işi gizli.

3320. Yüce ruhu, öyle kuvvetli bir erkeğe bu yolda hiçbir şeyini göremiyorum ben.

Mezarına koydukları şu taş yok mu? Bütün dünyada ona, bu taştan başka bir şey vermediler işte.

Dediler ki: Bize bunu daha açık, daha aydın söyle de bu sır açığa çıksın.

Bunun üzerine şöyle dedi: Bu uyuyup geçen adam, öyle bir er ki dünyayı da terk etmiş, ahreti de.

Dünyası da yok onun, ahreti de. Çünkü o, başka bir şey isteyen bir er.

3325. Fakat ne faydası var? İstediği şey, öyle bir şey ki yüceliği yüzünden ne kimsenin eline geçti, ne de bundan böyle geçer.

O ister doğru olsun, ister eğri... Elinde nesi varsa bu uğurda verdi; şimdi hiçbir şeyi yok.

Bunca zararla, bunca faydayla dolu olan âleme bak da gör: İşi gücü, alçaltıp yüceltmeden ibaret.

Gündüzün bütün varlıkları gözünün önüne kor. Gece oldu mu bir hışımla hepsini eksiltir, yok eder.

Bırak şu ıstıraplarla dolu dünyayı. Âlem sofrasındaysan nasibin hiçtir, hiçten ibarettir.

3330. Bu koyup kaldırmayı, bu alçaltıp yüceltmeyi seyret. Şu hiçlikten meydana gelen, şu yokluktan doğan zanlara, hayallere bak.

Tarikat nedir? Elindeki canı terk etmek. Çünkü insan, kendisini yanlış bir yola atamaz.

Gözün yoksa yanıla dur. Nakşa kapılırsın ama yol kesen nakış da nakkaştan medyana gelmiştir.

Gerçi sayıya sığmaz, ölçüye gelmez dert var ama sevgili oyunbazdır, hepsini birden verir mi hiç?

Âşık, daima yanıp yakılır da sevgili, onun yanmasiyle yalınlanır, onu yaktıkça yakar.

3335. Sevgili, herkese uygundur, onu herkes sever. Sever ama mahlûka tamamiyle mal olur mu hiç?

Onu, olduğu gibi bilemeyiz biz. İştiyakla derdimiz öylece kalır gider.

Sen âşıksan, gönlünün yanıp yakılması daha münasip. O seni yaktıkça sen de yana dur!

İster bu sevdada ol, ister olma; bundan başka yol yok sana.

Ey var olan, onda yok ol. Seninle o, bir araya sığmazsınız vesselâm!

Tanrıya bir sır söyliyen meczup

3340. Bir meczup vardı. Onu bağlamışlardı. Dudaklarını oynatıp Tanrıya gizlice bir şeyler söylüyordu.

Birisi, o yüce sırrı anlamak için dudağına kulak verdi.

Tanrıya diyordu ki: Bu senin divanen bir müddettir, seninle bir evde oturmadaydı.

Eve onunla beraber sığmadın. Evde ya sen oturmalıydın, ya o.

Hükmüne uydum, evden çıktım işte. Mademki sen varsın, bu deli gitti artık.

3345. Bu mezhepte bundan başka yol yok. "Bizden„ , "Ben„ den daha beter bir şirk ve günah olamaz.

Oğul, bu daracık evden çık. Yükün ağır, eşeğin de topal.

Pılını, pırtını topla da buradan mekânsızlık âlemine göç. Aşk burakına bin, sür!

Aşk yükünü ancak can beygiri çeker. Fakat ebediyet meydanına varmaya imkân yok, kolay değil bu iş.

Bu kapıya kapılan da padişah, belki ansızın seni, kendi hasları arasına alır, kendine yaklaştırır; olur ya.

3350. Ancak senin, bu kapıda bulunman gerektir. Başka türlü olamaz, başka yolu yoktur.

Bu kapıda bulunursan elbette padişahın yakınlığına erer, makbullerinden olursun.

Sultan Melikşah'la muhafız

Bir gece pek şiddetli kar yağmıştı. Sultan Melikşah yoldaydı. Bir yerde çadır kuruldu.

Soğuktan kuşlar da bir tarafa büzülmüştü, balıklar da. Herkes bir bucağa başını çekmiş, sığınmıştı.

Padişah düşündü, Yarabbi dedi, acaba bu gece benim gamımı kim yiyecek?

Gizlice bir gidip bakayım? Bu soğukta kapımda kim yatıyor acaba?

Çadırdan çıkınca üstüne karlar yağmıya, onu üşütmiye başladı.

Hiçbir yanda muhafızlardan eser görünmüyordu. Yalnız oracıkta gönlü uyanık bir bekçi yatmaktaydı.

Üstüne bir yün elbise atmış, çadırın kazığını yastık edinmiş, başını toprağa koymuş, yatmıştı.

Bütün gece ayakkabısı ayağındaydı. Kardan bir yancağıza büzülüp kalmıştı.

Bilmem ki sen de din derdiyle bu kapıda böyle bekledin mi hiç?

Bir zerrecik olsun gönlün yansaydı o gece sonunda sen de böyle bir nasip elde ederdin elbette.

Adam, padişahın ayak sesini duyunca yerinden fırladı, padişaha bağırdı:

«Hey kimsin?» Padişah, şefkatli adam dedi, ben yüce Padişahım.

Ey iş eri! Söyle bakalım, ya sen kimsin? Kimsin ki böyle bir gecede padişahı beklemedesin?

Adam dedi ki: Padişahım, ben yurdu olmıyan bir garibim.

Vatanım, ancak padişahın kapısı. Ona hizmet etmekten başka hiçbir vazifem yok.

Canla tenim bana yoldaş oldukça başım, padişahın ayağının bastığı yerdir.

Padişah: Ferman ettim dedi, sana Horasan amitliğini verdim.

Padişah bir gececik, adamın halini anlayınca adam, o itibarı buldu, o mevkie erişti.

Sen de bir gececik sevgilinin kapısında gündüzlersen ne devlettir, ne mutlu iştir bu.

Bir gece uyanık olarak sabahlarsan vefakârlık sınırına ulaşırsın.

Sana yokluktan ebedî bir hilât bağışlarlar; bir bir bütün zerreleri güneş görürsün.

O gözü elde ettin mi kör bile olsan sahibkıran kesilirsin.

İşleri sağlanan ulular, eşyayı yokluk gözüyle gördüler.

Sen de yokluk gözüne sahibolursan şeker, sana zehir kesilir; gül, gözüne diken görünür.

Şeyh Ebu-Sait'le sevgilisi

Mihne Şeyhi, sevgilisine üç şey, bir hilâl, bir külâh, bir miktar da şeker gönderdi.

Sevgili, bunu görünce şeyhinden gelen armağanı kabul etmedi.

Getiren hizmetçiye: Şeyhine söyle dedi, biz, bunlardan tamamiyle geçtik.

Hilâl, kan yutmaktan başka bir şey yiyen, eline yiyecek bir şey geçen adamın işine yarar.

3380. Ben, daima kan yuttuktan sonra sen de bilirsin ki hilâlden kurtuldum demektir.

Şeker, kahırla bir içim zehirden başka bir içeceği olana yarar.

Damağımdan bu acılık gitmiyeceğine göre sen de bilirsin ki şeker, haramdır bana.

Külâh, başı olana, yahut bir kıl kadar olsun başından haberi bulunana yarar.

Gömlek gibi başsız olan adama külâhın ne lüzumu var?

3385 Ey hayat! Senin üç armağanın da senin olsun. Bana bir şey kâfi, artık ötesini sen bilirsin.

Tanrıya mensup güneşi ele geçiren, ondan başka şeyleri abes görür.

Sen de aşk sırrının azığını elde ettiysen daima azıksızlıkla iftihar eder, başını yüceltirsin.

Bir an böyle bir başa nail olmayı istersen hiçbir zaman sana, senin başın gerekmez.

Mumun başı, bedeninden ayrılınca kalabalık bir topluluk, aydınlanır.

3390. Kalemin başını kesmek, pek iyi ve güzel, yerinde bir şeydir. Yoksa kimse, onun güzel bir yazı yazdığını göremez.

Bâtıldan ayrıldın mı sana hakkı verirler. Mukayyetten vazgeçtin mi mutlakı ihsan ederler.

Bu işe adamakıllı sahibolman için önce kendi önünden kalkman, yok olman gerektir.

Çünkü sen kendinde oldukça sevgili, eline geçmez.

Ayaz'la Sultan Mahmut

Gümüş bedenli Ayaz, güzel güzel uyumada, gönlü de gözü gibi bir müddetçik dinlenmedeydi.

3395. Gazi Sultan Mahmut, baş ucuna geldi. Öyle bir yüce Padişah, onun ayak ucuna oturdu.

Ayaz, güzelim uykusundan uyanmadı. Padişah, Ayaz'ın yanacıklarını binlerce defa öptü.

Öpmeyi bırakınca seher çağına dek ayaklarını oğdu.

Nihayet Ayaz, tatlı uykusundan uyanınca Padişahı gördü, utancından ateş gibi fırladı.

Padişah, o hali görünce dedi ki: Ey güzelliği günden güne artan güzel! Mademki sen geldin, ben gidiyorum.

3400. Kendinde olmadığın zaman, nasıl anlatayım? Ne çeşit öğsem, anlatsam ondan da üstündün.

Cana canlar katan güzelim! Seni gördüm ki kendinde değilsin, tuttum, senin yerine ben geçtim.

Fakat kendine gelince sevgili kayboldu. Sen talib oldun, matlûp ortadan sır oldu

Dostum, yok ol ki mahbup olasın. Kendinde olur, varlığına bürünürsen perde ardında kalır, hakikatı göremezsin.

Kendinden geç. Sen kendinde olmadıkça tamamiyle bizsin, bizden ibaretsin. Mademki kendinde değilken daha hoşsun, niçin kendinde olursun ya?

3405. Yok oldukça tamamiyle varsın. Hiçliğe bürüdükçe tamamiyle Mahmut'sun, öğülmüşsün.

Kendinde oldukça sana ait bir şey söylemezler. Fakat kendinden geçtin mi senden başka kimseciği aramazlar.

Ay ve ayın güneşe çektiği iştiyak

Ay dedi ki: Ben, güneşe olan aşkımla âlemi ebediyen nurlara gark edeceğim.

Ona dediler ki: Sözün doğruysa gece gündüz durmadan koşmalısın da

Nihayet ona ulaşmalısın. Ona ulaştın mı da onda yok olursun, varlığın görünmez artık.

3410. O zaman onun şuaiyle yanarsın. Onun yüceliği, varlığını ortadan kaldırır.

İşte o vakit onun nuriyle göründün mü halk, cemaline müşteri kesilir.

Herkes, parmağile birbirine seni gösterir. Herkes, gözünü sana diker.

Ne oldu da ay, güneş önünde ışık vermede, görünmededir? der.

Bir âşık, pervasızca yok olmuştur da toprağın arda kalan kısmından görünmüştür.

3415. Birisi, kedisini nura atmış, yakıp yandırmıştır da bir müddet ayrılıktan sonra vuslata erişmiştir.

Ayın on dördü bile o kadar güzelliğiyle yine hilâl halindeki noksanlıktan yardım görür.

On dördüncü gece kendisini bezemiştir, bu meydanda. Fakat kimse ona dikkat etmez, kimse onu göstermez, çünkü o, kendisini görmededir.

Fakat hilâl haline geldi, yeni ay oldu mu herkes ona göz diker.

Sen de varlığına mukayyet oldukça bitmez tükenmez belâlara çatarsın.

3420. Fakat gönlün, yokluk diyarında konakladı mı şirk pisliğinden temizlenir, arınırsın.

Şirk sütüne alıştın mı tevhit ergenliğinden mahrum kalır, er olamazsın.

Bayezid ve onu rüyada gören

Uyanık bir adam, bir gece Bayezid'i ölümünden sonra, rüyada gördü. Bayezid, ona görününce

Adam dedi ki: Ey bu zamanın Şeyhi! Tanrıya ne dedin?

Bayezid şöyle cevap verdi: Tanrı tapısından emir geldi, ey yolcu, bize geldiğin yerden ne armağan getirdin, dedi.

3425. Tanrıya dedim ki: Yarabbi, yol armağanı olarak sana suçlarımı getirdim. Yalnız şirk koşmadım sana, onu getirmedim.

Bunu dedim ama dünyadayken bir kere süt içmiştim de geceleyin karın ağrısı, boğazımı sıkmıya başlamıştı.

O gece karnım öyle ağrıdı ki canımdan bezdim. Kendi kendime, süt içtim de dedim, bu ağrı ondan oldu.

Tanrı, bana bunu hatırlatıp dedi ki: Sana şirk getirmedim diyorsun ama,

Ey pir, bu kadarcık bir zamanda ne çabuk unuttun. O süt, yüzünden bana şirk koştun sen.

3430. Şirk koştun da sütten karnım ağrıdı dedin; birlik defterine bir çizgidir çizip defteri karaladın.

Öyle kendine güvenerek birlik dâvasına kalkışma. Sen, şirk koşarak süt içtin.

Canın nerden tevhit kokusunu duyacak? Ağzından şirk kokusu gelmede.

Sen böyle süt içmeden vazgeçersen ancak o zaman hakikatta ergin olur, bulûğa erersin.

Dervişin Şibli'den sorusu

Birisi, Şibli'den sordu: Bu yolda Tanrı tapısına ilk önce kim kılavuz oldu sana?

Şibli dedi ki: Bir gün su kıyısında bir köpek gördüm. Öyle susuzdu ki bir zerrecik tahammülü kalmamıştı.

Fakat suda kendi aksini görünce bir başka köpek sandığından

Korkuyor, su içemiyor, su kıyısından kaçıyordu.

Nihayet susuzluktan kararsız bir hale geldi, beklemesi de hadden aştı.

Birdenbire kendisini suya attı, Öbür köpek de bu suretle görünmez oldu.

O köpek, bu suretle gözünün önünden kalktı. Zaten o hicap kendisiydi, ortadan kalkıverdi.

Bu, bana böyle apaçık görününce iyice anladım ki ben, bana perdeyim.

Kendimden fâni oldum, işim sağlandı. Yolumda ilk önce bana bir köpek kılavuzluk etti.

Sen de gözünün önünden kalk. Sana hicap, sensin. Kalk ortadan!

Sende bir kıl kadar varlık kalsa ayağına ağır bir bukağı vurulmuş demektir.

A bunak! Beşikten alıp doğruca seni tabuta götürseler daha iyiydi, daha yerindeydi.

Musa, onun için Haktan bu makamı buldu. Onu beşikten aldılar, tabuta koydular.

Daima onunla olmayı diliyorsan varlığınla gelme; bu şarap yeter sana artık.

Varlığınla gelme, kendinden geçerek, kendinden uzak bir halde gel. O varlığı terk ediş, nur üstüne nurdur.

Eğer sırlara ulaştın, adam oldunsa tek tek her uzvunla berhudar oldun demektir.

3450. Artık sende ne çocukluk kalır, ne şaşılık. Her şeyi onunla görür, her sözü onunla söylersin.

İbrahim Edhem'e ait bir hikâye

İbrahim Edhem bir yere gidiyordu. Yolda iki adam gördü.

Birisi öbüründen bir arpaya bir şey almak istiyordu. Fakat onun da bir arpayla işi düzelmiyecekti.

Adam, hadi canım dedi, al şu arpayı benden de savul git. Bu, bu kadar değer.

Öbürü dedi ki: Bir arpayı kabul etmem. Bir arpaya (binedhem, binedhem) vermem de vermem.

3455. İbrahim, bu sözü duyunca deheştinden bir kuş gibi kol kanat çırpmıya başladı.

Gâh kendisinden geçmede, gâh kendine gelmedeydi. Adamlarından biri, yanına gelip

Ey din sultanı, ne oldu ki bu hale geldin? diye sordu.

İbrahim dedi ki: Bu adam, binedhem derdemez kendi kendime İbn-i Edhem mi dedi yoksa dedim.

Bir arpaya binedhem demeye koyuldu ya, bana bu ses, bir arpaya İbn-i Edhem diye geldi.

3460. Her zerre, daimî coşup köpürse bile onu ancak uyanık gönül duyar.

Tutalım erlerin ahvalini görmedin, onların güzelim sözlerini duydun ya bari.

Erlerin hallerindeki yüceliği diliyorsan onların sözlerinde fâni ol.

Yerime ebedî olarak güneş değirmisi gelsin, diyorsan fâni ol ey zerre!

Varlığa bürünmeseydin yerin burası olmazdı ya.

3465. Çocukken ölen, bu dört unsurdan meydana gelen yolu kolaylıkla aştı, bu dört unsuru kolayca terk etti gitti.

Halbuki bunların hepsi, senin önünde de gece gündüz, o yüzden belâlara çatmadasın.

Fakat Cem'in kadehini bilmek istiyorsan diriyken öl, varlığından geç.

Ey akıllı er! Duydum ki âlemi iyiden iyiye gösteren Cem kadehi yok mu hani;

Bil ki o kadeh akıldır dostum. Senin içindir, gönlündür o. Duygun da onun dışına benzer.

3470. İki âlemde de her zerre, senin akıl kadehinde görünmededir.

Binlerce sanat ve hüner, binlerce sırlar ve bilinen şeyler, binlerce emir, nehi, hüküm ve teklif,

Hep senin aklınadır, işte bu kadar. Sana bundan daha aydın kadeh olur mu, ne kadehi ararsın artık?

AÇILAMA

(S harfi sahifeye, b harfi beyte işarettir.)

AÇILAMA

S: b. 43. Sure 112 (İhlâs), Ayet 1.

S: 5, b. 45. «Bir gizli hazineydim. Bilinmeyi sevdim, diledim. Beni bilsinler diye halkı yarattım» mealinde bir hadis-i kutsi, yani Kuran'dan olmıyan ve Peygamber tarafından rivayet edilen Tanrı sözü vardır derler.

S: 5, b. 48. Kâf ve Nun, Kün sözünü meydana getirir ki Türkçede «ol» demektir. Tanrı bu sözle âlemleri yaratmış ve yaratılanları meydana getiregelmiştir. İradeyi bildirir. Sure 36 (Yâsin), Ayet 82.

S: 7, b. 74. Sure 24 (Nûr), Ayet 35 ten.

S: 12, b. 134. Kıyamet: Dindarlara göre bu dünya fânidir. Sonunda mahvolacak, ahret âlemi başlıyacak, ölenler dirilecekler, bu âlemde iyilik edenler, cennette zevk ve safalarla ebedî olarak mükâfatlanacaklar, kötülük edenler, cehennemde azap çekecekklerdir. Dünyanın mahvoluşu, kıyamettir. Müslümanlığa göre kıyametin ne vakit kopacağını Tanrıdan başka kimse bilmez. Yalnız dünyanın düzeni bozulacak, Tanrıyı tanıyan kalmıyacak, insanlar kötü bir hale gelecekler, zalim çoğalacak, adam öldürmek, alelâde bir şey sayılacak, nihayet bir gün güneş batıdan doğacak, biraz yükselip sonra yine batacak ve üç gün doğmıyacak, üçüncü günü, yine doğudan doğacaktır. Güneşin batıdan doğuşu, kıyametin en büyük alâmetidir. Güneş batıdan doğunca tövbe kapısı kapanacak ve artık kimsenin tövbesi kabul edilmiyecektir. Derken rivayete göre bir cuma günü birdenbire ortalığı bir duman kaplıyacak, bir şiddetli dep-

rem olacak, denizler karalara saldıracak, dağlar pamuk gibi atılacak, İsrafil adlı melek Sûr denilen boruyu üfürecek, bütün canlılar bir anda ölecek, bu suretle kıyamet kopmuş olacaktır.

S: 12, b. 135-136. Sırat, yol demektir. Müslümanlığa göre kıyametten sonra İsrafil tekrar sûrunu üfürecek, ruhlar, cesetlere girecek, herkes dirilecek, Arasat meydanına toplanacaktır. Orada iman ehline sağ yanlarından, kâfirlerle suçlulara sol yanlarından, dünyada yaptıkları işler yazılı olan amel defterleri verilip okutulacak, sonra mizan, yani büyük bir terazi kurulup herkesin yaptığı iyiliklerle kötülükler tartılacak, bundan sonra herkes Sırat denen bin yıl yokuş, bin yıl lüz, bin yıl inişi olan, kılıçtan keskin, kıldan ince bir köprüye sevk edilecektir. İman ehli olanlar, imanlarındaki kuvvete ve yaptıkları iyiliklere göre göz yumup açacak bir zaman zarfında, yahut yel gibi, koşar at süratinde, yahut yüriyerek veya sürüne sürüne o köprüden geçip, «hazire-i küds-Kutlu avlı» denen yere varacaklar, kâfirlerle suçlular, Sırat'tan geçerken altındaki cehenneme düşeceklerdir. Hazire-i Kudse varanlar, oradaki iki kaynağın birinden içecekler, öbürüyle yıkanacaklar, cennete gideceklerdir. Mizan ve Sırat, Müslümanlığa Zertüşt dininden geçmedir.

S: 16, b. 176. Eski yıldız bilgisine göre Müşteri ile güneş, iki kutlu yıldızdır. Herhangi bir padişahın tahta çıkışı anında bu iki kutlu yıldız, aynı derecede bulunur, yani o anda «Kıran-ı sa'deyn — iki kutlu yıldızın kıranı» olursa o padişaha «Sahib-kıran» denir ve zamanında büyük zaferler olacağına inanılırdı. Sahib-kıran olan padişahlar, dört kılıç takınırlardı. Aynı zamanda kıran, sikke, yani üstünde padişahın tuğrası bulunan para mânasına geldiğine göre sahibkıran, sikke sahibi padişah da demektir.

S: 16, b. 180. Mekân, yani yer, kevne, yani var olan şeye tâbidir. Herhangi bir şey olunca onun boş-

lukta kapladığı bir yer de olur. Fakat tasavvufa göre mekân, mücerret ve zihnî bir mefhumdur. Çünkü bütün varlıklar hakikatta yoktur. Âlem, Tanrı olan «Vücud-ı mutlak — mutlak varlık» ın, bilgisinde sabit olan ilmî suretlerin tecellisinden ibarettir. Diğer bir anlatışa göre âlem, âlem olmak itibariyle yoktur, Tanrı tecellisi olmak bakımından vardır. Şu halde nisbî olan mekân âlemi hakikatta mekânsızlık âlemidir. Lâmekân, yani mekânsızlık âlemi, mutlak varlık, zuhur edince mekân âlemi meydana gelmiştir.

S: 16, b. 181. Muhammed, bir hadisinde «Rüyasında beni gören, hakikaten beni görmüştür. Çünkü şeytan, benim şeklime giremez» der. Sofiler, bu hadisi «Beni gören, Hakk'ı yani Tanrıyı görmüştür» anlamına alırlar.

S: 17, b. 190. dan itibaren birçok mucizeler anlatılmaktadır. Mucize, insanı acze düşüren, tabiat kanunlarına aykırı, olmıyacak bir şey anlamına gelir. Musa'nın sopasının büyük bir yılan olup büyücülerin yılan haline gelen ip ve sopalarını yutması, İsa'nın ölüyü diriltmesi gibi. Kuran'da Peygamberin mucize yaptığı değil, yapmadığı, yapamadığı kayıtlıdır. Meselâ 4 üncü surenin (Nisa) 154 üncü ayetinde «Kitap ehli; kendilerine gökten tam olarak bir kitabın gönderilmesini isterler; Musa'dan bundan daha büyüğünü istediler» dendiği gibi 17 nci surenin (Esrâ) 91-94 üncü ayetlerinde «Yeryüzünde bize bir kaynak akıtmadıkça, yahut hurma, üzüm bahçelerin olup içlerinde ırmaklar akmadıkça, yahut yedi kat sandığın gökyüzünü parça parça yeryüzüne indirmedikçe, yahut peygamberliğine Tanrıyı ve melekleri tanık getirmedikçe, yahut altından bir köşkün olmadıkça, yahut gökyüzüne uçmadıkça sana inanmayız dediler. Bize gökten tam olarak bir kitap indirmedikçe ve biz onu okumadıkça davetine icabet etmeyiz, sana uymayız dediler. Onlara de ki: Tanrımı tenzih ederim, ben insan bir peygamberden başka bir şey miyim

ki?» denmektedir. Yine 24 üncü surenin (Nur) 9 uncu ayetinde «Bu ne biçim peygamberdir ki yemek yer, sokaklarda gezer. Ona gökten bir melek indirilse de onunla beraber bizi korkutsa, yahut ona bir define verilse, yahut da bir bahçesi olsa da ondan yese bari» sözlerini okumaktayız. Daha buna benzer birçok ayetler, Mekke zenginlerinin Muhammed'in yoksulluğuna itiraz edip metafizik bir kudretle zenginleşmesini ve bilhassa gökten geliyor dediği sözlerin hepsinin, birden ve yazılı bir kitap halinde gökten inmesini, göğe uçmasını ve daha buna benzer mucizeler göstermesini istemişler, faka Muhammed, bunların hiçbirini, tabii yapamamıştır. Bu bakımdan mucizeler, sonradan uydurulmuş ve düzme hadislerle teyidedilmiştir.

S: 19, b. 209. Miraç: Peygamber, bir gece Cebrail'le Mekkeden Kudüs'e gitmiş, oradan göklere çıkmış, Sidretül münteha denilen sınır ağacına kadar Cebrail'le gitmiş, Cebrail orada kalmış, Muhammed'in altındaki Burak, yani cennet atı da oradan ileriye geçememiş, Refref denen halıya benzer bir şey, Peygamberin önüne serilmiş, Peybamber, ona oturmuş, onunla gitmiş, nihayet Refref de geride kalmış, Muhammed, Tanrı huzuruna kadar varmış, vasıtasız olarak Tanrıdan emir almış, sonra dönüp evine gelmiş, yatağını henüz sıcak bulmuştur. Miraç, Müslüman âlimlerinin bir kısmına göre Muhammed'in bedeniyle olmuştur, bir kısmına göre ruhiyle olmuştur. Bir kısmı da Kudüs'e kadar bedeniyle olduğunu, ondan ötesinin ruhiyle olduğunu sölemişlerdir. Kuran'ın on yedinci suresinin başlarında (Esrâ) Mekke'den Kudüs'e gittiği, elli üçüncü suresinin (Necm) 7-19 uncu ayetlerinde de Sidretül müntehada Cebraili gördüğü, aralarındaki mesafenin iki yay, yahut yayın iki tarafı kadar, hattâ daha da az bulunduğu anlatılmaktadır. Yine Kuran'ın on yedinci suresinin (Esrâ) altmış birinci ayetine göre de miraç,

bir rüyadır, Sofilerin, bilhassa Hukema mesleğini benimsiyenleriyse miracı, Muhammed'in nefsinde vâki bir hal telâkki ederler. Onlarca Cebrail, Muhammed'in aklının temsili bir ifadesidir. Burak, ruhaniyeti, Refref, aşkıdır. Gökler, letafeti, Tanrı da hakikatıdır. Bu bakımdan miraç, Muhammed'in kulluğundan geçerek ruhaniyetine dayanıp akliyle, aklın son hududuna kadar varmış, sonra aşkiyle daha ileriye yürümüş, kendi hakikatına ulaşmıştır demektir ki şeriat diliyle yukarıda anlattığımız gibi söylenir. Miraç hakkında birçok hadisler vardır.

S: **25, b. 294.** «Sen olmasaydın gökleri yaratmazdım» diye bir hadis-i kutsi, yani Kuran'a dahil olmıyan, fakat Muhammed'e vahyedilen Tanrı sözü rivayet edilmiştir.

S: **33, b. 387.** Muhammed, «Ben ve Ali; bir nurdanız» demiştir.

S: **34, b. 395-396.** Ali; bu mealde bir söz söylememiştir.

S: **34, b. 398.** «Perde kaldırılsa yakıynim artmazdı» Ali'nin sözü.

S: **50, b. 581.** Eski toprak kanununa göre toprak hükümetindir, yalnız tasarrufu halka verilir. En mahsuldar topraklar, Has'tır ve bunlar saray erkânına, padişaha aittir. Diğer topraklar, o toprakları fetheden komutanlara, yahut saray mensuplarına timar ve zeamet olarak verilir. Köylü, bu topraklarda işler, mahsulün mühim bir kısmını, her zamanın kanununa göre has, timar ve zeamet sahipleri alır. Bu kanun, Selçuk devrinden kalmadır, Osmanoğulları da tanzimata kadar bu kanunu tatbik etmiş, sonradan âşar usulü konmuştur.

S: **50, b. 585.** Alevî; Ali soyundan gelenlere verilen bir addır. Alevilerin İmam Hasan soyundan gelenlerin Şerif, İmam Huseyn soyundan gelenlerine Emîr ve Seyyit dendiği gibi bütün Alevilere umumi olarak Seyyit de denmiştir. Ayrıca Peygamberden

sonra Ali'yi halife tanıyan ve hattâ Ali hakkında ileriye gidip onu Tanrı bilenlere de Alevî denir.

S: , b. 1561. Ahı, aki. Türkçe bir kelimedir. Eli açık, cömert mânasına gelir. Ortaçağlarda öncelerî din ve mezhep farkı gözetmeksizin esnafları içine alan ve mal iştirakini kabul eden bir teşkilâttır. İnanış bakımından Ahılar, bâtınidirler. Sonradan Bayrami Melâmileri — Hamzaviler, bu teşkilâtı yürütmüşlerdir.

S: 140, b. 1655-1656. Gûya bir suç yapanlar; hayvan şekline dönerek çarpılırlarmış. İsrailoğullarının bir kısmı maymun ve domuz olmuşlar. Muhammed ümmetinde mesh denen bu çarpılma yokmuş, fakat bunun yerine Müslümanların gönülleri, insan gönlü halinden çıkarmış.

S: 140-141, b. 1664-1658. Afrasyap, iki yıl İranı istilâ edip sonradan Keyhusrev tarafından öldürülen Turan hükümdarıdır. Ekvan, Rüstem'le savaşan ve Rüstem'i bir kaya üstünde uyurken kaya ile kaldırıp denize atan, sonunda yine Rüstem tarafından öldürülen devdir. Bijen, Rüstem'in kızının, yahut kızkardeşinin oğludur. Afrasyab'ın kızı Menije'yi bir avda görüp sevmiş, kız da onu sevmiş, Afrasyap bunun üzerine Menije'yi yedi yıl bir kuyuda hapsetmiş, sonunda Rüstem, bir tacir kılığında gidip Menije'yi kurtararak İran'a götürmüştür. Keyhusrev, meşhur hükümdardır. Rüstem de meşhur İran kahramanıdır. İranın mitolojik tarihine ait olan bu şahısların hemen hepsi, eski Hint dininin mabut ve ifritlerinden bozmadır.

S: 150, b. 1772. Mevlâna; bu hikâyeyi «Mesnevi» sine almıştır (Cilt I. Millî Eğitim Bakanlığı, Klâsik Yayınları, S. 93, b. 906 dan itibaren).

S: 152, b. 1797. Bu hikâye, şu suretle Nasreddin Hocaya izafe edilerek söylenegelmiştir: Hoca bir gün damdan düşmüş. Görenler, başına üşüşmüşler. İçle-

rinden biri, Hoca halin nasıl, ne oldun? Diye sormuş. Hoca, İçinizde damdan düşen var mı Demiş. Adamlar hayır deyince öyleyse anlamazsınız. Gidin, bir damdan düşen getirin. O bilir benim halimi, demiş. Hattâ bu hikâyeye uygun olarak bir de «Damdan düşen halden bilir» diye atalar sözü vardır.

S: 152, b. 1816. Mevlâna'nın «Öyle bir aşka batmışım ki bu aşkta evvel gelenler de gark olmuşlardır, sonra gelenler de» beyti, bu beyti pek andırıyor. Mevlâna'nın beyti şudur:

Garka-i ışkam ki garkast enderîn
Işkhâ-yı evvelîn-ü âhırîn

S: 162, b. 1922-23. Bu iki beyit şunlardır:

Dehâneş bûd çün harfî zi şengerf
Şude ez cezm-ü vakfeş bist-ü nüh harf
Derû ez zıyk harfî çün nekünced
Zezed kez bist-ü nüh bîrun nekünced.

Nüsha farklariyle ikinci mısra,

Şude ez cürm-i vakf

yahut

Şude ez cezm vasf-ı,

Üçüncü mısra

Çün harfî nekünced,
Derû ez zıyk harfî mînekünced,

Dördüncü mısra da:

Sezed ger bist-ü nüh bîrun nekünced,

Yahut nekünced yerine senced okunabilir. Bu iki beyte verdiğimiz mâna, yakıştırmadır. Anlıyanlar, doğrultsnular.

S: 170, b. 1995. Mevlâna, bu hikâyeyi de «Mesnevi» sine almıştır (Millî Eğitim Bakanlığı Klâsik yayınları, C. II, S. 13, b. 141 den itibaren).

S: 216, b. 2500. Kuran, Sure 7 (A'râf), Ayet 11.

S: 216, b. 2503-4. Sarığın, secdeye mâni olmaması için ön tarafta az, yanlarda ve arkada çok olarak ve âdeta önden ikiye ayrıldığı için Arap alfabesindeki lâmelife (لا) benzer bir şekilde sarılması âdetmiş ve bu çeşit sarığa «Lâmelifvari sarık» denirmiş. Osmanoğulları d vrindeki «Kâtibî destarı» lâmelifvariydi.

S: 226, b. 2616. Eskilerce insan vücudunda kan, safra, balgam ve sevda vardır ki bunlara ahlât denir ve mizaç, yani sihhat, bunların ayni miktarda oluşundan, hastalık da birinin çoğalmasından meydana gelir.

S: 242, b. 2797. Biz hadislerde böyle bir şeye raslamadık. Bu hikâye de Nasreddin Hocaya izafe edilir; kadınları, Hocadan, hangimizi seviyorsun? Diye sormuşlar. Hoca da her birine bir mavi boncuk verip bunun sevgi alâmeti olduğunu, fakat ortaklarına söylememelerini tembih etmiş. Sonra kadınlar, ne vakit o çeşit bir soru sorsalar Hoca, mavi boncuk kimdeyse benim gönlüm onda, dermiş, kadınların herbiri, sevinirmiş. Bu söz, atalar sözü gibi söylenir de.

S: 274, b. 3173. Elestü, değilmiyim anlamına Arapça bir sözdür. Tanrı, Âdemoğullarının ruhlarına, kendileri yaratılmadan «Ben sizin Rabbiniz değil miyim?» demiş, onlar da tasdik etmişler (Sure 7 — A'râf, Ayet 171).

S: 275, b. 3187. Sahabenin Ensar yani yardımcılar, Medineliler kısmından Ebû-Eyyub Hâlid-ibn-i Zeyd'-dir. Mezarı İsatnbul'da Eyup'tadır.

S: **281, b. 3249.** Lührasb, Keyhusrev'in veziriymiş. Keyhusrev'in oğlu olmadığı için padişahlığı buna bırakmış.

S: **299, b. 3448.** Sure 24 (Nûr), Ayet 35 ten.

S: **299, b. 3452.** Eskilerce pek küçük bir ölçü ve paranın cüzülerinden.

№ 629

F. 200 kuruş